

www.visitgreece.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ 2008-2015

Αλέξης Χατζηδάκης

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ - ΑΘΗΝΑ 2015

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Αλέξης Χατζηδάκης

**ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ
2008-2015**

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ - ΑΘΗΝΑ 2015

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι γνώμες, οι κρίσεις και τα σχόλια που περιλαμβάνονται στη μελέτη δεν εκφράζουν οπωσδήποτε την άποψη της Διοίκησης του ΕΟΤ.

ISBN : 978-960-534-078-0

© 2015 Ε.Ο.Τ. - Αλέξης Χατζηδάκης

www.gnto.gov.gr

Κείμενο, πίνακες, διαγράμματα, σχεδιασμός και επιμέλεια: Αλέξης Χατζηδάκης

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Ζωή Τζομεντζίδου

Διορθώσεις: Γιάννης Ράγκος

Εκτύπωση: Εθνικό Τυπογραφείο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ
Κατάλογος πινάκων και διαγραμμάτων	4
Εισαγωγικό σημείωμα	8
Μέρος Ι. Η εξέλιξη της τουριστικής κίνησης	13
1. Η ανατοποθέτηση του ελληνικού τουρισμού στο διεθνές περιβάλλον....	15
1.1 Οι τάσεις του διεθνούς τουρισμού	15
1.2 Οι επιδόσεις της Ελλάδας και ο ανταγωνισμός	25
1.2.1 Οι επιδόσεις των μεσογειακών χωρών.....	25
1.2.2 Η κατάταξη της Ελλάδας ως προς τη διεθνή ανταγωνιστικότητα..	27
1.3 Οι προοπτικές του διεθνούς τουρισμού	30
2. Από τη στασιμότητα στην ανάκαμψη του ελληνικού τουρισμού	
- Η πορεία των αφίξεων.....	35
2.1 Η συνολική εικόνα και τα αναλυτικά στοιχεία	37
2.2 Η πορεία των αφίξεων στα σύνορα	41
2.3 Τα μέσα μεταφοράς των εισερχόμενων τουριστών.....	49
2.4 Η γεωγραφική κατανομή και η εποχικότητα των αφίξεων.....	51
2.5 Προβληματικοί δείκτες της πορείας της τουριστικής κίνησης.....	55
2.6 Τα πρώτα στοιχεία για το 2015 και οι προοπτικές για τα επόμενα χρόνια.....	56
3. Η αβέβαιη εξέλιξη των διανυκτερεύσεων	59
3.1 Οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	61
3.2 Οι διανυκτερεύσεις σε όλα τα είδη καταλυμάτων (κάμπινγκ και λοιπά μη ξενοδοχειακά καταλύματα)	69
4. Η ανάκαμψη της Αθήνας	75
4.1 Η κάμψη και η επαναφορά της τουριστικής κίνησης στην Αθήνα και την Αττική.....	77
5. Η βραδυπορία των τουριστικών εισπράξεων	85
5.1 Η γενική εικόνα και το ζήτημα των στοιχείων	87
5.2 Η πορεία των επιμέρους αναλυτικών στοιχείων και δεικτών.....	91
6. Η αναδιάρθρωση της τουριστικής προσφοράς	97
6.1 Η σύνθεση και η εξέλιξη του ξενοδοχειακού δυναμικού και των τουριστικών καταλυμάτων	99
6.2 Η γεωγραφική κατανομή του ξενοδοχειακού δυναμικού ανά Περιφέρεια	105
6.3 Η προσφορά των οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων (camping)	107
- Βιβλιογραφικές πηγές	110
Μέρος ΙΙ. Ανάλυση της τουριστικής κίνησης στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης	113
Υπόμνημα	117
Αναλυτικά στοιχεία για 33 χώρες	118

Κατάλογος Πινάκων και Διαγραμμάτων Μέρους Ι

Πίνακες

	τίτλος	σελ.
Πίνακας 1.1	Παγκόσμια κατάταξη τουριστικών προορισμών ως προς τις διεθνείς αφίξεις	18
Πίνακας 1.2	Διεθνείς αφίξεις και διανυκτερεύσεις στις χώρες της Ευρώπης το 2014 - Μεταβολές % ως προς το 2013	19
Πίνακας 1.3	Παγκόσμια κατάταξη τουριστικών προορισμών ως προς τις εισπράξεις ...	20
Πίνακας 1.4	Παγκόσμια κατάταξη χωρών ως προς την τουριστική δαπάνη	24
Πίνακας 1.5	Εξέλιξη αφίξεων τουριστών στις χώρες της Μεσογείου 2008-2014	24
Πίνακας 1.6	Δείκτης Ανταγωνιστικότητας Τουρισμού και Ταξιδιών για την Ελλάδα (WEF)	29
Πίνακας 2.1	Κατάταξη κύριων χωρών προέλευσης τουριστών κατά σειρά αριθμού αφίξεων 2008-2014	42
Πίνακας 2.2	Μερίδιο % χωρών στο σύνολο των αφίξεων στα σύνορα 2008-2014	47
Πίνακας 2.3	Τα κυριότερα αεροδρόμια κατά σειρά αριθμού αφίξεων αλλοδαπών 2007-2014	50
Πίνακας 3.1	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε ξενοδοχεία – σύνολο χώρας 2008-2014	62
Πίνακας 3.2	Κατάταξη χωρών προέλευσης ως προς τον αριθμό διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία 2008-2014	64
Πίνακας 3.3	Κατανομή διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα ανά Περιφέρεια – 2014	66
Πίνακας 3.4	Μέση μηνιαία πληρότητα % στα ξενοδοχεία της χώρας 2005-2014	68
Πίνακας 3.5	Μέση ετήσια πληρότητα % κλινών στα ξενοδοχεία ανά Περιφέρεια	68
Πίνακας 3.6	Συσχέτιση διανυκτερεύσεων 2013 ΤτΕ - Eurostat – ΕΛΣΤΑΤ	68
Πίνακας 3.7	Μέση διάρκεια παραμονής κατά ταξίδι κατά χώρα προέλευσης	72
Πίνακας 4.1	Συνολικές αφίξεις τουριστών (μη κατοίκων) στα σύνορα και στο αεροδρόμιο Αθηνών 2008-2014	81
Πίνακας 4.2	Κίνηση επιβατών εξωτερικού (γενικό άθροισμα αφίξεων + αναχωρήσεων) ανά μήνα στο αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος (2008-2014)	81
Πίνακας 4.3	Εξέλιξη διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία της Περιφέρειας Αττικής 2008-2014	81
Πίνακας 4.4	Κατανομή ξενοδοχειακού δυναμικού περιφέρειας Αττικής ανά κατηγορία αστέρων 2015	81
Πίνακας 5.1	Εξέλιξη ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών στον τομέα του τουρισμού 2008-2014	88
Πίνακας 5.2	Εξέλιξη ταξιδιωτικών εισπράξεων ανά χώρα προέλευσης	93
Πίνακας 5.3	Εξέλιξη μέσης διάρκειας παραμονής μη κατοίκων ανά χώρα προέλευσης	95
Πίνακας 5.4	Εξέλιξη μέσης δαπάνης κατά ταξίδι, μέσης δαπάνης κατά διανυκτέρευση και μέσης διάρκειας παραμονής ταξιδιωτών στην Ελλάδα	96
Πίνακας 6.1	Κατανομή ξενοδοχειακού δυναμικού Περιφερειών ανά κατηγορία - 2015	104
Πίνακας 6.2	Κατανομή οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων ανά Περιφέρεια και ανά κατηγορία αστέρων – 2015	108
Πίνακας 6.3	Εξέλιξη δυναμικότητας οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων - 2008-2015	108

Διαγράμματα

	τίτλος	σελ.
Διάγραμμα 1.1	Εξέλιξη του διεθνούς τουρισμού- Διεθνείς αφίξεις 1995-2014	16
Διάγραμμα 1.2	Κατάταξη προορισμών ως προς τις αφίξεις	16
Διάγραμμα 1.3	Κατάταξη προορισμών ως προς τις εισπράξεις	18
Διάγραμμα 1.4	Διεθνής τουριστική δαπάνη 2005-2014	20
Διάγραμμα 1.5	Εξέλιξη διεθνών αφίξεων σε κύριους Μεσογειακούς προορισμούς 2001-2014	22
Διάγραμμα 1.6	Εξερχόμενος τουρισμός Κίνας 2000-2015	22
Διάγραμμα 1.7	Κατάταξη χωρών ως προς την ανταγωνιστικότητα στον τουρισμό (WEF, TTCR 2015)	26
Διάγραμμα 1.8	Ο διεθνής τουρισμός το 2030 κατά την πρόγνωση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO)	33
Διάγραμμα 2.1	Εξέλιξη αφίξεων τουριστών στα σύνορα 1993-2014	38
Διάγραμμα 2.2	Κατανομή αφίξεων τουριστών ανά χώρα προέλευσης – 2014	38
Διάγραμμα 2.3	Αφίξεις από τις κυριότερες χώρες πηγές 2010-2014	40
Διάγραμμα 2.4	Εξέλιξη αφίξεων στα σύνορα από τις 10 κυριότερες πηγές 1990-2014.....	44
Διάγραμμα 2.5	Μεταβολή μεριδίων 5 παραδοσιακών και 5 νέων αγορών στο σύνολο 2008-2014	44
Διάγραμμα 2.6	Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων από τις 10 κυριότερες πηγές – 2014	46
Διάγραμμα 2.7	Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων από τις ίδιες πηγές – 2008	46
Διάγραμμα 2.8	Διεθνείς αφίξεις ανά αεροδρόμιο 2005-2014	46
Διάγραμμα 2.9	Κατανομή αφίξεων τουριστών κατά μέσο μεταφοράς – 2010	48
Διάγραμμα 2.10	Κατανομή αφίξεων τουριστών κατά μέσο μεταφοράς – 2014	48
Διάγραμμα 2.11	Αφίξεις στα σύνορα με πλοίο – 2008	48
Διάγραμμα 2.12	Αφίξεις στα σύνορα με πλοίο – 2014	48
Διάγραμμα 2.13	Κατανομή αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά Περιφέρεια 2010-2013	50
Διάγραμμα 2.14	Εποχικότητα αφίξεων τουριστών στα σύνορα 2008-2014	52
Διάγραμμα 2.15	Μερίδιο 4 θερινών μηνών στο σύνολο αφίξεων 2008-2014	52
Διάγραμμα 2.16	Εποχικότητα αφίξεων αλλοδαπών σε κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα 2008-2014	54
Διάγραμμα 2.17	Αφίξεις τουριστών 1981-2030	57
Διάγραμμα 3.1	Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά χώρα προέλευσης 2012-2014	62
Διάγραμμα 3.2	Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα 2008-2014	64
Διάγραμμα 3.3	Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά Περιφέρεια 2012-2014	66
Διάγραμμα 3.4	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μήνα – 2013-2014	67
Διάγραμμα 3.5	Μέσες μηνιαίες πληρότητες στα ξενοδοχεία της χώρας	67
Διάγραμμα 3.6	Συνολικές διανυκτερεύσεις ταξιδιωτών στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης σε όλα τα είδη καταλυμάτων (ΤtΕ)	70
Διάγραμμα 3.7	Διανυκτερεύσεις μη κατοίκων στο σύνολο τουριστικών καταλυμάτων στην Ελλάδα (Eurostat)	70
Διάγραμμα 3.8	Διανυκτερεύσεις στο σύνολο ξενοδοχειακών καταλυμάτων και κάμπινγκ 2008-2014	71
Διάγραμμα 3.9	Διανυκτερεύσεις σε χώρους κάμπινγκ 2008-2014	71
Διάγραμμα 3.10	Μέση διάρκεια παραμονής κατά ταξίδι μη κατοίκων	72
Διάγραμμα 3.11	Διανυκτερεύσεις μη κατοίκων σε όλα τα τουριστικά καταλύματα χωρών ΕΕ28 – 2014	74

Διάγραμμα 4.1	Διεθνείς αφίξεις στα σύνορα 2001-2014	78
Διάγραμμα 4.2	Κατανομή διεθνών αφίξεων μεταξύ αεροδρομίου Αθήνας και λοιπών αεροδρομίων 2001-2014	78
Διάγραμμα 4.3	Μηνιαία κίνηση επιβατών εξωτερικού (αφίξεις + αναχωρήσεις) στο Ελ. Βενιζέλος	80
Διάγραμμα 4.4	Εξέλιξη αφίξεων τουριστών αναψυχής στο Ελ. Βενιζέλος 2008-2014	80
Διάγραμμα 4.5	Εξέλιξη αφίξεων στο Ελ. Βενιζέλος από τις 10 κυριότερες χώρες προέλευσης εισερχόμενων τουριστών αναψυχής	82
Διάγραμμα 4.6	Εξέλιξη διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στα ξενοδοχεία της Περιφέρειας Αττικής 2008-2014	82
Διάγραμμα 4.7	Εξέλιξη πληρότητας κλινών στα ξενοδοχεία της Περιφέρειας Αττικής 2008-2014	84
Διάγραμμα 4.8α	Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων Περιφέρειας Αττικής ανά κατηγορία αστέρων - 2008	84
Διάγραμμα 4.8β	Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων Περιφέρειας Αττικής ανά κατηγορία αστέρων- 2015	84
Διάγραμμα 4.9α	Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών Περιφέρειας Αττικής ανά κατηγορία αστέρων - 2008	84
Διάγραμμα 4.9β	Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών Περιφέρειας Αττικής ανά κατηγορία αστέρων - 2015	84
Διάγραμμα 5.1	Εξέλιξη αφίξεων τουριστών στα σύνορα και τουριστικών εισπράξεων 1995-2014	88
Διάγραμμα 5.2	Εξέλιξη ισοζυγίου ταξιδιωτικών συναλλαγών 2002-2014	90
Διάγραμμα 5.3	Κατανομή τουριστικών εισπράξεων κατά μήνα 2008-2014	90
Διάγραμμα 5.4	Τουριστική δαπάνη στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης 2010-2014 ...	92
Διάγραμμα 5.5	Μέση διάρκεια παραμονής κατά ταξίδι μη κατοίκων ανά χώρα προέλευσης	94
Διάγραμμα 5.6	Μέση διάρκεια παραμονής κατά ταξίδι μη κατοίκων	94
Διάγραμμα 5.7	Δείκτης κύκλου εργασιών στις υπηρεσίες καταλύματος και εστίασης	96
Διάγραμμα 6.1	Αριθμός ξενοδοχειακών μονάδων 1990-2015	102
Διάγραμμα 6.2	Αριθμός ξενοδοχειακών δωματίων και ξενοδοχειακών κλινών 1990-2015	102
Διάγραμμα 6.3	Κατανομή κλινών ανά είδος τουριστικού καταλύματος - 2013	104
Διάγραμμα 6.4α	Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών κατά κατηγορία αστέρων - 2008	104
Διάγραμμα 6.4β	Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών κατά κατηγορία αστέρων - 2015	104
Διάγραμμα 6.5α	Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων ανά κατηγορία αστέρων - 2008	104
Διάγραμμα 6.5β	Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων ανά κατηγορία αστέρων - 2015	104
Διάγραμμα 6.6	Μέσος όρος ξενοδοχειακών κλινών και δωματίων ανά μονάδα 1990-2015	105
Διάγραμμα 6.7	Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών ανά Περιφέρεια - 2015	105
Διάγραμμα 6.8	Ποσοστιαία κατανομή ξενοδοχειακού δυναμικού των Περιφερειών ανά κατηγορία αστέρων - 2015	106
Διάγραμμα 6.9α	Εξέλιξη αριθμού μονάδων κάμπινγκ	108
Διάγραμμα 6.9β	Εξέλιξη αριθμού ατόμων σε κάμπινγκ	108
Διάγραμμα 6.10	Αριθμός χώρων κάμπινγκ ανά Περιφέρεια - 2015	108

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Γενικά

Αναπτυσσόμενος σε ένα μεταβαλλόμενο διεθνές τοπίο, ο τουρισμός εμφανίζεται ευάλωτος μεν σε βραχυχρόνιες αναταράξεις αλλά μακροπρόθεσμα αποδεικνύεται ανθεκτικός. Τα τελευταία χρόνια έχει ξεπεράσει, μεταξύ άλλων, κρίσεις πολιτικές (11 Σεπτεμβρίου 2001), οικονομικές (διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση 2008-2009), φυσικές καταστροφές (τσουνάμι 2004, σεισμοί), ώσπου να ξαναβρεί την ανοδική πορεία που απορρέει από την συνολική ανάπτυξη της διεθνούς οικονομίας. Η πρόσφατη διεθνής οικονομική κρίση και η ύφεση της ελληνικής οικονομίας έφεραν την είσοδο του τουρισμού στην Ελλάδα σε φάση αναταράξεων, από την οποία φαίνεται ότι άρχισε να απομακρύνεται.

Έχει γίνει πλέον κοινός τόπος ο ισχυρισμός ότι «η κρίση είναι ευκαιρία». Αυτό βέβαια δεν σημαίνει κάποια νομοτελειακά θετική έκβαση. Επαληθεύεται ιστορικά μόνο όποτε συγκεντρώνονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις. Όταν, δηλαδή, οι δυνάμεις και οι ενεργοί παράγοντες που προσδιορίζουν τις εξελίξεις αντιληφθούν έγκαιρα την έκταση και το βάθος της κρίσης, εντοπίσουν τα γενεσιουργά αίτια της, όταν αποφύγουν να επαναλάβουν λανθασμένες επιλογές του παρελθόντος, όταν συσπειρωθούν και αναλάβουν πρωτοβουλίες και διακινδυνεύσουν δράσεις και επενδύσεις, αξιοποιώντας συνέργειες και συμπράξεις, καινοτομίες και τεχνολογικές δυνατότητες, χρησιμοποιώντας νέα επενδυτικά σχήματα και πολυσυλλεκτικές αναζητήσεις πόρων, με στόχο τις αναδιαρθρώσεις των παραγωγικών τομέων, την εξωστρέφεια και την ανταγωνιστική παρουσία στη διεθνή αγορά.

Η διαχρονική εξέταση της τουριστικής κίνησης στη χώρα μας δείχνει ότι η πρόσφατη περίοδος κρίσης του ελληνικού τουρισμού ξεκίνησε πριν ακόμη αρχίσει η ελληνική οικονομία να βυθίζεται στην ύφεση. Η μετα-ολυμπιακή ευφορία παραχώρησε τη θέση της σε μία φάση στασιμότητας ήδη από το 2007, όπως διαπιστώνεται από τις επιδόσεις σε όλους τους δείκτες της τουριστικής κίνησης. Η διαπίστωση αυτή έχει τεκμηριωθεί και αναλυθεί σε προηγούμενη μελέτη. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και 2009 έπληξε κυρίως τις πηγές της εξωτερικής ζήτησης, με αποτέλεσμα η συνακόλουθη μείωση των διεθνών ταξιδιών να επιφέρει περαιτέρω επιδείνωση της πτωτικής τάσης των τουριστικών ροών προς τη χώρα μας. Η ανάκαμψη της διεθνούς οικονομίας από το 2010, λόγω της εγχώριας κρίσης, είχε καθυστερημένο αντίκτυπο στον ελληνικό τουρισμό.

Η εκτόξευση του αριθμού των αφίξεων στα σύνορα τα δύο τελευταία χρόνια δεν θα μπορούσε να επαναλαμβάνεται αενάως, δεδομένου ότι επρόκειτο μάλλον για την ανάκτηση «χαμένου εδάφους» από την απώλεια μεριδίων αγοράς των προηγούμενων ετών. Ήδη, τα σημάδια ανάσχεσης των κρατήσεων για την εφετινή χρονιά οδηγούν σε «εξομάλυνση» της καμπύλης της κίνησης και σε προσγείωση των όποιων ανεδαφικών προσδοκιών είχαν τυχόν καλλιεργηθεί. Έχει σημασία, πάντως, να υπογραμμίσουμε τη στασιμότητα ή τις διαχρονικές απώλειες από τις κυριότερες παραδοσιακές αγορές μας και τη μεταβλητότητα των αναδυόμενων αγορών, όπως αναλύεται στο σχετικό κεφάλαιο.

Η πορεία των ταξιδιωτικών εισπράξεων δεν φαίνεται να ακολούθησε την υψηλή πτήση των αφίξεων των δύο τελευταίων ετών, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί σε αρκετούς παράγοντες, όπως τεκμηριώνεται στο αντίστοιχο κεφάλαιο. Η πτωτική τάση της διάρκειας παραμονής και της δαπάνης ανά ταξίδι, οι προβληματικές πληρότητες ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, οι διαπεριφερειακές ανισότητες των διανυκτερεύσεων αναδεικνύουν την ανάγκη να αποκολληθούμε από τον φεικτισμό του αριθμού των αφίξεων ως απόλυτου κριτηρίου επιτυχίας στόχων και πολιτικών και να αναζητήσουμε πιο σύνθετους δείκτες αποτελεσμάτων.

Η ανάσχεση της πτωτικής πορείας και ακόμη περισσότερο, η αντιστροφή της τάσης δεν συντελέστηκε αναίμακτα και δεν μπορεί κανείς να αποφανθεί με

βεβαιότητα ότι έχει πλέον σταθεροποιηθεί οριστικά. Αρκετοί τουριστικοί προορισμοί, χάρη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, αντιστάθηκαν με επιτυχία, μερικοί μάλιστα ευνοήθηκαν την περίοδο αυτή, ενώ κάποιοι άλλοι, ιδιαίτερα όσοι απευθύνονταν κυρίως στην εσωτερική αγορά, δυσκολεύονται ακόμη να ξεφύγουν από την περιδίνηση. Ορισμένες τουριστικές επιχειρήσεις, λειτουργώντας σε πλαίσιο πιστωτικής στενότητας ή ασφυξίας, αναγκάστηκαν να αποσυρθούν από την αγορά, ενώ οι περισσότερες υποχρεώθηκαν να προβούν σε δραστική συμπίεση του κόστους προκειμένου να διατηρήσουν μερίδια αγοράς και να είναι σε θέση να προτείνουν ανταγωνιστικές προσφορές. Αλλά και ο τομέας της απασχόλησης δεν έμεινε αλώβητος. Οι εργαζόμενοι του τομέα αντιμετώπισαν τον κίνδυνο της ανεργίας, υπέστησαν σημαντικές περικοπές στις αποδοχές τους, ενώ αναπτύχθηκε η επισφαλής εργασία και επικράτησε η γενικότερη απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων.

Ένας άλλος τομέας, κρίσιμος λόγω της ιδιαίτερης σημασίας που καταλαμβάνει στη διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος, είναι το φυσικό περιβάλλον και οι συνθήκες της αειφορίας και της διατηρησιμότητας της προστασίας του. Ο περιορισμός των σχετικών διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων, η αναποτελεσματικότητα του σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, η χρόνια καχεξία των δημόσιων και των αυτοδιοικητικών δομών ελέγχου, αποτελούν παράγοντες που διευκολύνουν την αντιμετώπιση της προστασίας της φύσης και των οικοσυστημάτων ως «εξωτερικού κόστους», προς αποφυγή ή παράκαμψη, από φορείς οι οποίοι, εξ ορισμού, δεν είναι απαλλαγμένοι από ιδιοτέλεια. Η αυξανόμενη ευαισθησία της διεθνούς ζήτησης σε θέματα κλιματικής αλλαγής, οικολογικής διαχείρισης και εξοικονόμησης ενέργειας, η αναζήτηση διακοπών με μειωμένο περιβαλλοντικό «αποτύπωμα», αφενός, και αφετέρου, η ανάγκη διαφύλαξης του πολύτιμου πόρου του φυσικού περιβάλλοντος επιβάλλουν αναπροσανατολισμό των προτεραιοτήτων στον τομέα αυτό.

Η διάδοση των νέων τεχνολογιών και των νέων μέσων έχει προσφέρει καινούργιες δυνατότητες και ευκαιρίες στην ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων, αναδιατάσσοντας το δίκτυο διανομής, γεγονός που συνοδεύεται παράλληλα και με φαινόμενα ανεξέλεγκτης παραοικονομίας. Η κοινωνική δικτύωση μέσω διαδικτύου, οι ποικίλες εφαρμογές στα «έξυπνα» κινητά, η «οικονομία διαμοιρασμού» μέσα από διαδικτυακές πλατφόρμες κρατήσεων, διαδίδονται ταχύτατα, με άγνωστα τελικά όρια και απρόβλεπτες επιπτώσεις στην εξέλιξη της ζήτησης. Από την άλλη μεριά, οι αλληπάλληλες αναδιαρθρώσεις του δημόσιου διοικητικού μηχανισμού, η πολυνομία και η συχνή μεταβολή του θεσμικού πλαισίου που διέπει την αδειοδότηση των τουριστικών επιχειρήσεων και τις προδιαγραφές των εγκαταστάσεων, το ασταθές και αενάως μεταβαλλόμενο φορολογικό καθεστώς, διαμορφώνουν ένα περιβάλλον που δεν ευνοεί την άσκηση ορθολογικά προγραμματισμένων τουριστικών δραστηριοτήτων και σχεδίων. Οι αναγκαίες επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις και δημόσιες υποδομές καρκινοβατούν, ενώ παράλληλα η τουριστική προβολή κινείται αναγκαστικά με περιορισμένους πόρους σε συνθήκες έντονου διεθνούς ανταγωνισμού.

Για να διασφαλιστεί η σταθεροποίηση της πρόσφατης θετικής πορείας απαιτείται να αξιοποιηθούν δυνατότητες και ευκαιρίες, να αναληφθούν συντονισμένες, συνδυασμένες και στοχευμένες δράσεις από τους δημόσιους φορείς και τον ιδιωτικό τομέα, με άριστη και «ευφυή» αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων και με βάση ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό σχεδιασμό, βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο. Με στόχο τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού προορισμού, κύριοι άξονες για τις αναγκαίες δράσεις πρέπει να είναι ο εμπλουτισμός και η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, η διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, η αναζήτηση νέων αγορών παράλληλα με την προσέλκυση νέων τημημάτων αγοράς στις παραδοσιακές πηγές ζήτησης, η επέκταση της τουριστικής περιόδου με κατάλληλα μέτρα σε προσφερόμενους προορισμούς, η διαφοροποίηση του προϊόντος και η «έξυπνη» εξειδίκευση των επιμέρους προορισμών, καθώς και η στοχευμένη προβολή των συγκριτικών

πλεονεκτημάτων της χώρας ως τουριστικού προορισμού, μέσω πολλαπλών και κατάλληλων διαύλων.

Όσο και αν, προκειμένου να μελετήσει κανείς την τουριστική κίνηση, διερευνά στοιχεία, δεδομένα και αριθμούς, δεν πρέπει να του διαφεύγει ότι αυτά δεν αντιστοιχούν μόνο σε εισιτήρια, διαβατήρια, πιστωτικές κάρτες, κρατήσεις, εισπράξεις και επιβάτες. Αλλά αναφέρονται σε πολίτες με επιθυμίες και ανάγκες, προσδοκίες και παραστάσεις, φόβους και ανασφάλειες, ελπίδες και όνειρα, εμπειρίες και αναζητήσεις. Αυτά τα χαρακτηριστικά προσδιορίζουν τις ταξιδιωτικές συμπεριφορές (πριν, στη διάρκεια και μετά το ταξίδι) και επιδρούν καθοριστικά στην εξέλιξη των τάσεων της τουριστικής κίνησης. Δεν αποτελούν ωστόσο αντικείμενο ανάλυσης στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης.

Οι ανθρώπινες ανάγκες είναι εκείνες που καθορίζουν τα τελευταία χρόνια και άλλες μαζικές ροές πληθυσμών, ιδιαίτερα στη Μεσόγειο. Άλλοι προσπαθώντας να γλυτώσουν από την πείνα, την ένδεια ή τον πόλεμο, άλλοι επιζητώντας ένα καλύτερο μέλλον, εισρέουν στις χώρες της ευημερούσας Ευρώπης, όπως και στη χώρα μας, κατά εκατοντάδες χιλιάδες ως πρόσφυγες ή μετανάστες. Η πίεση που ασκείται έτσι εξ αντικειμένου στις συνοριακές διελεύσεις ή και σε ορισμένες περιοχές υποδοχής αυτών των ροών, ενδέχεται να μην αφήσουν ανεπηρέαστες στο μέλλον τις συνθήκες και τις διαδικασίες πρόσβασης στους τουριστικούς προορισμούς. Η κατάλληλη αντιμετώπιση των σχετικών ζητημάτων σε ευρωπαϊκό αλλά και σε εθνικό επίπεδο, με επεξεργασμένο σχεδιασμό και αποτελεσματικές δράσεις, προκειμένου να διαφυλαχθούν οι ανθρωπιστικές αξίες του ευρωπαϊκού πολιτισμού, αποτελούν μια ακόμη πρόκληση για το μέλλον.

Η μελέτη

Στην παρούσα μελέτη αναλύονται οι τάσεις της τουριστικής κίνησης την περίοδο 2008-2015. Ειδικότερα, εξετάζεται η πορεία του διεθνούς και του ελληνικού τουρισμού στις συνθήκες που διαμόρφωσαν η βραδεία ανάκαμψη των οικονομιών στις αναπτυσσόμενες χώρες μετά την κρίση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και η δυναμική ανάπτυξη αναδυόμενων τουριστικών αγορών, οι διεθνείς συγκρούσεις και εντάσεις, οι διακυμάνσεις της τιμής των ενεργειακών πόρων, και, τέλος, η πρόσφατη ανάκαμψη του ελληνικού τουρισμού ύστερα από μια περίοδο στασιμότητας και πτώσης, εξαιτίας κυρίως της διεθνούς οικονομικής κρίσης αλλά και της εγχώριας οικονομικής και πολιτικής αστάθειας.

Στόχος της μελέτης είναι να αποτελέσει ένα ωφέλιμο και εύχρηστο εργαλείο ανάλυσης του πορείας του ελληνικού τουρισμού, επιχειρώντας να συμβάλει στην καλύτερη προσέγγιση και γνώση της πραγματικότητας. Η συγκέντρωση, η αξιολόγηση, η επεξεργασία όλων των διαθέσιμων στοιχείων και των αξιόπιστων εκτιμήσεων για τη διεθνή και την ελληνική τουριστική κίνηση, η ανάλυσή τους, η διερεύνηση των τάσεων και η συναγωγή συμπερασμάτων, παρέχουν τη δυνατότητα στις αρμόδιες υπηρεσίες, στους τουριστικούς φορείς, τους επιχειρηματίες και τους ερευνητές αλλά και σε κάθε ενδιαφερόμενο, να διαμορφώσει μια κατά το δυνατόν ολοκληρωμένη, τεκμηριωμένη και αντικειμενική εικόνα για τις εξελίξεις των μεγεθών του τουρισμού στην Ελλάδα και διεθνώς, τις τάσεις και τα αίτια που τις διαμορφώνουν.

Η έμφαση της μελέτης δίνεται κυρίως στην παρουσίαση και την ανάλυση της πορείας που ακολουθεί η διεθνής τουριστική ζήτηση, όπως αυτή αποτυπώνεται στις σχετικές μεταβλητές, και στην ανίχνευση των βραχυχρόνιων και μακροπρόθεσμων τάσεων. Συσχετίζεται πάντως και με την πορεία της εσωτερικής ζήτησης, η οποία έχει επηρεαστεί σημαντικά από την παρατεταμένη ύφεση της ελληνικής οικονομίας. Σε ιδιαίτερο κεφάλαιο εξετάζεται και η δυναμική της ανταπόκρισης της προσφοράς στις εμφανιζόμενες τάσεις.

Οι επεξεργασίες της μελέτης έχουν λάβει υπόψη αναλύσεις έγκυρων διεθνών οργανισμών και στηρίζονται στα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, που συγκεντρώνουν ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO), η Eurostat, η ΕΛΣΤΑΤ (πρώην ΕΣΥΕ) και η Τράπεζα της Ελλάδος, στα οποία περιλαμβάνονται

και τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις τουριστών καθώς και για τις εισπράξεις το έτος 2014 και τις αρχές του 2015.

Πρέπει να επισημάνουμε, ωστόσο, ότι η ποιότητα ορισμένων από τα στοιχεία που έχει συλλέξει και δημοσιοποιήσει η ΕΛΣΤΑΤ (και, παλαιότερα, ως ΕΣΥΕ), η έλλειψη ή ανεπάρκεια στοιχείων για τον αριθμό αφίξεων και διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούνται στο σύνολο των μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων (σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα και αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα), δυσχεραίνουν ασφαλώς τη συναγωγή στερεών συμπερασμάτων για την πορεία των μεγεθών του ελληνικού τουρισμού. Το ίδιο ισχύει και για τα στοιχεία των εισπράξεων που δημοσιοποιεί η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει υποχρεωθεί να μεταβάλλει μεθοδολογία υπολογισμού προκειμένου να προσεγγίσει με μεγαλύτερη ακρίβεια την οικονομική πραγματικότητα του τουριστικού τομέα.

Παράλληλα, στη σχετική ανασφάλεια των επίσημων στοιχείων μπορεί να αποδοθεί εν μέρει και η προθυμία ορισμένων μη δημόσιων φορέων να σπεύδουν να δημοσιοποιούν και να ερμηνεύουν στοιχεία που έχουν συλλεγεί από ποικίλες πηγές ή ιδιωτικές έρευνες, ύστερα από μια περισσότερο ή λιγότερο ακατέργαστη προσέγγιση. Οι παραπάνω αδυναμίες που παρουσιάζουν τα διαθέσιμα στοιχεία ποικίλης προέλευσης ενδέχεται να οδηγήσουν σε επισφαλείς ή εσφαλμένες εκτιμήσεις και, συνακόλουθα, σε άστοχες επιλογές (ή επικρίσεις) της τουριστικής πολιτικής. Η διερεύνηση της ακρίβειας ή της αξιοπιστίας των σχετικών στοιχείων είναι απαραίτητη για όποιον ενδιαφέρεται να προσεγγίσει συστηματικά την πορεία της τουριστικής κίνησης.

Η συγκέντρωση, επεξεργασία και ανάλυση των σχετικών δεδομένων, των στοιχείων και των ερευνών, είναι καρπός μακροχρόνιας και συστηματικής προσπάθειας, που ξεκίνησε από το 1997, όταν ο συγγραφέας ήταν επικεφαλής του τμήματος Ερευνών και Μελετών στη Διεύθυνση Έρευνας και Ανάπτυξης του Ε.Ο.Τ., και συνεχίστηκε έκτοτε αδιάκοπα, με δημοσιοποιήσεις των αποτελεσμάτων της έρευνας αρχικά σε ετήσια βάση έως και το 2004, και στη συνέχεια, σε περιοδικές εκδόσεις το 2008 και το 2011.

Στο **πρώτο μέρος** της μελέτης αναλύονται τα στοιχεία και οι τάσεις της διεθνούς τουριστικής κίνησης, η πορεία του ελληνικού τουρισμού στον διεθνή ανταγωνισμό, η εξέλιξη των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων στους ελληνικούς προορισμούς και ιδιαίτερα στην περιοχή της Αθήνας, καθώς και η πορεία των εισπράξεων. Εξετάζεται επίσης η εξέλιξη της εγκατεστημένης δυναμικότητας των τουριστικών καταλυμάτων, τα οποία αποτελούν το βασικό μέγεθος της τουριστικής προσφοράς. Με την επισκόπηση και την ανάλυση των βασικών μεταβλητών της τουριστικής κίνησης διαμορφώνεται ένα υπόβαθρο για την κατά το δυνατόν ακριβέστερη απεικόνιση των τάσεων και την τεκμηριωμένη συναγωγή συμπερασμάτων. Τα δεδομένα αυτά είναι απαραίκαμπτη προϋπόθεση για την πληρέστερη καταγραφή της εξέλιξης και την κατανόηση του τουριστικού φαινομένου, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν και στη διαμόρφωση εύστοχων και αποτελεσματικών πολιτικών.

Στο **δεύτερο μέρος** της μελέτης παρουσιάζεται η εξέλιξη της ζήτησης αναλυτικά για καθεμιά από τις 33 κυριότερες χώρες προέλευσης τουριστών, με πίνακες και διαγράμματα βασισμένα σε επικαιροποιημένα στοιχεία για τα βασικά μεγέθη, προερχόμενα από διεθνείς και ελληνικές πηγές. Στην παρούσα έκδοση έχουν συμπεριληφθεί στοιχεία για οκτώ πρόσθετες χώρες, (Βουλγαρία, Βραζιλία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία), επί πλέον των 25 χωρών που περιλαμβάνονταν στην προηγούμενη έκδοση «Ανάλυση της πορείας της τουριστικής κίνησης 2001-2010» του 2011.

Στους πίνακες που παρουσιάζουν τα στοιχεία κάθε χώρας έχουν προστεθεί στοιχεία για τη διάρκεια παραμονής κατά ταξίδι, καθώς και διαγράμματα που απεικονίζουν την πορεία των διανυκτερεύσεων, την πορεία των εισπράξεων και την εποικότητα των αφίξεων από την αντίστοιχη χώρα προέλευσης. Συγκροτείται έτσι μια βάση δεδομένων για τη φυσιογνωμία κάθε χώρας με συγκεντρωμένα

στοιχεία ως προς τα μεγέθη και τη δυναμική της τουριστικής ζήτησης για τη χώρα μας.

Η ανάλυση των τάσεων, η επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, η σύνθεση και ο σχεδιασμός των σχετικών πινάκων και των διαγραμμάτων έγιναν από τον συντάκτη της μελέτης. Για τα όποια πιθανά σφάλματα ή παραλείψεις είναι αυτονόητο ότι ευθύνεται αποκλειστικά ο συγγραφέας.

Θερμές ευχαριστίες, τέλος, οφείλονται σε όσους έχουν ενθαρρύνει, υποστηρίξει ή ενισχύσει αυτό το εγχείρημα, και ιδιαίτερα στην Πρόεδρο του Δ.Σ. του Ε.Ο.Τ. κα Ελισάβετ Χατζηνικολάου. Η έκδοση αυτής της μελέτης δεν θα ήταν δυνατή χωρίς τις άοκνες προσπάθειες και τις ιδιαίτερες φροντίδες των εκλεκτών στελεχών του Ε.Ο.Τ. υπό τον συντονισμό της κας Αντζέλας Βαρελά και της κας Ελένης Μητράκη, τις οποίες ευχαριστώ θερμά και από εδώ.

Αλέξης Χατζηδάκης

Σεπτέμβριος 2015

ΜΕΡΟΣ Ι.

1. Η ανατοποθέτηση του ελληνικού τουρισμού στο διεθνές περιβάλλον

1. Η ανατοποθέτηση του ελληνικού τουρισμού στο διεθνές περιβάλλον

1.1. Οι τάσεις του διεθνούς τουρισμού

Η ραγδαία ανάπτυξη του σύγχρονου τουρισμού απογειώθηκε τις δεκαετίες 1950 και 1960 κυρίως στη Βόρεια Αμερική και στη Δυτική Ευρώπη, αλλά τις τελευταίες δεκαετίες η ανάπτυξη προήλθε από τους αναδυόμενους προορισμούς στην Ασία, τον Ειρηνικό, τη Μέση Ανατολή, την Αφρική και τη Λατινική Αμερική. Είναι γεγονός ότι οι διεθνείς τουριστικές ροές επηρεάζονται βραχυπρόθεσμα από τις συγκυριακές μεταβολές των φυσικών, οικονομικών και πολιτικών συνθηκών, έχει όμως αποδειχθεί η αντοχή του διεθνούς τουρισμού στις κρίσεις που διαταράσσουν την παγκόσμια οικονομία ή τις περιφερειακές πολιτικές ισορροπίες.

Η παραπάνω διαπίστωση είναι σημαντική, δεδομένου ότι ο διεθνής τουρισμός είναι ευάλωτος τόσο στις αναταράξεις της διεθνούς πολιτικής σκηνής, όπως επαληθεύτηκε στις αρχές της δεκαετίας 2001-2010 με τα γεγονότα τις 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, όσο και στις διακυμάνσεις της διεθνούς οικονομίας, όπως αποδείχθηκε και με την πρόσφατη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση. Επηρεάζεται ακόμη και από καταστροφές εξαιτίας φυσικών φαινομένων (όπως πλημμύρες, σεισμοί, τυφώνες, εκρήξεις ηφαιστειών), τεχνικές καταστροφές (πυρηνικά ατυχήματα) ή επιδημίες. Ο τουρισμός ανακάμπτει σε σχετικά σύντομο διάστημα και έτσι, παρά τις επιμέρους διακυμάνσεις, η διεθνής τουριστική κίνηση εμφανίζει μακροπρόθεσμα θετική πορεία. Άλλωστε, ιστορικά, οι κρίσεις δημιουργούν νέες ευκαιρίες και ενισχύουν ορισμένες δραστηριότητες που απευθύνονται στην αναψυχή, ανοίγουν νέους κλάδους και δρόμους για την οικονομική δραστηριότητα, με νέα προϊόντα που χαράζουν τις νέες διαδρομές της τουριστικής οικονομίας.¹

Η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση, που ξεκίνησε από το 2008 στις ΗΠΑ αλλά σύντομα επεκτάθηκε στις διεθνείς οικονομίες, ανέκοψε τη ροπή για ταξίδια προς τις περισσότερες περιοχές, με εξαίρεση τους ασιατικούς προορισμούς, και την ανοδική πορεία των διεθνών αφίξεων. Ο διεθνής τουρισμός, όμως, ξαναβρήκε γρήγορα τη δυναμική του πορεία, η οποία ευνοήθηκε και από την πτώση της τιμής των καυσίμων, καταδεικνύοντας και πάλι την ανθεκτικότητά του απέναντι σε οικονομικές κρίσεις και διεθνείς αναταράξεις.

Για το σύνολο του έτους 2014, οι υπολογισμοί του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) δείχνουν ότι η έστω και βραδεία ανάκαμψη των οικονομιών των χωρών πηγών οδήγησε σε αύξηση του συνολικού αριθμού των διεθνών **αφίξεων** κατά 4,2%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Οι συνολικές αφίξεις εισερχόμενων τουριστών σε όλες τις χώρες του κόσμου υπολογίζεται ότι το 2014 έφθασαν τα 1.133 εκατομμύρια έναντι 1.087 εκ. το 2013 και 1.039 εκ. το 2012.² Πρόκειται για το πέμπτο συνεχόμενο έτος σταθερής ανόδου πάνω από το μακροπρόθεσμο μέσο όρο μετά την κρίση του 2009. Την ισχυρότερη αύξηση σημείωσαν οι χώρες της Βόρειας και της Ν. Αμερικής (+8,4%), οι χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού (+5,7%) και η Μέση Ανατολή (+6,3%), ενώ η Ευρώπη (+2,3%) και η Αφρική (+2,2%) σημείωσαν βραδύτερη άνοδο. Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι ο όγκος των διεθνών αφίξεων ανακάμπτει ταχύτερα από ό,τι οι εισπράξεις, δεδομένου ότι οι ταξιδιώτες ταξιδεύουν σε κοντινότερους στις πατρίδες τους προορισμούς.³

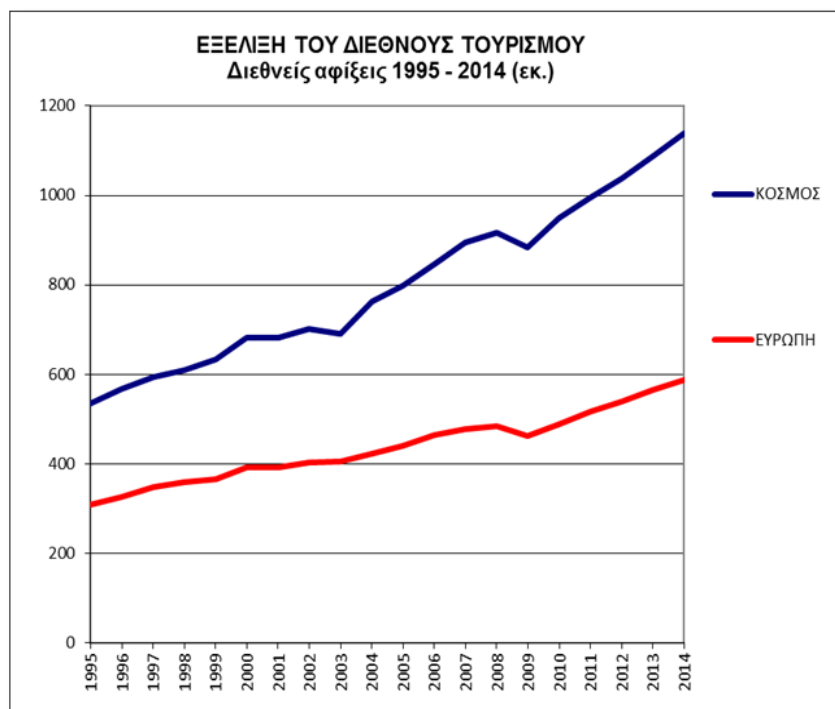
Για το έτος 2015 διαπιστώνεται ότι συνεχίζεται η αυξητική τάση, αλλά με ελαφρώς μειωμένο ρυθμό. Οι πρώτες προβολές του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού

¹ Christophe Bouneau, "The different logics of crisis and the course of innovation in the European tourist economy: XIX to XX century", στο Margarita Dritsas (ed), *Tourism and Crisis in Europe XIX – XXI centuries*, economia publishing, 2014.

² UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, August 2015, σ.4.

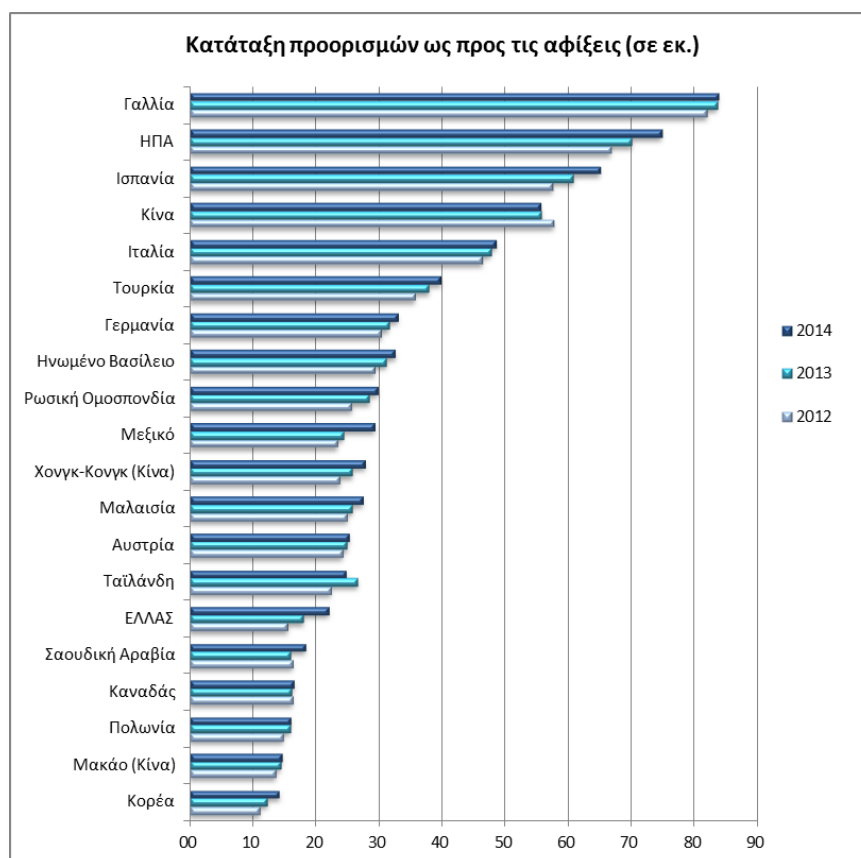
³ Ό.π..

Διάγραμμα 1.1

Πηγή στοιχείων : UNWTO

Διάγραμμα 1.2

Πηγή στοιχείων : UNWTO

υποδεικνύουν αύξηση των αφίξεων κατά 3% έως 4%, ελαφρώς ανώτερη από τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο (+3,8% για την περίοδο 2010-20120).⁴ Τα διαθέσιμα στοιχεία για το πρώτο εξάμηνο του 2015 επιβεβαιώνουν την παραπάνω εκτίμηση (αύξηση 4%).⁵ Επικεφαλής στην ανοδική αυτή πορεία αναμένεται ότι θα είναι οι χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού, ακολουθούμενες από τις χώρες της αμερικανικής ηπείρου, με μέση αύξηση μεταξύ 4% και 5%. Η Ευρώπη αναμένεται ότι θα έχει ελαφρώς μικρότερη αύξηση, μεταξύ 3% και 4%, ενώ οι χώρες της Αφρικής παρουσιάζουν κάμψη.

Εξετάζοντας τους επιμέρους εθνικούς προορισμούς στην παγκόσμια κατάταξη του UNWTO (βλ. πίνακα 1.1), διαπιστώνουμε ότι στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, η Γαλλία διατήρησε την κυριαρχία της ως πρώτη δύναμη ως προς τις αφίξεις διεθνούς τουρισμού, ενώ οι ΗΠΑ έχουν ανακτήσει τη δεύτερη θέση από την Ισπανία.

Το έτος 2014 η Γαλλία και οι ΗΠΑ ήσαν οι δύο πρώτες χώρες υποδοχής, τόσο ως προς τον αριθμό αφίξεων όσο και ως προς τις εισπράξεις από τον τουρισμό. Ως προς τις διεθνείς αφίξεις, προηγείται η Γαλλία με 83,8 εκ. και ακολουθούν στη 2^η θέση οι ΗΠΑ με 74,8 εκ., στην 3^η θέση η Ισπανία με 65 εκ. ακολουθούμενη από την Κίνα με 55,6 εκ. Σημειώνεται ότι η Κίνα (χωρίς να συνυπολογίζεται το Χονγκ-Κόνγκ και το Μακάο), εμφανίζοντας συνεχή ανοδική πορεία, το 2009 ήταν ήδη 4^η με 50,9 εκ. αφίξεις. Αξιόλογη είναι επίσης και η συνεχής άνοδος της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια, η οποία έφθασε τα 39,8 εκ. αφίξεις, καταλαμβάνοντας πλέον την 6^η θέση.

Η **Ελλάδα** το 2014, με 22 εκ. αφίξεις, κατέλαβε την 15^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη χωρών με βάση τον αριθμό αφίξεων τουριστών. Παρά τη θεαματική άνοδο κατά 23% που σημείωσαν οι αφίξεις μη κατοίκων στα σύνορα, η χώρα μας κέρδισε μόνο μια θέση ως προς το προηγούμενο έτος 2013.

Οι ευρωπαϊκές χώρες και ιδιαίτερα οι χώρες της ΕΕ διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο, τόσο ως πηγές των διεθνών τουριστικών ροών όσο και ως προορισμοί του διεθνούς τουρισμού. Οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις στις 28 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης από 153 εκ. το 1980 έφθασαν τα 457 εκ. το 2014, αποτελώντας το 40% του παγκόσμιου συνόλου.⁶ Η πορεία του ευρωπαϊκών χωρών ως τουριστικών προορισμών παρουσιάζεται συγκεντρωτικά στον πίνακα 1.2, με βάση τα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία, που έχουν συγκεντρώσει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO), η European Travel Commission (ETC), η Eurostat, το Διεθνές Ινστιτούτο Τουρισμού και Αναψυχής (ITLS) της Βιέννης.⁷ Το 2014 οι αφίξεις καθώς και οι διανυκτερεύσεις εξακολούθησαν να αυξάνονται σε όλες σχεδόν τις χώρες της ΕΕ. Είναι αξιοσημείωτο ότι σε όλους τους προορισμούς της ΕΕ, η πλειοψηφία των διεθνών αφίξεων προήλθε από χώρες της ΕΕ, καταδεικνύοντας τον δυναμισμό των ενδο-ευρωπαϊκών μετακινήσεων.⁸

Η εξέλιξη των αφίξεων στις χώρες της Μεσογείου εξετάζεται αναλυτικά στο κεφάλαιο 1.2.1, με σχετικούς πίνακες και διαγράμματα.

Η ανάπτυξη των αερομεταφορών ως κύριου μέσου διεθνών ταξιδιών υπήρξε σημαντική τις τελευταίες δεκαετίες. Το μερίδιο των αερομεταφορών έχει αυξηθεί από το 38% του συνόλου το 1980 στο 51% το 2010. Η ανάπτυξη αερομεταφορέων «χαμηλού κόστους» και ο πολλαπλασιασμός ενδο-ευρωπαϊκών δρομολογίων έχει δώσει νέα ώθηση στα διεθνή αεροπορικά ταξίδια.

Στην Ευρώπη, λόγω του καλού οδικού δικτύου και του πυκνού και γρήγορου σιδηροδρομικού δικτύου, οι επίγειες μεταφορές εξακολουθούν να υπερισχύουν με μερίδιο 54% στο σύνολο. Στις χώρες της Νότιας Μεσογειακής Ευρώπης ωστόσο, οι αεροπορικές αφίξεις έχουν προβάδισμα, με μερίδιο 62%.

⁴ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, August 2015, σ. 3.

⁵ Ο.π.

⁶ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, April 2015.

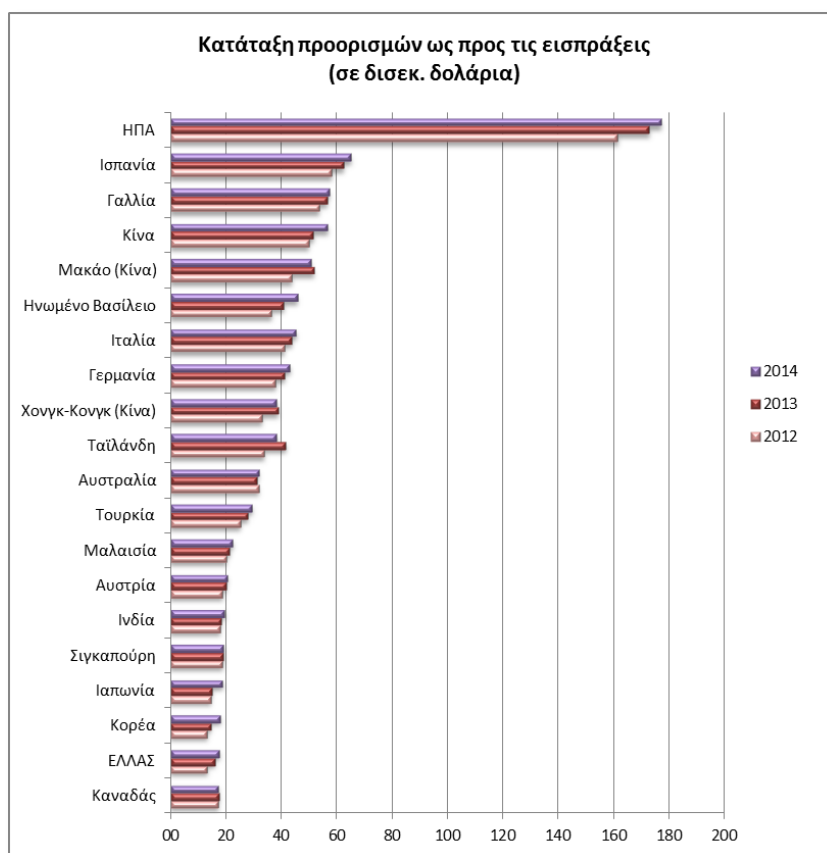
⁷ Ο.π. Βλ. Επίσης, ETC, *European Tourism in 2014: Trends & Prospects (Q4/2014)*, Brussels, February 2011 – Eurostat, *Statistics in focus*, 6/2011 – Βάση στατιστικών δεδομένων του Institute for Tourism and Leisure Studies (ITLS) του Πανεπιστημίου της Βιέννης.

⁸ ETC, *European Tourism 2015 Trends and Prospects (Q1/2015)*, Brussels, May 2015, σ. 8.

Πίνακας 1.1 Παγκόσμια κατάταξη τουριστικών προορισμών ως προς τις διεθνείς αφίξεις (σε εκ.)⁹

Κατάταξη χωρών	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1. Γαλλία	79.2	76.8	77.1	81.6	82.0	83.6	83.8
2. ΗΠΑ	57.9	54.9	59.8	62.7	66.7	70.0	74.8
3. Ισπανία	57.2	52.2	52.7	56.2	57.5	60.7	65.0
4. Κίνα	53.0	50.9	55.7	57.6	57.7	55.7	55.6
5. Ιταλία	42.7	43.2	43.6	46.1	46.4	47.7	48.6
6. Τουρκία	25.0	25.5	27.0	34.7	35.7	37.8	39.8
7. Γερμανία	24.9	24.2	26.9	28.4	30.4	31.5	33.0
8. Ηνωμένο Βασίλειο	30.1	28.2	28.3	29.3	29.3	31.1	32.6
9. Ρωσική Ομοσπονδία	21.6	19.4	20.3	22.7	25.7	28.4	29.8
10. Μεξικό	22.6	22.3	23.3	23.4	23.4	24.2	29.3
11. Χονγκ-Κονγκ (Κίνα)	17.3	16.9	20.1	22.3	23.8	25.7	27.8
12. Μαλαισία	22.1	23.6	24.6	24.7	25.0	25.7	27.4
13. Αυστρία	21.9	21.4	22.0	23.0	24.2	24.8	25.3
14. Ταϊλάνδη	14.6	14.1	15.9	19.2	22.4	26.5	24.8
15. ΕΛΛΑΣ	15.9	14.9	15.0	16.4	15.5	17.9	22.0
16. Σαουδική Αραβία	14.8	10.9	10.9	17.5	16.3	15.8	18.3
17. Καναδάς	17.1	15.7	16.1	16.0	16.3	16.1	16.5
18. Πολωνία	13.0	11.9	12.5	13.4	14.8	15.8	16.0
19. Μακάο (Κίνα)	10.6	10.4	11.9	12.9	13.6	14.3	14.6
20. Κορέα	6.9	7.8	8.8	9.8	11.1	12.2	14.2

Πηγή στοιχείων: UNWTO

Διάγραμμα 1.3

Πηγή στοιχείων : UNWTO

⁹ Πηγές: UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol 13, August 2015, Statistical Annex, καθώς και UNWTO, *Tourism Highlights 2015 Edition*. Στοιχεία για την Ελλάδα: ΕΛΣΤΑΤ.

**Πίνακας 1.2 Διεθνείς αφίξεις και διανυκτερεύσεις στις χώρες της Ευρώπης το 2014
- Μεταβολές % ως προς το 2013**

Χώρα	Διεθνείς αφίξεις (UNWTO και ETC)	Διεθνείς διανυκτερεύσεις (ETC)
1 Αυστρία	TF	1.9
2 Βουλγαρία	TCE	6.0
3 Γερμανία	TCE	4.6
4 Δανία		7.7
5 Ελβετία	THS	2.1
6 Ελλάδα	TF	23.0
7 Εσθονία	TF	1.5
8 Ηνωμένο Βασίλειο*	TCE	7.0
9 Ισλανδία	TF	23.6
10 Ισπανία	TF	7.1
11 Ιταλία	TF	1.8
12 Κροατία	TCE	6.2
13 Κύπρος	TF	1.5
14 Λετονία	TF	20.0
15 Λιθουανία	TCE	6.2
16 Λουξεμβούργο	TCE	9.9
17 Μάλτα	TF	6.8
18 Μαυροβούνιο	TCE	2.0
19 Νορβηγία	TCE	1.6
20 Ουγγαρία	TF	13.7
21 Πολωνία	TCE	4.3
22 Πορτογαλία	TCE	12.3
23 Ρουμανία	TCE	11.5
24 Σερβία	TCE	11.6
25 Σλοβακία	TCE	-11.7
26 Σλοβενία	TCE	6.1
27 Σουηδία		8.0
28 Τουρκία	TF	5.3
29 Τσεχική Δημοκρατία	TF	3.1
30 Φινλανδία	TCE	-2.6

TF = αφίξεις στα σύνορα

TCE = αφίξεις σε συλλογικά καταλύματα

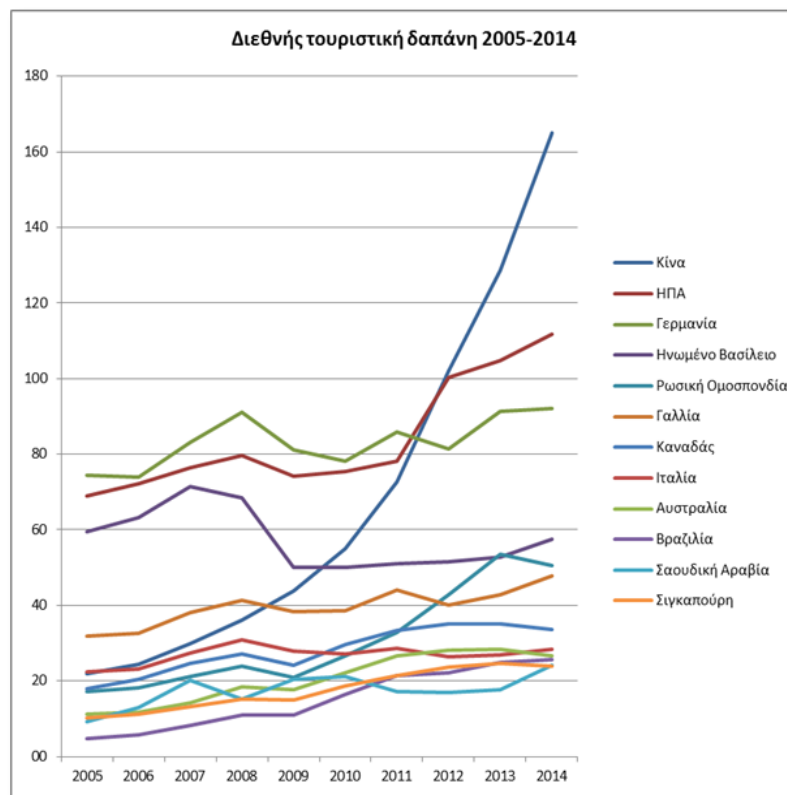
(*) Ιαν-Νοεμ

Πηγές στοιχείων: UNWTO, ETC

Πίνακας 1.3 Παγκόσμια κατάταξη τουριστικών προορισμών ως προς τις εισπράξεις (δισ δολάρια)¹⁰

Κατάταξη χωρών	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1. ΗΠΑ	110.0	94.2	137.0	115.6	161.6	172.9	177.2
2. Ισπανία	61.6	53.2	52.5	60.0	58.2	62.6	65.2
3. Γαλλία	56.6	49.5	46.9	54.8	53.7	56.6	57.4
4. Κίνα	40.8	39.7	45.8	48.5	50.0	51.7	56.9
5. Μακάο (Κίνα)	16.8	18.1	27.8	38.5	43.9	51.8	50.8
6. Ηνωμένο Βασίλειο	36.0	30.1	32.4	35.1	36.6	41.0	45.9
7. Ιταλία	45.7	40.2	38.8	43.0	41.2	43.9	45.5
8. Γερμανία	40.0	34.6	34.7	38.9	38.1	41.3	43.3
9. Ταϊλάνδη	18.2	16.1	20.1	27.2	33.9	41.8	38.4
10. Χονγκ-Κονγκ (Κίνα)	15.3	16.4	22.2	28.5	33.1	38.9	38.4
11. Αυστραλία	24.8	25.4	29.8	31.3	31.9	31.3	31.9
12. Τουρκία	22.0	21.3	22.5	25.1	25.3	28.0	29.6
13. Μαλαισία	15.3	15.8	18.3	19.7	20.2	21.5	22.6
14. Αυστρία	21.6	19.4	18.6	19.9	18.9	20.2	20.6
15. Ινδία	11.8	11.1	14.2	17.7	18.0	18.4	19.7
16. Σιγκαπούρη	10.7	9.4	14.1	18.1	18.9	19.3	19.2
17. Ιαπωνία	10.8	10.3	13.2	11.0	14.6	15.1	18.9
18. Κορέα	9.8	9.8	10.3	12.5	13.4	14.6	18.1
19. ΕΛΛΑΣ	17.1	14.5	12.7	14.6	13.4	16.1	17.8
20. Καναδάς	15.7	13.7	15.7	16.8	17.4	17.7	17.4

Πηγή στοιχείων : UNWTO

Διάγραμμα 1.4

Πηγή στοιχείων: UNWTO

Μεταξύ των ετών 2006 και 2014 σημειώθηκε αύξηση των διεθνών **εισπράξεων** από τον τουρισμό συνολικά κατά 21%, με μέσο ετήσιο ρυθμό 2,7%. Τα συνολικά έσοδα από τον διεθνή τουρισμό στη διάρκεια του 2014 ακολούθησαν την ανοδική πορεία των αφίξεων, φθάνοντας τα 1.248 δις δολάρια, έναντι μόλις 917 δις το 2009 (αύξηση 35,8%).¹¹

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι δέκα πρώτες χώρες σε εισπράξεις το 2014 απορρόφησαν το ήμισυ (49,5%) του συνόλου των διεθνών τουριστικών εισπράξεων (σε USD) ενώ το 2008 οι δέκα πρώτες είχαν απορροφήσει το 48,1% του συνόλου. Η μεγάλη συγκέντρωση των εισροών στις «υπερδυνάμεις» των προορισμών, πάντως, δεν έχει εμποδίσει την ανάπτυξη αναδυόμενων προορισμών στην Ασία, τον Ειρηνικό, τη Ν. Αμερική και αλλού.

Στον σχετικό πίνακα κατάταξης με βάση τις εισπράξεις σε δολάρια προηγούνται οι ΗΠΑ με 177,2 δις δολάρια, ακολουθούμενες από την Ισπανία με 65,2 δις δολάρια και τη Γαλλία με 57,4 δις δολάρια (βλ. πίνακα 1.3). Η Κίνα ανήλθε στην τέταρτη θέση, αυξάνοντας κατά 10% τις εισπράξεις της σε 56,9 δις δολάρια. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι το Μακάο κατέλαβε την 5^η θέση και το Χονγκ-Κονγκ την 10^η. Το Ηνωμένο Βασίλειο ανέβηκε κατά τρεις θέσεις σε σύγκριση με το 2013, καταλαμβάνοντας την 6^η θέση με 45,9 δις δολάρια, ενισχυμένο από τους Ολυμπιακούς Αγώνες και την ανατίμηση της αγγλικής λίρας.

Οι εισπράξεις στις χώρες της ΕΕ-28 από τον διεθνή τουρισμό αυξήθηκαν από 39 δις ECU (55 δις δολάρια) το 1980 σε 303 δις ευρώ (403 δις δολάρια) το 2013, με μερίδιο 35% στο σύνολο των παγκόσμιων εισπράξεων.¹²

Ως προς την κατάταξη με βάση τις εισπράξεις (σε δολάρια), η Ελλάδα από τη 12^η θέση που κατείχε το 2008, υποχώρησε μερικές θέσεις ακόμη το 2010 κατεβαίνοντας στην 21^η θέση, εισπράττοντας μόλις 12,7 δις δολάρια.¹³ Ωστόσο, χάρη στην ανάκαμψη που ακολούθησε, το 2014 διατήρησε την 19^η θέση, φθάνοντας τα 17,8 δις δολάρια.¹⁴

Η ανάκαμψη του διεθνούς τουρισμού μετά τη διεθνή οικονομική κρίση του 2008-2009 στηρίχτηκε κατά κύριο λόγο στις αναδυόμενες αγορές της Κίνας, της Ρωσίας και της Βραζιλίας, οι οποίες απέδωσαν αθροιστικά πάνω από το ήμισυ της αύξησης των συνολικών παγκόσμιων **τουριστικών δαπανών**. Αυτό απεικονίζεται παραστατικά στο διάγραμμα 1.4. Ειδικότερα, η αύξηση της δαπάνης αυτών των τριών χωρών μεταξύ 2010 και 2014 ήταν αντίστοιχα 110, 24 και 9 δις δολάρια, σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού.¹⁵

Αρκετές διαφοροποιήσεις, ωστόσο, σημειώνονται και στις χώρες που αποτελούν τις κύριες πηγές των διεθνών τουριστικών ροών. Συγκεκριμένα, διαπιστώνονται σημαντικές ανακατατάξεις στον πίνακα κατάταξης χωρών από την άποψη της τουριστικής δαπάνης που πραγματοποιούν στην αλλοδαπή οι μόνιμοι κάτοικοί τους (βλ. πίνακα 1.4). Δύο χώρες παρουσιάζουν εντυπωσιακή άνοδο, όπως φαίνεται και στο σχετικό διάγραμμα 1.5, η Κίνα και η Ρωσική Ομοσπονδία. Συγκεκριμένα, το 2014 την πρώτη θέση, ως η χώρα με τη μεγαλύτερη τουριστική δαπάνη, κατέλαβε η Κίνα με 164,9 δις δολάρια, ακολουθούμενη από τις ΗΠΑ με 110,8 δις δολάρια και την Γερμανία με 93,3 δις δολάρια.

Εξετάζοντας την πορεία του νέου πρωταγωνιστή της τουριστικής αγοράς, διαπιστώνουμε ότι η Κίνα επταπλασίασε την τουριστική της δαπάνη την τελευταία δεκαετία, από 21,8 δις το 2005 σε 164,9 δις δολάρια το 2014, διατηρώντας την παγκόσμια πρώτη θέση, την οποία κατέλαβε για πρώτη φορά το 2012. Οφείλουμε να σημειώσουμε ωστόσο ότι από την αυξημένη αυτή δαπάνη ωφελούνται περισσότερο το Χονγκ-Κονγκ και το Μακάο, καθώς και οι γειτονικές της χώρες της Ν.Α. Ασίας, οι οποίες υποδέχονται και τον κύριο όγκο των κινέζων τουριστών. Σημειώνεται ότι η δυναμική ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας των τελευταίων ετών έχει αντίκτυπο στην αύξηση του εισοδήματος και συνακόλουθα, στη ροπή για ταξίδια των διογκούμενων μεσαίων στρωμάτων.

¹¹ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, August 2015, Statistical Annex.

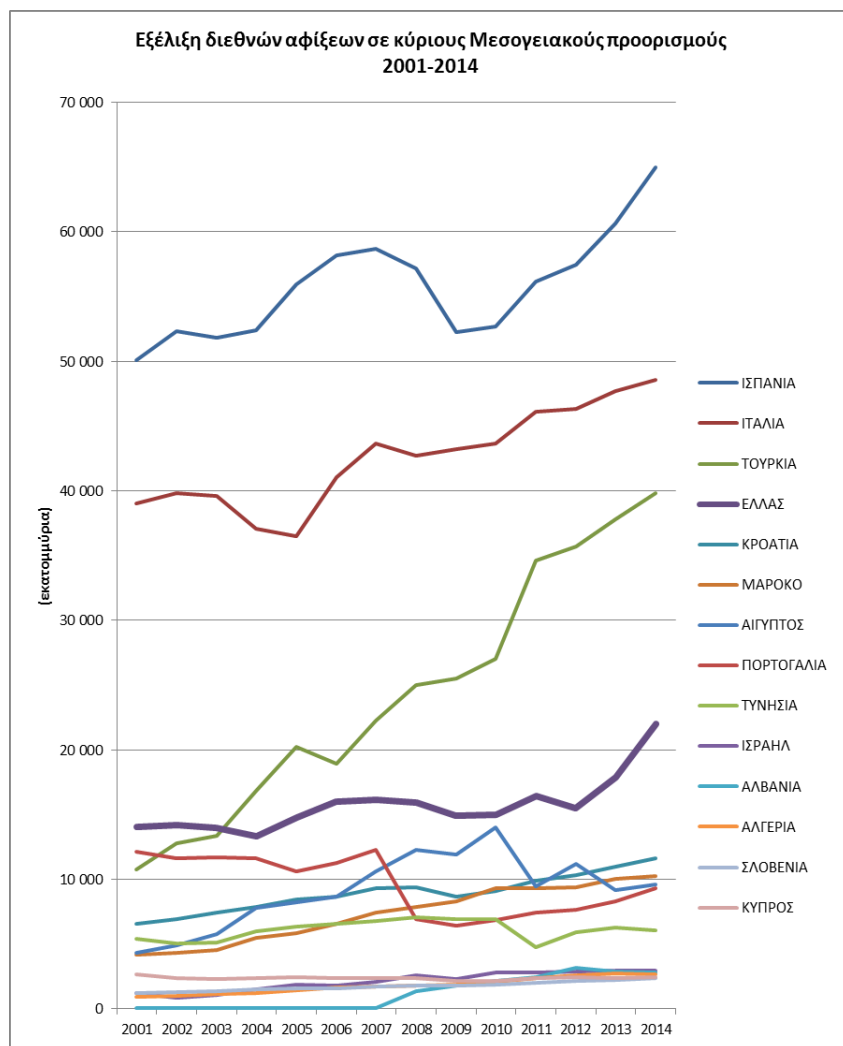
¹² UNWTO, *International tourism trends in EU-28 member states – Current situation and forecasts for 2020-2025-2030*, σ. 3.

¹³ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 9, No 1, February 2011, Statistical Annex.

¹⁴ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, August 2015, Statistical Annex.

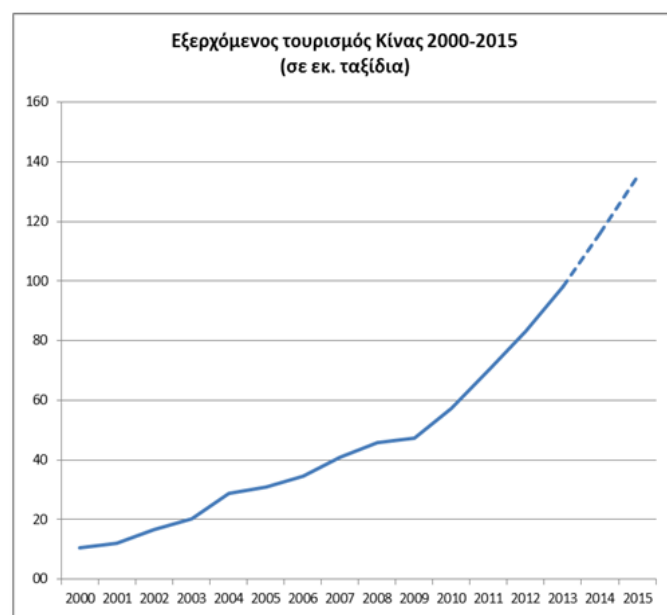
¹⁵ Ό.π.

Διάγραμμα 1.5

Πηγή στοιχείων: UNWTO

Διάγραμμα 1.6

Πηγή στοιχείων: COTRI και CNTA

Ήδη η Κίνα είχε ξεπεράσει τα 40 εκ. εξερχόμενων τουριστών από το 2007,¹⁶ ενώ για το 2014 ο αριθμός των εξερχόμενων ταξιδιών εκτιμάται ότι έφθασε τα 116 εκ., δηλαδή σε διπλάσιο ύψος ως προς το 2010 (54 εκ.), σύμφωνα με την εκτίμηση της China Tourism Academy, επίσημο όργανο του Κινεζικού Εθνικού Οργανισμού Τουρισμού (China National Tourism Administration).¹⁷ Η εξέλιξη αυτή απεικονίζεται στο διάγραμμα 1.6. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι το 68% των εξερχόμενων Κινέζων τουριστών έχει προορισμό τις αυτόνομες κινεζικές περιοχές του Χονγκ-Κονγκ και του Μακάο, ενώ προς την Ευρώπη κατευθύνεται μόνο το 5% του συνόλου.¹⁸

Την τέταρτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης ως προς τις τουριστικές δαπάνες βρίσκεται πλέον το Ηνωμένο Βασίλειο με 56,9 δις δολάρια, ενώ η Ρωσική Ομοσπονδία υποχώρησε στην πέμπτη θέση. Η Ρωσία τριπλασίασε την τουριστική δαπάνη μεταξύ 2005 και 2014 (από 17 δις σε 50,4 δις δολάρια), ωστόσο η πρόσφατη κρίση στην Ουκρανία επηρέασε την κατάσταση της οικονομίας της και την ισχύ του ρουβλίου και ανέκοψε, πιθανώς προσωρινά, αυτήν την ανοδική τάση.

Αυτοί είναι οι κυριότεροι παίκτες στη διεθνή τουριστική αγορά, γιατί από αυτούς εξαρτώνται οι σημαντικότερες ροές ταξιδιωτών αλλά και τουριστικών δαπανών.¹⁹

Ακολουθούν κατά σειρά η Γαλλία, ο Καναδάς, η Ιταλία και η Αυστραλία, οι οποίες δεν εμφανίζουν ιδιαίτερο δυναμισμό. Η Γαλλία και η Ιταλία εμφανίζουν μικρές αυξομειώσεις στη διάρκεια της περιόδου 2005-2013, με αύξηση το 2014. Η αρχικά ανοδική τάση του Καναδά και της Αυστραλίας ανακόπηκε τα δύο τελευταία χρόνια.

Στις επόμενες τρεις θέσεις ανήλθαν, κατά σειρά, οι αναδυόμενες αγορές της Βραζιλίας, της Σαουδικής Αραβίας και της Σιγκαπούρης, δεν είναι βέβαιο όμως ότι η πορεία των τουριστικών δαπανών τους θα συνεχιστεί αμείωτη τα επόμενα χρόνια. Αυτό θα είναι αποτέλεσμα της διεθνούς αλλά και της εσωτερικής συγκυρίας.

Δύο μείζονες αγορές, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιαπωνία, το 2014 δαπάνησαν λιγότερο από όσο πριν την κρίση, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ακολουθούμενη πολιτική λιτότητας στις δύο αυτές χώρες.

Αξιοσημείωτη είναι, οπωσδήποτε, η άνοδος νέων αγορών, συγκεκριμένα από χώρες της Μέσης Ανατολής (όπως Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Κουβέιτ, Κατάρ), καθώς επίσης και από ορισμένες ασιατικές χώρες (Ινδία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη, κ.ά.). Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, η τουριστική δαπάνη τουριστών προερχόμενων από αυτές τις χώρες παρουσιάζει αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια.

¹⁶ Σύμφωνα με τον Εθνικό Οργανισμό Τουρισμού της Κίνας (CNTA), οι εξερχόμενοι τουρίστες το 2007 ήταν 40,95 εκ.

¹⁷ COTRI και China Tourism Academy, *Annual Report of China Outbound Tourism Development 2009/2010*, Profil Verlag, April 2010.

¹⁸ Βλ. και ETC/UNWTO, *The Chinese Outbound Travel Market*, 2013, σ. 4.

¹⁹ Όπου παραπάνω.

Πίνακας 1.4 Παγκόσμια κατάταξη χωρών ως προς την τουριστική δαπάνη (σε δις. USD)

Χώρα προέλευσης	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1. Κίνα	21.8	24.3	29.8	36.2	43.7	54.9	72.6	102.0	128.6	164.9
2. ΗΠΑ	69.0	72.1	76.3	79.7	74.1	75.5	78.2	100.3	104.1	110.8
3. Γερμανία	74.4	73.9	83.1	91.0	81.2	78.1	85.9	81.3	91.4	93.3
4. Ην. Βασίλειο	59.6	63.1	71.4	68.5	50.1	50.0	51.0	51.5	52.7	56.9
5. Ρωσική Ομοσπ.	17.3	18.1	21.2	23.8	20.9	26.6	32.9	42.8	53.5	50.4
6. Γαλλία	31.8	32.6	38.2	41.4	38.4	38.5	44.1	40.0	43.0	48.7
7. Καναδάς	18.0	20.5	24.7	27.2	24.2	29.6	33.3	35.0	35.2	33.8
8. Ιταλία	22.4	23.1	27.3	30.8	27.9	27.1	28.7	26.4	27.0	28.8
9. Αυστραλία	11.3	11.7	14.2	18.4	17.6	22.2	26.7	28.1	28.6	26.3
10. Βραζιλία	4.7	5.8	8.2	11.0	10.9	16.4	21.3	22.2	25.0	25.6
11. Σαουδ. Αραβία	9.1	13.0	20.2	15.1	20.4	21.1	17.3	17.0	17.7	24.1
12. Σιγκαπούρη	10.1	11.1	13.1	15.2	15.0	18.7	21.5	23.6	24.2	23.9

Πηγή στοιχείων : UNWTO Tourism Highlights 2015 Edition, και
UNWTO, World Tourism Barometer, Vol. 13, August 2015

Πίνακας 1.5 Εξέλιξη αφίξεων τουριστών στις χώρες της Μεσογείου 2008-2014

	χώρα	(*)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	ΙΣΠΑΝΙΑ	TF	57 192	52 178	52 677	56 177	57 464	60 661	64 995
2	ΙΤΑΛΙΑ	TF	42 734	43 239	43 626	46 119	46 360	47 704	48 576
3	ΤΟΥΡΚΙΑ	TF	24 994	25 506	31364	34 654	35 698	37 795	39 811
4	ΕΛΛΑΣ	TF	15 939	14 915	15 006	16 427	15 518	17 920	22 033
5	ΚΡΟΑΤΙΑ	TCE	9 415	8 694	9 111	9 927	10 369	10 955	11 623
6	ΜΑΡΟΚΟ	TF	7 879	8 341	9 288	9 342	9 375	10 046	10 282
7	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	TF	12 296	11 914	14 051	9 497	11 196	9 174	9 628
8	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	TF	6 962	6 439	6 832	7 412	7 685	8 324	9 323
9	ΤΥΝΗΣΙΑ	TF	7 049	6 901	6 902	4 785	5 950	6 269	6 069
10	ΙΣΡΑΗΛ	TF	2 572	2 321	2 803	2 820	2 886	2 962	2 927
11	ΑΛΓΕΡΙΑ	VF	1 772	1 912	2070	2 395	2 634	2 733	
12	ΚΥΠΡΟΣ	TF	2 404	2 141	2 173	2 392	2 465	2 405	2 411
13	ΑΛΒΑΝΙΑ	TF	1 337	1 775	2 191	2 468	3 156	2 857	
14	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	TCE	1 771	1 803	1 869	2 037	2 156	2 259	2 441
15	ΣΕΡΒΙΑ (**)	TCE	1 677	1 689	683	764	810	922	1 029
16	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	TCE			1 088	1 201	1 264	1 324	1 350
17	ΜΑΛΤΑ	TF	1 291	1 182	1 339	1 415	1 444	1 582	1 690
18	ΛΙΒΑΝΟΣ	TF	1 333	1 851	2 168	1 655	1 366	1 274	1 355
19	ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓ.	TCE	322	311	365	392	439	529	536
20	ΣΥΡΙΑ	TCE	5 430	6 092	8 546	5 070	-	-	-

(*) TF = αφίξεις τουριστών στα σύνορα

TCE = αφίξεις σε συλλογικά καταλύματα

VF= αφίξεις επισκεπτών στα σύνορα

(**) Έως το 2009 συμπεριλαμβάνει και το Μαυροβούνιο

Πηγές στοιχείων: - UNWTO, World Tourism Barometer, Vol 13, June 2015

- UNWTO, Tourism Highlights, 2015 Edition

1.2 Οι επιδόσεις της Ελλάδας και ο ανταγωνισμός

1.2.1 Οι επιδόσεις των μεσογειακών χωρών

Η επανεκκίνηση των αυξημένων διεθνών τουριστικών ροών μετά την διεθνή οικονομική κρίση του 2008-2009 υποστηρίχτηκε από την ανακοπή της ύφεσης στις παραδοσιακές οικονομικές δυνάμεις, τον δυναμισμό και την ενίσχυση των μεσαίων εισοδηματικών τάξεων των αναδυόμενων χωρών, καθώς και από την πρόσφατη μείωση της τιμής του πετρελαίου.

Την τελευταία δεκαετία, στις χώρες της Μεσογείου, ο τουρισμός ακολούθησε μια γενικά ανοδική πορεία, όχι όμως χωρίς διακυμάνσεις, οφειλόμενες σε σημαντικό βαθμό και στις πολιτικές συγκυρίες στην περιοχή αυτή (βλ. πίνακα 1.5 και διάγραμμα 1.5).

Επισημαίνουμε την συνεχή ανοδική πορεία της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια μετά την κάμψη του 2006, και τη σχετική άνοδο των αφίξεων σε προορισμούς της ζώνης του ευρώ (Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος, Μάλτα) μετά το 2011. Άνοδος παρουσιάζεται και στην Κροατία και τη Σλοβενία, καθώς επίσης στο Μαρόκο, ενώ ο εισερχόμενος τουρισμός στην Αίγυπτο και στην Τυνησία έχει πληγεί από τη συνεχιζόμενη πολιτική αστάθεια στις χώρες αυτές. Τα στοιχεία αυτά είναι τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα και προέρχονται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UNWTO).²⁰

Η Ελλάδα διατηρεί σε γενικές γραμμές τη θέση της ανάμεσα στις βασικές ανταγωνίστριες χώρες της Μεσογείου, μετά την Ισπανία και την Ιταλία. Τα τελευταία χρόνια, όμως, έχει αισθανθεί ισχυρή πίεση ιδιαίτερα από την Τουρκία, όπως απεικονίζεται και στον συγκεντρωτικό πίνακα 1.6 καθώς και στο διάγραμμα 1.5. Σημειώνεται ότι η προηγηθείσα παρατεταμένη κάμψη της εισροής τουριστών στη χώρα μας την περίοδο 2009-2012 αποτέλεσε χαμηλή αφετηρία σύγκρισης, γεγονός που εξηγεί και τα σημαντικά μεγέθη της αύξησης που εμφανίστηκε, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, στις αφίξεις τουριστών προς τη χώρα μας στη διάρκεια του 2013 (+15,5%), και του 2014 (+23%). Αναλυτικά στοιχεία για τις αφίξεις στην Ελλάδα αναφέρονται στο επόμενο κεφάλαιο 2.

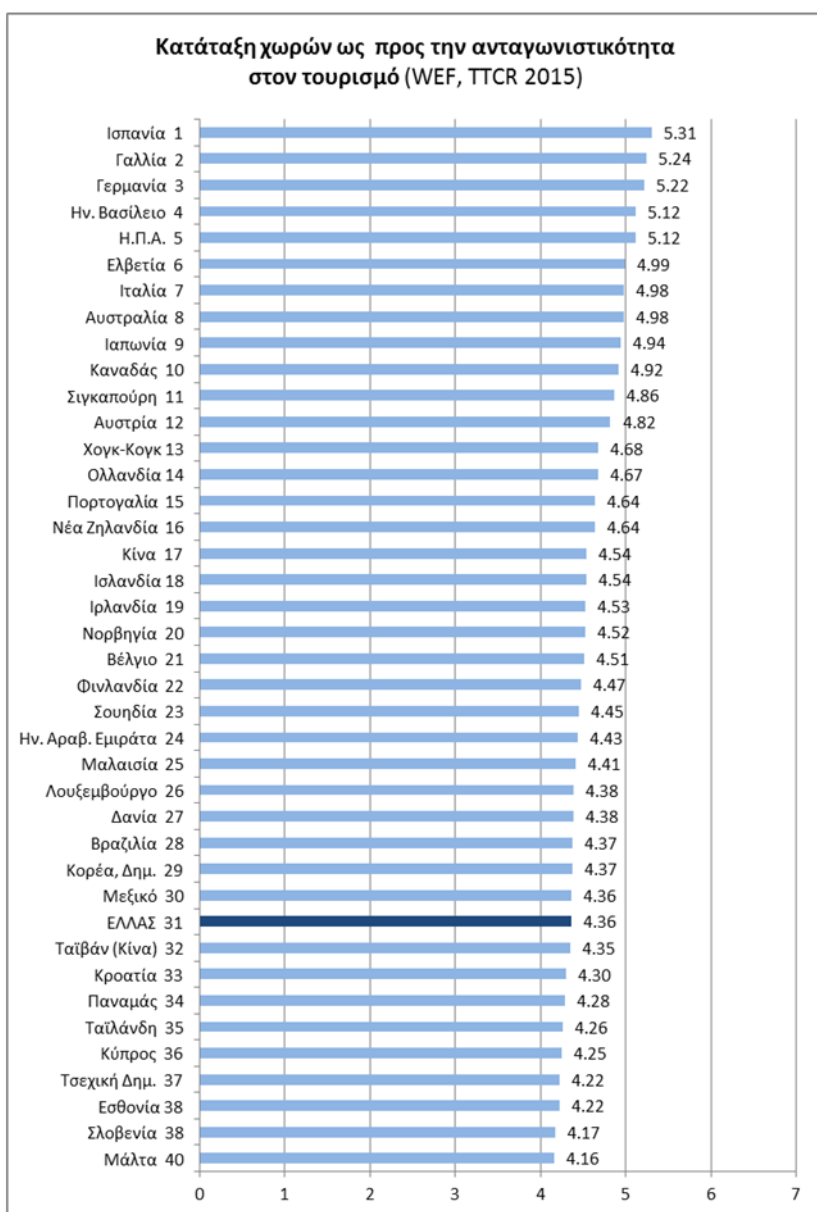
Τα στοιχεία αυτά στηρίζονται στο σύστημα υπολογισμού των αφίξεων τουριστών στα σύνορα που έχει υιοθετήσει από το 2008 και εξής η Ελληνική Στατιστική Αρχή ή ΕΛΣΤΑΤ (πρώην ΕΣΥΕ). Η ΕΛΣΤΑΤ αποδέχεται και ανακοινώνει τα στοιχεία που προκύπτουν από την Έρευνα Συνόρων, η οποία πραγματοποιείται για λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος, είναι δειγματοληπτική και διεξάγεται σε τακτά διαστήματα στους σταθμούς εισόδου-εξόδου από τη χώρα κατά την αναχώρηση των μη μονίμων κατοίκων Ελλάδας.

Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής τουριστικής προσφοράς αντιμετωπίζει ήδη σημαντικές προκλήσεις, τόσο λόγω των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της και ορισμένων εγγενών αδυναμιών της, όσο και εξαιτίας του ισχυρού διεθνούς ανταγωνισμού. Η ανάδειξη νέων και δυναμικών τουριστικών προορισμών στην περιοχή της Μεσογείου (Τουρκία, Κροατία, Βουλγαρία, Μαυροβούνιο), αλλά και αλλού, οι οποίοι προβάλλουν με αξιώσεις παρεμφερές τουριστικό προϊόν, καθώς και ορισμένες παράμετροι του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, όπως η σχετικά ισχυρή ισοτιμία του ευρώ έναντι του δολαρίου, η μείωση της τιμής του πετρελαίου, η βραδεία ανάκαμψη στις παραδοσιακές χώρες πηγές, η παρατεινόμενη δημοσιονομική και χρηματοοικονομική κρίση, επιβάλλουν στην ελληνική τουριστική βιομηχανία να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική.

Μπορεί κανείς να εκτιμήσει ότι η πίεση αυτή από τις ανταγωνίστριες χώρες, και ιδιαίτερα από τους αναδυόμενους προορισμούς, θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, στο μέτρο που εκείνες θα επιδιώξουν να αυξήσουν τα μερίδια αγοράς διατηρώντας και αξιοποιώντας τα τρία βασικά συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν: τη σχετικά νεότευκτη τουριστική προσφορά, το χαμηλότερο κόστος των τουριστικών υπηρεσιών, τη διατήρηση εθνικών νομιματών.

²⁰ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, June 2015, Statistical Annex.

Διάγραμμα 1.7

Πηγή στοιχείων: World Economic Forum, The Travel & Tourism Competitiveness Report, 2015

Οι σύγχρονες τάσεις που επικρατούν στο διεθνές τουριστικό περιβάλλον και οι έντονες ανταγωνιστικές συνθήκες επιτάσσουν, αφενός, ανανέωση και διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος και, αφετέρου, αναπροσανατολισμό προς τμηματοποιημένες αγορές και αναζήτηση νέων τμημάτων αγοράς, επανατοποθέτηση του προορισμού στη διεθνή αγορά, αξιοποίηση ευκαιριών και εξειδικευμένη στόχευση των δράσεων προώθησης. Η επισήμανση αυτή αφορά τόσο στις τουριστικές επιχειρήσεις όσο και στους δημόσιους φορείς, κεντρικούς ή τοπικούς, που διαχειρίζονται τους επιμέρους προορισμούς.

Οι πολιτικές εξελίξεις των τελευταίων ετών και οι διατηρούμενες εστίες αναταραχής στις χώρες της Βόρειας Αφρικής (όπως στην Τυνησία και τη Λιβύη), στη Μέση Ανατολή (Συρία, Ισραήλ) ή στον Εύξεινο Πόντο (Ουκρανία) θα έχουν μάλλον πρόσκαιρα θετικές επιπτώσεις στους ελληνικούς προορισμούς, οι οποίοι παρέχουν σχετικά ασφαλέστερο περιβάλλον για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων. Ανάλογες διακυμάνσεις θα εμφανίζονται και στο μεσοπρόθεσμο μέλλον. Αλλά οι ενδεχόμενες αναφλέξεις στις περιοχές πολιτικών, εθνικών ή θρησκευτικών συγκρούσεων δεν θα ευνοούν πάντοτε ή δεν θα αφήνουν αλώβητο τον ελληνικό τουρισμό, όπως άλλωστε έχει δείξει και το πρόσφατο παρελθόν.

1.2.2 Η κατάσταση της Ελλάδας ως προς τη διεθνή ανταγωνιστικότητα στον τομέα του τουρισμού

Είναι κοινή διαπίστωση ότι τα τελευταία χρόνια ο ελληνικός τουρισμός έχει χάσει θέσεις σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον. Το γεγονός αυτό απεικονίζεται τόσο στους πίνακες κατάταξης του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) που αναφέρονται στις αφίξεις και στις εισπράξεις κάθε χώρας όσο και στην πιο πρόσφατη έκδοση της ετήσιας έκθεσης για την ανταγωνιστικότητα στον τομέα του τουρισμού και των ταξιδιών του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (World Economic Forum).²¹

Στην πρώτη θέση ως προς τον γενικό δείκτη ανταγωνιστικότητας τουρισμού και ταξιδιών στην Έκθεση του 2015 βρίσκεται για πρώτη φορά η Ισπανία, ακολουθούμενη από τη Γαλλία και τη Γερμανία (βλ. διάγραμμα 1.7).

Η Ελλάδα, σύμφωνα με την παραπάνω έκθεση, έρχεται μόλις **31^η**, σε σύνολο 141 χωρών (18^η στην Ευρώπη), βελτιώνοντας ελαφρά τη θέση της, δεδομένου ότι το 2013 ήταν 32^η αλλά επί 140 χωρών. Πρέπει να επισημάνουμε ωστόσο ότι, ως προς την κατάταξη της Έκθεσης του 2011, υποχώρησε κατά δύο θέσεις αλλά και κατά επτά θέσεις σε σύγκριση με την αντίστοιχη Έκθεση του 2009, οπότε ήταν 29^η επί 133 χωρών.²² Η γενική επίδοσή της είναι μάλιστα αρκετά μειωμένη σε σύγκριση με την Έκθεση του 2009 (4,91 μονάδες, με άριστα το 7), αλλά και του 2013 (4,36 μονάδες έναντι 4,8), όπως φαίνεται και στον σχετικό πίνακα 1.6. Είναι χαρακτηριστικό ότι η θέση που καταλαμβάνει η χώρα μας στην κατάταξη του WEF υστερεί σημαντικά σε σύγκριση τόσο με τη θέση που κατέχει στην παγκόσμια κατάταξη του UNWTO για το έτος 2013 ως προς τον αριθμό τουριστικών εισπράξεων (19^η) όσο και ως προς τον αριθμό αφίξεων (16^η).

Ο γενικός δείκτης ανταγωνιστικότητας του WEF για τον τουρισμό στην έκθεσή του 2015 (η οποία αναφέρεται στο 2014) αποτελεί τη συνισταμένη 90 επιμέρους ειδικών δεικτών, οι οποίοι υπάγονται σε 14 «πυλώνες», που κι αυτοί με τη σειρά τους ομαδοποιούνται σε τέσσερις μείζονες ενότητες. Οι ενότητες αυτές έχουν αναδιαρθρωθεί σε σχέση με εκείνες που υπήρχαν στις προηγούμενες εκθέσεις, με αντίστοιχη ανακατανομή των επιμέρους δεικτών. Έτσι, η νέα ενότητα «Ευνοϊκό περιβάλλον» περιλαμβάνει τις συνθήκες που είναι αναγκαίες για την άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων σε μια χώρα, δηλαδή το επιχειρηματικό περιβάλλον, την προστασία και ασφάλεια, την υγιεινή και την περίθαλψη, τους ανθρώπινους πόρους, την αγορά εργασίας και την ετοιμότητα τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών. Η ενότητα «Τουριστική πολιτική και

²¹ World Economic Forum, *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015*.

²² Επισημαίνεται ότι η κατάταξη της Έκθεσης του 2015 αφορά σε σύνολο 141 χωρών, έναντι μόνο 133 εκείνης του 2009.

ευνοϊκές συνθήκες» περιλαμβάνει την προτεραιότητα του τουρισμού, το άνοιγμα προς το εξωτερικό, την ανταγωνιστικότητα των τιμών, τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος.

Στην ενότητα «Υποδομές» περιλαμβάνονται τρεις δείκτες: υποδομές αερομεταφορών, επίγειες και λιμενικές υποδομές και υποδομές τουριστικών υπηρεσιών. Τέλος, η ενότητα «Φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι» περιέχει τους κύριους σκοπούς ταξιδιού: τους φυσικούς πόρους και τους πολιτιστικούς πόρους με τα επιχειρηματικά ταξίδια.

Στον πίνακα 1.6 παρουσιάζονται οι θέσεις που καταλαμβάνει η Ελλάδα στις επιμέρους ομάδες δεικτών καθώς και η αντίστοιχη βαθμολογία. Εξετάζοντας τους 14 βασικούς δείκτες διαπιστώνουμε ότι εκεί όπου τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας μας εμφανίζονται να είναι ισχυρότερα είναι η υγιεινή και η περίθαλψη (9^η στην γενική κατάταξη, με 6,57 μονάδες) ενώ στην προηγούμενη Έκθεση του 2013 ήταν 13^η σ' αυτόν τον δείκτη. Τότε όμως την καλύτερη θέση είχε ως προς τις «Τουριστικές υποδομές» (3^η), όπως και το 2011 (5^η). Το 2015 οι τουριστικές υποδομές έχουν υποχωρήσει στη 12^η θέση με 6,09 μονάδες. Την 5^η θέση είχε ως προς τον ίδιο δείκτη και το 2009, αλλά τότε καλύτερη θέση είχε ως προς την «Προτεραιότητα του τουρισμού» (3^η).

Από την άλλη μεριά, τις χειρότερες θέσεις καταλαμβάνει η χώρα μας στην ανταγωνιστικότητα των τιμών (113^η θέση), βελτιωμένη ωστόσο ως προς την κατάταξη της προηγούμενης Έκθεσης (127^η θέση),²³ και στο επιχειρηματικό περιβάλλον (104^η θέση).

Ο δείκτης «ανταγωνιστικότητα των τιμών» παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και στηρίζεται στη στάθμιση τεσσάρων υπο-δεικτών: φόροι εισιτηρίων και επιβαρύνσεις αεροδρομίων, δείκτης τιμών ξενοδοχείων, ισοδυναμία αγοραστικής δύναμης (PPP) και επίπεδα τιμής καυσίμων. Η Ελλάδα καταλαμβάνει τη 113^η θέση ως προς τον δείκτη αυτόν, η σχετική κατάταξη, ωστόσο, θα μπορούσε να έχει και αντίστροφη ανάγνωση. Συγκεκριμένα, αρκεί να σημειώσουμε ότι στην κορυφή της κατάταξης των «ανταγωνιστικών» τιμών βρίσκεται το Ιράν, ακολουθούμενο κατά σειρά από την Αίγυπτο, την Ινδονησία και την Υεμένη, χώρες εξαιρετικά επισφαλείς και μάλλον μη δημοφιλείς προορισμοί, τουλάχιστον κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Στο αντίθετο άκρο, συναντάμε κατά σειρά την Αυστραλία, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τελευταία, στην 141^η θέση, την Ελβετία, με άλλα λόγια, από τον «φθηνότερο» μεν αλλά απωθητικό προορισμό προς τον «ακριβότερο» αλλά δημοφιλή. Εάν αντιστραφεί η σειρά, από την «ακριβότερη» προς τη «φθηνότερη» χώρα, τότε η χώρα μας κατέχει την 29^η θέση. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι η τιμολόγηση στη χώρα μας βρίσκεται σε σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο ως προς τις επιπτώσεις στην προσέλκυση τουριστών, δεδομένου ότι οι τιμές των τουριστικών υπηρεσιών δεν την εμποδίζουν να είναι δημοφιλής προορισμός. Υπάρχουν βέβαια πάντοτε περιθώρια μείωσης των τιμών σε συνδυασμό με αναβάθμιση των υπηρεσιών προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα. Αυτό όμως, σε τελευταία ανάλυση, είναι συνάρτηση του μείγματος που αποτελούν τα κόστη, οι φορολογικές και ασφαλιστικές επιβαρύνσεις και το επιδιωκόμενο ποσοστό επιχειρηματικού κέρδους.

Αξιοσημείωτη είναι η βελτίωση ως προς την προηγούμενη Έκθεση που εμφανίζεται στους δείκτες της προστασίας και ασφάλειας (57^η έναντι 69^{ης} θέσης), στην περιβαλλοντική αειφορία (52^η έναντι 61^{ης}), στις υποδομές επίγειων και λιμενικών μεταφορών (51^η έναντι 58^{ης}) και ακόμη, στην αγορά εργασίας και τους ανθρώπινους πόρους (45^η θέση έναντι 50^{ης}).

Υποχώρηση ως προς την προηγούμενη Έκθεση εμφανίζεται στην ετοιμότητα σε υποδομές τεχνολογιών πληροφορικής – τηλεπικοινωνιών (49^η έναντι 33^{ης}) και στις υποδομές αερομεταφορών (27^η έναντι 20^{ης}). Χαμηλότερα στην κατάταξη εμφανίζονται οι φυσικοί και οι πολιτιστικοί πόροι (46^η και 32^η θέση έναντι 40^{ης} και 25^{ης} θέσης αντίστοιχα).

Από την πλευρά της **βαθμολογίας** των 14 δεικτών, καλύτερη βαθμολογία της Ελλάδας ήταν στην «υγιεινή και περίθαλψη» (6,57 με άριστα το 7) και ακολουθούν κατά σειρά οι «υποδομές τουριστικών υπηρεσιών» (6,08), η «προστασία και ασφάλεια» (5,49) και η «προτεραιότητα του τουρισμού» (5,36). Τη χειρότερη βαθμολογία απέσπασαν οι δείκτες των «φυσικών πόρων» (3,49) και των «πολιτιστικών πόρων» (2,82), γεγονός που

²³ World Economic Forum, *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013*.

υποδεικνύει μάλλον την ακαταλληλότητα των χρησιμοποιηθέντων κριτηρίων για την αξιολόγηση αυτών των πόρων. Χαμηλή βαθμολόγηση έχει και ο δείκτης «ανταγωνιστικότητα τιμών» (3,93).

Γενικότερα, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι τα κριτήρια με τα οποία έχει γίνει η βαθμολόγηση των επιμέρους δεικτών δεν είναι σε όλες τις περιπτώσεις μετρήσιμα ούτε και απολύτως αντικειμενικά, γεγονός που σχετικοποιεί τόσο την ακρίβεια της μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκε από το WEF όσο και την ασφάλεια των συμπερασμάτων που μπορούν να συναχθούν.

Ως **συμπέρασμα** μπορούμε να συναγάγουμε, ότι, προκειμένου να κατοχυρώσουμε και τελικά να βελτιώσουμε τη θέση μας στον διεθνή ανταγωνισμό στο πεδίο του τουρισμού, δεν μπορεί να επαναπαυόμαστε στη σχετικά καλή επίδοση ως προς το γενικό αριθμό αφίξεων τουριστών στα σύνορα της χώρας. Μια σειρά από ανταγωνιστικούς παραδοσιακούς και αναδυόμενους προορισμούς διεκδικούν ήδη να αποσπάσουν μεγαλύτερα μερίδια από τη διεθνή τουριστική αγορά, αμφισβητώντας έτσι την έως τώρα σχετικά ικανοποιητική δική μας τοποθέτηση. Απαιτείται επανατοποθέτηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στη διεθνή αγορά, με αναβάθμιση, διαφοροποίηση και εμπλουτισμό της προσφοράς και, παράλληλα, με τη χάραξη μεσομακροπρόθεσμης στρατηγικής μάρκετινγκ, με εξειδικευμένους στόχους ανά αγορά.

Πίνακας 1.6 Δείκτης Ανταγωνιστικότητας Τουρισμού και Ταξιδιών για την Ελλάδα (WEF)

	Σειρά κατάταξης				Βαθμός (κλίμακα 1-7)			
	2009 (μεταξύ 133 χωρών)	2011 (μεταξύ 139 χωρών)	2013 (μεταξύ 140 χωρών)	2015 (μεταξύ 141 χωρών)	2009	2011	2013	2015
Γενικός Δείκτης	24	29	32	31	4.9	4.8	4.8	4.36
Ευνοϊκό περιβάλλον				48				5.11
Επιχειρηματικό περιβάλλον				104				4.04
Προστασία και ασφάλεια	47	73	69	57	5.6	4.7	4.7	5.49
Υγεία και υγιεινή	19	20	13	9	6.4	6.4	6.4	6.57
Ανθρώπινοι πόροι και αγορά εργασίας	44	59	50	45	5.3	5	5	4.75
Ετοιμότητα ICT (Υποδομές τεχνολογιών πληροφορικής – τηλεπικοινωνιών)	40	39	33	49	3.8	4.3	4.3	4.71
Τουριστική πολιτική και ευνοϊκές συνθήκες				33				4.39
Προτεραιότητα του τουρισμού	3	17	28	24	6.1	5.6	5.2	5.36
Άνοιγμα στο διεθνές περιβάλλον				25				4.09
Ανταγωνιστικότητα τιμών	114	123	127	113	3.9	3.8	3.6	3.93
Περιβαλλοντική αειφορία	47	68	72	61	4.8	4.5	4.5	4.19
Υποδομές				24				4.78
Υποδομές αερομεταφορών	19	19	20	27	4.7	4.8	4.7	4.25
Υποδομές επίγειων και λιμενικών μεταφορών	43	61	58	51	4.1	4	4	4.01
Υποδομές τουριστικών υπηρεσιών	5	5	3	12	6.7	6.9	6.8	6.08
Φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι				35				3.15
Φυσικοί πόροι	74	61	40	46	3	3.4	4.2	3.49
Πολιτιστικοί πόροι	23	25	25	32	5	4.7	4.3	2.82

Πηγή: WEF, The Travel & Tourism Competitiveness Report, 2009, 2011, 2013, 2015.

1.3 Οι προοπτικές του διεθνούς τουρισμού

Η ανάπτυξη νέων αγορών και νέων προορισμών ήδη από τις αρχές του αιώνα έχει οδηγήσει σε αναδιάταξη του παγκόσμιου τουριστικού χάρτη. Νέοι δυναμικοί «παίκτες», όπως οι χώρες «BRIC» (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα), καθώς και άλλοι αναδυόμενοι προορισμοί (όπως π.χ. το Βιετνάμ, το Ντουμπάι, η Κούβα κ.ά.) διαδραματίζουν πλέον πρωταγωνιστικό ρόλο στις μελλοντικές εξελίξεις. Οι διαφαινόμενες τάσεις επηρεάζουν ήδη και τους ευρωπαϊκούς προορισμούς, οι οποίοι βλέπουν το συνολικό μερίδιό τους στη διεθνή τουριστική αγορά να μειώνεται, σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού²⁴ (βλέπε σχετικά διάγραμμα 1.2 και πίνακα 1.1).

Στις ανεπτυγμένες χώρες, ο τουρισμός κατέχει ήδη σημαντικό μερίδιο στην οικονομία και στην απασχόληση. Οι χώρες του ΟΟΣΑ αποτελούν το 60% της τουριστικής αγοράς και το μερίδιο του τουρισμού στο ΑΕΠ των χωρών αυτών συμβάλλει κατά μέσο όρο κατά 4,7% του ΑΕΠ, ενώ στη συνολική απασχόληση ανά χώρα το μερίδιο φθάνει το 6% και στο 21% των εξαγωγών υπηρεσιών.²⁵

Οι μεγάλες χώρες-πηγές εξερχόμενου τουρισμού (Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Γαλλία) αναμένεται να παρουσιάσουν καλές επιδόσεις στα ταξίδια προς ευρωπαϊκούς προορισμούς, εκτίμηση που αποδίδεται στην, έστω και βραδεία, ανάκαμψη της οικονομίας, τον χαμηλό πληθθωρισμό, τη μείωση ή τη σταθεροποίηση της ανεργίας, τις χαμηλές τιμές των καυσίμων.²⁶

Η Ευρώπη ξαναγίνεται ελκυστικός προορισμός για τις ΗΠΑ το 2015, εξαιτίας της ανάκαμψης της αμερικανικής οικονομίας και ακόμη, χάρη στο ισχυρό δολάριο έναντι του ευρώ, την ασφάλεια, τη χωρίς σύνορα ζώνη Σένγκεν και την ποικιλία της πολιτιστικής της προσφοράς.²⁷ Η αγορά της Ρωσίας αναμένεται ότι θα επηρεαστεί από τη συρρίκνωση του ΑΕΠ της, την εξασθένηση του ρουβλίου και την ουκρανική κρίση. Η Κίνα, παρά την ελαφρά μείωση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ της, αναμένεται ότι θα εξακολουθήσει να αυξάνει την καταναλωτική δαπάνη και τη ροπή για ταξίδια προς το εξωτερικό και την Ευρώπη.²⁸

Η αύξηση του παγκόσμιου εισερχόμενου τουρισμού το 2015 εκτιμάται ότι θα είναι μεταξύ 3 και 4%, ή 3,3%, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Tourism Economics, ενώ για τις 28 χώρες της ΕΕ θα είναι χαμηλότερη (+2%). Για τα δύο επόμενα χρόνια, ο εισερχόμενος τουρισμός θα αυξηθεί παγκοσμίως κατά 4,7% το 2016, το ίδιο και το 2017. Στις χώρες της ΕΕ-28 η αύξηση προβλέπεται να είναι ελαφρώς μικρότερη, +3,5% το 2016 και 3,3% το 2017.²⁹

Στο διάγραμμα 1.8 απεικονίζονται οι μακροπρόθεσμες προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) για την πορεία των διεθνών αφίξεων σε όλο τον κόσμο έως το έτος 2030. Υπολογίζεται ότι ο αριθμός των αφίξεων θα ακολουθήσει συνεχώς ανοδική πορεία και από 940 εκ. το 2010 θα φθάσει στα 1.400 εκ. το 2020 και το 1.800 εκ. το 2030, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 3,3%.³⁰ Το ποσοστό αυτό θα είναι μεγαλύτερο στις χώρες της Ασίας, του Ειρηνικού, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής και αναμένεται να είναι μικρότερο για αρκετές ανεπτυγμένες χώρες, κυρίως της Ευρώπης και της Αμερικής, που έχουν ήδη φθάσει σε ένα στάδιο σχετικής ωρίμανσης στην τουριστική τους ανάπτυξη και τώρα αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις του ανταγωνισμού.

Η πρόγνωση του UNWTO στηρίζεται στη διαπίστωση ότι, παρά τις κατά καιρούς εμφανιζόμενες αντιξοότητες της διεθνούς πολιτικής ή οικονομικής συγκυρίας ή τις φυσικές καταστροφές, ο διεθνής τουρισμός επιδεικνύει αξιοσημείωτη αντοχή. Τις

²⁴ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, April 2015.

²⁵ OECD, *Tourism Trends and Policies 2014*, OECD Publishing, 2014, σ. 18.

²⁶ ETC, *Trends & Prospects, Quarterly Report (Q1/2015)*, Μάιος 2015, σ. 4.

²⁷ Ό.π., σ. 5.

²⁸ Ό.π., σ. 32.

²⁹ Ό.π., σ. 9.

³⁰ UNWTO, *Tourism Highlights 2015 edition*, σ. 14.

πρόσκαιρες περιόδους ύφεσης ακολουθούν φάσεις ανάκαμψης και ταχείας επανόδου σε τροχιά ανάπτυξης.

Η άμεση συμβολή των ταξιδιών και του τουρισμού στο ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί την περίοδο 2015-2025 με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 3,9%, από 2.634,8 δις δολάρια σε 3.593,2 δις δολάρια το 2025 (από 3,1% του συνόλου το 2014 στο 3,3% το 2025, σύμφωνα με εκτίμηση του WTTC.³¹ Οι δαπάνες του εξερχόμενου τουρισμού υπολογίζεται ότι θα αυξάνονται με ετήσιο ρυθμό 3,7%.³² Η άμεση συμβολή του τομέα στην απασχόληση την ίδια περίοδο, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις αυτού του φορέα, θα αυξάνεται με ετήσιο ρυθμό 2%.³³

Τέσσερεις είναι οι ισχυρότεροι παράγοντες που θα διαμορφώσουν τον μελλοντικό μετασχηματισμό της διεθνούς τουριστικής αγοράς:

- η ανάγκη για ασφάλεια και προστασία στους προορισμούς, ιδιαίτερα απέναντι σε κινδύνους πολιτικούς, οικονομικούς ή φυσικούς
- η ολοένα διευρυνόμενη χρήση του διαδικτύου με τις διάφορες εφαρμογές του από τις τουριστικές επιχειρήσεις, τους καταναλωτές αλλά και τους ενδιάμεσους παρόχους υπηρεσιών
- η ανακατάταξη των δικτύων διανομής (ανάπτυξη οικονομίας «διαμοιρασμού» - sharing economy-, διαδικτυακές πλατφόρμες κρατήσεων, κ.ά.)
- η ανάπτυξη των αερομεταφορών χαμηλού κόστους σε συνάρτηση με το ενεργειακό κόστος
- οι αλλαγές στις αξίες, στο στυλ ζωής και στα καταναλωτικά πρότυπα, και η μεταστροφή από την οικονομία υπηρεσιών στην οικονομία εμπειριών
- οι δημογραφικές εξελίξεις.

Ειδικότερα, οι δημογραφικές εξελίξεις θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο. Η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, ιδιαίτερα στην Ασία και τη Νότια Αμερική, και η μεταβολή στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού των παραδοσιακών αγορών, όπως η γήρανση των κατοίκων των ευρωπαϊκών χωρών, θα επιδράσουν σημαντικά στον διεθνή τουρισμό.³⁴

Ο πληθυσμός της Ευρώπης που είχε ηλικία μεγαλύτερη των 60 ετών ήταν το 2013 το 31,5%, ενώ το 2050 προβλέπεται ότι θα φθάσει το 43,5%.³⁵ Η διάμεση ηλικία, δηλαδή η ηλικία κατά την οποία το μισό του πληθυσμού έχει μικρότερη από αυτήν και το άλλο μισό μεγαλύτερη, θα αυξηθεί από 40,9 έτη το 2013 σε 45 έτη το 2050. Εκτός από τη γήρανση του πληθυσμού, σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις θα διαδραματίσουν και άλλες δημογραφικές μεταβολές, όπως οι διαφοροποιήσεις στη δομή της οικογένειας, οι μεταναστεύσεις, κλπ.

Οι δημογραφικές, οι κοινωνικές και οι τεχνολογικές εξελίξεις θα οδηγήσουν σε μεταβολές των καταναλωτικών προτύπων, οι οποίες θα επηρεάσουν και την ταξιδιωτική συμπεριφορά. Στον τομέα του τουρισμού, οι τάσεις της ζήτησης θα διαμορφώσουν νέα πρότυπα συμπεριφοράς. Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, θα διαμορφωθούν έξι «πρότυπα» τουριστών. Εκείνοι που επιζητούν την απλότητα (“simplicity searchers”), εκείνοι που αναζητούν την πολιτιστική κάθαρση (“cultural purists”), οι επιδιώκοντες το κοινωνικό κεφάλαιο (“social capital seekers”), οι κυνηγοί ευεξίας και ανταμοιβής (“reward hunters”), αυτοί που συναντώνται από υποχρέωση (“obligation meeters”) και οι «ηθικοί ταξιδιώτες» (“ethical travellers”).³⁶ Κάθε τέτοιο πρότυπο έχει ιδιαίτερη

³¹ WTTC, *Travel & Tourism Economic impact 2015 - World*, 2015, σ. 3. Οι υπολογισμοί είναι σε σταθερές τιμές 2014.

³² Ό.π., σ. 10.

³³ Ό.π., σ. 4.

³⁴ Βλ. σχετικά, UNWTO-ETC, *Demographic Change and Tourism*, 2010.

³⁵ Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The 2012 Revision*, Vol. I – Comprehensive Tables, United Nations, New York, 2013, σ. 6 και σ. 8.

³⁶ Future Foundation – Amadeus, *Future Traveller Tribes 2030*, 2015, σ. 30.

συμπεριφορά ως προς τα κριτήρια επιλογής του προορισμού, τη χρονική περίοδο και τη διάρκεια της παραμονής του, τις επιδιωκόμενες ανέσεις, το φάσμα των αγορών αγαθών και υπηρεσιών στον προορισμό, τη χρήση νέων τεχνολογιών, τα σύστημα κράτησης, κλπ.

Οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις στις 28 χώρες της ΕΕ αναμένεται να αυξηθούν με μέσο ετήσιο ρυθμό 2,1% έως το 2025, δηλαδή με ελαφρώς μειωμένο ρυθμό σε σύγκριση με τον μέσο ρυθμό αύξησης 2,4% της περιόδου 1995-2010, σύμφωνα με ειδική μελέτη του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού.³⁷ Με αυτόν τον ρυθμό πάντως προβλέπεται ότι διεθνείς αφίξεις στις χώρες της ΕΕ, από τα 380 εκ. του 2010, θα ξεπεράσουν τα 500 εκ. το 2023 και θα φθάσουν τα 520 εκ. το 2025 και τα 557 εκ. το 2030. Οι χώρες της τελευταίας διεύρυνσης της ΕΕ (Βουλγαρία, Ρουμανία, Κροατία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία) θα σημειώσουν ταχύτερο ρυθμό μέσης ετήσιας αύξησης των αφίξεων (+3,4%), αυξάνοντας έτσι το μερίδιό τους στο σύνολο των χωρών της ΕΕ-28. Αντίθετα, οι χώρες της Νότιας και της Μεσογειακής Ευρώπης αναμένεται να σημειώσουν βραδύτερο ρυθμό αυξήσεων, κατά μέσο όρο 1,8% ετησίως.

Το μερίδιο των 28 χωρών της ΕΕ στο σύνολο των παγκόσμιων αφίξεων εκτιμάται ότι το 2025 θα έχει μειωθεί από 40% το 2010 στο 33%. Στη μείωση αυτή θα συμβάλει η ταχύτερη αύξηση των αναδυόμενων τουριστικών προορισμών, ιδιαίτερα της Ασίας και του Ειρηνικού (σ. 26).³⁸ Από την άλλη μεριά, η Ευρώπη παραμένει η κυριότερη πηγή εξερχόμενου τουρισμού και τα ταξίδια αναμένεται να αυξάνονται με μέσο ρυθμό 2,7% τον χρόνο, φθάνοντας τα 834 εκ. το 2025. Οι χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού, όμως, θα έχουν ταχύτερο μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης (+5,4%) έως το 2025. Η ισχυρή ροπή για ταξίδια με προέλευση τις χώρες της ΕΕ θα συνεχιστεί και μάλιστα αναμένεται να αυξηθεί από το 57% του πληθυσμού το 2010 στο 90% το 2030.

Η κατανομή των διεθνών αφίξεων στις 28 χώρες της ΕΕ ως προς τον σκοπό του ταξιδιού δεν αναμένεται να μεταβληθεί την περίοδο 2010-2030, δεδομένου ότι τα ταξίδια για όλους τους σκοπούς αναμένεται να αυξάνονται με τον ίδιο ρυθμό. Υπενθυμίζεται ότι η πλειοψηφία το 2010 είχαν σκοπό την αναψυχή και τις διακοπές (59%), ενώ επιχειρηματικούς σκοπούς είχε το 16% και το υπόλοιπο 25% είχε την επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους, λόγους υγείας ή θρησκευτικούς ή άλλους.³⁹

Ενώ το 1980 το μερίδιο των αερομεταφορών ήταν 38% στο σύνολο των διεθνών αφίξεων, το 2010 είχε ήδη φθάσει το 51%, ως απόρροια και της πτωτικής τάσης των ναύλων. Το κόστος των αερομεταφορών, όμως, αναμένεται ότι θα πάψει να μειώνεται, όπως συνέβαινε τις προηγούμενες δεκαετίες.⁴⁰ Έτσι, οι αερομεταφορές θα εξακολουθήσουν να αυξάνονται αλλά με βραδύτερο ρυθμό και το 2030 θα αποτελούν το 52% των διεθνών αφίξεων.⁴¹

Η ροπή για ταξίδια των Ευρωπαίων στο εξωτερικό των χωρών τους αναμένεται να αυξηθεί, σύμφωνα με την παραπάνω μελέτη, από 57 αφίξεις ανά 100 άτομα πληθυσμού το 2010 σε 90 το 2030. Η Ασία και ο Ειρηνικός θα υπερδιπλασιάσουν τις αφίξεις που προέρχονται ανά 100 άτομα πληθυσμού, από 5 σε 12 το 2030.⁴²

Μπορεί να προσδοκάται, επομένως, ότι, σε ένα περιβάλλον διαρκούς ανάπτυξης του διεθνούς τουρισμού, η χώρα μας θα επιτύχει να διατηρήσει τα επόμενα χρόνια το μερίδιο αγοράς ή ακόμη και να το διευρύνει, εάν βέβαια διασφαλιστούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις.

³⁷ UNWTO, *International tourism trends in EU-28 member states – Current situation and forecasts for 2020-2025-2030*, σ. 16.

³⁸ Ό.π., σ. 26.

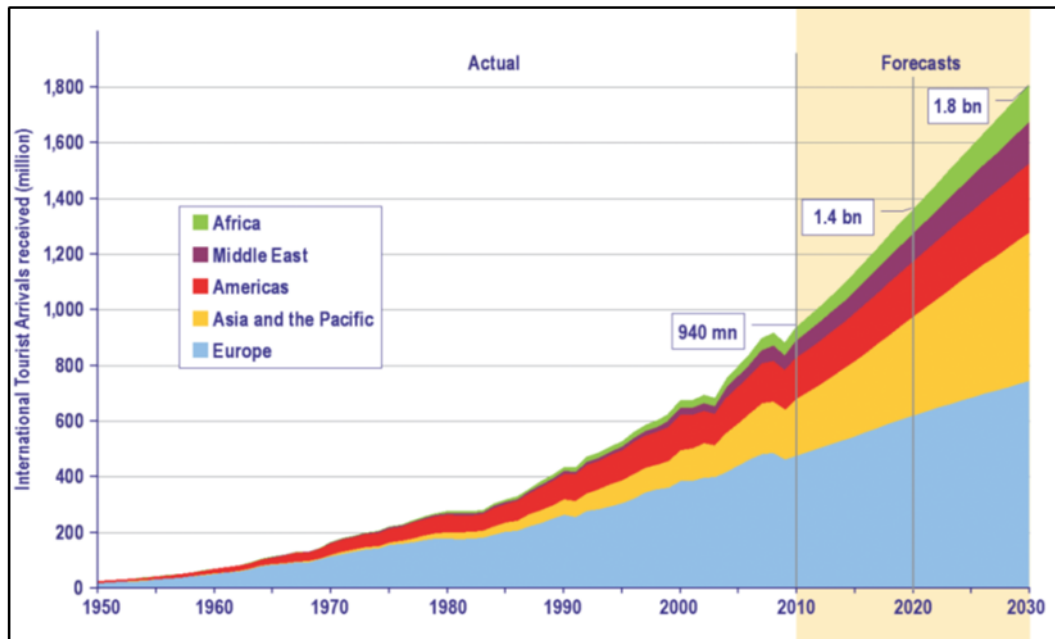
³⁹ Ό.π., σ. 22.

⁴⁰ Ό.π., σ. 14.

⁴¹ Ό.π., σ. 21.

⁴² Ό.π., σ. 24.

Διάγραμμα 1.8 Ο διεθνής τουρισμός το 2030 κατά την πρόγνωση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO)

Πηγή: UNWTO, Tourism Highlights, 2015 Edition

2. Από τη στασιμότητα στην ανάκαμψη του ελληνικού τουρισμού - Η πορεία των αφίξεων

2. Από τη στασιμότητα στην ανάκαμψη του ελληνικού τουρισμού - Η πορεία των αφίξεων

2.1 Η συνολική εικόνα και τα αναλυτικά στοιχεία

Η ανοδική πορεία της τουριστικής κίνησης προς τη χώρα μας μετά την μετα-ολυμπιακή ανάκαμψη των ετών 2005 έως 2008, ανακόπηκε και εμφάνισε ανησυχητικά σημάδια στασιμότητας. Τη δυσμενή αυτή εξέλιξη επιδείνωσε η επελθούσα διεθνής οικονομική κρίση του 2008 και ο ειδικότερος αντίκτυπός της στην ελληνική οικονομία.

Από την άλλη μεριά, η αρνητική δημοσιότητα για την εικόνα της Ελλάδας στα διεθνή μέσα, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των ετών 2011 και 2012, οφειλόμενη κατά κύριο λόγο στη σοβαρή χρηματοοικονομική κρίση που είχε αρχίσει να αντιμετωπίζει η χώρα μας, ασφαλώς δεν συνέβαλε στην ελκυστικότητα των ελληνικών τουριστικών προορισμών και φαίνεται ότι ανέκοψε, έστω και προσωρινά, τους ρυθμούς της επιδιωκόμενης ανάκαμψης του τουριστικού ρεύματος.

Οι προορισμοί, μετά το ξέσπασμα της διεθνούς κρίσης, άρχισαν να επιδίδονται σε έντονο ανταγωνισμό για την απόσπαση μεριδίων της τουριστικής αγοράς, πράγμα που ασφαλώς δεν διευκόλυνε την τουριστική ανάκαμψη της χώρας μας. Όπως διαπιστώνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO), τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης του διεθνούς τουρισμού εμφανίστηκαν ήδη από τα μέσα του 2010, ωστόσο η Ελλάδα δεν κατάφερε να αποσπάσει έγκαιρα ανάλογο μερίδιο από την αύξηση του διεθνούς τουριστικού ρεύματος.⁴³ Η έναρξη της ανάκαμψης της τουριστικής κίνησης στη χώρα μας καθυστέρησε τελικά κατά τρία ολόκληρα χρόνια, σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές της.

Τα δύο τελευταία χρόνια, ωστόσο, η σταθεροποίηση της διεθνούς οικονομίας, η σχετική άνθηση αναδυόμενων αγορών (Ρωσία, Κίνα, Βραζιλία, Τουρκία κλπ.), και οι εστίες αναταραχής στις ακτές της Βόρειας Αφρικής και στη Μέση Ανατολή, έδωσαν νέα ώθηση στην ανάπτυξη τουριστικών ροών προς τη χώρα μας. Το 2013 οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων στα σύνορα αυξήθηκαν κατά 15,5% ενώ 2014 σημειώθηκε εντυπωσιακή αύξηση των εισερχόμενων τουριστικών ροών (+23,5%), με περισσότερα από 22 εκ. αφίξεις στα σύνορα (βλ. σχετικούς πίνακες και διαγράμματα αυτού του κεφαλαίου).

Η εντυπωσιακή αύξηση των αφίξεων στα σύνορα το 2014 μπορεί να ερμηνευτεί, τουλάχιστον εν μέρει, από την αποκατάσταση της σχετικής ευστάθειας της διεθνούς οικονομίας και τη βραδεία, έστω, ανάκαμψη της ανάπτυξης στις ισχυρότερες οικονομίες, όπως εξετάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

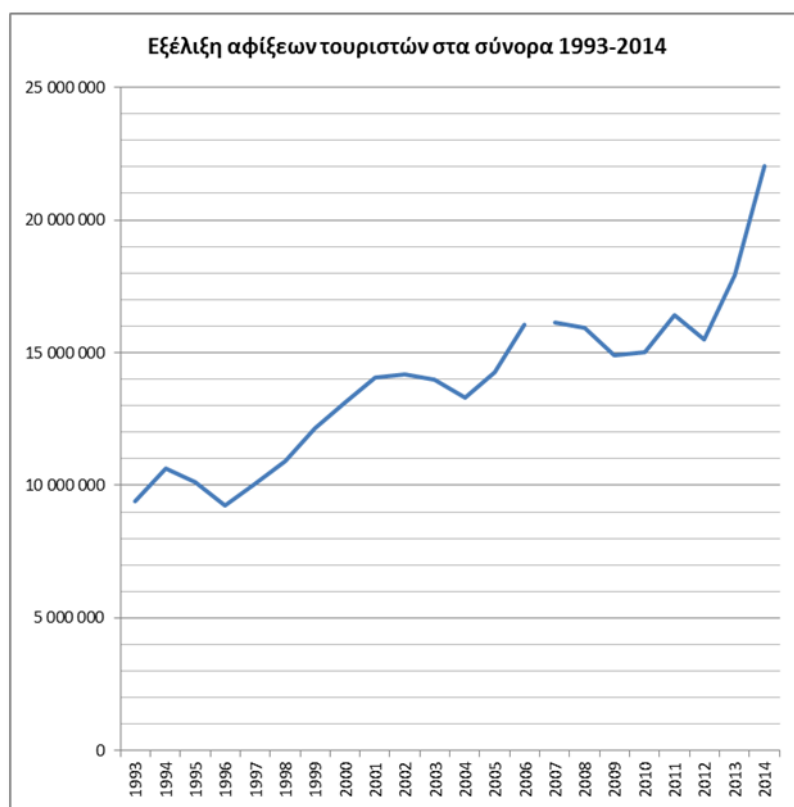
Οι απώλειες των προηγούμενων ετών, όταν, παρά τη σημειούμενη ανάκαμψη των οικονομιών των πηγών εξερχόμενου τουρισμού, η χώρα μας αδυνατούσε να αυξήσει ή έστω να διατηρήσει τα μερίδια αγοράς των προηγούμενων ετών, τελικά καλύφθηκαν. Για να επιτευχθεί αυτό όμως χρειάστηκε να γίνει σημαντική αναπροσαρμογή της τιμολόγησης των τουριστικών υπηρεσιών, ώστε να αυξηθεί η ελκυστικότητα του προορισμού. Το ίδιο επισημαίνεται και στην τελευταία έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη νομισματική πολιτική. Εκεί μάλιστα επισημαίνεται ότι *«βασικός παράγοντας της αύξησης των αφίξεων και των ταξιδιωτικών εισπράξεων την περίοδο 2013-2014 είναι η πτώση των τιμών των τουριστικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών που σχετίζονται με αυτές.»*⁴⁴ Η μείωση των τιμών ευνοήθηκε και από τη μείωση του ΦΠΑ στις τουριστικές υπηρεσίες, καθώς και από τη γενικότερη ύφεση της ελληνικής οικονομίας.

Η αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού ευνοήθηκε οπωσδήποτε και από την αναταραχή και την παρατεταμένη πολιτική αστάθεια και τις συγκρούσεις σε αρκετές περιοχές της Μεσογείου (Τυνησία, Λιβύη, Συρία) ή βορειότερα (Ουκρανία).

⁴³ UNWTO, *Tourism Highlights 2011 Edition*, 2012, σ. 3. Βλ. και στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ.

⁴⁴ Τράπεζα της Ελλάδος, *Νομισματική πολιτική 2014-2015*, Ιούνιος 2015, σ. 82.

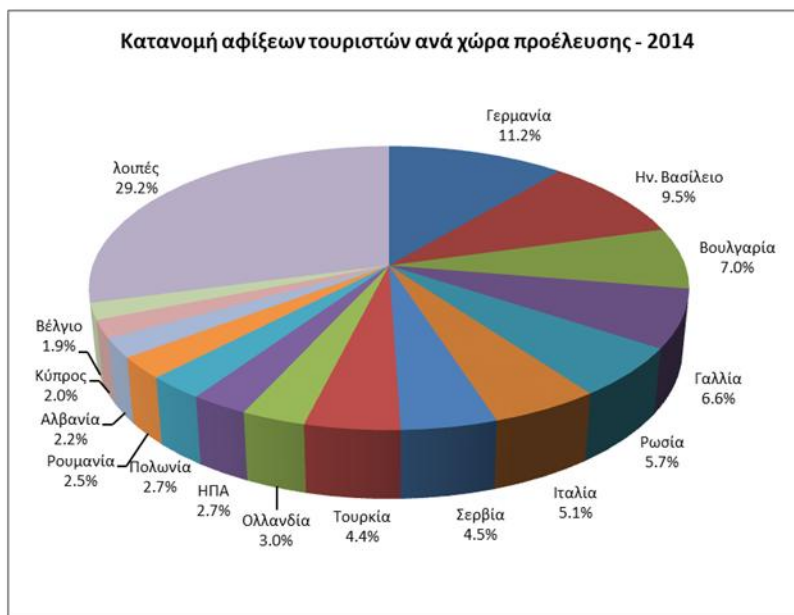
Διάγραμμα 2.1 (*)

(*) Σημείωση: Από το 2007 και εξής, η ΕΛΣΤΑΤ υπολογίζει τις αφίξεις στα σύνορα των μη μονίμων κατοίκων.

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 2.2

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Αυτό ενισχύθηκε ακόμη και από τη μεταστροφή προς «φιλικότερους» προορισμούς μερίδας των τουριστών, προερχόμενων από χώρες όπου έχει αναπτυχθεί ένα περισσότερο ή λιγότερο λανθάνον αίσθημα ισλαμοφοβίας. Ένα άλλο στοιχείο που συνέβαλε στην αύξηση των δύο τελευταίων χρόνων ήταν βέβαια η σημαντική άνοδος του εξερχόμενου τουρισμού από τη Ρωσία και η διόγκωση του αριθμού των αφίξεων στη χώρα μας από αυτήν την αγορά αν και με μειωμένο ρυθμό σε σχέση με την αύξηση του 2013. Ακόμη, η αξιολογή άνοδος των αφίξεων από γειτονικές χώρες (Τουρκία, Βουλγαρία και Σερβία) συνέβαλε σημαντικά στη γενική αύξηση.

Οι διαπιστώσεις για την πορεία του εισερχόμενου τουρισμού βασίζονται στα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τα βασικά μεγέθη της τουριστικής κίνησης για τα έτη 2008 έως και 2014, δηλαδή την πορεία του αριθμού των αφίξεων μη κατοίκων στα σύνορα, τα οποία προέρχονται από την Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος. Συνδέονται επίσης και με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τις αφίξεις και διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα. Ιδιαίτερη σημασία έχουν, επίσης, τα στοιχεία των εισπράξεων από τις τουριστικές υπηρεσίες που προέρχονται από την ίδια έρευνα της ΤτΕ. Τα παραπάνω στοιχεία είναι τα πιο πρόσφατα έως σήμερα διαθέσιμα σε ετήσια βάση και αναλύονται ειδικότερα στη συνέχεια.

Τα οκτώ τελευταία χρόνια, οι διακυμάνσεις της πορείας της τουριστικής κίνησης εξαρτήθηκαν σε μεγάλο βαθμό τόσο από τη διεθνή όσο και από την εσωτερική οικονομική και πολιτική συγκυρία. Ειδικότερα, η διεθνής οικονομική κρίση των ετών 2008-2009 είχε σημαντικό αντίκτυπο στις πηγές της ζήτησης, περιορίζοντας τα διαθέσιμα εισοδήματα, ενώ τα έτη 2010-2014 επηρεάστηκαν ιδιαίτερα από την εσωτερική οικονομική και πολιτική αστάθεια και τη δυσμενή εικόνα της χώρας.

Όπως επισημαίνουν, ωστόσο, πολλοί παράγοντες, η αστάθεια και η αβεβαιότητα των πολιτικών εξελίξεων τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της χώρας, μπορεί να αντιστρέψει την πρόσφατη θετική τάση. Την εκτίμηση αυτή συμμερίζεται και η Έκθεση του Διοικητή της Τραπεζής της Ελλάδος για το 2014.⁴⁵ Σύμφωνα με την παραπάνω Έκθεση, καταγράφεται αύξηση των εισπράξεων από τον τουρισμό, δηλαδή των εισπράξεων από συναλλαγές μεταξύ μονίμων και μη μονίμων κατοίκων, στο σύνολο του έτους 2014 κατά 10,6%. Ο ρυθμός αυτός αύξησης των εισπράξεων εμφανίζεται έτσι να υπολείπεται του ρυθμού αύξησης των αφίξεων (23%). Τα αίτια αυτής της αναντιστοιχίας εξετάζονται σε ειδικό κεφάλαιο στη συνέχεια.

Η αλλαγή του συστήματος παρακολούθησης των αφίξεων στα σύνορα από την ΕΛΣΤΑΤ, που εφαρμόζεται από το 2008, έχει μεταβάλει τα δεδομένα για την αξιοπιστία των στατιστικών στοιχείων ως προς τη μεταβλητή αυτή. Το προβληματικό, από πολλές απόψεις, σύστημα που είχε υιοθετηθεί έως το 2007 έχει πλέον αντικατασταθεί από την υιοθέτηση της Έρευνας Συνόρων που πραγματοποιείται για λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος. Έτσι, η Ελληνική Στατιστική Αρχή αποδέχεται και ανακοινώνει πλέον τα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα αυτή, που είναι δειγματοληπτική και διεξάγεται σε τακτά διαστήματα στους σταθμούς εισόδου-εξόδου από τη χώρα κατά την αναχώρηση των μη μονίμων κατοίκων από την Ελλάδα.⁴⁶

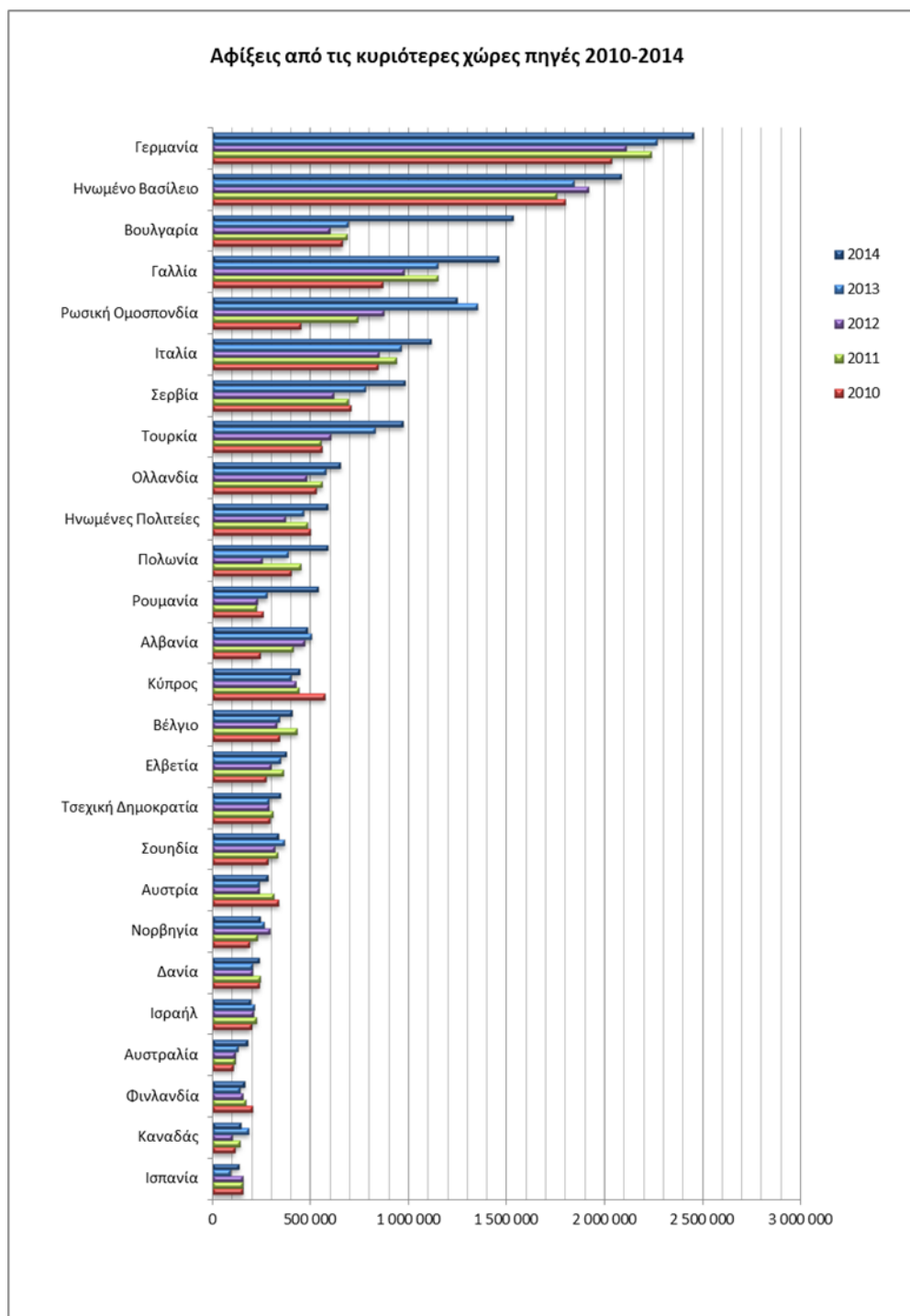
Με το νέο σύστημα λαμβάνεται υπόψη ο τόπος μόνιμης διαμονής των ταξιδιωτών αντί για την υπηκοότητά τους, οπότε υπολογίζονται οι αφίξεις μονίμων κατοίκων χωρών του εξωτερικού, αντί για τις αφίξεις «αλλοδαπών» υπηκόων, όπως γινόταν έως το 2007. Εντούτοις, με τη μέθοδο της Έρευνας Συνόρων, παρέχεται μεν μια γενικά ακριβέστερη εικόνα της σύνθεσης και των μεγεθών των αφίξεων αλλά, από την άλλη μεριά, δεν εξειδικεύονται και συνεπώς παρακάμπτονται ή υπο-εκτιμώνται ορισμένα στοιχεία για τις αφίξεις τουριστών από σχετικά «μικρές» αλλά οπωσδήποτε αξιολογες και δυναμικές αγορές, όπως της Κίνας, της Ιαπωνίας, της Ινδίας, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, της FYROM, κ.ά. Περισσότερα για τα ζητήματα σχετικά με τη μεθοδολογία στατιστικής παρακολούθησης τουριστικών μεταβλητών έχουν αναπτυχθεί αλλού.⁴⁷

⁴⁵ ΤτΕ, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2014, Αθήνα, Φεβρουάριος 2015, σ. 118.

⁴⁶ ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 23 Απριλίου 2010.

⁴⁷ Α. Χατζηδάκης, Εξέλιξη τουριστικής κίνησης 2001-2010, ΕΟΤ-Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, 2011, σ 31 κ.ε.

Διάγραμμα 2.3

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ (ΕΣΥΕ)

2.2 Η πορεία των αφίξεων στα σύνορα

Στη διάρκεια της περιόδου 2008-2014, ο συνολικός αριθμός αφίξεων αλλοδαπών (ή μη μονίμων κατοίκων) στα σύνορα παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις, για λόγους που έχουν προαναφερθεί.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, μετά το 2004 καταγράφηκε σημαντική ετήσια αύξηση των αφίξεων τουριστών στη χώρα μας, με βάση σύγκρισης τη χαμηλή επίδοση του 2004. Το 2005 η ετήσια αύξηση ήταν +10,91%, το 2006 +8,63% και το 2007 έφθασε το +9,22%, με βάση το προηγούμενο σύστημα υπολογισμού των αφίξεων αλλοδαπών στα σύνορα, που υιοθετούσε η ΕΣΥΕ έως το 2007, και το οποίο στηριζόταν σε καταγραφές των υπηρεσιών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και της ΥΠΑ.

Η πτωτική τάση των αφίξεων άρχισε να εμφανίζεται ήδη από το έτος 2008, οπότε για το σύνολο του έτους είχε παρουσιαστεί μείωση κατά -1,4% σε σύγκριση με το 2007, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

Όπως είχε επισημανθεί και παλαιότερα από τον συγγραφέα, τα έως τότε (Οκτώβριος 2008) δεδομένα για την τουριστική κίνηση, σε συνδυασμό με την ανάλυση των επιμέρους τροχιών των αφίξεων τουριστών από τις διάφορες χώρες πηγές (βλ. και διάγραμμα 2.2 του παρόντος), οδηγούσαν σε δυσοίωνα συμπεράσματα ως προς την πορεία της τουριστικής κίνησης, πριν ακόμη από το ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Είχε μάλιστα διατυπωθεί έγκαιρα η προειδοποίηση ότι *«το φάσμα της στασιμότητας προβάλλει ήδη απειλητικά, κλονίζοντας την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουρισμού και τις προοπτικές ανάκαμψης, στο πλαίσιο μάλιστα της παρούσας κρίσης του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος»*.⁴⁸

Στη διάρκεια των τελευταίων ετών, παρουσιάστηκαν έντονες διακυμάνσεις και σημαντικές ανακατατάξεις στις αγορές των χωρών που αποτελούν τις κυριότερες πηγές εισροής τουριστών προς τη χώρα μας (βλ. διάγραμμα 2.3). Αυτό είναι συνισταμένη των εξελίξεων στην κατάσταση της οικονομίας των χωρών αυτών, των ανακατατάξεων στην οργάνωση της διεθνούς αγοράς ταξιδιών, των πολιτικών εξελίξεων στη διεθνή σκηνή αλλά και του εντεινόμενου ανταγωνισμού μεταξύ παραδοσιακών και αναδυόμενων τουριστικών προορισμών.

Οι πρώτες ενδείξεις ανάκαμψης εμφανίστηκαν το 2013, αν και η αύξηση των σχετικών μεγεθών δεν ήταν ομοιόμορφη ούτε ως προς τις περιοχές, ούτε ως προς τις μεταβλητές. Συγκεκριμένα, το 2013, εμφανίζεται αύξηση (+15,5% σε σύγκριση με το 2012) στο σύνολο των αφίξεων μη μονίμων κατοίκων στα σύνορα, οι οποίες υπολογίζεται ότι πλησιάζουν τα 18 εκ. (17.919.580). Το 2014 σημειώθηκε και νέα σημαντική αύξηση (+23%).⁴⁹

Η αυξητική τάση συνεχίστηκε και τους πρώτους μήνες του 2015, αν και το τελευταίο διάστημα υπάρχουν ενδείξεις για ανακοπή της ανόδου των κρατήσεων. Η ΤτΕ υπολογίζει, βάσει των προσωρινών στοιχείων της Έρευνας Συνόρων, ότι η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2015 αυξήθηκε κατά 39,1% και διαμορφώθηκε στις 2.663 χιλ. ταξιδιώτες, έναντι 1.915 χιλ. ταξιδιωτών την αντίστοιχη περίοδο του 2014.⁵⁰ Ταυτόχρονα, ενώ οι αφίξεις από τις χώρες της ΕΕ και τις ΗΠΑ εμφανίζονται σημαντικά αυξημένες σε σχέση με το ίδιο διάστημα του 2014, είναι αξιοσημείωτη η πτώση των αφίξεων από τη Ρωσία (-45,2%).

Είναι γεγονός πάντως ότι κατά το πρώτο τετράμηνο του έτους συνήθως πραγματοποιείται λιγότερο από το 10% του συνόλου των αφίξεων σε όλο το έτος, το μερίδιο αυτό μάλιστα μειώνεται σταθερά (από 12,1% το 2008 έπεσε στο 8,7% το 2014). Επομένως δεν μπορεί κανείς να εξαγάγει εύκολα συμπεράσματα με βάση τα δεδομένα των αφίξεων των πρώτων μηνών του έτους.

⁴⁸ Α. Χατζηδάκης, *Εξέλιξη τουριστικής κίνησης 2005-2008*, Αθήνα, 2008, σελ 22.

⁴⁹ ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο τύπου*, 7 Απριλίου 2015. Ως πηγή των στοιχείων αναφέρεται η Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδας.

⁵⁰ ΤτΕ, *Εξελίξεις στο Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο Πληρωμών: Απρίλιος 2015*, Ανακοίνωση 23/6/2015.

**Πίνακας 2.1 Κατάταξη κύριων χωρών προέλευσης τουριστών
κατά σειρά αριθμού αφίξεων 2008-2014**

Χώρες μόνιμης διαμονής	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1 Γερμανία	2 469 151	2 364 486	2 038 871	2 240 481	2 108 787	2 267 546	2 459 228
2 Ηνωμένο Βασίλειο	2 278 014	2 112 149	1 802 203	1 758 093	1 920 794	1 846 333	2 089 529
3 Βουλγαρία	623 476	657 130	664 389	686 209	599 110	691 874	1 534 565
4 Γαλλία	910 021	962 435	868 346	1 149 388	977 376	1 152 217	1 463 157
5 Ρωσική Ομοσπονδία	309 071	276 021	451 239	738 927	874 787	1 352 901	1 250 174
6 Ιταλία	1 099 983	935 011	843 613	938 232	848 073	964 314	1 117 712
7 Σερβία (*)	686 996	498 356	706 635	692 059	620 450	778 765	985 661
8 Τουρκία	207 609	200 348	561 198	552 090	602 306	831 113	976 758
9 Ολλανδία	756 940	651 440	528 157	560 723	478 483	580 867	657 339
10 Η. Π.Α.	612 825	531 276	498 301	484 708	373 831	466 520	591 853
11 Πολωνία	270 039	203 487	402 170	450 618	254 682	385 474	588 712
12 Ρουμανία	327 261	307 596	257 939	223 699	230 396	278 873	543 360
13 Αλβανία	242 999	234 276	242 093	411 245	469 213	504 809	488 099
14 Κύπρος	474 941	434 746	574 764	439 757	424 827	399 008	448 342
15 Βέλγιο	420 748	334 240	339 836	432 625	326 937	344 554	409 198
16 Ελβετία	339 808	352 514	274 418	361 405	299 619	346 518	377 077
17 Τσεχική Δημοκρατία	267 596	267 833	294 936	309 062	289 034	286 974	347 624
18 Σουηδία	382 922	356 154	281 069	333 906	319 756	368 834	337 771
19 Αυστρία	354 748	352 223	338 367	310 358	236 416	236 476	285 132
20 Νορβηγία	277 303	315 595	187 319	226 627	294 114	264 816	246 136
21 Δανία	245 946	264 040	240 563	244 986	205 194	202 477	240 419
22 Ισραήλ	84 221	82 443	197 159	226 110	207 711	212 466	197 009
23 Αυστραλία	136 086	133 869	108 088	115 902	117 852	129 112	183 080
24 Φινλανδία	147 746	170 341	206 282	167 632	154 134	139 341	166 251
25 Καναδάς	158 447	134 983	113 358	142 287	102 694	186 701	145 720
26 Ισπανία	219 917	164 461	155 302	154 774	155 722	91 988	136 232
Λοιπές χώρες	1 633 992	1 617 081	1 830 845	2 075 345	2 025 325	2 608 707	3 767 327
Γενικό σύνολο	15 938 806	14 914 534	15 007 460	16 427 247	15 517 622	17 919 580	22 033 463
ετήσια μεταβολή		-6.4%	0.6%	9.5%	-5.5%	15.5%	23.0%

(*) Έως το 2011 στον αριθμό αφίξεων από τη Σερβία η ΕΛΣΤΑΤ περιλαμβάνει και το Μαυροβούνιο.

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Τα στοιχεία για τις αφίξεις στα σύνορα το 2014 αλλά και οι πρώτες ενδείξεις για την πορεία των αφίξεων κατά το τρέχον έτος δείχνουν ότι ο ελληνικός τουρισμός, παρά τις θετικές επιδόσεις που παρουσιάζονται στις αφίξεις στα σύνορα, δεν έχει κατορθώσει ακόμη να σταθεροποιήσει οριστικά την ανοδική τροχιά που ακολουθεί ύστερα από την κάμψη της προηγούμενης φάσης (2008-2013).

Πράγματι, μία προσεκτική ανάγνωση των αναλυτικών στοιχείων αποδεικνύει ότι η αναπλήρωση των απωλειών από ορισμένες παραδοσιακές σημαντικές αγορές μας προέρχεται από ορισμένες αναδυόμενες αλλά ασταθείς αγορές ή οφείλεται σε ειδικούς λόγους. Για παράδειγμα, η Ρωσία, η Πολωνία, το Ισραήλ, η Τουρκία, που παρουσίασαν σημαντικά ποσοστά αύξησης τα τελευταία χρόνια, εμφανίζουν διαχρονικά μεγάλες διακυμάνσεις. Παράλληλα, η αύξηση του συνολικού αριθμού των αφίξεων τουριστών από τη Σερβία το 2010 (+41,8%) οφείλεται προφανώς στην απόφαση για κατάργηση της υποχρεωτικής θεώρησης διαβατηρίων (visa) για ταξίδια προς τις χώρες Schengen, γεγονός που διευκόλυνε αποφασιστικά τα ταξίδια από τη γειτονική αυτή χώρα.

Ο κύριος όγκος των αφίξεων μη μονίμων κατοίκων στη χώρα μας εξακολουθεί να προέρχεται από χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου και κατά το έτος 2014, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που ανακοινώνει η ΕΛΣΤΑΤ (88,4% του συνόλου, έναντι 88,5% το 2010), ενώ οι 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχουν πλέον μόνο το 60,1% του συνόλου.⁵¹ Το ποσοστό αυτό είναι ελαφρώς μειωμένο σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια (74,1% το 2008 και 73% το 2009).

Οι σημαντικές επιδόσεις των παραδοσιακών αγορών μας το 2014 με υψηλά ποσοστά αυξήσεων μπορούν να αποδοθούν στην κάλυψη των σημαντικών απωλειών που είχαν σημειώσει τα προηγούμενα χρόνια. Ειδικότερα, το Ηνωμένο Βασίλειο εμφανίζεται να σημειώνει αύξηση +13,2% και η Γερμανία +8,5%. Μπορεί οι αφίξεις από τη Γερμανία να έφθασαν τελικά τα επίπεδα της επίδοσης του 2008, αλλά ο αριθμός αφίξεων από το Ηνωμένο Βασίλειο το 2014 υπολείπεται ακόμη εκείνου του 2008 (βλ και διάγραμμα 2.4.).

Η Γαλλία ακολουθεί ανοδική πορεία μετά το 2012 και το 2014 σημείωσε αξιόλογη αύξηση (+27%), η οποία αποδίδεται εν μέρει στα προβλήματα ορισμένων παραδοσιακών προορισμών του εξερχόμενου γαλλικού τουρισμού, όπως της Τυνησίας ή της Αιγύπτου, και στην αναζήτηση ασφαλών προορισμών.

Ο αριθμός αφίξεων στα σύνορα από την Ιταλία ακολούθησε κυμαινόμενη πορεία μετά το 2008. Το 2014 σημειώθηκε αύξηση 15,9%, η οποία επανέφερε τον αριθμό αυτόν στα επίπεδα του 2008. Το ίδιο ισχύει και για τον εισερχόμενο τουρισμό από την Ολλανδία, ο οποίος σημείωσε αύξηση 13,2% το 2014, με αριθμό αφίξεων ελάχιστα μεγαλύτερο από εκείνο του 2008. Το Βέλγιο και η Αυστρία είχαν ανάλογη εξέλιξη, με αφίξεις αυξημένες μεν το 2014 (+18,8% και +20,6 αντίστοιχα) αλλά υπολείπόμενες των επιδόσεών τους του 2008.

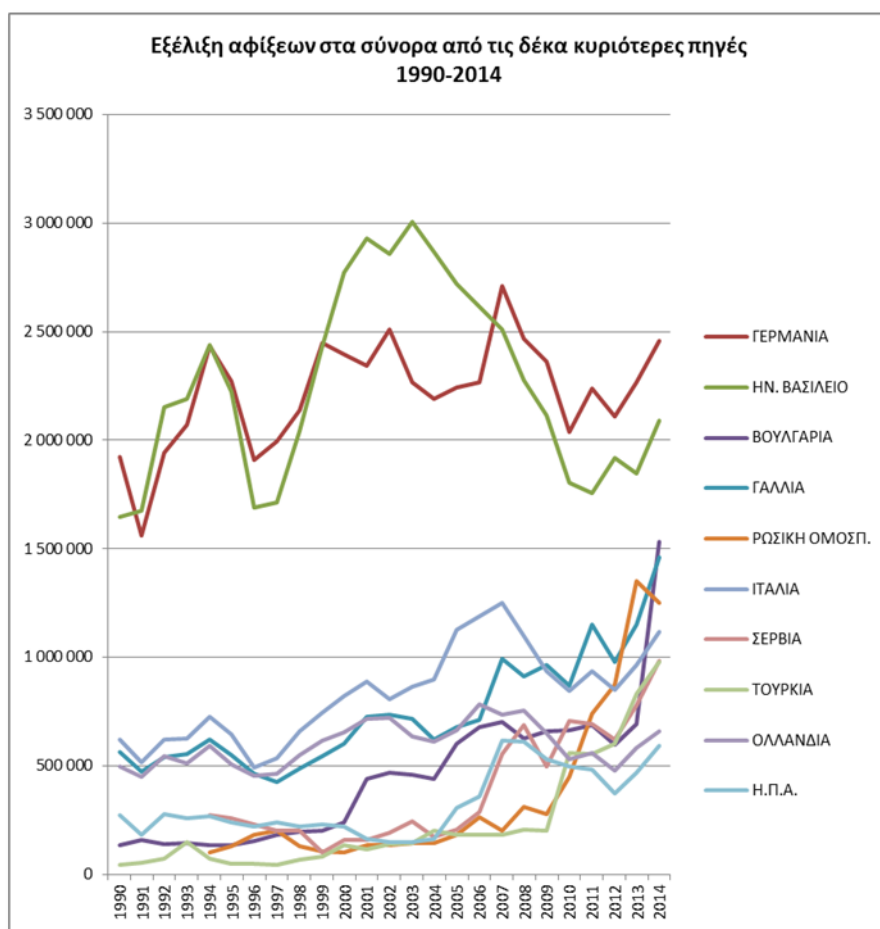
Η Ρωσική αγορά, ύστερα από μια φάση εντυπωσιακής ανόδου από το 2010, ανέκοψε την αυξητική πορεία και το 2014 σημείωσε πτώση -7,6%. Η εξέλιξη αυτή είναι απόρροια της εξασθένησης του νομίσματός της καθώς και της Ουκρανικής κρίσης. Το ίδιο ασφαλώς ισχύει και για τον τουρισμό προερχόμενο από την Ουκρανία, μολονότι δεν διατίθενται αναλυτικά στοιχεία για τη χώρα αυτή.

Από τις βορειοευρωπαϊκές χώρες, η Σουηδία και η Νορβηγία σημείωσαν πτώση των αφίξεών τους (-8,4% και -7,1% αντίστοιχα, σε σχέση με το 2013), ενώ η Δανία μόλις έφθασε τα επίπεδα του 2010. Οι αφίξεις από τη Φινλανδία, αφού ακολούθησαν πτωτική πορεία μετά το 2010, ήσαν σημαντικά αυξημένες το 2014 ως προς το προηγούμενο έτος κατά +19,3% αλλά υπολείπονται ακόμη από τα επίπεδα του 2009.

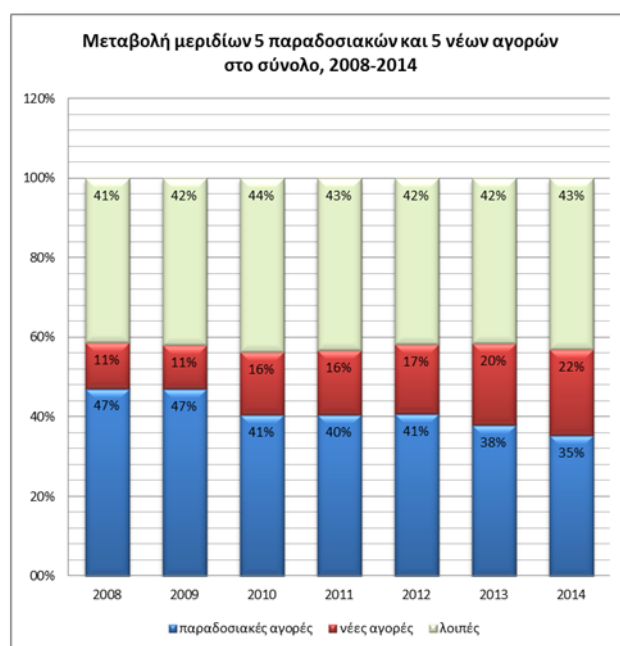
Όπως φαίνεται στον πίνακα 2.1 και στο διάγραμμα 2.5, τα τελευταία επτά χρόνια, το μερίδιο των πέντε κυριότερων αγορών του 2008 (Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία και Ολλανδία) στο σύνολο των αφίξεων υποχώρησε κατά 11,8 ποσοστιαίες μονάδες, από 47,1% του συνόλου το 2008, στο 35,3% το 2014.

⁵¹ ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο τύπου*, 7 Απριλίου 2015.

Διάγραμμα 2.4

Διάγραμμα 2.5

Σε απόλυτους αριθμούς, όμως, από τις πέντε αυτές βασικές πηγές σε διάστημα έξι χρόνων μετά από μια περίοδο συνεχών απωλειών, σημειώθηκε τελικά σχετική στασιμότητα (7.786.964 αφίξεις το 2014 έναντι 7.514.109 το 2008). Το σχετικά μειωμένο ενδιαφέρον από βασικές πηγές της ζήτησης στη διάρκεια της προηγούμενης περιόδου είναι φαινόμενο προς προβληματισμό, δεδομένου ότι η πίεση που έχει ασκηθεί στις τιμές, έχει αναγκάσει τους επιχειρηματίες σε προσφορές σε χαμηλά επίπεδα προκειμένου να διατηρήσουν το μερίδιό τους στις αγορές.

Η πτώση των παραδοσιακών αγορών την περίοδο 2008-2013 και έως την ανακοπή της το 2014, αντισταθμίστηκε από τις σημαντικές αυξήσεις που σημείωσαν οι αφίξεις από σχετικά «νέες» αγορές, οι οποίες εμφανίζονται να διεκδικούν δυναμικά τον χώρο που αφήνουν οι παραδοσιακές πηγές. Το μερίδιο των τουριστών προερχόμενων από τις πέντε δυναμικές αγορές της Ρωσίας, Σερβίας, Τουρκίας, Βουλγαρίας και Πολωνίας, στο σύνολο των αφίξεων αυξανόταν συνεχώς στο διάστημα 2008-2014 και σχεδόν διπλασιάστηκε, φθάνοντας από 13,2% το 2008 στο 24,2% το 2014 (βλ. διάγραμμα 2.4). Ειδικότερα, είναι εντυπωσιακή η άνοδος της Τουρκίας (+17,5%), της Πολωνίας (+52,7%), της Σερβίας (+26,68%). Η θεαματική αύξηση των αφίξεων μονίμων κατοίκων Βουλγαρίας (υπολογιζόμενη από την ΕΛΣΤΑΤ, βάσει της έρευνας συνόρων της ΤtΕ, στο εντυπωσιακό ποσοστό 121,8%) πρέπει να αποδοθεί μάλλον σε συγκυριακές αιτίες.⁵²

Οι πέντε αυτές χώρες πρόσθεσαν συνολικά 3.238.678 αφίξεις, σε σχέση με την επίδοσή τους του 2008, αντισταθμίζοντας τις αντίστοιχες απώλειες από τις πέντε μεγάλες παραδοσιακές αγορές, οι οποίες το 2014 μόλις κατόρθωσαν να διατηρηθούν στα επίπεδα των αθροιστικών αφίξεων τους του 2008, χάνοντας το ένα τέταρτο του μεριδίου τους.

Η Κύπρος το 2014 ανέκτησε μέρος των απωλειών που είχαν καταγραφεί από το 2011 και οι οποίες αποδίδονται στην οικονομική κρίση, σημειώνοντας αύξηση του αριθμού αφίξεων κατά 32,2%.

Οι αφίξεις μονίμων κατοίκων ΗΠΑ παρουσίασαν κυμαινόμενη εξέλιξη, σημειώνοντας αύξηση το 2014 κατά 26,9% ως προς το 2013, δεδομένου ότι έπρεπε να καλυφθούν οι σημαντικές απώλειες των προηγούμενων ετών. Ωστόσο, ο αριθμός των αφίξεων υπολείπεται ακόμη της επίδοσης του 2008. Επισημαίνουμε ότι η αγορά αυτή, όπως και οι περισσότερες «μακρινές» και υπερπόντιες αγορές, είναι αρκετά ευαίσθητη ως προς το διεθνές πολιτικό κλίμα, καθώς και τις τιμές των καυσίμων. Οι αφίξεις μονίμων κατοίκων Καναδά σημείωσαν μεγάλη πτώση το 2014 (-21,9%), ύστερα από μια περίοδο έντονων διακυμάνσεων. Αντίθετα η Αυστραλία εμφανίζει συνεχή άνοδο μετά το 2010 και το 2014 σημείωσε θεαματική αύξηση κατά 41,8% ως προς το προηγούμενο έτος.

Οι λεγόμενες αναδυόμενες αγορές (Βραζιλία, Κίνα, Νότια Κορέα, Νοτιοαφρικανική Ένωση, Μεξικό), μολονότι σημειώνουν σημαντική άνοδο, δεν έχουν αποκτήσει ακόμη αξιόλογο μερίδιο στο σύνολο του εισερχόμενου τουρισμού, όπως τουλάχιστον υπολογίζεται στις επίσημες στατιστικές της ΕΛΣΤΑΤ. Οι αφίξεις στα σύνορα τουριστών από καθεμιά από αυτές τις χώρες δεν υπερβαίνουν τις 60.000. Η ίδια δυναμική επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία των καταγραφόμενων διανυκτερεύσεων. Ακόμη και η Ινδία, αν και δεν αναφέρεται χωριστά στους πίνακες της ΕΛΣΤΑΤ περιλαμβάνεται στις «λοιπές χώρες Ασίας», οι οποίες έφθασαν συνολικά μόλις τις 80.628 αφίξεις το 2014.

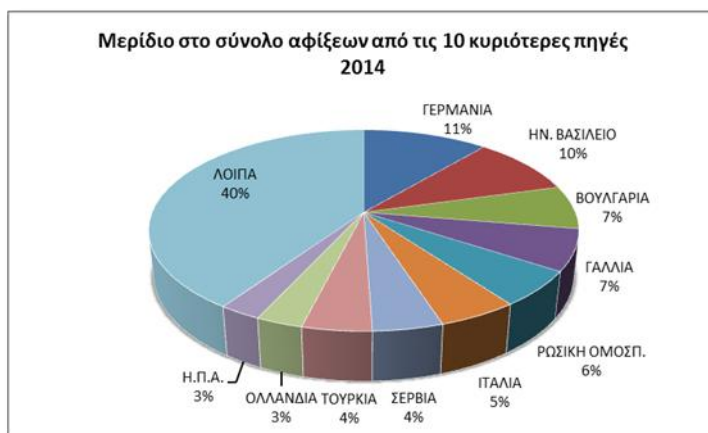
Τέλος οι αφίξεις από την Ιαπωνία, που σε ορισμένες αναλύσεις θεωρείται ως «αναπτυσσόμενη αγορά» με σημαντικό αριθμό αύξησης των αφίξεων,⁵³ δεν ξεπέρασαν τις 20.000, όπως φαίνεται και στους πίνακες που παρουσιάζονται στο Μέρος II αυτής της μελέτης, ενώ και η υπολογιζόμενη δαπάνη Ιαπώνων στο εξωτερικό τα τελευταία χρόνια έχει σαφή πτωτική τάση (από 27,9 δις δολάρια το 2010 σε 19,3 δις το 2014).⁵⁴

⁵² Είτε αυτές συνδέονται με τις γενεσιουργές αιτίες των ροών αυτών και τον σκοπό ταξιδιού είτε, ενδεχομένως, οφείλονται στις ατέλειες των μεθόδων υπολογισμού τους, δεδομένου ότι από την ΕΛΣΤΑΤ καταγράφεται πολύ μικρότερη αύξηση των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία και κάμπινγκ (+15,1%).

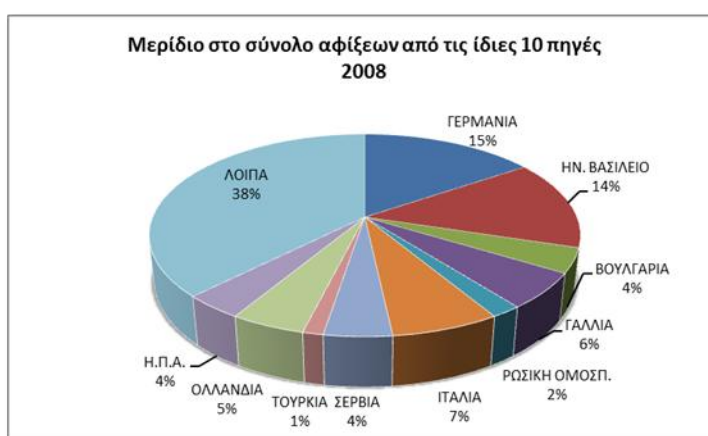
⁵³ ΤtΕ, *Νομοματική πολιτική 2014-2015*, Ιούνιος 2015, σ. 84.

⁵⁴ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, Statistical Annex, June 2015.

Διάγραμμα 2.6

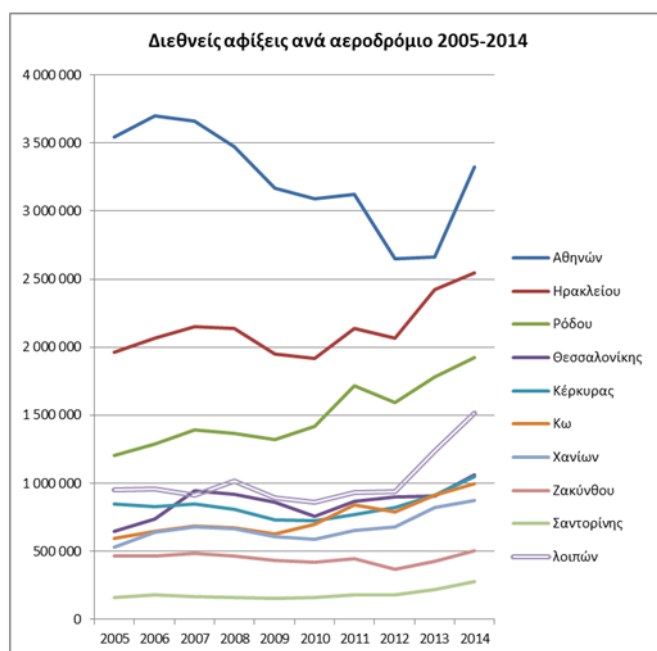

Διάγραμμα 2.7

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 2.8

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Οι αφίξεις κατοίκων του Ισραήλ παρουσίασαν σημαντική άνοδο το διάστημα 2010-2013 σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο, αλλά το 2014 σημείωσαν πτώση, και έφθασαν τα επίπεδα του 2010. Η μακροχρόνια εξέλιξη του αριθμού αφίξεων στα σύνορα από αυτήν την αγορά παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις, όπως φαίνεται και στο σχετικό διάγραμμα στο Μέρος II αυτής της μελέτης. Η αγορά αυτή εμφανίζεται ιδιαίτερα ευαίσθητη στις ευμετάβλητες συγκυρίες των εσωτερικών και των εξωτερικών πολιτικών σχέσεων και, χωρίς να παραγνωρίζεται η σημασία της, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί εύκολα ως «αναπτυσσόμενη».⁵⁵

Με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις, η εκτίμηση που έχει διατυπωθεί ότι οι παραπάνω «αναδυόμενες» αγορές μπορούν να εξισορροπήσουν τις διακυμάνσεις της τουριστικής ζήτησης από την Ευρώπη δεν φαίνεται ότι ευσταθούν.⁵⁶ Αυτό, αντίθετα, ισχύει για τις άλλες πέντε χώρες που προαναφέραμε, λόγω και του μεγέθους των αντίστοιχων εισροών.

Οι διαπιστώσεις και οι εκτιμήσεις που εκτέθηκαν προηγουμένως στηρίζονται στα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τις αφίξεις την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου του 2014, που προέρχονται από την Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος.

Πίνακας 2.2 Μερίδιο % χωρών στο σύνολο των αφίξεων στα σύνορα 2008-2014

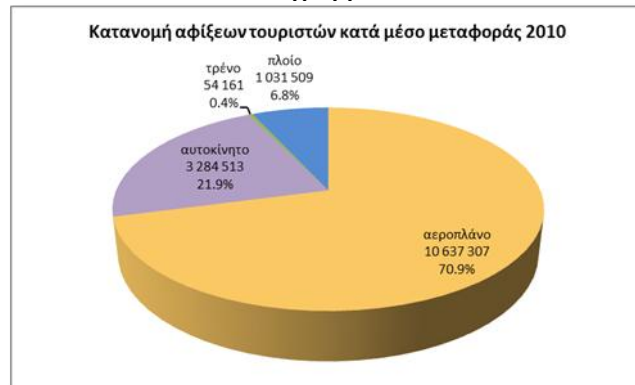
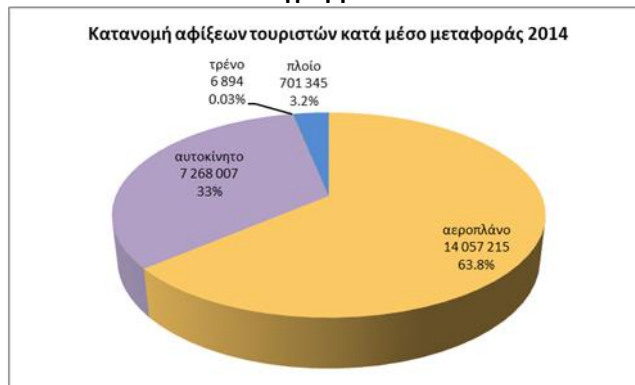
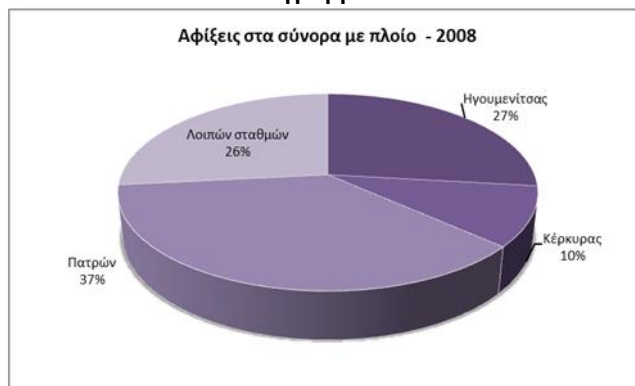
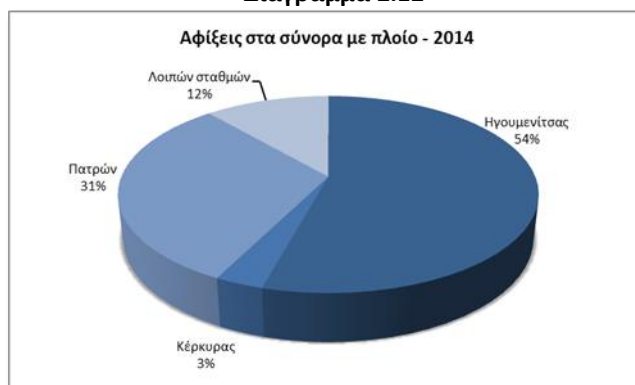
Χώρες μόνιμης διαμονής	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1 Γερμανία	15.5	15.9	13.6	13.6	13.6	12.7	11.2
2 Ηνωμένο Βασίλειο	14.3	14.2	12.0	10.7	12.4	10.3	9.5
3 Βουλγαρία	3.9	4.4	4.4	4.2	3.9	3.9	7.0
4 Γαλλία	5.7	6.5	5.8	7.0	6.3	6.4	6.6
5 Ρωσική Ομοσπονδία	1.9	1.9	3.0	4.5	5.6	7.5	5.7
6 Ιταλία	6.9	6.3	5.6	5.7	5.5	5.4	5.1
7 Σερβία (*)	4.3	3.3	4.7	4.2	4.0	4.3	4.5
8 Τουρκία	1.3	1.3	3.7	3.4	3.9	4.6	4.4
9 Ολλανδία	4.7	4.4	3.5	3.4	3.1	3.2	3.0
10 Ηνωμένες Πολιτείες	3.8	3.6	3.3	3.0	2.4	2.6	2.7
11 Πολωνία	1.7	1.4	2.7	2.7	1.6	2.2	2.7
12 Ρουμανία	2.1	2.1	1.7	1.4	1.5	1.6	2.5
13 Αλβανία	1.5	1.6	1.6	2.5	3.0	2.8	2.2
14 Κύπρος	3.0	2.9	3.8	2.7	2.7	2.2	2.0
15 Βέλγιο	2.6	2.2	2.3	2.6	2.1	1.9	1.9
16 Ελβετία	2.1	2.4	1.8	2.2	1.9	1.9	1.7
17 Τσεχική Δημοκρατία	1.7	1.8	2.0	1.9	1.9	1.6	1.6
18 Σουηδία	2.4	2.4	1.9	2.0	2.1	2.1	1.5
19 Αυστρία	2.2	2.4	2.3	1.9	1.5	1.3	1.3
20 Νορβηγία	1.7	2.1	1.2	1.4	1.9	1.5	1.1
21 Δανία	1.5	1.8	1.6	1.5	1.3	1.1	1.1
22 Ισραήλ	0.9	0.9	1.3	1.4	1.3	1.2	0.9
23 Αυστραλία	0.9	0.9	0.7	0.7	0.8	0.7	0.8
24 Φινλανδία	0.9	1.1	1.4	1.0	1.0	0.8	0.8
25 Καναδάς	1.0	0.9	0.8	0.9	0.7	1.0	0.7
26 Ισπανία	1.4	1.1	1.0	0.9	1.0	0.5	0.6
Λοιπές χώρες	10.3	10.8	12.2	12.6	13.1	14.6	17.1
Γενικό σύνολο	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

(*) Έως το 2011 περιλαμβάνεται και το Μαυροβούνιο

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

⁵⁵ Διαφορετική εκτίμηση παρουσιάζεται στην παραπάνω έκθεση της ΤτΕ, σ. 84.

⁵⁶ Ό.π., σ. 85.

Διάγραμμα 2.9**Διάγραμμα 2.10****Διάγραμμα 2.11****Διάγραμμα 2.12**

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Τα αποτελέσματα αυτά πρέπει να συνδυαστούν με το γεγονός ότι οι εισπράξεις από τον τουρισμό την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2014 (αυξημένες κατά 7,56% ως προς το 2013) σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, δεν παρακολουθούν τον αυξητικό ρυθμό των αφίξεων (βλ. περισσότερα για την πορεία των εισπράξεων στο σχετικό κεφάλαιο 5). Επισημαίνεται, τέλος, ότι οι αφίξεις αλλοδαπών από το εξωτερικό σε λιμένες εισόδου στη χώρα με κρουαζιερόπλοια με ξένα σημαία δεν περιλαμβάνονται στον αριθμό αφίξεων τουριστών με πλοίο, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τους διεθνείς ορισμούς, οι αφίξεις αυτές θεωρούνται ως αφίξεις «ημερήσιων επισκεπτών» και όχι «τουριστών».⁵⁷ Έχουν όμως ιδιαίτερη σημασία από την πλευρά της ζήτησης και της καταγραφής της συμβολής τους στην οικονομία.⁵⁸

Είναι γεγονός ότι τα στοιχεία για τις αφίξεις στα αεροδρόμια της χώρας, όπως αυτά δημοσιοποιούνται από επίσημες πηγές (ΕΛΣΤΑΤ) δεν επιβεβαιώνουν τις κατά καιρούς ανακοινώσεις και δημοσιεύσεις από διάφορες πλευρές. Αυτές ούτως ή άλλως δεν παρέχουν ακριβή και αξιόπιστη εικόνα, δεδομένου ότι δεν λαμβάνεται υπόψη ο τόπος διαμονής των αφικνούμενων επιβατών, αλλά συνήθως αναφέρεται μόνο η προέλευση της πτήσης (ως «πτήση εξωτερικού»). Επιχειρείται η ερμηνεία αυτών των επισφαλών στοιχείων χωρίς να συσχετίζονται με άλλα από διαφορετικές πηγές και χωρίς να λαμβάνεται πρόνοια ώστε να γίνονται όλες οι αναγκαίες διακρίσεις. Έτσι, συνήθως αθροίζονται αδιακρίτως καταγραφόμενες και εικαζόμενες αφίξεις και, ακόμη, συνυπολογίζονται αφίξεις Ελλήνων και αλλοδαπών με τις αφίξεις μόνο αλλοδαπών. Αυτά τα ανομοιογενή στοιχεία υιοθετούνται μερικές φορές ακρίτως ως αντικειμενικά μεγέθη μεταβολών και ως αξιόπιστοι δείκτες θετικής ή αρνητικής πορείας της εν γένει τουριστικής κίνησης. Και συχνά μάλιστα ανακυκλώνονται, αποκτώντας έτσι «νέα νομιμοποίηση».⁵⁹ Τα παραπάνω επισφαλή στοιχεία υφίστανται ακόμη και πολιτική διαχείριση, αφού μετατρέπονται σε εργαλεία υποτιθέμενης «αντικειμενικής» αξιολόγησης της συγκυριακής επιτυχίας ή αποτυχίας της εκάστοτε ακολουθούμενης πολιτικής, και σε εργαλεία πίεσης προς επιθυμητές κατευθύνσεις.

2.3 Τα μέσα μεταφοράς των εισερχόμενων τουριστών

Εξετάζοντας την κατανομή των αφίξεων μη μονίμων κατοίκων στα σύνορα ως προς τα μέσα μεταφοράς (βλ. διαγράμματα 2.5 και 2.6), παρατηρούμε ότι η αναλογία των συνολικών αφίξεων μη μονίμων κατοίκων από το εξωτερικό σε όλα τα αεροδρόμια της χώρας ως προς το σύνολο των αφίξεων σε όλους τους σταθμούς εισόδου τα τελευταία χρόνια ακολουθούν πτωτική τάση.

Το 2007, το μερίδιο των αφίξεων με αεροπλάνο στο σύνολο των αφίξεων ήταν 73,7%, ενώ το 2014 είχε πέσει κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες στο 63,8%. Αντίθετα, το μερίδιο των οδικών αφίξεων στο ίδιο διάστημα αυξήθηκε από 21,9% σε 33%. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί κατά κύριο λόγο στη σημαντική αύξηση των αφίξεων τουριστών προερχόμενων από τις γειτονικές χώρες, οι οποίοι προτιμούν τη μετακίνησή τους με αυτοκίνητο.

Τα αεροδρόμια που συγκέντρωσαν τον μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων αλλοδαπών το 2014 εμφανίζονται κατά σειρά όγκου αφίξεων στον πίνακα 2.2 και στο διάγραμμα 2.6.

⁵⁷ Βλ. UNWTO, *International Recommendations for Tourism Statistics 2008, Compilation Guide*. 2014, σ. 54. Άλλωστε, και βάσει του Κανονισμού 692/2011 σχετικά με τις ευρωπαϊκές στατιστικές τουρισμού, προσδιορισμός του ταξιδιώτη θεωρείται το κρουαζιερόπλοιο (παράρτημα II, Τμήμα 2). Ακόμη, από την πλευρά της προσφοράς, τα κρουαζιερόπλοια δεν περιλαμβάνονται στα απαιτητά στοιχεία της προσφοράς των τουριστικών στατιστικών.

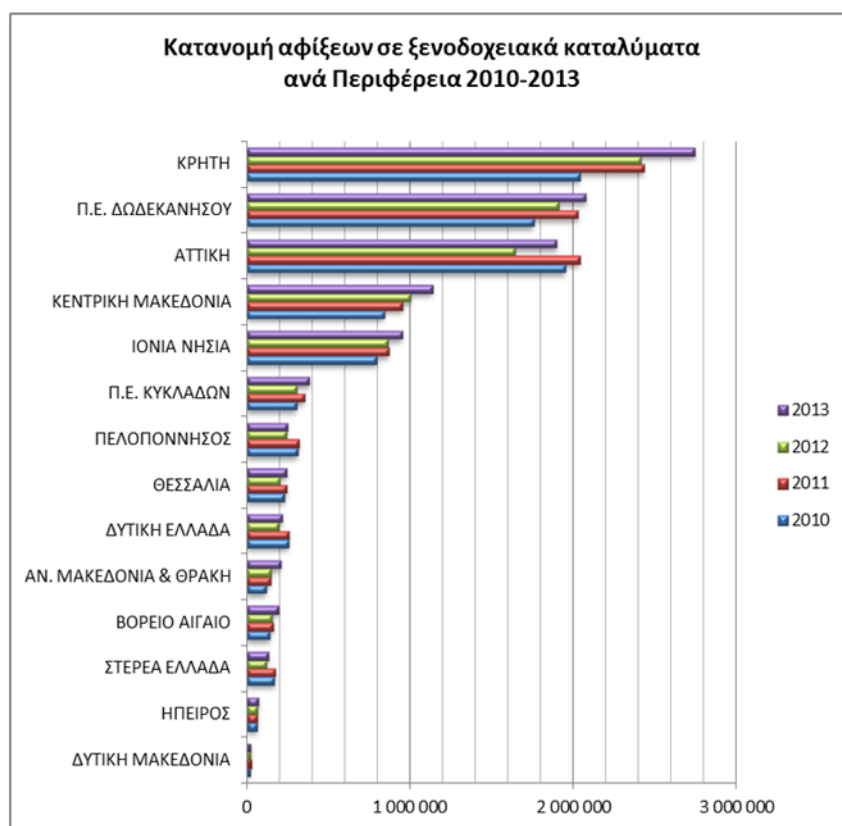
⁵⁸ Από την πλευρά της ζήτησης, θεωρείται ότι η διανυκτέρευση σε κρουαζιερόπλοιο γίνεται σε αμειβόμενο κατάλυμα. Βλ. Eurostat, *Methodological manual for tourism statistics – 2014 edition*, σ. 62.

⁵⁹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα, στην τελευταία έκθεση της ΤτΕ για τη νομισματική πολιτική γίνεται ανάλυση της κατανομής αεροπορικών αφίξεων με βάση στοιχεία προερχόμενα από τον ΣΕΤΕ (Βλ. ΤτΕ, *Νομισματική πολιτική 2014-2015*, Ιούνιος 2015, σ. 85). Ωστόσο η ίδια η ΤτΕ δημοσιοποιεί στοιχεία για τις αφίξεις ταξιδιωτών βάσει της Έρευνας Συνόρων που διεξάγεται για λογαριασμό της. Αυτά τα στοιχεία ακριβώς υιοθετεί και η ΕΛΣΤΑΤ, ως τα πλέον αξιόπιστα.

Πίνακας 2.3 Τα κυριότερα αεροδρόμια κατά σειρά αριθμού αφίξεων αλλοδαπών 2007-2014

ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
σύνολο	11 919 978	11 691 651	10 748 109	10 637 307	11 671 155	10 992 903	12 302 448	14 057 216
Αθηνών	3 661 515	3 472 845	3 170 478	3 092 195	3 123 631	2 651 062	2 665 110	3 321 548
Ηρακλείου	2 149 020	2 135 198	1 946 544	1 914 820	2 137 230	2 067 475	2 420 486	2 544 040
Ρόδου	1 390 837	1 369 406	1 321 806	1 416 991	1 717 477	1 593 298	1 781 768	1 921 615
Θεσσαλονίκης	946 408	919 677	862 054	758 772	869 929	901 573	908 005	1 061 722
Κέρκυρας	846 109	806 713	733 137	722 699	772 607	824 000	914 622	1 046 987
Κω	684 491	671 660	627 533	697 613	843 171	788 971	912 954	994 717
Χανίων	682 029	669 122	608 361	587 825	652 058	681 497	819 882	875 526
Ζακύνθου	481 677	464 874	435 169	420 960	446 824	370 729	424 309	502 730
Σαντορίνης	165 058	162 941	151 367	161 666	178 681	178 922	217 284	274 442
Λουπά	912 833	1 019 215	891 660	863 766	929 548	935 375	1 238 028	1 513 889

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 2.13

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Παρατηρούμε ότι τα πέντε μεγάλα διεθνή αεροδρόμια (Αθήνας, Ηρακλείου, Ρόδου, Κέρκυρας και Θεσσαλονίκης) συγκέντρωναν σταθερά περίπου τα τρία τέταρτα του συνόλου των αεροπορικών αφίξεων αλλοδαπών έως το 2010. Το υπόλοιπο μοιραζόταν στα περιφερειακά αεροδρόμια, που υποδέχονται απευθείας πτήσεις από το εξωτερικό. Τα τελευταία χρόνια όμως εμφανίζεται πτωτική τάση στο μερίδιο αυτό και το 2014 έφθασε το 70,4%.

Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι τα περιφερειακά αεροδρόμια έχουν αρχίσει να προσελκύουν αεροπορικές εταιρείες, ιδιαίτερα τις λεγόμενες “low-cost carriers” (LCC), δηλαδή τους αερομεταφορείς χαμηλού ναύλου. Αν τα επόμενα χρόνια συνεχιστεί αυτή η τάση και αν συνδυαστούν οι προσπάθειες που καταβάλλονται προς αυτήν την κατεύθυνση με τα αναγκαία έργα υποδομής για την εξυπηρέτηση τόσο των αεροσκαφών όσο και των επιβατών, η εικόνα αυτή αναμένεται ότι θα ευνοήσει τους περιφερειακούς προορισμούς.

Οι αφίξεις με πλοίο αφορούν κυρίως ταξίδια με οχηματαγωγά στους λιμένες Ηγουμενίτσας, Πάτρας και Κέρκυρας, προερχόμενα από την Ιταλία. Όπως φαίνεται και στα διαγράμματα 2.7 και 2.8, το μερίδιο της Ηγουμενίτσας έχει διπλασιαστεί το 2014, σε σύγκριση με την κατανομή ανά λιμένα του 2008 (54% έναντι 27%), γεγονός που οφείλεται, τουλάχιστον ως ένα βαθμό, στη σύνδεσή της με την Εγνατία οδό.

Τα δρομολόγια με τρένο από και προς το εξωτερικό είχαν διακοπεί το 2012 και το 2013, για αυτόν τον λόγο δεν υπήρχαν καταγραφές αφίξεων με το μέσο αυτό. Η σιδηροδρομική σύνδεση της Ελλάδας με το εξωτερικό τέθηκε εκ νέου σε λειτουργία τον Μάιο 2014. Ούτως ή άλλως, όμως, η πρόσβαση στη χώρα μας μέσω σιδηροδρόμου, δεν αναμένεται, να αποτελέσει σημαντικό τρόπο εισόδου τουριστών, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον.

2.4 Η γεωγραφική κατανομή και η εποχικότητα των αφίξεων

Μια ένδειξη των προτιμήσεων της ζήτησης για ελληνικούς προορισμούς είναι οι μεταβλητές για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Πρόκειται για την κατανομή των αφίξεων στους σταθμούς εισόδου στο εσωτερικό της χώρας και για την κατανομή των αφίξεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα.

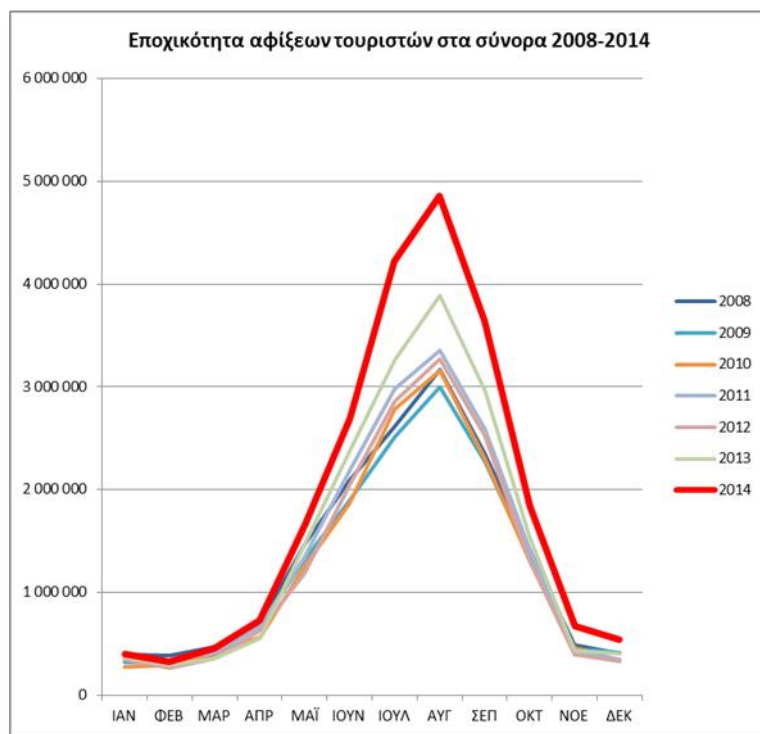
Τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τις αφίξεις σε διάφορα αεροδρόμια της χώρας την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2014 δείχνουν σημαντική αύξηση σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2013 σε όλα τα αεροδρόμια, με συνολική αύξηση 14,3%. Ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση σημειώνουν τα αεροδρόμια της Αθήνας (+24,6%) και της Σαντορίνης (+26,3%) ακολουθούμενα από αυτά της Ζακύνθου (+18,5%), της Θεσσαλονίκης (+16,9%) και της Κέρκυρας (+14,5%). Μικρότερες αυξήσεις σημειώθηκαν στα αεροδρόμια της Κω (+9%), της Ρόδου (+7,8%), των Χανίων (+6,8%) και του Ηρακλείου (+5,1%), σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, τα οποία προέρχονται από την Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος.

Στα λοιπά μικρότερα αεροδρόμια (Κεφαλληνίας, Σκιάθου, Μυκόνου, κ.ά.) σημειώνεται αξιόλογη αύξηση (+22,3%), γεγονός που εκφράζει την τάση για σχετικά πιο ισόρροπη περιφερειακή κατανομή των τουριστικών ροών.

Σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή κατανομή των αφίξεων έχει διαδραματίσει η ανάπτυξη των αερομεταφορέων «χαμηλού κόστους» και η δρομολόγηση πτήσεων σε περιφερειακά αεροδρόμια απευθείας από τις χώρες πηγές.

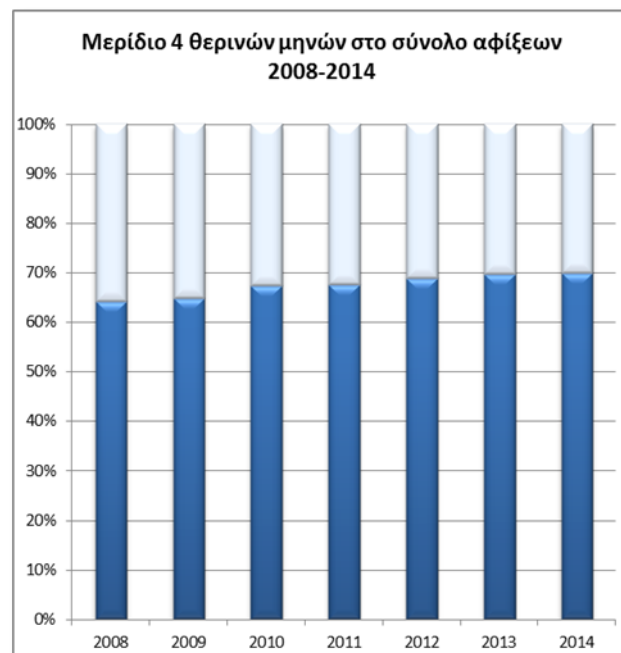
Εξετάζοντας τον πίνακα με την κατανομή των αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανά Περιφέρεια, διαπιστώνουμε ότι το 49,5% του συνόλου πραγματοποιούνται στις νησιωτικές περιοχές της Νότιας Ελλάδας (Κρήτη, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα) το 2013, έναντι 45,3% το 2010. Από το γεγονός αυτό, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι οι παραδοσιακοί προορισμοί παραθερισμού προσελκύουν αυξανόμενο μερίδιο της διεθνούς ζήτησης. Σημαντικό είναι το μερίδιο της Αττικής, μολονότι το 2013 ήταν μειωμένο έναντι του 2010 (18,1% του συνόλου των αφίξεων έναντι 21,7%), για λόγους που αναλύονται περισσότερο στο σχετικό κεφάλαιο 4.

Διάγραμμα 2.14

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 2.15

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Η κατανομή των αφίξεων στα σύνορα κατά στη διάρκεια του έτους εξακολουθεί να παρουσιάζει έντονα φαινόμενα **εποχικότητας**, δηλαδή υπερσυγκέντρωσης κατά τους θερινούς μήνες (Ιούνιος-Σεπτέμβριος), όπως απεικονίζεται παραστατικά και στο διάγραμμα 2.14. Η σχετική καμπύλη της εποχικότητας, δηλαδή της κατανομής ανά μήνα των αφίξεων στα σύνορα για το έτος 2014 στο διάγραμμα 2.14 εμφανίζεται ιδιαίτερα «οξυμένη» σε σύγκριση με εκείνες των προηγούμενων ετών. Είναι χαρακτηριστικό ότι τους τέσσερις θερινούς μήνες (Ιούνιος-Σεπτέμβριος) του 2014 πραγματοποιήθηκε το 70% του συνόλου των αφίξεων του έτους, ενώ το μερίδιο της αντίστοιχης περιόδου των προηγούμενων έξι χρόνων, διατηρήθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα (από 64% έως 69%), όπως απεικονίζεται παραστατικά στο διάγραμμα 2.15.

Η επίμονη διατήρηση του φαινομένου της εποχικότητας ενδεχομένως οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στα χαρακτηριστικά της ζήτησης που προέρχεται από σχετικά νέες αγορές (Ρωσία, Τουρκία, Σερβία, Βουλγαρία, Πολωνία κ.ά.), όπου επιδιώκεται να καλυφθούν κατά κύριο λόγο ανάγκες παραθερισμού.

Αντίστοιχα συμπεράσματα προκύπτουν και από την ανάλυση της εποχικότητας των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα, η οποία εξετάζεται στο κεφάλαιο 3 (βλ. διαγράμματα 3.4 και 3.5). Διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται μεταξύ των πηγών προέλευσης, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της ζήτησης. Αναλυτικά στοιχεία και σχετικά διαγράμματα για την εποχικότητα ανά χώρα, για καθεμία από 33 χώρες προέλευσης τουριστών, παρουσιάζεται στο Μέρος II αυτής της μελέτης.

Όπως σημειώσαμε χαρακτηριστικά σε προηγούμενη μελέτη, «*παρά τις επί δεκαετίες εξαγγελίες για επιδίωξη άμβλυνσης της εποχικότητας, η οποία θεωρείται ως μια από τις μεγαλύτερες αδυναμίες του ελληνικού τουρισμού, και παρά τις επιμέρους προσπάθειες έχουν κατά καιρούς καταβληθεί, δεν έχει σημειωθεί καμία ουσιαστική πρόοδος. Με άλλα λόγια, το ελληνικό τουριστικό προϊόν δεν έχει κατορθώσει να επανατοποθετηθεί στη διεθνή τουριστική αγορά και ο προορισμός Ελλάδα παραμένει κατεξοχήν τόπος θερινών διακοπών, και δη παραθαλάσσιων*».⁶⁰ Τίποτε διαφορετικό δεν μπορεί να προστεθεί σήμερα στην παραπάνω διαπίστωση. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και σχετική πρόσφατη μελέτη του ΙΤΕΠ, όπου αφού γίνει ανάλυση της εποχικότητας του εισερχόμενου τουρισμού σε σύγκριση με τις ανταγωνίστριες χώρες, διαπιστώνεται ότι «*το φαινόμενο της εποχικότητας αναγνωρίζεται ως το πιο εμφανές χαρακτηριστικό του τουριστικού κλάδου ενώ ταυτόχρονα αποτελεί και ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που ο κλάδος αντιμετωπίζει*».⁶¹

Ο ισχυρισμός που έχει διατυπωθεί πρόσφατα ότι «*η ανάλυση των στοιχείων για τον ελληνικό τουρισμό αποκαλύπτει και μεταβολές ποιοτικού χαρακτήρα του τουριστικού προϊόντος (π.χ. αλλαγή του εποχικού προτύπου, ...)*»⁶² δεν επιβεβαιώνεται από τα δεδομένα για την κατανομή των αφίξεων στα σύνορα ή των εισπράξεων ανά μήνα, τα οποία άλλωστε προέρχονται από σχετική έρευνα του ίδιου φορέα,⁶³ ούτε από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την μηνιαία κατανομή των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα, όπως διαπιστώθηκε προηγουμένως.

Ο επιχειρηματικός και ο συνεδριακός τουρισμός, ο τουρισμός πόλεων και σύντομων διακοπών (“city breaks”), ο πολιτιστικός τουρισμός και οι άλλες μορφές τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων έχουν εμπλουτίσει αναμφισβήτητα το τουριστικό προϊόν, αλλά όχι σε βαθμό που να μπορέσουν να μεταβάλουν συνολικά τη φυσιογνωμία του και να επαναπροσδιορίσουν την ταυτότητα του ελληνικού προορισμού.

Πράγματι, οι προβαλλόμενες μορφές «εναλλακτικού» τουρισμού ή τουρισμού «ειδικών ενδιαφερόντων» (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, συνεδριακός, θρησκευτικός, ιατρικός,

⁶⁰ Αλέξης Χατζηδάκης, *Ανάλυση της πορείας της τουριστικής κίνησης 2001-2010*, ΕΟΤ – Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 2011, σ. 29.

⁶¹ Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ), *Η εποχικότητα του τουρισμού στην Ελλάδα*, 2014, σ. 41.

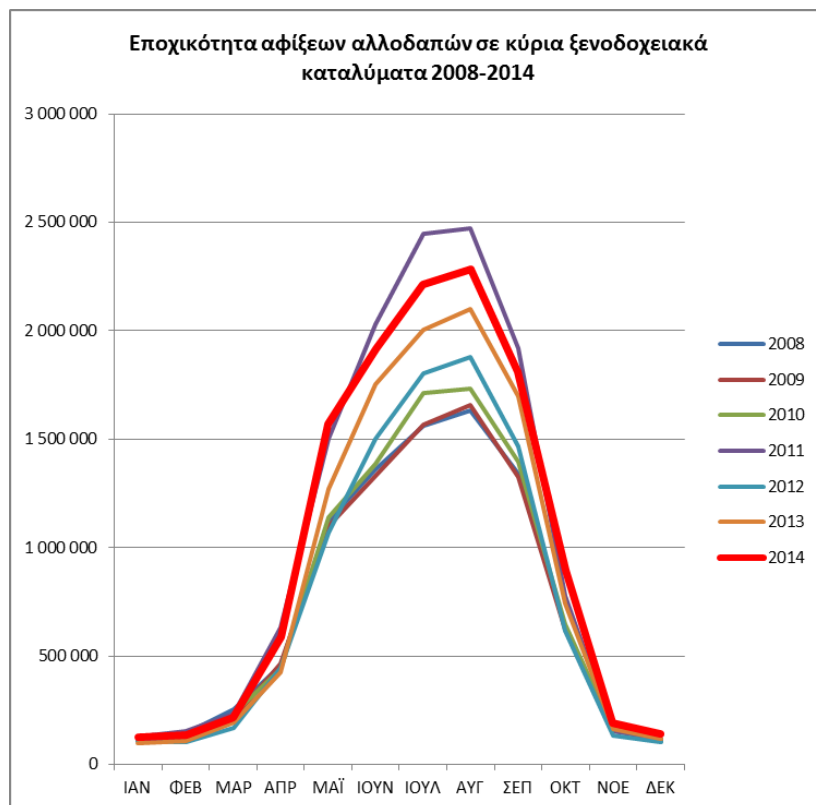
⁶² Τράπεζα της Ελλάδος, *Νομισματική πολιτική 2014-2015*, Ιούνιος 2015, σ. 82.

⁶³ Υπενθυμίζεται ότι τα στοιχεία για τις αφίξεις στα σύνορα που δημοσιοποιεί η ΕΛΣΤΑΤ προέρχονται από την Έρευνα Συνόρων, η οποία διεξάγεται για λογαριασμό της ΤτΕ.

πολιτιστικός, γαστρονομικός τουρισμός, τουρισμός περιπέτειας, κλπ.) θα μπορούσαν να συμβάλουν στην άμβλυνση της εποχικότητας, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους και της καταλληλότητας αρκετών περιοχών της χώρας που ευνοούν την ανάπτυξή τους. Αυτό, όμως, αφορά περισσότερο στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στους μήνες «στήριξης» (άνοιξη και φθινόπωρο), γιατί η ανάπτυξη τουρισμού και κατά τη χειμερινή περίοδο απαιτεί τη συγκέντρωση και άλλων προϋποθέσεων. Η χώρα μας, λόγω κλιματολογικών συνθηκών και έλλειψης αντίστοιχων εγκαταστάσεων, δύσκολα θα μπορούσε να προσελκύσει τουρίστες για «χειμερινά σπορ». Προκειμένου να επιτύχει τον στόχο του «τουρισμού επί 12 μήνες», θα πρέπει να στηριχτεί σε διαφορετικούς άξονες.

Συγκεκριμένα, μεταξύ αυτών, πρέπει να αναπτυχθεί η δημιουργία υποδομών για το προϊόν «διακοπές χειμερινού ήλιου» στις καταλληλότερες περιοχές του Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης (με ανοικτά καταστήματα, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, εγκαταστάσεις ευεξίας, κλπ.). Ακόμη, απαιτείται δημιουργία υποδομών συνεδριακού τουρισμού, ανάπτυξη Κέντρων Επισκεπτών και Συνεδρίων (CVBs) από «οργανισμούς διαχείρισης προορισμών» (DMOs), τουλάχιστον στις μεγάλες πόλεις. Και παράλληλα, πρέπει να επιδιωχθεί η προσέλκυση τουριστών τρίτης ηλικίας και εισερχόμενου σχολικού και εκπαιδευτικού τουρισμού, η ανάπτυξη και προώθηση ιατρικού τουρισμού και τουρισμού υγείας σε πιστοποιημένες μονάδες, κ.ά.⁶⁴ Τέλος, θα πρέπει να αναζητηθούν και να διερευνηθούν οι τουριστικές αγορές στις οποίες το κύριο κίνητρο ταξιδιού δεν είναι οι διακοπές παραθαλάσσιου παραθερισμού. Τέτοιες αγορές είναι οι χώρες της Μέσης Ανατολής και οι μακρινές χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού, της Βόρειας και Νότιας Αμερικής, της Ωκεανίας, κ.ά.

Διάγραμμα 2.16

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

⁶⁴ Βλ. περισσότερα στη σχετική μελέτη ΙΚΠΠ, *Ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού στην Ελλάδα*, 2012.

2.5 Προβληματικοί δείκτες της πορείας της τουριστικής κίνησης: Ο συνολικός αριθμός αφίξεων στα σύνορα, οι πτήσεις και οι διανυκτερεύσεις

Στα στοιχεία που συγκεντρώνονταν παλαιότερα (έως το 2007) στα αεροδρόμια από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης (και τα οποία διαβιβάζονται στη συνέχεια μέσω της ΥΠΙΑ στην ΕΣΥΕ) για τις πτήσεις τακτικών αερογραμμών και τις τακτικές και τις έκτακτες ναυλωμένες πτήσεις δεν γινόταν διάκριση της υπηκοότητας των επιβατών, άρα αυτά μπορεί να περιλάμβαναν ακόμη και Έλληνες υπηκόους.

Πρόβλημα δημιουργεί η ραγδαία ανάπτυξη ταξιδιών με αερομεταφορείς «χαμηλού κόστους» (LCC ή low-cost carriers), η οποία έχει μεταβάλει την αναλογία μεταξύ όγκου επιβατών τακτικών και έκτακτων ναυλωμένων πτήσεων. Ήδη, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, με έκτακτες ναυλωμένες πτήσεις φθάνουν στη χώρα μας λιγότεροι από τους μισούς επισκέπτες της (49,5% του συνόλου των αφίξεων το 2007). Επί πλέον, αρκετές αερογραμμές έχουν αρχίσει να δρομολογούν τακτικές πτήσεις, (τουλάχιστον για τους θερινούς μήνες (Μάιο-Σεπτέμβριο), απευθείας από διάφορες πόλεις του εξωτερικού προς ορισμένους προορισμούς (Ηράκλειο, Ρόδο, Σαντορίνη, κ.ά.).

Συγχύσεις βέβαια έχει προκαλέσει στο παρελθόν, και εξακολουθεί να προκαλεί και σήμερα, η εμμονή στη θεώρηση του αριθμού των αφίξεων αλλοδαπών στα σύνορα ως πρωταρχικού δείκτη τουριστικής ανάπτυξης. Τον δείκτη αυτόν έχουν αρχίσει να εγκαταλείπουν ήδη αρκετές χώρες, ιδίως οι χώρες της ΕΕ, μεταξύ άλλων λόγω και εξαιτίας της αδυναμίας να διεξάγεται αξιόπιστη έρευνα συνόρων μετά την εφαρμογή της συνθήκης Schengen.

Σε πρόσφατη μελέτη του συγγραφέα,⁶⁵ όπως και σε παλαιότερες εισηγήσεις του,⁶⁶ προτεινόταν να εγκαταλειφθεί σταδιακά αυτός ο δείκτης και να επικεντρωθούν οι προσπάθειες στην πλήρη και συστηματική καταγραφή του αριθμού των διανυκτερεύσεων, αλλά όχι μόνο στα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα (ξενοδοχεία και οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις, κατά την τουριστική νομοθεσία) αλλά και στα μη κύρια, δηλαδή τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, τα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα και τα αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα (τουριστικές κατοικίες και τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις), στα οποία πραγματοποιείται, κατά χονδρική εκτίμηση, ένας πρόσθετος (κατά 40 έως 50% περίπου) όγκος διανυκτερεύσεων. Η παραπάνω πρόταση παραμένει πάντοτε επίκαιρη όσο και αναγκαία.

Στο επόμενο κεφάλαιο 3 παρουσιάζεται αναλυτική προσέγγιση των μεταβολών του όγκου και της προέλευσης των διανυκτερεύσεων και της εξέλιξης της πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, καθώς και τα προβλήματα που προκύπτουν από την παραβολή των σχετικών διαθέσιμων στοιχείων.

Επισημαίνουμε ότι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO), σε συνεργασία με τον ΟΗΕ, την Eurostat και τον ΟΟΣΑ, έχουν ήδη αναθεωρήσει από το 2010 την παλαιότερη προσέγγιση των στατιστικών τουρισμού,⁶⁷ με τα σχετικά βασικά κείμενα «Διεθνείς Συστάσεις για τις Στατιστικές Τουρισμού του ΟΗΕ»⁶⁸ και «Συνιστώμενο μεθοδολογικό πλαίσιο για τους Δορυφόρους Λογαριασμούς Τουρισμού»⁶⁹, με πρώτο βήμα την αναθεώρηση μερικών ορισμών, μεταξύ των οποίων και του αριθμού διανυκτερεύσεων επισκεπτών σε ξενοδοχειακά καταλύματα. Όπως σημειώνεται χαρακτηριστικά, «ο όγκος του τουρισμού μπορεί να χαρακτηρίζεται όχι μόνο από τον αριθμό των ταξιδιών αλλά επίσης από τον αριθμό των διανυκτερεύσεων. Η διάρκεια του ταξιδιού είναι σημαντική μεταβλητή για την αποτίμηση του επιπέδου της ζήτησης για

⁶⁵ Α. Χατζηδάκης, *Ανάλυση της πορείας της τουριστικής κίνησης 2001-2010*, ΕΟΤ - Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, 2011.

⁶⁶ Α. Χατζηδάκης, *Στατιστικές τουρισμού*, αδημ. Έκθεση, Αθήνα 2004.

⁶⁷ UN-Eurostat-WTO-OECD, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*, Luxembourg, Madrid, New York, Paris, 2001.

⁶⁸ United Nations, *International Recommendations for Tourism Statistics 2008*, New York, 2010. Τον Μάρτιο 2014 εγκρίθηκε από την Επιτροπή Στατιστικής του ΟΗΕ η τελική έκδοσή του σχετικού οδηγού (*Compilation Guide for the IRTS 2008*).

⁶⁹ UN-UNWTO-Eurostat-OECD, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework 2008*, Luxembourg, Madrid, New York, Paris, 2010.

τουριστικές υπηρεσίες, όπως είναι οι υπηρεσίες διανυκτέρευσης καθώς και για την εκτίμηση της συνολικής δαπάνης που συνδέεται με ένα ταξίδι».⁷⁰

Αντίστοιχα, και η ΕΕ έχει καταργήσει την παλαιότερη Οδηγία για τις στατιστικές τουρισμού, με τον ισχύοντα σήμερα Κανονισμό 692/2011 για τη συλλογή στοιχείων στο πεδίο του τουρισμού.⁷¹

Με τον επαναπροσδιορισμό εννοιών, τις αποσαφηνίσεις και εξειδικεύσεις μεθόδων και πρακτικών, αναμένεται ότι στο μέλλον η συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων για τον τομέα του τουρισμού θα επιτρέψει καλύτερη και ακριβέστερη γνώση της πραγματικότητας του τομέα και κατανόηση της δυναμικής του στις διάφορες χώρες και, ελπίζουμε, και στη χώρα μας.

2.6 Τα πρώτα στοιχεία για το 2015 και οι προοπτικές για τα επόμενα χρόνια

Τα πρώτα στοιχεία για τον εισερχόμενο τουρισμό κατά το 2015 προέρχονται από την Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος.⁷² Σύμφωνα με αυτά, τους πρώτους επτά μήνες του έτους (Ιανουάριος-Ιούλιος) παρουσιάστηκε αύξηση κατά 14,2% στις αφίξεις ταξιδιωτών μη κατοίκων, οι οποίες έφθασαν στις 11.974 χιλ. ταξιδιώτες, έναντι 10.487 χιλ. ταξιδιωτών την αντίστοιχη περίοδο του 2014. Η σημαντική μείωση των αφίξεων από τη Ρωσία (-65,2%) αντισταθμίστηκε από την αύξηση που σημειώθηκε την περίοδο αυτή στις αφίξεις από σημαντικές ευρωπαϊκές αγορές (Γερμανία +23,6%, Ηνωμένο Βασίλειο +29,3%, Γαλλία +7,3%) καθώς και από τις ΗΠΑ (+34,8%). Η αύξηση αυτή τροφοδοτήθηκε ενμέρει από τη μεταστροφή τουριστικών ροών εξαιτίας των αναταραχών που σημειώθηκαν σε χώρες της ευρύτερης περιοχής (Τυνησία, Αίγυπτος, Τουρκία). Από τις εξελίξεις αυτές επωφελήθηκαν όμως και ορισμένοι ανταγωνιστές μας (Ισπανία, Βουλγαρία, Κροατία, κ.ά.)

Η διατήρηση της αυξητικής τάσης της τουριστικής κίνησης και κατά το 2015 επιβεβαιώνεται και από την πορεία των ταξιδιωτικών εισπράξεων κατά τους πρώτους επτά μήνες του έτους, οι οποίες παρουσιάζουν αύξηση κατά 6,2% σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2014, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος.⁷³ Στην επίδοση αυτή έχουν συνυπολογιστεί οι εισπράξεις από κρουαζιέρες που δεν περιλαμβάνονται στην Έρευνα Συνόρων. Τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο, ωστόσο εμφανίζεται κάμψη της τάσης (αύξηση μόνο κατά 1,2% και 3,5% αντίστοιχα ως προς τους ίδιους μήνες του 2014).

Αξίζει να σημειωθεί ότι μέση δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε κατά 10,0%, γεγονός που εξηγείται από την υστέρηση του ρυθμού αύξησης των εισπράξεων σε σύγκριση με τον ρυθμό αύξησης των αφίξεων.

Ορισμένοι προορισμοί εμφανίζονται να έχουν πληγεί περισσότερο από την πτώση των αφίξεων από τη Ρωσία, όπως η Κρήτη, η Ρόδος, η Κως, η Κέρκυρα και η Χαλκιδική. Αυτό προκύπτει και από τις πρώτες ενδείξεις για τις αφίξεις στα αεροδρόμια της χώρας από το εξωτερικό, βάσει επεξεργασίας των πιο πρόσφατων στοιχείων της ΥΠΑ.⁷⁴ Σύμφωνα με αυτά, την περίοδο Απριλίου-Ιουλίου 2015 εμφανίζεται αύξηση των συνολικών αεροπορικών αφίξεων ταξιδιωτών από το εξωτερικό (αδιακρίτως τόπου μόνιμης διαμονής) κατά 4,9%. Ωστόσο, χαμηλό ποσοστό αύξησης εμφανίζει το αεροδρόμιο της Κέρκυρας (+1,3%), ενώ το αεροδρόμιο του Ηρακλείου εμφανίζει μείωση (-2,5%), όπως και εκείνα της Θεσσαλονίκης (-2,3%), της Ρόδου (-4,1%), της Κω (-2,5%), της Καλαμάτας (-2,9%) και των Χανίων (-0,5%).

⁷⁰ Ό.π., σ. 11.

⁷¹ Κανονισμός 692/2011 σχετικά με τις Ευρωπαϊκές Στατιστικές Τουρισμού, με τον οποίο καταργήθηκε η παλαιότερη Οδηγία 95/57/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1995, σχετικά με τη συλλογή στατιστικών στοιχείων στον τομέα του τουρισμού. Τον Μάρτιο 2014 εγκρίθηκε από την Επιτροπή Στατιστικής του ΟΗΕ η τελική έκδοσή του σχετικού οδηγού (*Compilation Guide for the IRTS 2008*).

⁷² ΤτΕ, *Εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών: Ιούλιος 2015*, Ανακοίνωση 22 Σεπτεμβρίου 2015.

⁷³ ΤτΕ, *Ισοζύγιο πληρωμών: Ιούλιος 2015*, Ανακοίνωση 22 Σεπτεμβρίου 2015.

⁷⁴ ΥΠΑ, Προσωρινά στατιστικά στοιχεία αερολιμένων Απριλίου-Ιουλίου 2015.

Αντίθετα, η Αθήνα, η Σαντορίνη και η Μύκονος φαίνεται ότι διατηρούν την αυξημένη ελκυστικότητά τους, όπως δείχνει η αύξηση των αεροπορικών αφίξεων από το εξωτερικό (αντίστοιχα +20,1%, +17,1% και +10,8%), καθώς και η αύξηση των πληροτήτων των ξενοδοχειακών αλλά και των άτυπων καταλυμάτων. Τα στοιχεία για τον μήνα Αύγουστο, έστω και μερικώς ελλιπή, επιβεβαιώνουν τις παραπάνω τάσεις.

Η καθυστερημένη έναρξη της περιόδου των θερινών διακοπών, λόγω των εσωτερικών πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων, επέφερε πτώση της κίνησης τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο, ιδιαίτερα σε προορισμούς που στηρίζονται κατά κύριο λόγο στον εσωτερικό τουρισμό. Οι εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις (δημοψήφισμα, εκλογές) και οι οικονομικές συνέπειές τους (έλεγχοι κεφαλαίων, περιορισμοί στις αναλήψεις), σε συνδυασμό και με την έξαρση των εισροών προσφύγων από τη Συρία και μεταναστών από χώρες της Ασίας, εκτιμάται ότι έχουν ανακόψει, τουλάχιστον προσωρινά, την ανοδική τάση και αναμένεται ότι θα επηρεάσουν τις επιδόσεις του δεύτερου εξαμήνου στο σύνολο της χώρας. Είναι πάντως ακόμη πρόωρο να προβλέψει κανείς με ακρίβεια τα αποτελέσματα για το σύνολο του 2015.

Οι εξελίξεις στη διεθνή πολιτική σκηνή, οι μεταβολές στις αγορές της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας καθώς και στην τιμή των ενεργειακών πόρων, η κλιματική αλλαγή και οι τεχνολογικές εξελίξεις αποτελούν τους παράγοντες που θα καθορίσουν το μέλλον του διεθνούς τουρισμού τα επόμενα χρόνια.

Οι προοπτικές για την πορεία της τουριστικής κίνησης τα επόμενα χρόνια στην Ελλάδα θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα προσαρμογής του τουριστικού προϊόντος και των φορέων που το διαχειρίζονται στις αυξανόμενες και ανανεούμενες απαιτήσεις της διεθνούς ζήτησης. Κρίσιμοι παράγοντες θα είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς του στη διεθνή τουριστική αγορά, η αξιοποίηση ευκαιριών και προκλήσεων, η αποτελεσματική αντιμετώπιση απειλών και κινδύνων που θα διαμορφώνονται στο διεθνές περιβάλλον.

Η επεξεργασία προγνώσεων για την πορεία της τουριστικής κίνησης εξακολουθεί να παραμένει αρκετά επισφαλής, παρά τις προόδους στις διάφορες προτεινόμενες επιστημονικές τεχνικές και μεθόδους.⁷⁵ Η τουριστική ζήτηση με τις διάφορες μορφές της και οι τουριστικές ροές εξαρτώνται από ένα πλήθος διαφορετικών παραγόντων, όπως είναι η παγκόσμια οικονομία, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες, οι τιμές των καυσίμων, οι τιμές των ξενοδοχείων, οι κλιματικές μεταβολές, οι αθλητικές ή καλλιτεχνικές mega-εκδηλώσεις. Επηρεάζεται όμως και από ποικίλους άλλους ιδιαίτερα αστάθμητους παράγοντες, όπως είναι οι πολιτικές συγκρούσεις και απειλές, οι φυσικές ή τεχνικές καταστροφές, η φήμη και η μόδα των προορισμών, κ.ά. Για τον λόγο αυτό, η εξαρτημένη μεταβλητή των αφίξεων σε ένα προορισμό είναι, γενικά, δύσκολα προβλέψιμη, ιδιαίτερα μεσο-μακροπρόθεσμα.

Επομένως, οποιαδήποτε απόπειρα να προβλεφθεί η πορεία της τουριστικής κίνησης στη χώρα μας τα επόμενα χρόνια, είναι υποχρεωμένη να λάβει υπόψη της όλους τους παραπάνω παράγοντες και ενδεχομένως ακόμη περισσότερους. Δεν υπάρχει όμως κανένα υπόδειγμα, με αναγνωρισμένη εγκυρότητα, που να παρέχει με σχετική, έστω, ασφάλεια πρόγνωση με επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα.

Η αβεβαιότητα των συνθηκών ακριβούς πρόγνωσης για την πορεία του ελληνικού τουρισμού ενισχύεται από το γεγονός ότι τα πρωτογενή στοιχεία, η «ιστορική» βάση επάνω στην οποία θα πρέπει αυτή να στηριχτεί, δεν είναι επαρκώς αξιόπιστα, στην καλύτερη περίπτωση. Οι επισφαλείς μέθοδοι συλλογής στοιχείων από την ΕΣΥΕ έως το 2007, ή έκτοτε, όπως βελτιώθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος με την έρευνα συνόρων, και οι συχνές διορθώσεις ή μεταβολές των δημοσιευμένων στοιχείων, καθώς και οι μεταβολές στις μεθόδους υπολογισμού, δημιουργούν ανασφάλεια στις σχετικές μελέτες ή έρευνες για τα ποσοτικά μεγέθη του ελληνικού τουρισμού.

Ειδικότερα, τα μεγέθη των «αφίξεων τουριστών» δεν είναι πλήρως αξιόπιστα ούτε απόλυτα συγκρίσιμα σε όλη τη διάρκεια της περιόδου που εξετάζεται εδώ. Επιφύλαξη για την αξιοπιστία της ιστορικής χρονοσειράς δημιουργεί το γεγονός ότι η ΕΣΥΕ έπαψε

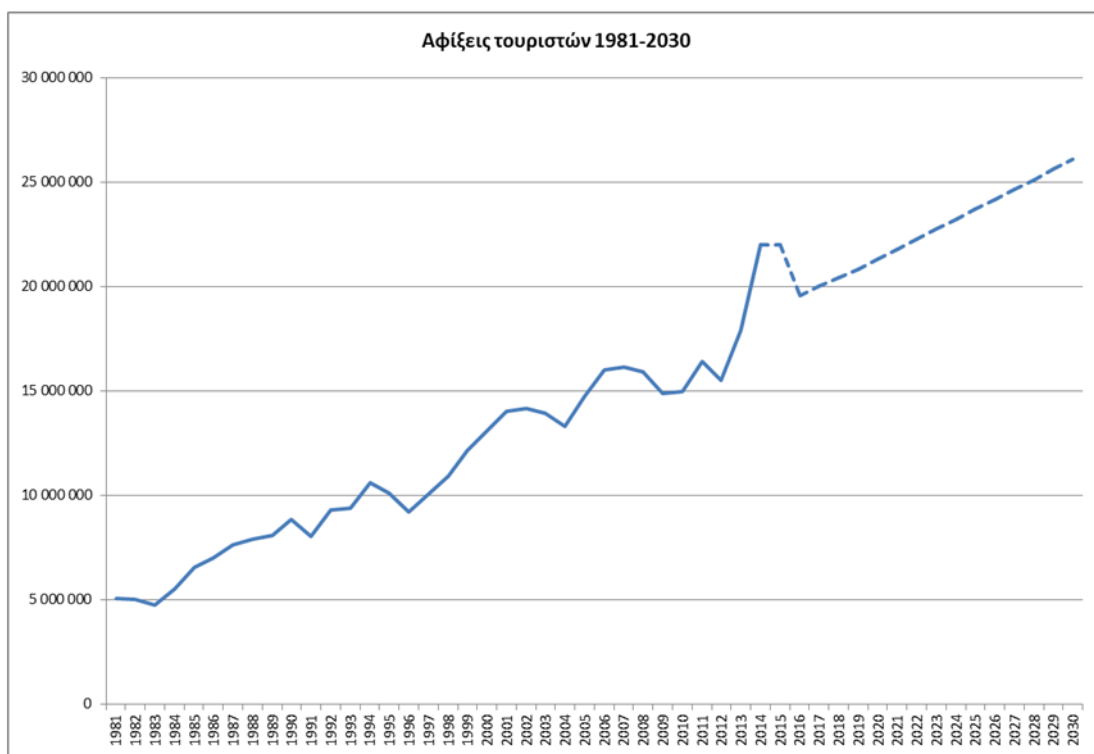
⁷⁵ WTO – ETC, *Handbook on Tourism Forecasting Methodologies*, 2008.

να λαμβάνει υπόψη από το 2007 και εξής τη μεταβλητή «αφίξεις αλλοδαπών» στα σύνορα, με βάση την υπηκοότητα και τις καταμετρήσεις μέσω του Υπ. Δημόσιας Τάξης και της ΥΠΑ, και υιοθέτησε την εξέταση της μεταβλητής των αφικνούμενων «μη κατοίκων», με βάση τον τόπο μόνιμης διαμονής και με πηγή τη δειγματοληπτική Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος.

Ακόμη, ο υπολογισμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα και σε χώρους κάμπινγκ από την ΕΛΣΤΑΤ, η απουσία δημοσιευμένων και ασφαλών μετρήσεων για τις διανυκτερεύσεις στα μη κύρια καταλύματα, αλλά και η αλλαγή της μεθόδου υπολογισμού των τουριστικών εισπράξεων από την Τράπεζα της Ελλάδας το 2002 αλλά ακόμη και πιο πρόσφατα, το 2013 (με τη συμπληρωματική έρευνα για τις κρουαζιέρες), δυσχεραίνουν οπωσδήποτε κάθε εγχείρημα επιστημονικής πρόγνωσης της τουριστικής κίνησης. Για τους παραπάνω λόγους, οποιαδήποτε απόπειρα να προβλεφθεί η ενδεχόμενη εξέλιξη των αφίξεων αλλοδαπών έως το 2030, με βάση τη σχετική χρονοσειρά που προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία της ΕΣΥΕ και της ΕΛΣΤΑΤ από το 1981 και εξής, θα πρέπει να λάβει υπόψη όλες τις επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν προηγουμένως.

Έτσι, σύμφωνα με μια εντελώς ενδεικτική απόπειρα προβολής, που απεικονίζεται στο διάγραμμα 2.17 και στηρίζεται σε γραμμική διπλή παλινδρόμηση, μπορεί να εκτιμηθεί, ως τάξη μεγέθους, ότι οι αφίξεις τουριστών (μη μονίμων κατοίκων) στα σύνορα της χώρας μας το 2030 θα ξεπεράσουν τα 26 εκατομμύρια.

Διάγραμμα 2.17

Πηγή στοιχείων 1981-2010: ΕΛΣΤΑΤ (ΕΣΥΕ). Επεξεργασία ενδεικτικής πρόγνωσης: Α. Χατζηδάκης

3. Η αβέβαιη εξέλιξη των διανυκτερεύσεων

3. Η αβέβαιη εξέλιξη των διανυκτερεύσεων

3.1 Οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα

Τα στοιχεία που αφορούν στις στατιστικές καταλυμάτων αντανακλούν τις αφίξεις στα καταλύματα και είναι μόνον ενμέρει συμβατά με τις αφίξεις στα σύνορα, οι οποίες χρησιμοποιούνται συχνά. Ειδικότερα, οι στατιστικές καταλυμάτων δεν λαμβάνουν υπόψη τους ταξιδιώτες που διαμένουν σε ιδιωτικά καταλύματα (σε φίλους και οικογένειες, σε δευτερεύουσες κατοικίες, σε χρονομεριστικές μισθώσεις, κλπ.) Ακόμη, οι ταξιδιώτες που κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους διαμένουν σε περισσότερα από ένα καταλύματα τείνουν να υπολογίζονται διπλά.

Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων, που πραγματοποιούνται στα κάθε είδους τουριστικά καταλύματα, εκφράζει σχετικά αξιόπιστα τη δυναμική της τουριστικής αγοράς, γιατί από αυτό το μέγεθος εξαρτάται κατά κύριο λόγο το πλήθος των καταναλωτών των τουριστικών υπηρεσιών που παρέχουν οι κάθε είδους τουριστικές επιχειρήσεις σε ένα προορισμό. Τα στοιχεία που δημοσιοποιεί η ΕΛΣΤΑΤ αναφέρονται, ωστόσο, μόνο στα ξενοδοχειακά καταλύματα και στους οργανωμένους χώρους κατασκήνωσης (κάμπινγκ), οι οποίοι κατά την ισχύουσα νομοθεσία (ν. 4276/2014) κατατάσσονται και αυτοί στα «κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα». Δεν περιλαμβάνονται δηλαδή στοιχεία για τον αριθμό διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούν τόσο οι ημεδαποί όσο και οι μη μόνιμοι κάτοικοι Ελλάδας στα μη κύρια καταλύματα (ενοικιαζόμενα δωμάτια, ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες και τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις).

Πρέπει να σημειωθεί ότι ενδιαφέροντα στοιχεία για τον αριθμό διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούνται σε όλα τα είδη καταλυμάτων στη χώρα μας συγκεντρώνει και η Τράπεζα της Ελλάδος. Στην περίπτωση αυτή, όμως, χρησιμοποιείται διαφορετική μέθοδος για τον υπολογισμό των σχετικών μεγεθών. Μια ενδεικτική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεθόδων απεικονίζεται στα διαγράμματα που συνοδεύουν την αναλυτική παρουσίαση της τουριστικής κίνησης ανά χώρα προέλευσης στο Μέρος II αυτής της μελέτης. Στο διάγραμμα 3.2 αυτού του κεφαλαίου παρουσιάζεται συγκεντρωτικά η εξέλιξη των διανυκτερεύσεων σε όλα τα είδη καταλυμάτων, βάσει της παραπάνω έρευνας της ΤτΕ.⁷⁶

Η πορεία των διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών την περίοδο 2008-2014 παρουσιάζεται στον πίνακα 3.1 που ακολουθεί, ο οποίος βασίζεται στα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η ΕΛΣΤΑΤ ανακοίνωσε στοιχεία ως προς τον αριθμό αφίξεων και διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα για το 2014 τον Σεπτέμβριο του 2015. Όπως εξηγεί η ίδια, η ΕΛΣΤΑΤ, συγκεντρώνει στοιχεία από τα ξενοδοχειακά καταλύματα βάσει απογραφικής έρευνας σε μηνιαία βάση, σύμφωνα με τον Κανονισμό 692/2011 της Ε.Ε και του Συμβουλίου.⁷⁷ Τα αποτελέσματα της έρευνας αναφέρονται περίπου στο 80% των συνολικών διαθέσιμων κλινών. Ωστόσο, από την ΕΛΣΤΑΤ δεν γίνεται εκτίμηση και προβολή των αποτελεσμάτων στο 100% των μονάδων αναφοράς επειδή δεν υπάρχει πληροφορία για τους μήνες λειτουργίας του κάθε καταλύματος μέσα στο έτος. Η απουσία αυτής της πληροφορίας, όπως εκτιμά η ίδια, δυσχεραίνει την εκτίμηση και προβολή των αποτελεσμάτων στο σύνολο για τον κάθε μήνα και ως εκ τούτου για το σύνολο του έτους.⁷⁸

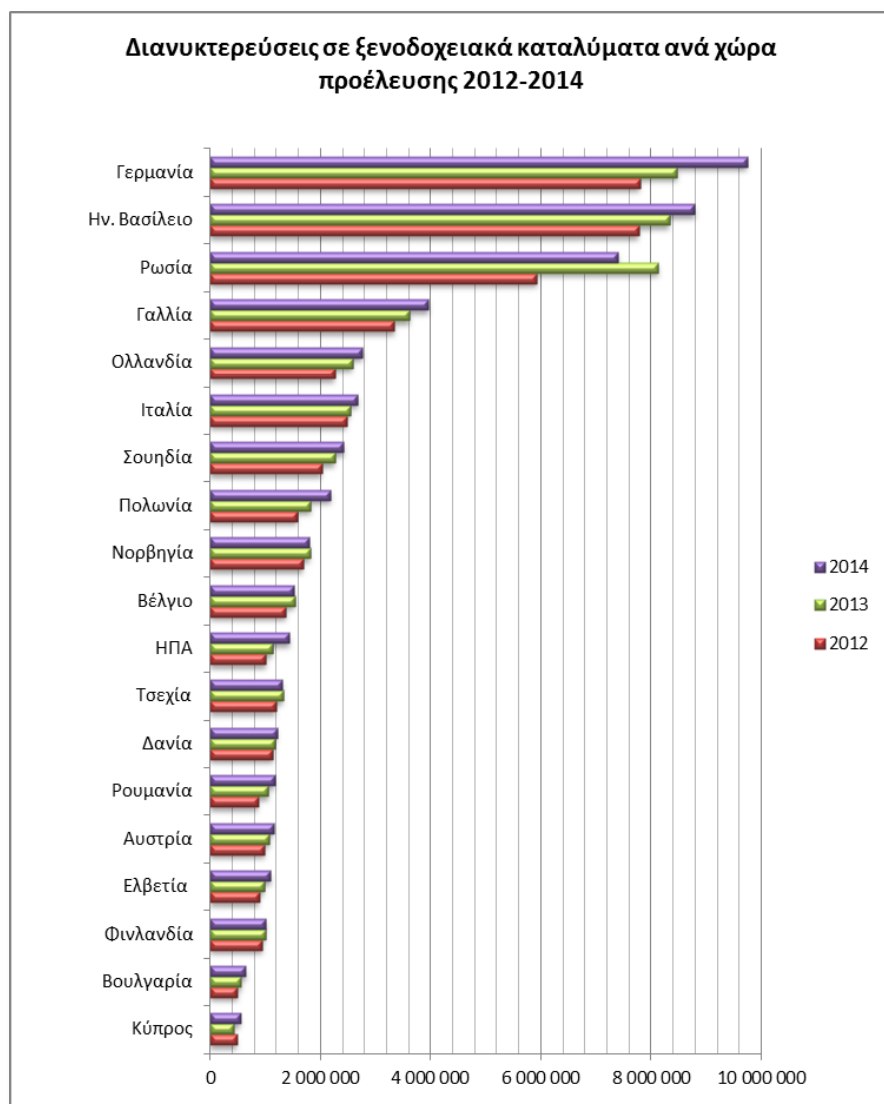
Ο εσωτερικός τουρισμός, για αρκετούς λόγους, δεν είναι σε θέση να καλύπτει τα κενά που προκύπτουν κατά περιόδους, όταν εμφανίζεται μείωση των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών στη χώρα μας. Αυτό οφείλεται στη δεδομένη σχετική ανελαστικότητα της εσωτερικής ζήτησης σε σύγκριση με εκείνη της εξωτερικής.

⁷⁶ Τράπεζα της Ελλάδος, *Εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών*, Ανακοίνωση 22/9/2015.

⁷⁷ Βλ. ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο Τύπου*, 30 Σεπτεμβρίου 2014, σ. 6.

⁷⁸ Ό.π.

Διάγραμμα 3.1

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.1 Διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα – σύνολο χώρας 2008-2014

Διανυκτερεύσεις	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
αλλοδαπών	47 233 616	45 925 585	48 243 634	53 768 033	50 539 507	57 061 724	60 901 973
ημεδαπών	16 840 111	18 366 585	16 815 461	15 370 017	12 515 232	13 027 293	13 049 668
σύνολο	64 075 735	64 294 179	65 061 105	69 140 061	63 056 751	70 089 017	73 951 641

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Για την εξεταζόμενη περίοδο ειδικότερα (2008-2014), η παραπάνω εγγενής αδυναμία της εσωτερικής ζήτησης επιτάθηκε από την οικονομική ύφεση και τη συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος των ημεδαπών και τη συνακόλουθη μείωση της ροπής προς κατανάλωση. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών για την τελική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών της ΕΛΣΤΑΤ, μεταξύ 2008 και 2014 αυτή έπεσε κατά 22,8% (από 161.222 εκ. ευρώ σε 124.457 εκ. ευρώ).⁷⁹

Όπως φαίνεται παραστατικά και στο διάγραμμα 3.2, η καμπύλη του αριθμού διανυκτερεύσεων των ημεδαπών στο διάστημα 2008-2014 δεν ακολουθεί τις διακυμάνσεις εκείνης των αλλοδαπών. Μετά το 2009 ακολουθείται πτωτική πορεία στις ξενοδοχειακές διανυκτερεύσεις ημεδαπών, η οποία εμφανίζεται να ανακόπτεται το 2013. Συγκεκριμένα, το έτος 2010 οι ημεδαποί πραγματοποίησαν σημαντικά μειωμένο αριθμό αφίξεων (-7,9%) καθώς και διανυκτερεύσεων (-10,6%) σε ξενοδοχειακά καταλύματα, σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2009, σύμφωνα με τους υπολογισμούς της ΕΛΣΤΑΤ.⁸⁰

Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα και σε χώρους κάμπινγκ, αθροιστικά αλλοδαπών και ημεδαπών, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν το 2014, εμφανίζεται αυξημένος κατά 5,5% έναντι του 2013. Οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών παρουσιάζουν αύξηση 6,8%, ενώ εκείνη των ημεδαπών παραμένει στάσιμη (-0,1%).⁸¹

Η εξέλιξη του αριθμού των διανυκτερεύσεων κατά τα έτη 2010 έως 2014 **ανά χώρα μόνιμης διαμονής** των τουριστών από τις κυριότερες πηγές και κατά σειρά όγκου διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα, παρουσιάζεται αναλυτικά στον πίνακα 3.2 και στο διάγραμμα 3.1 που ακολουθούν.

Όπως προκύπτει, για τις τρεις πρώτες θέσεις το 2014 συναγωνίστηκαν η Γερμανία (9.744.541 διανυκτερεύσεις), το Ηνωμένο Βασίλειο (8.789.347 διανυκτερεύσεις) και Τρίτη έρχεται η Ρωσία με 7.403.107 διανυκτερεύσεις. Η χώρα αυτή, μεταξύ του 2010 και του 2013 είχε υπερδιπλασιάσει τον αριθμό των διανυκτερεύσεων σε ελληνικά ξενοδοχεία αλλά η ραγδαία αυτή άνοδος ανακόπηκε το 2014. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι τρεις παραπάνω χώρες πρόσφεραν το 42,6% του συνόλου των διανυκτερεύσεων, που πραγματοποίησαν σε ξενοδοχειακά καταλύματα οι μη κάτοικοι.

Το φαινόμενο αυτό έρχεται ως επιστέγασμα μιας μακροχρόνιας τάσης στη σύνθεση του εισερχόμενου τουρισμού στη χώρα μας. Πράγματι, την περίοδο 2001-2010 παρατηρήθηκε μια γενικά πτωτική τάση του αριθμού διανυκτερεύσεων από τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά επίσης και από άλλες βασικές παραδοσιακές πηγές εισερχόμενου τουρισμού. Η ένταξη γειτονικών βαλκανικών χωρών στην ΕΕ, η διεθνής οικονομική κρίση του 2008-2009, σε συνδυασμό με την ανάδειξη αναδυόμενων αγορών στο διεθνή τουρισμό, επέφεραν ορισμένες ανακατατάξεις στη διάρθρωση της τουριστικής ζήτησης.

Η Γαλλία και η Σουηδία έχουν ανακτήσει μέρος του απολεσθέντος μεριδίου στο σύνολο των διανυκτερεύσεων, ενώ η Ιταλία και η Αυστρία δεν έχουν επανέλθει ακόμη στα επίπεδα του 2008. Ανοδική τάση εμφανίζουν οι διανυκτερεύσεις τουριστών από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Πολωνία.

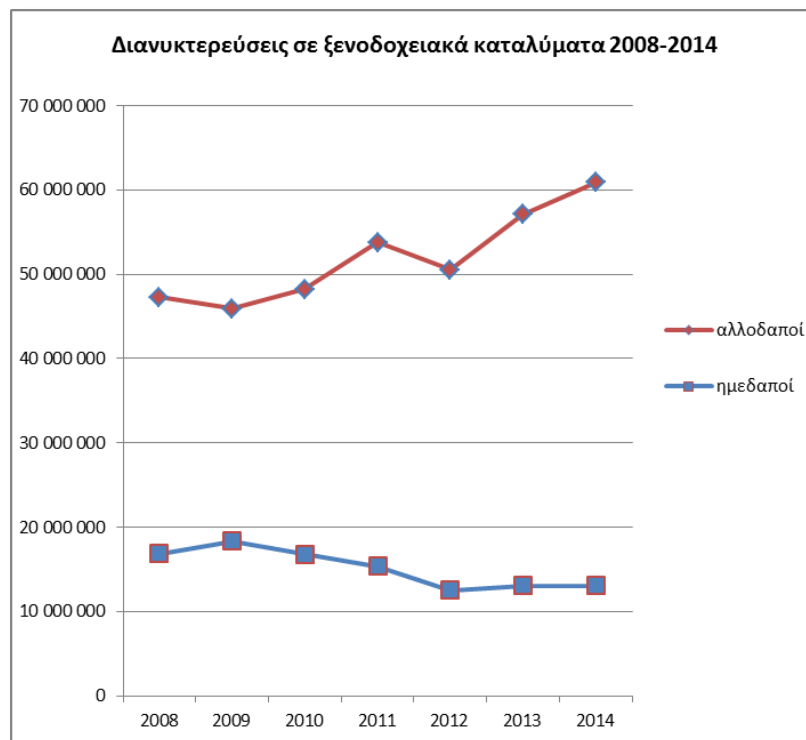
Αξιοσημείωτο γεγονός είναι, τέλος, η εμφάνιση της Κίνας στους πίνακες της ΕΣΥΕ από το 2006 και μετά, καθώς και η έντονα αυξητική τάση του αριθμού των διανυκτερεύσεων. Πραγματοποιήθηκαν συνολικά 383.081 διανυκτερεύσεις το 2014, έναντι 98.890 το 2008. Τα καταγραφόμενα μεγέθη είναι βέβαια αρκετά μικρά, σε σύγκριση με το δυναμικό αυτής της μεγάλης αγοράς. Η μέση διάρκεια παραμονής των Κινέζων στα ελληνικά ξενοδοχεία εμφανίζεται να είναι αρκετή σύντομη (1,6 διανυκτερεύσεις).

⁷⁹ ΕΛΣΤΑΤ, *Εθνικοί Λογαριασμοί*, Τελική κατανάλωση, πίνακας στον ιστότοπο www.statistics.gr (τελευταία πρόσβαση: 18 Ιουνίου 2015).

⁸⁰ ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο Τύπου*, 17 Φεβρουαρίου 2011.

⁸¹ ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο Τύπου*, 25 Σεπτεμβρίου 2015.

Διάγραμμα 3.2

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.2 Κατάταξη χωρών προέλευσης ως προς τον αριθμό διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Γερμανία	8 756 063	8 332 465	8 509 308	9 073 654	7 793 880	8 469 670	9 744 541
Ην. Βασίλειο	7 095 550	7 005 298	7 359 449	7 888 189	7 776 308	8 328 892	8 789 347
Ρωσία	2 991 588	2 713 015	3 655 568	4 905 157	5 924 494	8 130 478	7 403 107
Γαλλία	3 182 160	3 480 867	3 404 558	3 833 788	3 334 773	3 614 408	3 954 749
Ολλανδία	2 727 542	2 552 027	2 513 056	2 623 056	2 256 129	2 577 136	2 760 501
Ιταλία	3 159 042	2 806 170	2 789 213	3 062 246	2 473 306	2 535 968	2 667 741
Σουηδία	1 529 135	1 570 400	1 851 611	2 072 624	2 023 370	2 261 003	2 415 632
Πολωνία	1 357 097	1 466 042	1 497 626	1 834 435	1 572 684	1 821 079	2 181 495
Νορβηγία	1 303 311	1 310 086	1 517 015	1 626 310	1 681 017	1 808 964	1 780 947
Βέλγιο	1 523 693	1 452 533	1 471 804	1 597 661	1 371 449	1 524 353	1 503 927
ΗΠΑ	1 281 626	1 206 202	1 234 005	1 338 823	1 004 165	1 119 136	1 436 476
Τσεχία	1 187 155	1 296 205	1 200 054	1 294 741	1 187 063	1 311 746	1 303 359
Δανία	1 056 943	1 031 557	1 091 539	1 195 555	1 129 231	1 166 745	1 211 321
Ρουμανία	856 111	806 581	711 191	808 992	866 293	1 050 414	1 168 364
Αυστρία	1 350 641	1 211 417	1 175 892	1 139 149	986 998	1 071 323	1 148 674
Ελβετία	882 540	867 092	858 638	971 390	885 786	975 390	1 085 588
Φινλανδία	767 725	851 657	881 678	1 036 516	942 607	995 784	1 009 101
Βουλγαρία	451 791	453 389	391 898	476 494	490 415	557 864	636 457
Κύπρος	548 944	495 477	525 704	502 203	482 861	429 325	542 844
Αυστραλία	311 999	271 811	346 096	392 709	348 541	412 731	487 103

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Η **γεωγραφική κατανομή** των συνολικών διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών που πραγματοποιήθηκαν σε ξενοδοχειακά καταλύματα (πλην χώρων κάμπινγκ) στις 13 Περιφέρειες της χώρας απεικονίζεται στον πίνακα 3.3, καθώς και στο αντίστοιχο διάγραμμα 3.3.

Διαπιστώνουμε ότι οι τέσσερις αμιγώς νησιωτικές Περιφέρειες της χώρας (Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου, Ιονίων Νήσων και Κρήτης) αποσπούν σταθερά το μεγαλύτερο μερίδιο διανυκτερεύσεων των εισερχόμενων τουριστών. Η προβολή των νησιωτικών προορισμών σε αναδυόμενες αγορές και η προσέλκυση αυξημένης ζήτησης από τις νέες πηγές έχει αντισταθμίσει τη σχετική μείωση από παραδοσιακές αγορές. Ειδικότερα, διαπιστώνουμε ότι το 2009 το 73,9% του συνολικού αριθμού διανυκτερεύσεων αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα πραγματοποιήθηκαν στις νησιωτικές περιφέρειες, το 2014 το ποσοστό παρέμεινε στα ίδια επίπεδα (74,0% του συνόλου.) Το ποσοστό αυτό μάλιστα είναι ακόμη μεγαλύτερο, αν σ' αυτό προσθέσουμε και το μερίδιο σημαντικού αριθμού διανυκτερεύσεων σε δημοφιλή νησιά που διοικητικά υπάγονται σε ηπειρωτικές περιφέρειες, όπως συμβαίνει με τις Β. Σποράδες, τη Θάσο, τη Σκύρο, τα νησιά του Αργοσαρωνικού, κ.ά.

Είναι αξιοσημείωτο, πάντως, το γεγονός ότι ο αριθμός των διανυκτερεύσεων ημεδαπών υπερτερεί εκείνου των αλλοδαπών σε έξι από τις δεκατρείς διοικητικές Περιφέρειες (Θεσσαλίας, Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδας, Δυτικής Μακεδονίας, Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας). Το γεγονός αυτό απεικονίζει τη σχετική αδυναμία των προορισμών των παραπάνω Περιφερειών να προσελκύσουν ικανό αριθμό αλλοδαπών τουριστών, καθώς και τον έως τώρα προσανατολισμό τους κατά προτεραιότητα προς τον εσωτερικό τουρισμό. Αυτό οφείλεται κατά βάση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων περιοχών, τη σύνθεση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων τους, την προσβασιμότητα από τα μέσα συγκοινωνίας, τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν εκεί, κ.ά.

Διαπιστώνεται έντονη **εποχικότητα** των πραγματοποιούμενων διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα, με αιχμή τους θερινούς μήνες, όπως απεικονίζεται παραστατικά και στο σχετικό διάγραμμα 3.4. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα τρία τέταρτα του συνολικού ετήσιου αριθμού διανυκτερεύσεων αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα και σε χώρους κάμπινγκ (75,7% το 2014) πραγματοποιείται το τετράμηνο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου.⁸² Έτσι, ένα μεγάλο μέρος του ξενοδοχειακού δυναμικού της χώρας παραμένει αδρανές και αναξιοποίητο, ενώ από την άλλη μεριά, η έντονη ζήτηση την περίοδο αιχμής οδηγεί συχνά σε κορεσμό τη φέρουσα ικανότητα των συγκοινωνιακών υποδομών ή ακόμη και του συνόλου των υποδομών ορισμένων επιμέρους προορισμών, συνοδεύεται από φαινόμενα υπερκρατήσεων και, εντέλει, επιφέρει υποβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

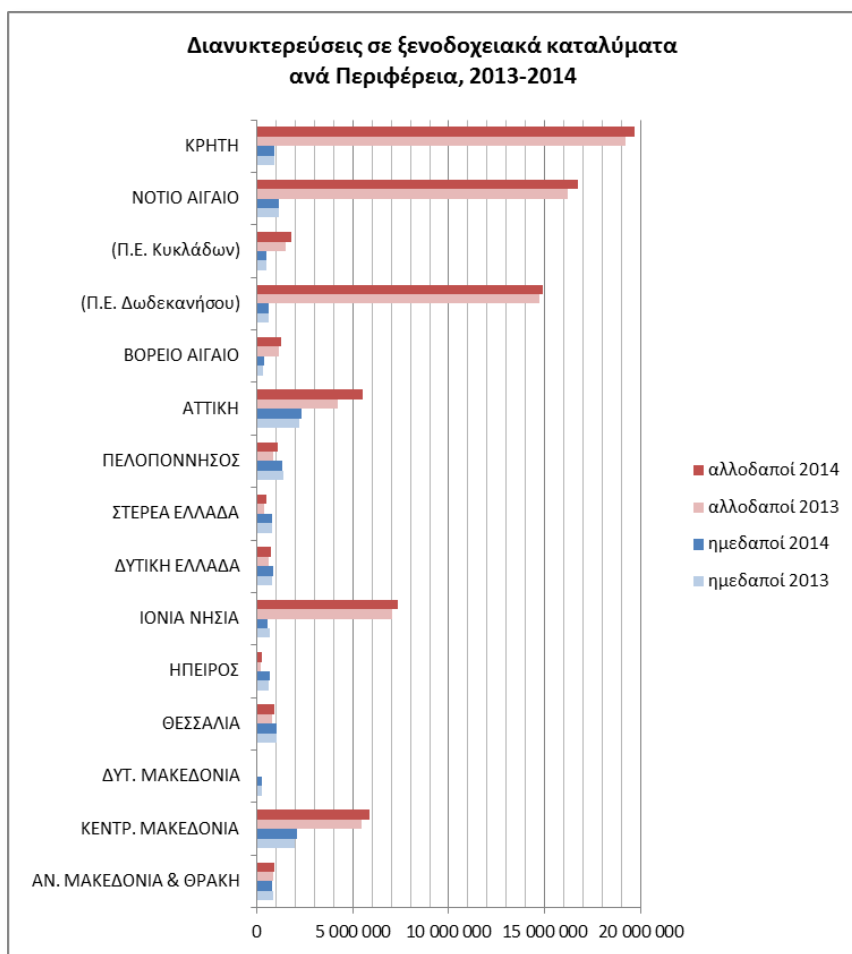
Την περίοδο 2008-2014, η συνολική μέση **πληρότητα** κλινών, σε ετήσια βάση, των ξενοδοχειακών καταλυμάτων μειώθηκε σημαντικά. Από 56,7% το 2008 έπεσε στο 47,3% το 2014, δηλαδή η μείωση έφθασε τις 9,4 μονάδες! Ειδικότερα, η μέση ετήσια πληρότητα κλινών που λειτουργήσαν σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου στις τις διοικητικές Περιφέρειες της χώρας εμφανίζει μείωση μεταξύ των ετών 2008 και 2014, κυμαινόμενη από -2,8 ποσοστιαίες μονάδες (στην Αττική) έως -15,8 (στα Ιόνια νησιά), όπως παρουσιάζεται στον πίνακα 3.5. Η πτώση αυτή εμφανίζεται εντονότερη τους μήνες χαμηλής περιόδου (Ιανουάριος-Απρίλιος και Οκτώβριος-Δεκέμβριος) ενώ οι επιδόσεις την θερινή περίοδο διατηρούνται σε σχετικά συγκρατημένα επίπεδα (βλ. πίνακα 3.4 και διάγραμμα 3.5).⁸³

Η μείωση της μέσης πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων αντιστοιχεί, μεταξύ άλλων, σε μείωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρηματικών μονάδων και συνακόλουθα σημαίνει μείωση της απόδοσης των επενδεδυμένων κεφαλαίων. Η τάση αυτή οδηγεί και στη δημιουργία πίεσης στις τιμές των προσφερόμενων υπηρεσιών, πράγμα που επιφέρει, με τη σειρά του, επιδείνωση της θέσης των ξενοδοχειακών μονάδων ως προς τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους.

⁸² Βάσει των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ.

⁸³ ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο Τύπου*, 21 Σεπτεμβρίου 2010.

Διάγραμμα 3.3

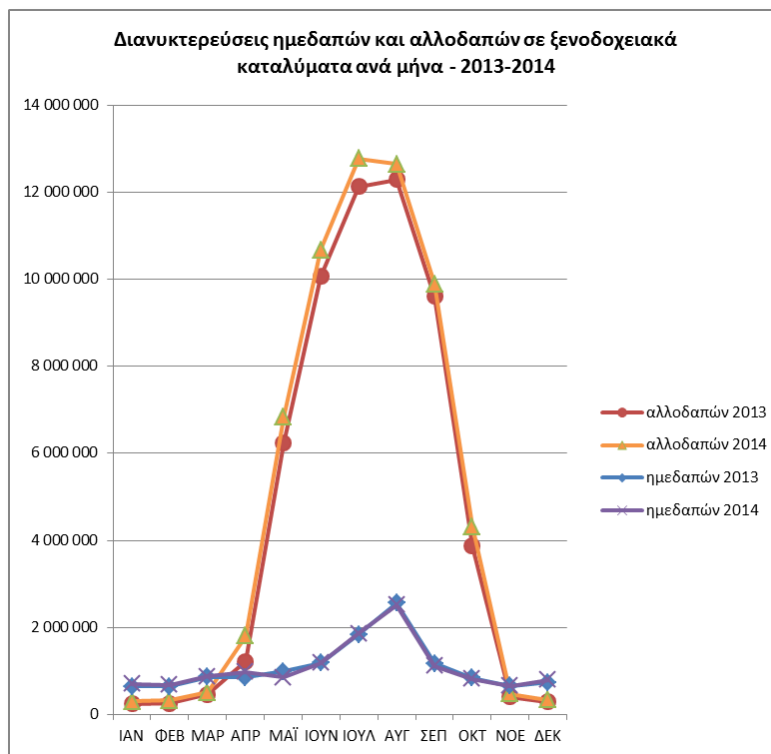
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.3 Κατανομή διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα ανά Περιφέρεια – 2014

	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %
	ημεδαπών	αλλοδαπών	σύνολο		
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	13 049 668	60 901 973	73 951 641	802 883	47.3
Αν. Μακεδονία και Θράκη	771 913	909 677	1 681 590	20 912	34.4
Κεντρική Μακεδονία	2 074 872	5 850 424	7 925 296	79 551	44.4
Δυτική Μακεδονία	264 417	38 559	302 976	5 416	17.8
Θεσσαλία	1 033 333	919 727	1 953 060	27 125	29.5
Ήπειρος	663 329	274 525	937 854	16 675	27.4
Ιόνια νησιά	571 291	7 361 327	7 932 618	96 147	54.2
Δυτική Ελλάδα	829 799	750 560	1 580 359	18 482	31.7
Στερεά Ελλάδα	784 241	507 980	1 292 221	24 983	21.9
Πελοπόννησος	1 352 322	1 073 454	2 425 776	32 546	27.3
Αττική	2 312 159	5 512 637	7 824 796	55 067	45.1
Βόρειο Αιγαίο	360 229	1 292 826	1 653 055	24 183	35.9
Νότιο Αιγαίο	1 124 949	16 723 316	17 848 265	218 954	55.3
Κρήτη	906 814	19 686 961	20 593 775	182 842	62.0

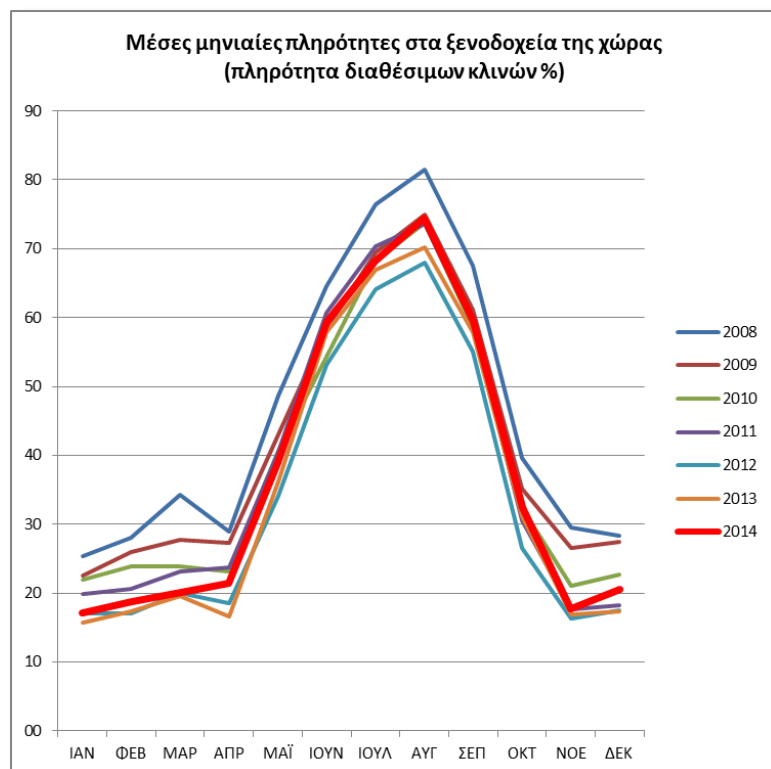
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.4

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.5

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.4 Μέση μηνιαία πληρότητα % στα ξενοδοχεία της χώρας 2005-2014

μήνας	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ιανουάριος	25.2	25.2	25.3	25.4	22.5	21.9	19.9	17.0	15.7	17.1
Φεβρουάριος	27.9	28.9	29.5	28.0	25.9	23.9	20.7	17.1	17.3	18.7
Μάρτιος	32.7	32.5	32.4	34.3	27.8	23.9	23.1	20.1	19.6	20.1
Απρίλιος	29.1	32.6	31.6	29.0	27.3	23.1	23.8	18.6	16.6	21.5
Μάιος	40.2	49.8	48.2	48.7	43.0	40.6	40.5	34.1	36.2	39.0
Ιούνιος	63.9	68.2	64.3	64.5	58.3	54.3	60.7	53.2	57.9	59.4
Ιούλιος	80.3	83.0	76.2	76.4	69.5	68.2	70.3	64.1	67.0	68.2
Αύγουστος	91.4	89.9	81.4	81.5	75.0	73.8	73.6	68.0	70.2	74.5
Σεπτέμβριος	72.6	73.4	66.9	67.5	61.2	58.6	59.2	55.1	57.9	59.4
Οκτώβριος	45.5	44.3	41.0	39.7	35.1	32.4	30.6	26.6	31.1	32.5
Νοέμβριος	28.3	30.8	31.5	29.5	26.6	21.0	17.6	16.3	16.9	17.8
Δεκέμβριος	26.9	31.1	31.7	28.4	27.5	22.7	18.3	17.5	17.4	20.5

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.5 Μέση ετήσια πληρότητα % κλινών στα ξενοδοχεία ανά Περιφέρεια

Περιφέρεια	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Διαφορά 2014-2008
Σύνολο χώρας	56.7	51.1	48.1	48.3	43.2	45.2	47.3	-9.4
Αν. Μακεδονία και Θράκη	44.3	40.0	34.1	30.4	29.8	27.5	34.4	-9.9
Κεντρική Μακεδονία	54.2	48.7	44.4	44.8	42.2	43.4	44.4	-9.8
Δυτική Μακεδονία	30.6	26.6	23.2	20.1	17.2	18.7	17.8	-12.8
Θεσσαλία	38.9	36.2	31.8	29.3	25.3	26.6	29.5	-9.4
Ήπειρος	38.3	37.2	32.7	30.3	25.2	26.4	27.4	-10.9
Ιόνια νησιά	70.0	63.2	58.5	58.9	53.9	57.6	54.2	-15.8
Δυτική Ελλάδα	41.4	38.4	35.6	33.1	27.7	29.1	31.7	-9.7
Στερεά Ελλάδα	34.7	33.3	30.2	26.5	20.7	21.1	21.9	-12.8
Πελοπόννησος	36.5	34.6	30.8	30.2	23.2	25.3	27.3	-9.2
Αττική	47.9	42.8	39.8	40.3	33.6	37.4	45.1	-2.8
Βόρειο Αιγαίο	51.1	45.6	38.7	37.8	29.9	32.9	35.9	-15.2
Νότιο Αιγαίο	68.4	61.9	61.1	61.8	54.2	53.8	55.3	-13.1
Κρήτη	69.9	61.4	59.1	61.1	57.3	60.7	62.0	-7.9

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.6 Συσχέτιση στοιχείων διανυκτερεύσεων 2013 ΤτΕ – Eurostat - ΕΛΣΤΑΤ

Διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα - 2013	ΤτΕ	Eurostat	ΕΛΣΤΑΤ
ημεδαπών + αλλοδαπών σε ξενοδοχεία + κάμπινγκ	ΟΧΙ	71 491 458	71 491 458
ημεδαπών στο σύνολο τουριστικών καταλυμάτων	ΟΧΙ	20 372 898	ΟΧΙ
αλλοδαπών στο σύνολο τουριστικών καταλυμάτων	ΟΧΙ	71 537 744	ΟΧΙ
αλλοδαπών στο σύνολο καταλυμάτων (αμειβόμενων και μη)	162.918.000	ΟΧΙ	ΟΧΙ
αλλοδαπών σε λοιπά τουριστικά καταλύματα (πλην ξενοδοχείων και κάμπινγκ)	ΟΧΙ	20 419 184	ΟΧΙ
ημεδαπών + αλλοδαπών στο σύνολο τουριστικών καταλυμάτων		91 910 642	ΟΧΙ

3.2 Οι διανυκτερεύσεις σε όλα τα είδη καταλυμάτων (κάμπινγκ και λοιπά μη ξενοδοχειακά καταλύματα)

Οι τάσεις που παρατηρούνται στην εξέλιξη των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα δεν συμβαδίζουν απόλυτα με τα ευρήματα της Έρευνας Συνόρων που πραγματοποιεί η Τράπεζα της Ελλάδος σε ό,τι αφορά στη διάρκεια παραμονής, δηλαδή τον αριθμό των πραγματοποιούμενων διανυκτερεύσεων, των μη μονίμων κατοίκων ανά ταξίδι.⁸⁴ Με βάση την παραπάνω Έρευνα, η ΤτΕ από το 2012 άρχισε να δημοσιοποιεί στοιχεία για τις συνολικές διανυκτερεύσεις που πραγματοποιούν στη χώρα μας ταξιδιώτες από ορισμένες επιλεγμένες χώρες προέλευσης. Έτσι, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της ΤτΕ, το 2014 εμφανίζεται να πραγματοποιούνται 186.928.000 διανυκτερεύσεις, έναντι 162.918.000 το 2013, δηλαδή είναι αυξημένες κατά 14,7%.⁸⁵

Πρέπει να σημειωθεί ότι στην παραπάνω έρευνα συνυπολογίζονται όλες οι διανυκτερεύσεις που πραγματοποιήθηκαν, υποθέτουμε ανεξάρτητα από το είδος του καταλύματος (ξενοδοχείο, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες και τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις), ακόμη και αν οι τουρίστες διέμειναν σε μη αμειβόμενο κατάλυμα (σε φίλους ή συγγενείς, ή σε εξοχική κατοικία). Για τον λόγο αυτό εμφανίζεται μια αναντιστοιχία σε σύγκριση με τα μεγέθη που προκύπτουν από τον υπολογισμό των διανυκτερεύσεων μόνο σε κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα (ξενοδοχεία και κάμπινγκ), όπως αυτά εμφανίζονται στους σχετικούς πίνακες της ΕΛΣΤΑΤ. Η αύξηση που καταγράφεται εκεί είναι μόνο +6,8%.⁸⁶

Εξ άλλου, διαφορετική εικόνα για τον συνολικό αριθμό διανυκτερεύσεων σε όλα τα είδη τουριστικών καταλυμάτων εμφανίζεται στα στοιχεία που παρέχει η βάση δεδομένων της Eurostat.⁸⁷ Η Eurostat διευκρινίζει ότι στα τουριστικά καταλύματα, τα οποία ορίζονται ως καταλύματα επί πληρωμή, συνυπολογίζει τα τρία είδη τουριστικών καταλυμάτων, όπως προσδιορίζεται στον Κανονισμό 692/2011 της ΕΕ και σύμφωνα με τη στατιστική ταξινόμηση οικονομικών δραστηριοτήτων στην ΕΕ (NACE Rev. 2): 55.1 (ξενοδοχεία και παρόμοια καταλύματα), 55.2 (καταλύματα διακοπών και άλλα καταλύματα σύντομης διαμονής) και 55.3 (χώροι κατασκήνωσης, εγκαταστάσεις για οχήματα αναψυχής και ρυμουλκούμενα οχήματα). Σημειώνουμε ότι η Eurostat συγκεντρώνει στοιχεία προερχόμενα από την ΕΛΣΤΑΤ.

Στον πίνακα 3.6 επιχειρείται συσχέτιση μεταξύ των στοιχείων που παρέχονται από τους παραπάνω φορείς για το έτος 2013.⁸⁸ Διαπιστώνουμε εντυπωσιακή διαφορά στα σχετικά μεγέθη, που θα μπορούσε ίσως να εξηγηθεί σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός ότι χρησιμοποιούνται διαφορετικές μεθοδολογίες από τους φορείς αυτούς. Πρόκειται ενδεχομένως για διαφορετικές μετρούμενες μεταβλητές, ως προς τις διανυκτερεύσεις ατόμων με την ιδιότητα του «τουρίστα» ή «ταξιδιώτη», ή ακόμη και για διαφορές ως προς το περιεχόμενο της έννοιας «καταλύματα».

Από τη σύγκριση των στοιχείων που έχει ανακοινώσει η ΕΛΣΤΑΤ με εκείνα της Eurostat για τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε τουριστικά καταλύματα, προκύπτει μια μεταβλητή, για την οποία η ΕΛΣΤΑΤ δεν δημοσιοποιεί στοιχεία. Πρόκειται για τα «καταλύματα διακοπών και άλλα καταλύματα σύντομης διαμονής». Υποθέτουμε ότι αυτά θα μπορούσαν να είναι τα «μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα» της ελληνικής νομοθεσίας, δηλαδή τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, τα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα, οι τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες και οι τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις. Η υπόθεση αυτή, όμως, μένει να επιβεβαιωθεί.

Σε σύγκριση με τα μεγέθη που προκύπτουν από τους πίνακες της Eurostat, η Τράπεζα της Ελλάδος υπολογίζει σε εντυπωσιακά μεγαλύτερο μέγεθος το σύνολο των διανυκτερεύσεων ταξιδιωτών στη χώρα μας, όπως παρουσιάζεται και στον πίνακα 3.6.

⁸⁴ ΤτΕ, *Εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών*, Ανακοίνωση 7/4/2015.

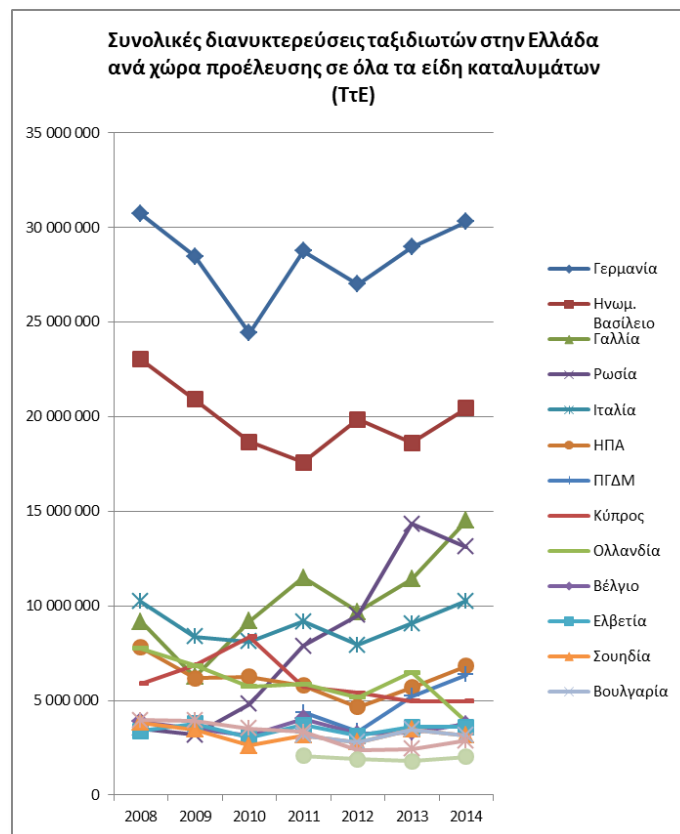
⁸⁵ ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο τύπου*, 25 Σεπτεμβρίου 2015.

⁸⁶ Ό.π.

⁸⁷ Eurostat, *database* (τελευταία ενημέρωση: 28/9/2015).

⁸⁸ Η βάση δεδομένων της Eurostat δεν περιέχει στοιχεία για τις διανυκτερεύσεις στο σύνολο καταλυμάτων το 2014.

Διάγραμμα 3.6

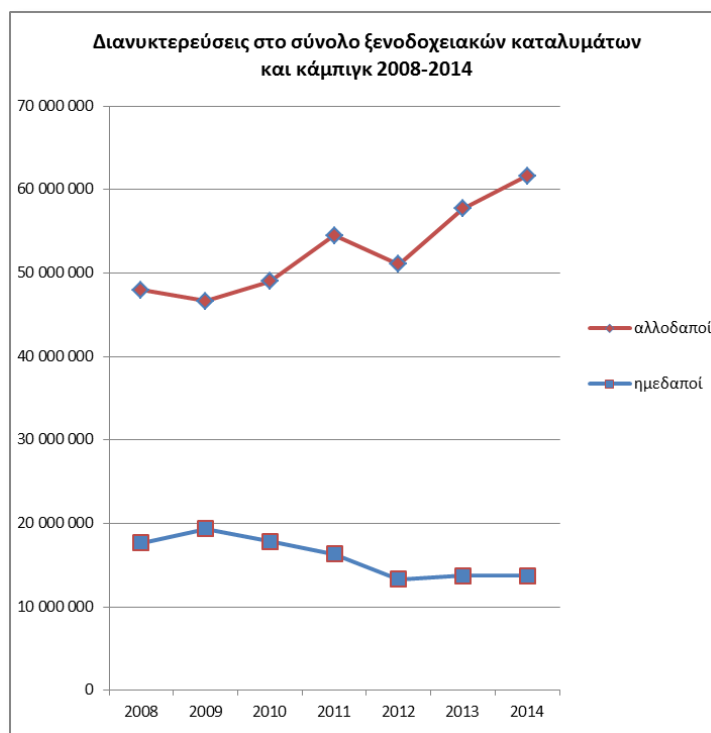
Πηγή στοιχείων: ΤτΕ, Έρευνα Συνόρων

Διάγραμμα 3.7

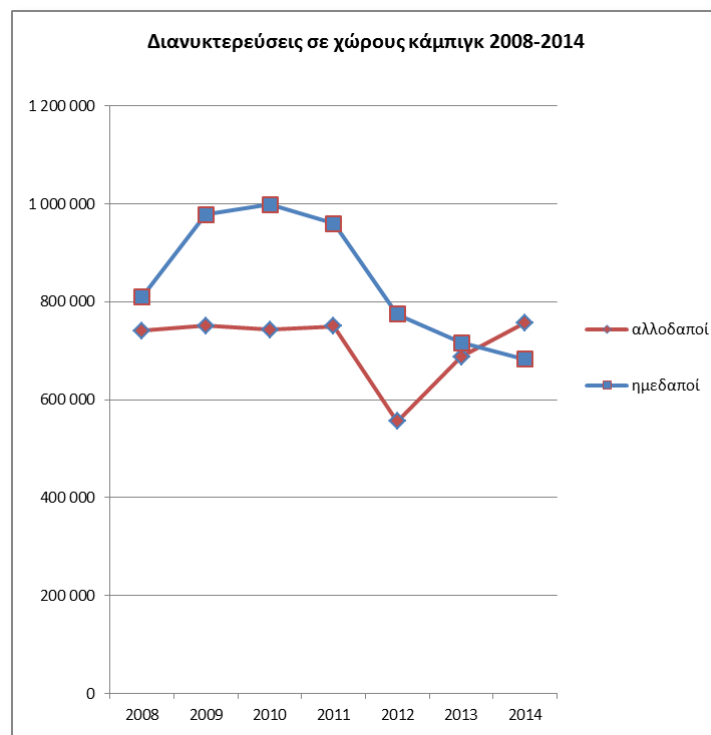
Πηγή στοιχείων: Eurostat, database

Διάγραμμα 3.8

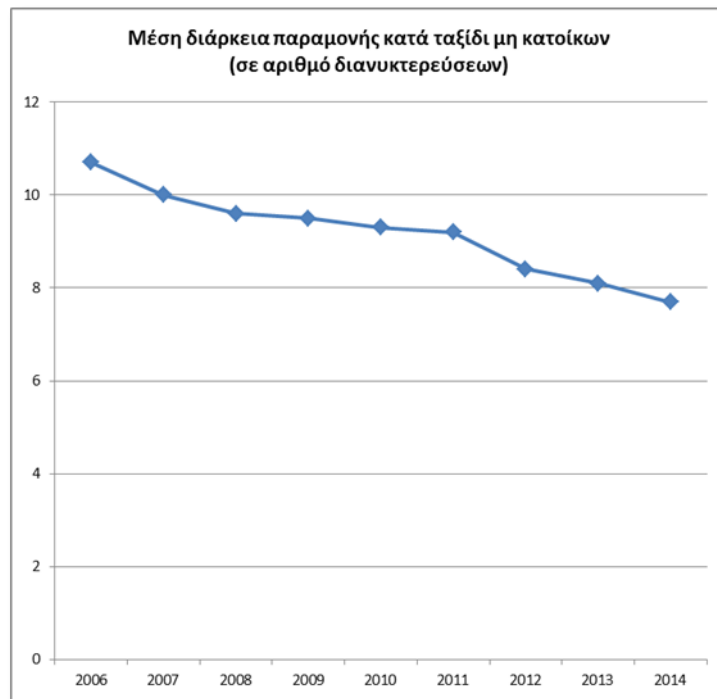
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.9

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.10

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

Πίνακας 3.7 Μέση διάρκεια παραμονής κατά ταξίδι και κατά χώρα προέλευσης
(σε αριθμό διανυκτερεύσεων)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Καναδάς	14.2	16.9	12.6	11.4	12.6	11.9	14.8	14.6	13.7
Αυστραλία	14.4	11.3	12.3	13.2	12.4	12.7	10.6	12.8	12.7
Γερμανία	14.2	13.4	13.2	12.5	12	12.8	12.8	12.8	12.3
ΗΠΑ	12.1	13.1	12.8	11.7	12.6	11.9	12.5	12.2	11.5
Κύπρος	16.8	15.6	12.4	15.8	14.6	13.1	12.7	12.5	11.1
Ρωσία	11.9	12.5	11.4	11.7	10.7	10.7	10.9	10.6	10.5
Ολλανδία	10.0	10.6	10.4	10.8	10.9	10.5	10.8	11.2	10.4
Αυστρία	10.8	11.4	11.3	11.2	10.4	10.7	10	10.2	10.1
Γαλλία	9.9	10.3	10.2	9.9	10.6	10.9	9.9	9.9	9.9
Ην. Βασίλειο	10.3	10.1	10.2	10	10.4	10	10.3	10.1	9.8
Ελβετία	13.0	11.0	10.0	10.8	11.1	10.2	10.4	10.3	9.6
Σουηδία	11.1	10.4	10.3	9.8	9.3	9.4	8.8	9.4	9.3
Βέλγιο	10.2	9.6	9.3	10.5	9.3	9.3	9.9	9.6	9.2
Ιταλία	9.5	9.5	9.4	9.3	9.6	9.8	9.3	9.4	9.2
Δανία	9.3	9.4	8.8	9.5	8.9	8.4	9.2	8.9	8.4
Τσεχία	10.8	9.8	10.3	9.7	9.9	10	9.6	9.4	8.4
Ισπανία	8.0	8.7	9.4	9.1	7.7	8.5	7.7	10.2	7.9
Ρουμανία	9.6	8.2	7.9	7.9	7.9	8.8	7.7	7.4	7.2
Σύνολο όλων των χωρών	10.7	10	9.6	9.5	9.3	9.2	8.4	8.1	7.7

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

Συγκεκριμένα, η ΤτΕ αναφέρει ότι «οι διανυκτερεύσεις ταξιδιωτών στην Ελλάδα διαμορφώθηκαν στις 186.928 χιλ. το 2014 έναντι 162.918 χιλ. το 2013, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 14,7%».⁸⁹ Ο αριθμός αυτός για το έτος 2013 είναι υπερδιπλάσιος εκείνου που παρέχει η Eurostat, και δεν μπορεί εύκολα να αποδοθεί αποκλειστικά στις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε συγγενείς και φίλους ή σε ιδιόκτητα εξοχικά σπιτία. Θα ήταν, επίσης, παρακινδυνευμένο να αποδώσει κάποιος το μεγάλο όγκο αυτής της διαφοράς σε διαφεύγοντα παράτυπα καταλύματα κάθε μορφής.

Πράγματι, στις ανακοινώσεις της για τις εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών, η ΤτΕ δεν αποσαφηνίζει σε τι είδους εγκαταστάσεις ή χώρους πραγματοποιήθηκαν οι διανυκτερεύσεις, οι οποίες υπολογίζονται με βάση την Έρευνα Συνόρων. Στην περίπτωση αυτή, πιθανώς πρόκειται για όλα τα είδη καταλυμάτων, είτε αμειβόμενα, όπως είναι τα τουριστικά καταλύματα, είτε μη αμειβόμενα, όπως πχ. σε συγγενείς και φίλους, σε ιδιόκτητα εξοχικά σπιτία, κλπ.

Είναι προφανές ότι οι εμφανιζόμενες αναντιστοιχίες δεν ευκολύνουν τη διάγνωση και την ερμηνεία της πορείας των σχετικών μεγεθών και εξηγούν την αβεβαιότητα της ανάλυσης. Και οπωσδήποτε δύσκολα συμβάλλουν στην ακριβή προσέγγιση του τουριστικού φαινομένου και ακόμη περισσότερο, της επίπλωσής του στην οικονομία και την ανάπτυξη της χώρας.

Ως προς τις διανυκτερεύσεις σε οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις (**κάμπινγκ**), σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, διαπιστώνεται ραγδαία πτώση των διανυκτερεύσεων ημεδαπών μετά το 2010, ενώ ο αριθμός διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στη διάρκεια της περιόδου 2008-2014 παρέμεινε σε σχετικά σταθερά επίπεδα, με εξαίρεση το έτος 2012, οπότε σημείωσε πτώση (βλ. διάγραμμα 3.9). Ούτως ή άλλως, ο συνολικός όγκος των διανυκτερεύσεων σε αυτά τα καταλύματα είναι αρκετά περιορισμένος και δεν επηρεάζει σημαντικά τη γενική πορεία (1.438.804 διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών σε κάμπινγκ, έναντι 60.901.973 σε ξενοδοχειακά καταλύματα το 2014).

Τα στοιχεία που έχει ανακοινώσει η Eurostat για τις διανυκτερεύσεις, που πραγματοποιήθηκαν το 2014 σε τουριστικά καταλύματα χωρών της ΕΕ (μεταξύ αυτών και της Ελλάδας), δείχνουν γενική άνοδο για τις περισσότερες χώρες. Ειδικότερα, ως προς τον συνολικό όγκο των διανυκτερεύσεων μόνο σε ξενοδοχειακά καταλύματα, φέρνουν τη χώρα μας στην έκτη θέση (βλ. διάγραμμα 3.11). Σε αρχική εκτίμηση της Eurostat για τις διανυκτερεύσεις στο σύνολο των τουριστικών καταλυμάτων, εκτιμάται ότι στη χώρα μας το 2014 πραγματοποιήθηκαν 77 εκ. διανυκτερεύσεις μη κατοίκων, δηλαδή αυξημένες κατά 8% ως προς το προηγούμενο έτος, ποσοστό κατά πολύ μεγαλύτερο από τον μέσο όρο των 28 χωρών (+2,3%). Παρατηρείται ότι η Ελλάδα είχε από τα μεγαλύτερα ποσοστά διανυκτερεύσεων μη κατοίκων στο σύνολο των διανυκτερεύσεων (79%).⁹⁰ Ωστόσο, στον πιο πρόσφατο πίνακα της βάσης δεδομένων της Eurostat, δεν αναγράφεται αριθμός διανυκτερεύσεων στο σύνολο τουριστικών καταλυμάτων στη χώρα μας για το έτος 2014.⁹¹

Σταθερή μείωση του μέσου αριθμού συνολικών διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούν οι μη κάτοικοι ανά ταξίδι (**διάρκεια παραμονής**), διαπιστώνεται με βάση τα στοιχεία της ΤτΕ, όπως φαίνεται και από τον σχετικό πίνακα 3.7 και το διάγραμμα 3.10. Το 2014 ο αριθμός αυτός έπεσε στις 7,7 διανυκτερεύσεις, από 10,7 το 2006. Η συσχέτιση των συνολικών διανυκτερεύσεων με εκείνες που πραγματοποιούνται μόνο σε ξενοδοχειακά καταλύματα παρουσιάζεται αναλυτικά για τις χώρες, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, στο Μέρος II του παρόντος.

Από τις χώρες, για τις οποίες η ΤτΕ δημοσιοποιεί αναλυτικά στοιχεία για τις συνολικές διανυκτερεύσεις σε όλα τα είδη καταλυμάτων, πρώτη χώρα προέλευσης σε διάρκεια παραμονής το 2014 εμφανίζεται ο Καναδάς, με 13,7 διανυκτερεύσεις ανά ταξίδι, και

⁸⁹ ΤτΕ, ό.π.

⁹⁰ Eurostat, *Newsrelease*, 29 January 2015.

⁹¹ Τελευταία ενημέρωση πίνακα: 28/9/2015.

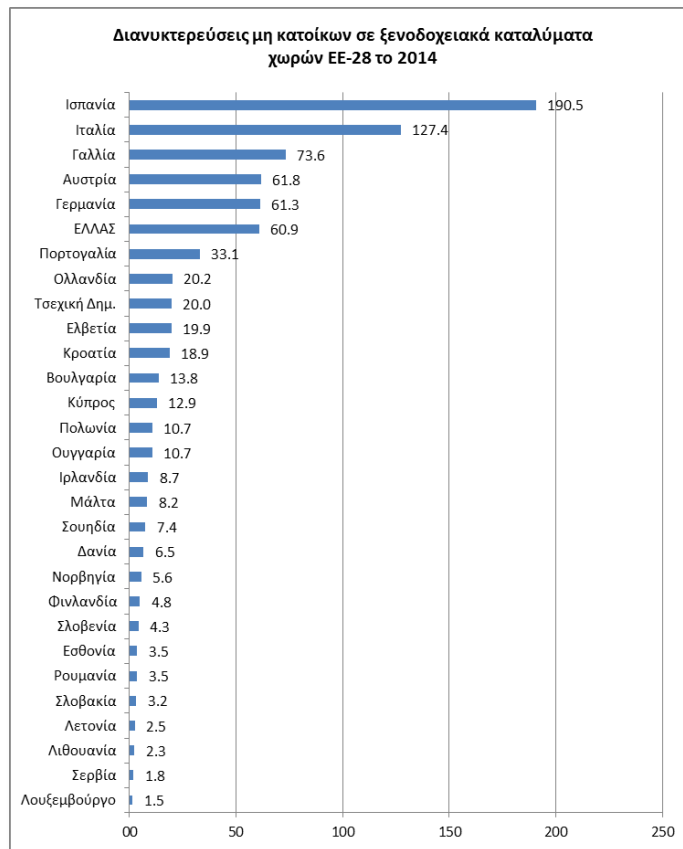
ακολουθούν η Αυστραλία (12,7), η Γερμανία (12,3) και οι ΗΠΑ (11,5), όπως φαίνεται και στον σχετικό πίνακα 3.7.

Από όσα εκτέθηκαν προηγουμένως, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στις διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα, και με τις σχετικές επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν, προκύπτει η ακόλουθη γενική διαπίστωση. Οι απώλειες μεριδίων από ορισμένες βασικές παραδοσιακές αγορές μας (όπως Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστρία, Ιταλία κ.ά.) τα χρόνια της κρίσης (2008-2013) και η στασιμότητα άλλων (όπως ΗΠΑ, Ολλανδία) έχει πλήξει περισσότερο ορισμένους προορισμούς, που όλο το προηγούμενο διάστημα είχαν καλλιεργήσει μονοψωνιακές σχέσεις με τις αγορές αυτές. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με άλλους προορισμούς, που έχουν αναπτυχθεί πρόσφατα, τροφοδοτούμενοι σε μεγάλο βαθμό από ανερχόμενες αλλά ευμετάβλητες πηγές εισερχόμενου τουρισμού.

Είναι γεγονός ότι οι σχέσεις εξάρτησης από ολιγάριθμες πηγές ζήτησης περιορίζει την ευελιξία ενός προορισμού και των τουριστικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σ' αυτούς σε περιπτώσεις κρίσης, όπου αδυνατούν να προετοιμάσουν και να επεξεργαστούν έγκαιρα τον αναγκαίο αναπροσανατολισμό αναζητώντας κατάλληλες νέες αγορές ή τμήματα αγορών. Στις περιπτώσεις αυτές, οι τοπικές επιχειρήσεις αισθάνθηκαν πίεση στις τιμές προκειμένου να συγκρατήσουν μερίδια της ζήτησης.

Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία λόγω της πρωταγωνιστικής θέσης των χωρών αυτών, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στη διεθνή τουριστική αγορά και για τον λόγο αυτό επιβάλλεται να αντιμετωπιστεί με ειδικά μέτρα, τόσο στο επίπεδο της προσφοράς, με αναβάθμιση, εμπλουτισμό και διαφοροποίηση του προϊόντος, όσο και στο πεδίο των κατάλληλων και στοχευμένων προωθητικών ενεργειών και της προβολής, βάσει επικοινωνιακής στρατηγικής για την προσέλκυση της ζήτησης και την ανάκτηση των απωλειών των τελευταίων χρόνων. Γιατί όσο εύκολα μπορεί να χάσει ένας προορισμός μία ή περισσότερες αγορές, τόσο πιο επίπονο είναι να τις ξανακερδίσει, καταβάλλοντας μακροχρόνιες προσπάθειες.

Διάγραμμα 3.11

Πηγή στοιχείων Eurostat, database

4. Η ανάκαμψη της Αθήνας

4. Η ανάκαμψη της Αθήνας

4.1 Η κάμψη και η επαναφορά της τουριστικής κίνησης στην Αθήνα και την Αττική

Παρά τις ποικίλες αναταράξεις και τις διακυμάνσεις των επιδόσεων της τουριστικής κίνησης στην περιοχή της Αθήνας, είναι αναμφισβήτητο ότι τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια η φυσιογνωμία της πρωτεύουσας ως τουριστικού προορισμού έχει μεταβληθεί σημαντικά. Τα νέα έργα υποδομής (αεροδρόμιο, μετρό, προαστιακός, τραμ, Αττική οδός, νέες μαρίνες Φλοίσβου και ΣΕΦ, το νέο Μουσείο της Ακρόπολης, νέοι χώροι πολιτισμού, νέοι πόλοι εμπορίου και ψυχαγωγίας), ο εκσυγχρονισμός των ξενοδοχειακών μονάδων, η αίγλη των Ολυμπιακών Αγώνων, έχουν αποτελέσει πλέον πολύτιμο κεφάλαιο στην αναβαθμισμένη τοποθέτηση στον διεθνή ανταγωνισμό και την ανάδειξη της Αθήνας ως μίας εκ των πρωτεύουσών που διεκδικούν μερίδιο από τη διεθνή αγορά. Έχει επέλθει μια συνολική ποιοτική αναβάθμιση της τουριστικής ταυτότητας, σε σύγκριση τουλάχιστον με την προ του 2004 περίοδο. Το νέφος, το επαρχιακής κατάστασης αεροδρόμιο, τα προβληματικά ξενοδοχεία, το κυκλοφοριακό χάος, η ρύπανση στους δημόσιους χώρους, ήταν στοιχεία που διαμόρφωναν άλλοτε τη συνολική εικόνα τριτοκοσμικής μητρόπολης, που προσπαθούσαμε να ξεχάσουμε.

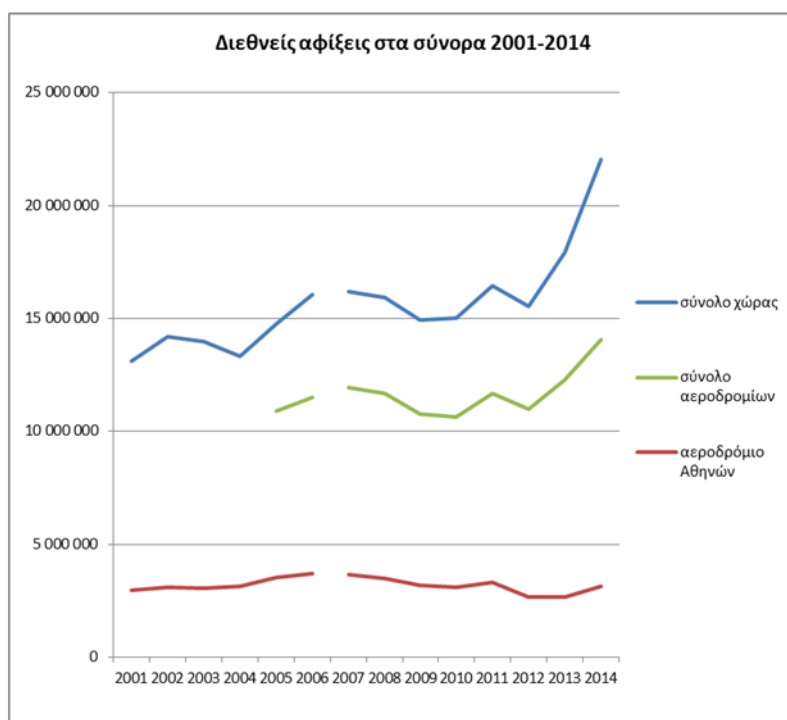
Η Αθήνα βρίσκεται σήμερα σε μια ευαίσθητη πορεία ανάκαμψης ύστερα από πολλά χρόνια κρίσης ως τουριστικός προορισμός. Η θετική πορεία της Αθήνας, μετά από την καταστροφική πενταετία 2008-2013 (με πτώση των δεικτών απόδοσης από 40% έως και 60% και με 89 λιγότερες ξενοδοχειακές μονάδες), αφενός δεν μπορεί να καλύψει πλήρως τις μέχρι σήμερα απώλειες και αφετέρου, εξακολουθεί να μην ανταποκρίνεται στις αληθινές δυνατότητες και προοπτικές του προορισμού.

Πολλές από τις χρόνιες αδυναμίες (προβληματική καθαριότητα των δημόσιων χώρων και αναποτελεσματική διαχείριση απορριμμάτων, έλλειψη πρασίνου και ανεπάρκεια προστασίας του, ακατάλληλα ωράρια μουσείων και αρχαιολογικών χώρων, έλλειψη μεγάλου συνεδριακού κέντρου, ανυπαρξία συστηματικής τουριστικής προβολής και στρατηγικής μάρκετινγκ προορισμού, έλλειψη οργανωτικού και συντονιστικού φορέα, επικαλύψεις και μεταβολές αρμοδιοτήτων, για να αναφέρουμε ελάχιστα από αυτές) διατηρούνται με επιμονή. Τα παραπάνω αρνητικά δεδομένα συγκρατούν ή μπλοκάρουν τις προοπτικές εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης του προορισμού. Στις αδυναμίες αυτές ήρθαν να προστεθούν μετά το 2008 και τα νέα προβλήματα που προκάλεσε η οικονομική ύφεση, όπως είναι η εισροή μεταναστών, οι δασικές πυρκαγιές, οι επαναλαμβανόμενες βίαιες εκδηλώσεις και τα κλειστά καταστήματα στο κέντρο της πόλης, ακόμη και η μείωση του επιχειρηματικού, του συνεδριακού και του εσωτερικού τουρισμού, τα οποία έπληξαν ιδιαίτερα έντονα τον τουρισμό της Αθήνας τα τελευταία χρόνια.

Έχει καταγραφεί, ειδικότερα, η πτώση της πληρότητας των ξενοδοχείων της Αθήνας σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα μετά το 2008 (βλ. διάγραμμα 4.2). Αυτό είχε συνέπεια, αφενός, αρκετές ξενοδοχειακές μονάδες να αναγκαστούν να κλείσουν μη μπορώντας να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους και αφετέρου, να καθυστερήσει η ανάκαμψη του τουρισμού στην πρωτεύουσα κατά τρία χρόνια, σε σύγκριση με άλλους ανταγωνιστικούς προορισμούς (Βαρκελώνη, Λισσαβόνα, Μαδρίτη, Μιλάνο και Ρώμη). Από την άλλη μεριά, έχει διαπιστωθεί ότι η ξενοδοχειακή προσφορά των παραθεριστικών κέντρων επλήγη λιγότερο, σε σύγκριση με τις μονάδες της Αττικής.⁹²

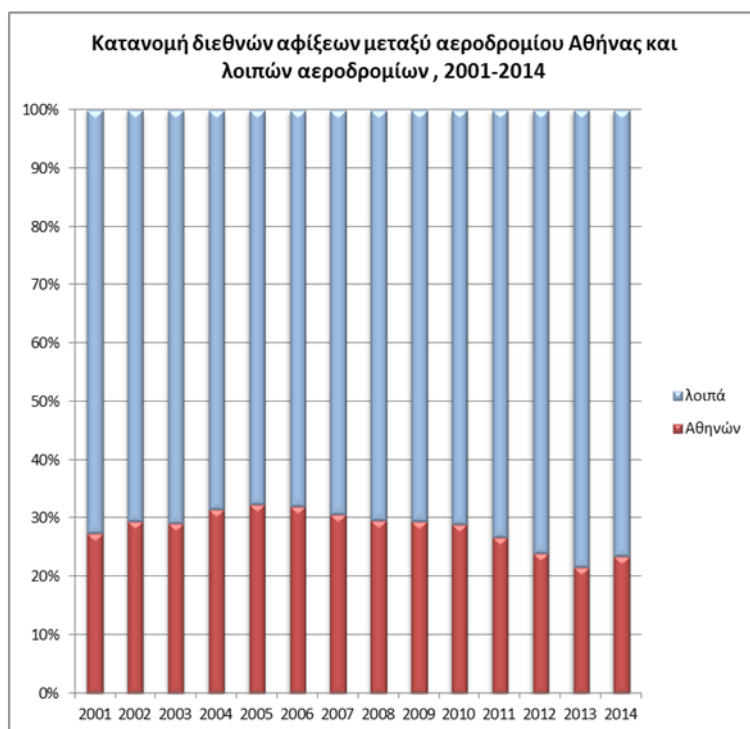
Απέναντι στις δυσμενείς εξελίξεις, καταβλήθηκαν προσπάθειες από όλες τις πλευρές να ανατραπεί η αρνητική πορεία και να ενισχυθεί η τουριστική δραστηριότητα.

⁹² ETC, *European Tourism 2015 Trends and Prospects (Q1/2015)*, Brussels, May 2015, σ. 48.

Διάγραμμα 4.1

Σημείωση: 2001-2006: αφίξεις αλλοδαπών (στοιχεία ΕΣΥΕ)
 2007-2014: αφίξεις μη μονίμων κατοίκων (Έρευνα Συνόρων ΤτΕ)

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 4.2

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Ορισμένες πρωτοβουλίες προβολής και προώθησης του προορισμού επιχείρησαν να ανατρέψουν την αρνητική εικόνα, ενώ από την άλλη πλευρά, τα μέτρα, με τα οποία μειώθηκε ο ΦΠΑ στην εστίαση και στα ξενοδοχεία, συνέβαλαν οπωσδήποτε στην ανάκαμψη των κρατήσεων στα ξενοδοχεία της πρωτεύουσας τα δύο τελευταία χρόνια και την αύξηση των πληροτήτων, χάρη στην επελθούσα σημαντική μείωση των τιμών.⁹³

Ειδικότερα, οι παραπάνω διαπιστώσεις καθίστανται εμφανείς στον πίνακα 4.1 και στα αντίστοιχα διαγράμματα 4.1 και 4.2, που έχουν συνταχθεί με βάση τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία που παρέχει η ΕΛΣΤΑΤ για τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών στη χώρα μας.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, αλλά και παίρνοντας υπόψη ορισμένα στοιχεία από σχετική έρευνα του Διεθνούς Αεροδρομίου της Αθήνας για τις αφίξεις τουριστών, μπορούμε να κάνουμε τις παρακάτω διαπιστώσεις:

- Η επίδραση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην ελκυστικότητα του προορισμού Αθήνα γρήγορα εξαντλήθηκε. Είναι ενδεικτικό ότι η συνολική επιβατική κίνηση (αφίξεις + αναχωρήσεις ημεδαπών και αλλοδαπών) με πτήσεις εξωτερικού όμως, παρουσίασε για πρώτη φορά μείωση το 2009 (-5,1%). Η πτωτική πορεία διατηρήθηκε συνεχώς έως το 2013, φθάνοντας τις 10.093.023 αφίξεις και αναχωρήσεις και μόλις το 2014 καταγράφηκε ανάκαμψη του αριθμού αυτού με 9.887.930 αφίξεις και αναχωρήσεις. Ωστόσο, η επίδοση αυτή δεν μπόρεσε να καλύψει τις απώλειες των προηγούμενων ετών, υπολειπόμενη της επίδοσης του 2009, όπως φαίνεται και στον αντίστοιχο πίνακα 4.2.⁹⁴
- Τα στοιχεία αυτά συμβαδίζουν και με τις αφίξεις μη μονίμων κατοίκων στο αεροδρόμιο της Αθήνας, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ και βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ. Είναι χαρακτηριστικό ότι το αεροδρόμιο της Αθήνας δεν ακολούθησε την πορεία των αφίξεων στα λοιπά αεροδρόμια της χώρας, τα οποία παρουσίασαν έντονα ανοδική πορεία ήδη από το 2013, όπως άλλωστε και οι αφίξεις μη κατοίκων στο σύνολο των συνοριακών σταθμών (βλ. διάγραμμα 4.1). Τα σημάδια κάμψης αρχίζουν να εμφανίζονται ήδη από το 2007 και τα επόμενα χρόνια, έως και το 2013, οι αφίξεις παρουσίασαν πτωτική πορεία, με εξαίρεση το 2011.⁹⁵ Παρά την εντυπωσιακή ανάκαμψη που καταγράφηκε το 2014 (αύξηση 24,6%), με 3.123.631 αφίξεις μη κατοίκων στο αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο αριθμός αυτός εξακολουθεί να υπολείπεται της επίδοσης του 2008 (βλ. πίνακα 4.1).⁹⁶ Το γεγονός αυτό απεικονίζει το σημαντικό μέγεθος των απωλειών που σημειώθηκαν κατά την περίοδο 2008-2013.
- Η εποχικότητα των αφίξεων διατήρησε τα βασικά χαρακτηριστικά της, με την έξαρση της κίνησης του αεροδρομίου τους θερινούς μήνες (βλ. διάγραμμα 4.3).
- Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα στοιχεία ειδικής έρευνας που διεξάγει το Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών σχετικά με την πορεία της τουριστικής κίνησης για όλα τα έτη της περιόδου 2008-2014.⁹⁷ Στην έρευνα καταγράφονται, μεταξύ άλλων, στοιχεία για τις αφίξεις μη μονίμων κατοίκων με πτήσεις εξωτερικού και ειδικότερα όσων ταξίδεψαν με σκοπό τις διακοπές (βλ. διαγράμματα 4.3, 4.4 και 4.5, καθώς και πίνακα 4.2). Ύστερα από μια περίοδο διακυμάνσεων έως το 2013, παρουσιάζεται σημαντική άνοδος το 2014 (+30,1%), με 2.598.639 αφίξεις έναντι 1.998.065 αφίξεων το 2013.⁹⁸

⁹³ Ό.π., σ. 56.

⁹⁴ Σύμφωνα με τα στοιχεία του Δ.Α.Α. στην ιστοσελίδα του (www.aia.gr).

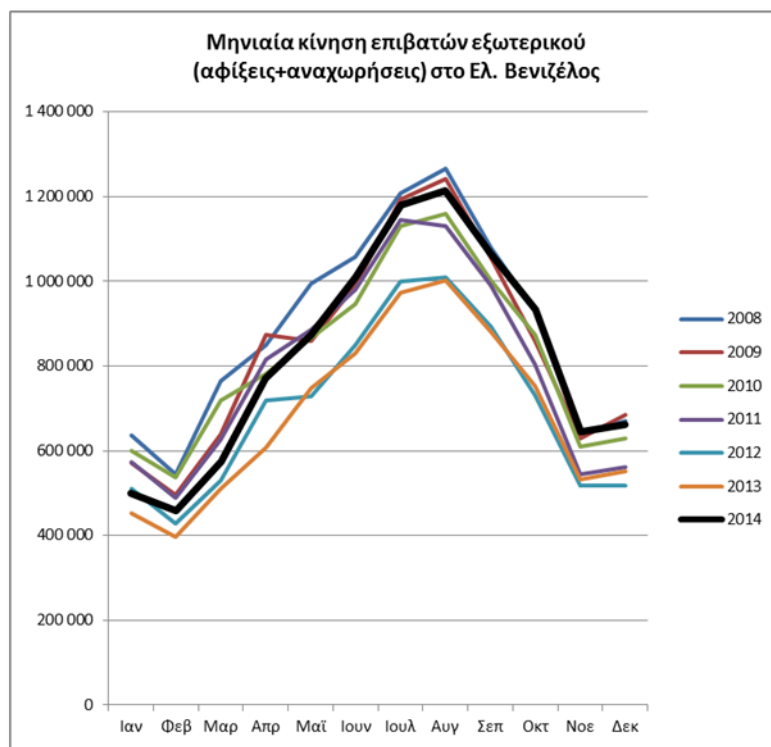
⁹⁵ ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο Τύπου*, 21/4/2011.

⁹⁶ ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο Τύπου*, 7/4/2015.

⁹⁷ Βλ. ΑΙΑ, *Aerostat handbook 2014*, Athens 2015. Η έρευνα δημοσιεύεται κάθε χρόνο, από το 2004 (βλ. Βιβλιογραφία στο τέλος αυτού του κειμένου).

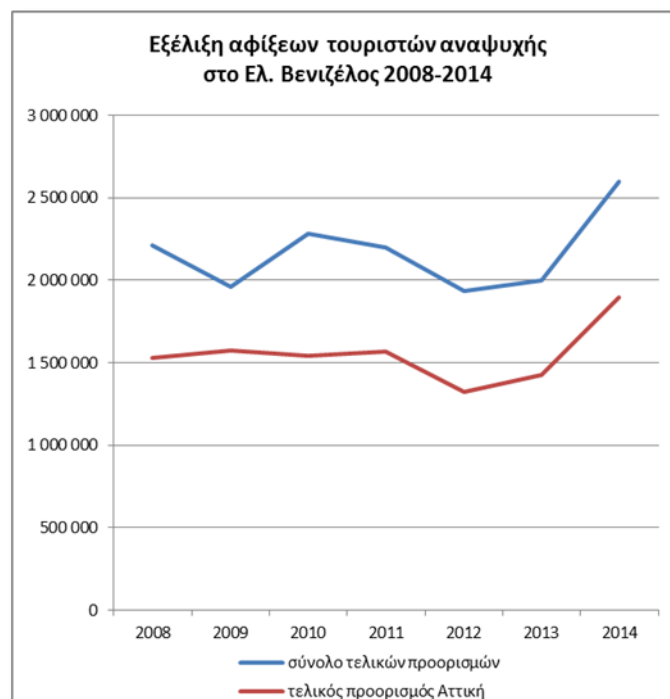
⁹⁸ Ό.π., σ. 60.

Διάγραμμα 4.3

Πηγή στοιχείων: Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών

Διάγραμμα 4.4

Πηγή στοιχείων: Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών

Πίνακας 4.1 Συνολικές αφίξεις τουριστών (μη κατοίκων) στα σύνορα και στο αεροδρόμιο Αθηνών 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
σύνολο χώρας	15 938 806	14 914 534	15 007 460	16 427 247	15 517 622	17 919 580	22 033 463
μεταβολή	-1.4%	-6.4%	0.6%	9.5%	-5.5%	15.5%	23.0%
σύνολο αεροδρομίων	11 691 651	10 748 109	10 637 307	11 671 155	10 992 903	12 302 448	14 057 216
μεταβολή	-1.9%	-8.1%	-1.0%	9.7%	-5.8%	11.9%	14.3%
αεροδρόμιο Αθηνών	3 472 845	3 170 478	3 092 195	3 123 631	2 651 062	2 665 110	3 321 548
μεταβολή	-5.2%	-8.7%	-2.5%	1.0%	-15.1%	0.5%	24.6%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 4.2 Κίνηση επιβατών εξωτερικού (γενικό άθροισμα αφίξεων + αναχωρήσεων) ανά μήνα στο αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ιαν	636 615	570 673	600 335	573 434	510 776	452 020	498 430
Φεβ	544 573	495 348	536 349	488 724	429 118	397 608	459 218
Μαρ	763 853	639 856	718 399	626 593	528 888	509 918	575 638
Απρ	849 179	872 800	780 694	816 772	719 438	606 369	770 123
Μαϊ	995 740	860 354	867 148	886 982	727 799	748 835	873 173
Ιουν	1 056 541	989 970	945 761	981 063	850 614	830 432	1 009 496
Ιουλ	1 208 543	1 193 863	1 130 935	1 144 207	1 000 505	972 904	1 180 269
Αυγ	1 265 467	1 241 643	1 158 245	1 130 118	1 010 243	1 001 221	1 215 032
Σεπ	1 079 863	1 054 748	1 003 214	990 345	892 522	880 465	1 065 720
Οκτ	929 889	858 987	874 802	804 642	731 795	751 470	933 170
Νοε	638 703	629 380	609 713	544 340	517 229	533 125	645 228
Δεκ	670 813	685 401	628 839	562 349	516 811	552 101	662 433
σύνολο έτους	10 639 779	10 093 023	9 854 434	9 549 569	8 435 738	8 236 468	9 887 930

Πηγή στοιχείων: Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών Ελ. Βενιζέλος

Πίνακας 4.3 Εξέλιξη διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία της Περιφέρειας Αττικής 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ημεδαπών	2 588 605	2 684 601	2 478 280	2 381 224	2 033 501	2 217 362	2 312 159
αλλοδαπών	4 683 410	4 321 069	4 233 707	4 496 412	3 728 793	4 233 258	5 512 637
σύνολο	7 272 015	7 005 670	6 711 987	6 877 636	5 762 294	6 450 620	7 824 796

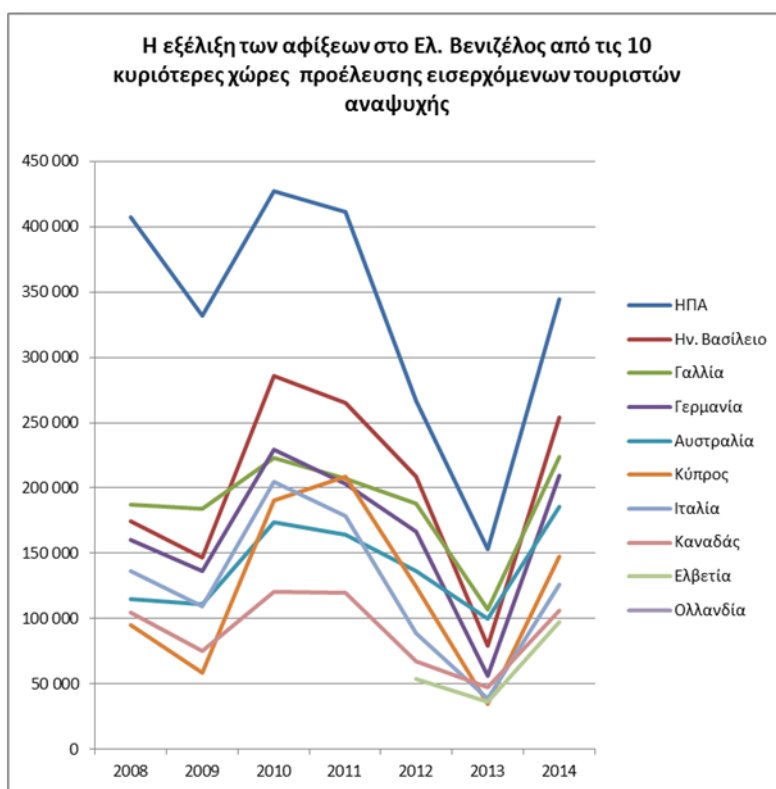
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 4.4 Κατανομή ξενοδοχειακού δυναμικού Περιφέρειας Αττικής ανά κατηγορία αστέρων - 2015

	5 αστέρων	4 αστέρων	3 αστέρων	2 αστέρων	1 αστέρα	σύνολο
μονάδες	30	98	139	266	112	645
δωμάτια	6 255	7 841	6 975	8 087	2 137	31 295
κλίνες	11 803	14 661	12 737	14 898	4 023	58 122

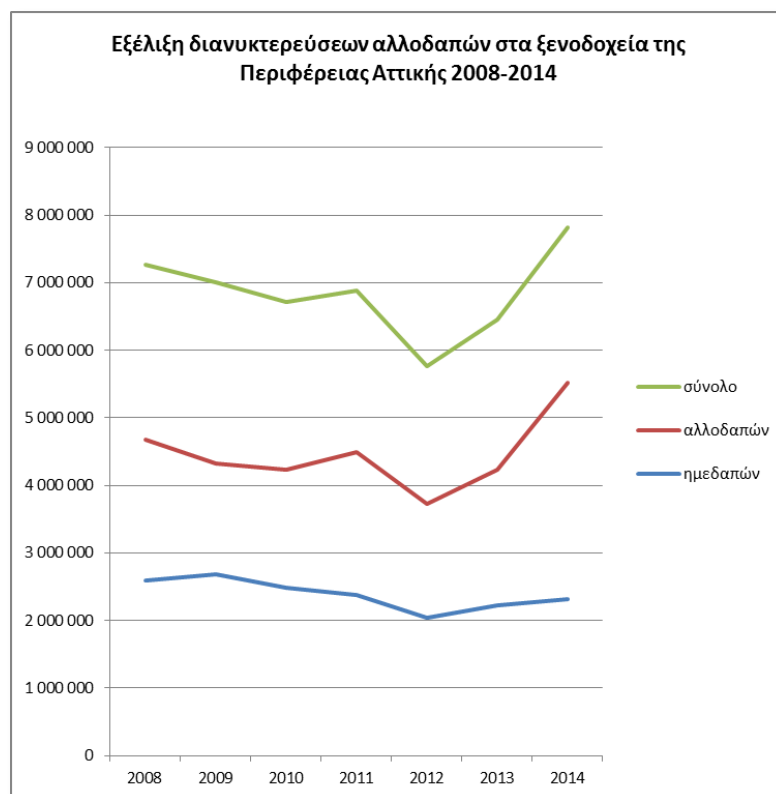
Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ

Διάγραμμα 4.5

Πηγή στοιχείων: Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών

Διάγραμμα 4.6

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

- Πρέπει να σημειωθεί ότι η περιοχή της Αττικής αποτελεί τελικό προορισμό μόνο για ένα μέρος από το σύνολο των αφίξεων τουριστών αναψυχής στο αεροδρόμιο της Αθήνας, κυμαινόμενο από 69% έως 80%, ενώ οι υπόλοιποι έχουν τελικό προορισμό άλλες περιοχές της χώρας (βλ. και διάγραμμα 4.4). Το 2008 κατευθύνονταν κυρίως στην Κρήτη, τη Ρόδο, τη Σαντορίνη και τη Μύκονο, ενώ το 2014 η Σαντορίνη ήταν ισοδύναμη με την Κρήτη, ακολουθούμενες κατά σειρά από τη Μύκονο και τη Θεσσαλονίκη.⁹⁹
- Παρατηρούμε ότι τα στοιχεία που προέρχονται από την προαναφερθείσα ειδική έρευνα του Αεροδρομίου της Αθήνας παρουσιάζουν αρκετές διαφορές ως προς τα αντίστοιχα στοιχεία που ανακοινώνει η ΕΛΣΤΑΤ. Οι διαφορές οφείλονται, αφενός, στο διαφορετικό σύστημα υπολογισμού και αφετέρου, στον διαφορετικό προσδιορισμό της ιδιότητας του «τουρίστα» επιβάτη.
- Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία της περιοχής της Αθήνας παρουσίασε γενικά πτωτική τάση την περίοδο 2008-2012, με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Ωστόσο, το έτος 2013 ο αριθμός διανυκτερεύσεων των μη μονίμων κατοίκων στα ξενοδοχεία που βρίσκονται στην Περιφέρεια Αττικής εμφανίζεται αυξημένος κατά 13,5% και το 2014 κατά 30,2%). Μικρότερη άνοδο σημείωσαν οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών, σημειώνοντας τελικά αύξηση 9,0% το 2013 και 4,3% το 2014 (βλ. και πίνακα 4.3). Ο συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων (κατοίκων και μη κατοίκων) στα ξενοδοχειακά καταλύματα της Αττικής εμφανίζεται αυξημένος κατά 7,6% ως προς το έτος βάσης 2008, ενώ το 2013 ήταν μειωμένος κατά 11,3%.¹⁰⁰ Το γεγονός αυτό δείχνει και το μέγεθος της απόστασης που έχει καλύψει ο προορισμός, ξαναβρίσκοντας την ελκυστικότητά του και σηματοδοτώντας την «επανεκκίνηση» της τουριστικής ανάπτυξης.
- Οι πληρότητες των ξενοδοχείων της Αττικής άρχισαν να εμφανίζουν σχετική κάμψη ήδη από τους πρώτους μήνες του 2008, τάση που ενισχύθηκε το επόμενο διάστημα, έως και σήμερα.¹⁰¹ Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η μέση πληρότητα των ξενοδοχείων της Αττικής σε κλίνες που λειτουργήσαν το 2014 έφθασε το 45,1 έναντι 47,9 που ήταν το 2008 (βλ. και πίνακα 3.5 σε προηγούμενο κεφάλαιο). Το γεγονός αυτό αποκτά μεγαλύτερη βαρύτητα ακόμη, αν λάβουμε υπόψη πως η μείωση αυτή συνέβη ενώ την ίδια περίοδο μειώθηκε και το διαθέσιμο ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας.
- Το ξενοδοχειακό δυναμικό της Αττικής, μολονότι έχει εκσυγχρονιστεί και αναβαθμιστεί σημαντικά με αφορμή και τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων, προσπαθεί σήμερα να ξεπεράσει την πολυδιάστατη κρίση των τελευταίων ετών. Ορισμένες μονάδες, ιδιαίτερα στο κέντρο της Αθήνας, αναγκάστηκαν να κλείσουν λόγω της κρίσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΞΕΕ και της ΕΛΣΤΑΤ, ενώ το 2008 στην Περιφέρεια Αττικής λειτουργούσαν 694 μονάδες ΜΕ 62.168 κλίνες, το 2015 η δυναμικότητα είχε πέσει στις 645 μονάδες με 58.122 κλίνες (βλ. και πίνακα 4.4).
- Τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί συνολικότερη αναδιάρθρωση του διαθέσιμου ξενοδοχειακού δυναμικού στην Περιφέρεια Αττικής. Έτσι, παρά την οικονομική κρίση, έχει επέλθει αναβάθμιση της σύνθεσης της προσφοράς, ως προς τις κατηγορίες αστέρων. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΞΕΕ, το 2015 διατίθενται 30 μονάδες πολυτελείας (5 αστέρων) σε σύνολο 645, έναντι 29 μονάδων σε σύνολο 694 μονάδων το 2008 (βλ. πίνακα 4.4). Στις δύο ανώτερες κατηγορίες (4 και 5 αστέρων) ανήκει πλέον το 45,5% των ξενοδοχειακών κλινών της Περιφέρειας Αττικής (έναντι μόνον 41,4% το 2008), όπως παρουσιάζεται και στα διαγράμματα 4.8 και 4.9.¹⁰²

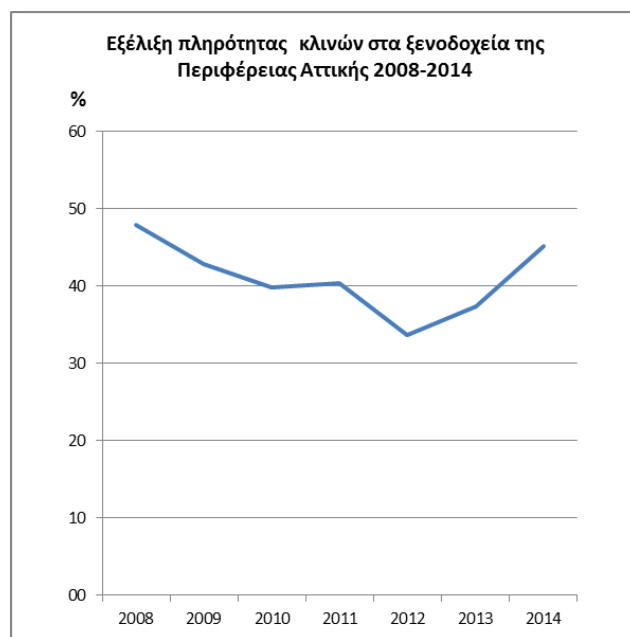
⁹⁹ Ό.π., σ. 61.

¹⁰⁰ ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτίο Τύπου*, 25 Σεπτεμβρίου 2015, και *Δελτίο Τύπου*, 30 Σεπτεμβρίου 2014.

¹⁰¹ Από τον Αύγουστο 2008 η ΕΞΑ-Α αρχίζει να υπολογίζει την πληρότητα των δωματίων, αντί για την πληρότητα κλινών που υπολόγιζε έως τότε. Βλ. ΕΞΑ-Α, *Ανακοίνωση* 15 Οκτωβρίου 2008. Η ΕΛΣΤΑΤ αναφέρεται σε πληρότητα ως προς το σύνολο των διαθέσιμων κλινών.

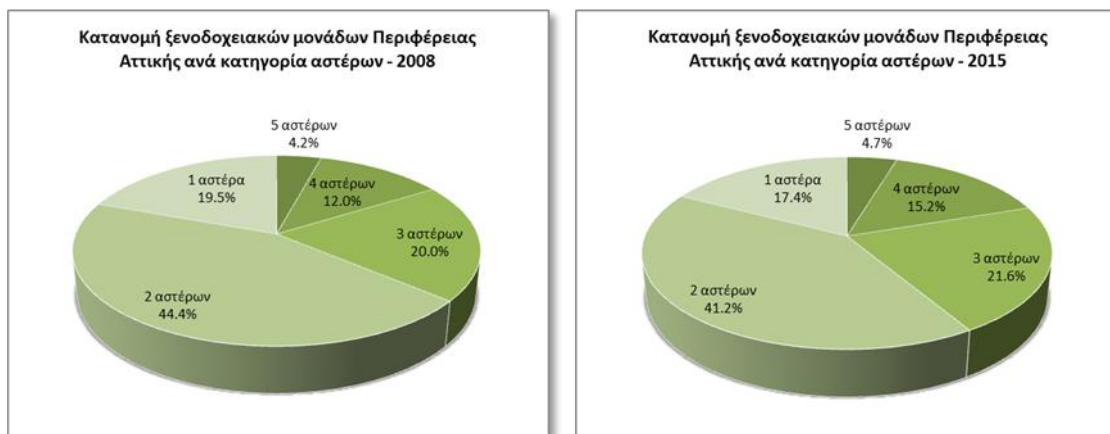
¹⁰² Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του ΞΕΕ (24/6/2015).

Διάγραμμα 4.7

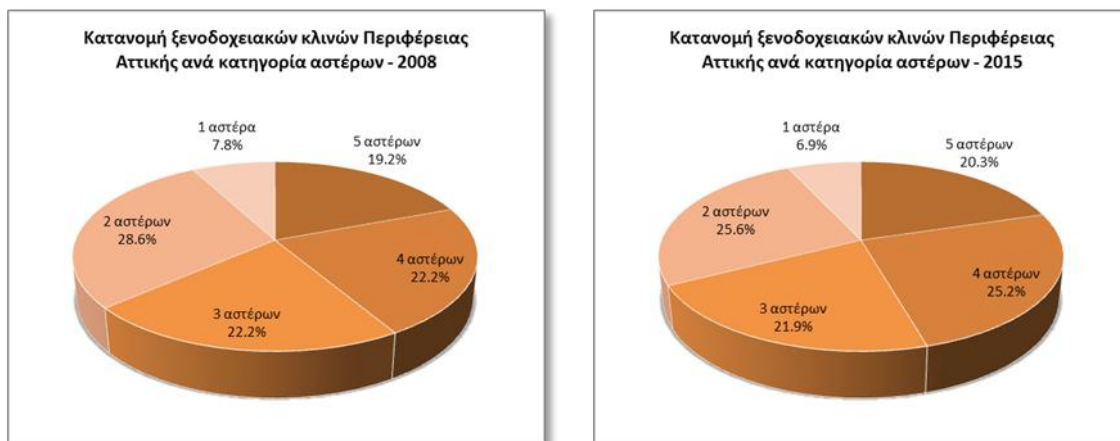

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 4.8

Διάγραμμα 4.9

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΞΕΕ

5. Η βραδυπορία των τουριστικών εισπράξεων

5. Η βραδυπορία των τουριστικών εισπράξεων

5.1 Η γενική εικόνα και το ζήτημα των στοιχείων

Ο τουριστικός τομέας την τελευταία δεκαετία έχει αποκτήσει ολοένα μεγαλύτερη σπουδαιότητα στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, γεγονός που αποκτά ιδιαίτερη σημασία την περίοδο της τρέχουσας οικονομικής ύφεσης. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται ότι το μερίδιο του κλάδου των ξενοδοχείων και των εστιατορίων στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία μεταξύ 2001 και 2008 αυξήθηκε από 6,9% σε 7,5%, ενώ το πραγματικό εισόδημα ανά αφικνούμενο τουρίστα αυξανόταν σχεδόν κατά 2,8% κάθε χρόνο.¹⁰³ Μετά το 2008 όμως, ο τομέας άρχισε να συρρικνώνεται εξαιτίας του δυσμενούς διεθνούς μακρο-οικονομικού περιβάλλοντος και της επιδείνωσης των τάσεων του διαθέσιμου εισοδήματος, όπως έχουμε δείξει και στα προηγούμενα κεφάλαια.

Κατά τα έτη 2009-2013, διανύθηκε μια περίοδος δυσμενών επιδόσεων ως προς τις εισπράξεις από τις τουριστικές δραστηριότητες, όπως αυτές καταγράφονται από την Τράπεζα της Ελλάδας στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών. Υπενθυμίζεται ότι το 2009 οι εισπράξεις από τον τουρισμό είχαν σημειώσει σημαντική πτώση σε σύγκριση με το 2008 (-10,9%) και έφθασαν μόλις τα 10.400,3 εκ. ευρώ, δηλαδή είχαν περιοριστεί ήδη από τότε στα επίπεδα του 2002.¹⁰⁴ Από το 2010 και έπειτα, η ανάκαμψη της διεθνούς οικονομίας δεν επέφερε άμεσα βελτίωση των εισπράξεων από ταξιδιωτικές υπηρεσίες στη χώρα μας. Μόνο το 2013 άρχισε να καταγράφεται σημαντική αύξηση των εισπράξεων (+17%). Παρ' όλα αυτά, τη χρονιά εκείνη ο συνολικός όγκος των εισπράξεων μόλις ξεπέρασε το επίπεδο των εισπράξεων του έτους 2008 (11.707 χιλ. ευρώ έναντι 11.638 χιλ. ευρώ).

Το 2014, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 10,4% και ανήλθαν περίπου στο ήμισυ του συνόλου των εισπράξεων από υπηρεσίες, χρηματοδοτώντας τα $\frac{3}{4}$ του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος.¹⁰⁵ Η μικρότερη αύξηση των εισπράξεων σε σχέση με εκείνη των αφίξεων στα σύνορα (+23%) αντανάκλα σε σημαντικό βαθμό τη μείωση τόσο της μέσης δαπάνης ανά ταξίδι όσο και της μέσης διάρκειας παραμονής των τουριστών στην Ελλάδα. Πράγματι, το διαθέσιμο εισόδημα των τουριστών από τις περισσότερες χώρες πηγές εμφανίζεται μειωμένο εξαιτίας της διεθνούς οικονομικής ύφεσης. Από την άλλη μεριά, η πτώση του αριθμού των αφίξεων στα σύνορα από παραδοσιακές πηγές συγκρατήθηκε εν μέρει λόγω των προσφορών και των "late-bookings". Ωστόσο, η αύξηση των αφίξεων από ορισμένες αναδυόμενες πηγές τουριστικών ροών (Ρωσία, Τουρκία) δεν μπόρεσε να οδηγήσει σε ανάλογη αύξηση των εισπράξεων, εξαιτίας ακριβώς των χαμηλών τιμών των προσφορών, που προορίζονται να προσελκύσουν αυτά τα τμήματα της αγοράς. Με βάση τους υπολογισμούς της Τ.τ.Ε., η ρωσική αγορά, παρά τον δυναμισμό που εμφάνισε τα προηγούμενα χρόνια, παρουσιάζει δείγματα αστάθειας, λόγω και της ουκρανικής κρίσης και της πτώσης του ρουβλίου.

Η πτωτική τάση και στη συνέχεια η βραδεία αύξηση των εισπράξεων τα τελευταία χρόνια οφείλεται ασφαλώς στη διεθνή οικονομική κρίση, αλλά σε μεγάλο βαθμό και σε ένα συνδυασμό από τάσεις του διεθνούς τουρισμού και εσωτερικές αδυναμίες, όπως:

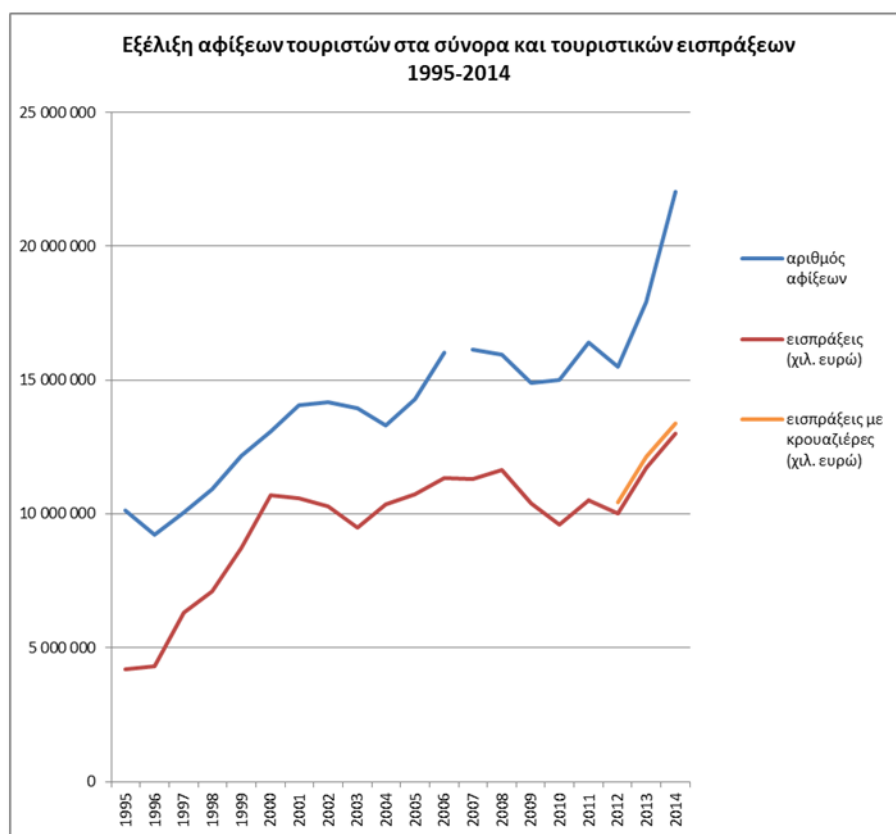
- παρατεινόμενη σχετική στασιμότητα της οικονομίας στις βασικές χώρες πηγές τουριστικών ροών και τις εφαρμοζόμενες πολιτικές λιτότητας (Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Ιταλία) που πλήττουν το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών,

¹⁰³ P. Mylonas & N. Magginas "Unleashing Greece's Medium-Term Growth Potential" στο National Bank of Greece, *Greece, Economic & Market Analysis*, November 2010, σ. 11 και σ. 18.

¹⁰⁴ ΤτΕ, *Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας*, τ. 137, Μάιος-Ιούνιος 2011.

¹⁰⁵ ΤτΕ, *Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας*, τ. 161, Μάρτιος-Απρίλιος 2015.

Διάγραμμα 5.1 (*)

(*) Σημείωση: Από το 2007 και εξής ακολουθείται νέα μεθοδολογία για τον υπολογισμό των αφίξεων στα σύνορα

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ (ΕΣΥΕ) και ΤτΕ

Πίνακας 5.1 Εξέλιξη ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών στον τομέα του τουρισμού 2008-2014
(σε εκ. ευρώ)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
εισπράξεις	11 635.9	10 400.3	9 611.3	10 504.7	10 024.9	11 707.6	13 005.1
εισπράξεις με κρουαζιέρες					10 442.5	12 152.2	13 393.1
ισοζύγιο	8 956.8	7 975.7	7 455.3	8 238.2	8 181.0	9 872.4	10 931.0
ισοζύγιο με κρουαζιέρες					8 598.6	10 317.0	11 319.0
πληρωμές	2 679.1	2 424.6	2 156.0	2 266.5	1 843.9	1 835.2	2 074.1
μεταβολή ισοζυγίου	1.4%	-11.0%	-6.5%	10.5%	-0.7%	20.7%	10.7%
μεταβολή ισοζυγίου με κρουαζιέρες						20.0%	9.7%

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ, ΣΔΟΣ, τ. 161

- μείωση της κατά κεφαλήν δαπάνης των τουριστών, λόγω της καθυστέρησης της ανάκαμψης των οικονομιών των χωρών πηγών και των μέτρων λιτότητας σε ορισμένες από αυτές,
- αύξηση του αριθμού των ταξιδιών για διακοπές εντός του έτους, με συνακόλουθη μείωση της διάρκειας παραμονής ανά ταξίδι (αριθμός διανυκτερεύσεων ανά ταξίδι),
- μειωμένη ελκυστικότητα συνολικά του ελληνικού προορισμού, εξαιτίας της παρατεινόμενης αρνητικής εικόνας της χώρας μας, και αυτό παρά την προσφορά ξενοδοχειακών και άλλων τουριστικών υπηρεσιών σε μειωμένες τιμές,
- περιορισμένη εμβέλεια που μπορούν να έχουν οι προσπάθειες προβολής με τους εξ αντικειμένου περιορισμένους διαθέσιμους πόρους, σε συνθήκες έντονου διεθνούς ανταγωνισμού, και
- συμπίεση των τιμών του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος (λόγω πίεσης του ανταγωνισμού και της προσφοράς πακέτων “all-inclusive”).

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 5.3 και στον πίνακα 5.1, το **ισοζύγιο** των εξωτερικών συναλλαγών στο πεδίο του τουρισμού ακολούθησε τα τελευταία χρόνια μια έντονα κυμαινόμενη πορεία, και αυτό παρά το μικρό εύρος των διακυμάνσεων που σημείωσαν οι τουριστικές πληρωμές, δηλαδή οι πληρωμές που πραγματοποίησαν οι μόνιμοι κάτοικοι Ελλάδας κατά τα ταξίδια τους στο εξωτερικό. Οι παραπάνω διαπιστώσεις στηρίζονται στα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας, τα οποία είναι μεν προσωρινά για το έτος 2014, αλλά είναι ενδεικτικά των γενικών τάσεων της τουριστικής κίνησης. Ειδικότερα, ενώ το 2009 και το 2010 καταγράφηκε σημαντική πτώση του ταξιδιωτικού ισοζυγίου (-11,3% και -6,8% αντίστοιχα), οφειλόμενη κατά κύριο λόγο στη ραγδαία μείωση των εισπράξεων από τον εισερχόμενο τουρισμό, τα δύο τελευταία χρόνια το ισοζύγιο εμφανίζεται αισθητά βελτιωμένο. Αυτό οφείλεται κυρίως στην άνοδο των εισπράξεων από τον εισερχόμενο τουρισμό, και βέβαια στην «καθήλωση» των πληρωμών στο εξωτερικό.

Πράγματι, η πτωτική πορεία των ταξιδιών Ελλήνων στο εξωτερικό, από το 2009 έως και το 2013, ήταν ευθεία απόρροια της οικονομικής ύφεσης και της συνακόλουθης μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος. Για τον λόγο αυτό, η Ελλάδα εμφανίζεται σε καλή σειρά στην παγκόσμια κατάταξη ως προς το ταξιδιωτικό ισοζύγιο το 2014 καταλαμβάνοντας την 8^η θέση, ενώ το 2013 ήταν 9^η, σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού.¹⁰⁶

Τα πρώτα διαθέσιμα στοιχεία για τους πρώτους μήνες του 2015 δείχνουν ότι στο διάστημα αυτό διατηρήθηκε η δυναμική που είχε παρουσιαστεί τα δύο τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΤτΕ, το τετράμηνο Ιανουαρίου–Απριλίου οι ταξιδιωτικές εισπράξεις εμφάνισαν αύξηση κατά 14,4%. Η αύξηση των ταξιδιωτικών εισπράξεων οφείλεται κυρίως στην αύξηση των αφίξεων κατά 39,1%.¹⁰⁷ Με την αποκατάσταση της σταθερής πορείας της οικονομίας, μπορεί να προσδοκάται ότι η θετική αυτή πορεία δεν θα ανακοπεί.

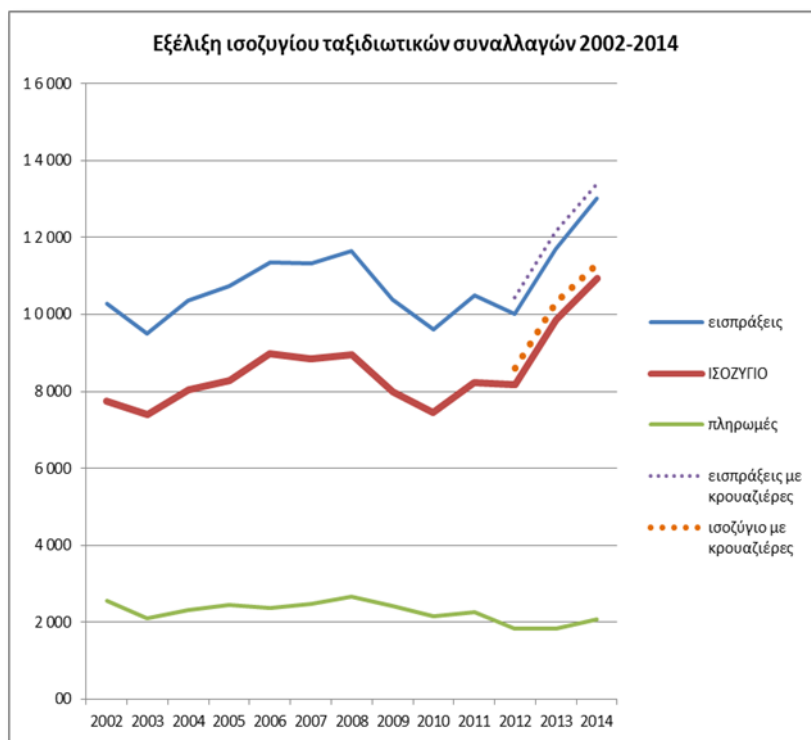
Πρέπει να επισημάνουμε ότι η σχετικά πρόσφατη μεταβολή στον τρόπο παρουσίασης των στοιχείων των εισπράξεων από την ΤτΕ ενδέχεται να επιφέρει μια ακόμη σύγχυση ως προς την πορεία των σχετικών μεγεθών. Συγκεκριμένα, στους σχετικούς πίνακες της ΤτΕ για τα έτη από το 2012 και εξής εμφανίζεται χωριστή οντότητα που αναφέρεται στις κρουαζιέρες, όπου τα εμφανιζόμενα ποσά περιλαμβάνουν έσοδα που δεν καλύπτονται από την Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ. Όπως εξηγεί η ΤτΕ, η Έρευνα Συνόρων δεν καλύπτει το σύνολο των αφίξεων τουριστών και των ταξιδιωτικών εισπράξεων καθώς δεν περιλαμβάνει ταξιδιώτες κρουαζιέρας, που δεν αναχωρούν από κάποια πύλη εξόδου της χώρας. Η εκτίμηση των εσόδων από την κρουαζιέρα για το διάστημα από το 2012 και μετά παρουσιάζονται σε ξεχωριστό πίνακα.¹⁰⁸

¹⁰⁶ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, April 2015 – Statistical Annex, σ. 17.

¹⁰⁷ ΤτΕ, *Εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών: Απρίλιος 1015*, Ανακοίνωση 23/6/2015.

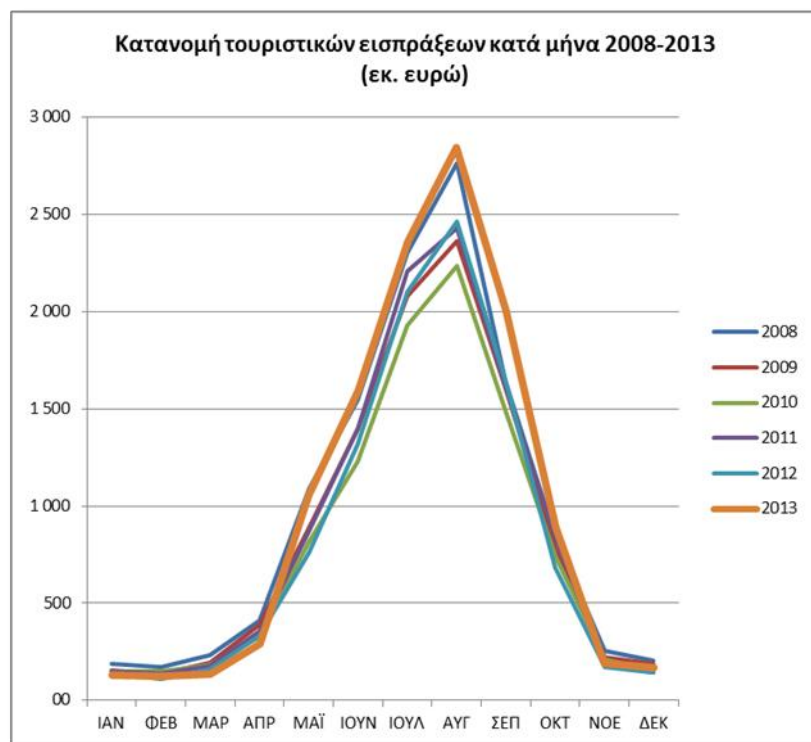
¹⁰⁸ Βλ. σχετικά ΤτΕ, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, τ. 161, Μάρτιος-Απρίλιος 2015, σ. 28.

Διάγραμμα 5.2

Πηγή στοιχείων: Τ.τ.Ε., Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Διάγραμμα 5.3

Πηγή στοιχείων: Τ.τ.Ε., Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Έτσι, η ΤtΕ υπολογίζει ότι το 2014 οι συνολικές εισπράξεις από ταξιδιώτες κρουαζιέρας ανήλθαν στα 457 εκ. ευρώ, μειωμένες κατά 14,5% σε σύγκριση με το 2013.¹⁰⁹ Από αυτά, τα 69 εκ. ευρώ συμπεριλαμβάνονταν στα καταγραφόμενα στοιχεία από την Έρευνα Συνόρων, ενώ 388 εκ. ευρώ αντιπροσωπεύουν πρόσθετα έσοδα που καταγράφονται στη συμπληρωματική έρευνα. Έτσι, όμως, το εμφανιζόμενο στους σχετικούς πίνακες συνολικό ποσό από τις εισπράξεις δεν είναι ευθέως συγκρίσιμο με τα ποσά του συνόλου των προηγούμενων ετών και οι σχετικές μεταβολές δεν είναι ευκρινείς. Γι' αυτό, στο διάγραμμα 5.3 περιλαμβάνονται στοιχεία από το 2008 έως το έτος 2013, ώστε να είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους, εφόσον δεν περιέχουν πρόσθετα στοιχεία για τις κρουαζιέρες.

Για τους παραπάνω λόγους, και προκειμένου να μπορεί να σχηματίζεται πλήρης εικόνα για την πορεία του εισερχόμενου τουρισμού, πρέπει οπωσδήποτε τα στοιχεία των εισπράξεων να συνεκτιμώνται μαζί με άλλους δείκτες. Μεταξύ άλλων, κατάλληλος δείκτης θα ήταν ο αριθμός αφίξεων και ο αριθμός διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών στο σύνολο των καταλυμάτων (κύριων και μη κύριων). Αυτό επιχειρείται σε ορισμένους πίνακες που παρέχει η Eurostat, φαίνεται όμως ότι τα σχετικά στοιχεία θεωρούνται, προς το παρόν τουλάχιστον, αρκετά επισφαλή (βλ. και σχετικές παρατηρήσεις στο κεφάλαιο 3). Υπενθυμίζεται, ακόμη, ότι τα προβλήματα που παρουσιάζονται διαχρονικά στις ελληνικές στατιστικές τουρισμού έχουν εκτεθεί και σε προηγούμενες μελέτες,¹¹⁰ καθώς και στο κεφάλαιο 2.

5.2 Η πορεία των επιμέρους αναλυτικών στοιχείων και δεικτών

Μια πιο σύνθετη εικόνα για την πορεία της τουριστικής ζήτησης μπορεί να δώσει η εξέλιξη των αναλυτικών στοιχείων ανά χώρα προέλευσης, ανά μήνα καθώς και η εξέλιξη ορισμένων βασικών δεικτών. Ειδικότερα, μέσω της Έρευνας Συνόρων της ΤtΕ υπολογίζεται η συνολική δαπάνη στην Ελλάδα από τις κυριότερες χώρες προέλευσης τουριστών, η μέση διάρκεια παραμονής, η μέση δαπάνη κατά ταξίδι και η μέση δαπάνη ανά διανυκτέρευση. Επίσης, η ΕΛΣΤΑΤ καταρτίζει τον δείκτη κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων ξενοδοχείων και εστίασης, που ως ένα βαθμό είναι συνάρτηση και της πορείας της ζήτησης.

Ειδικότερα, η κατάταξη των κυριότερων χωρών προέλευσης τουριστών με βάση τη **συνολική δαπάνη** στην Ελλάδα ανά χώρα την περίοδο 2008-2014, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, απεικονίζεται στον πίνακα 5.2 και στα διαγράμματα 5.2 και 5.5. Είναι εμφανής η πτώση από το 2009 και έως το 2012 των εισπράξεων από τις περισσότερες χώρες προέλευσης, οφειλόμενη είτε στη διεθνή οικονομική κρίση, είτε στην κατάσταση της χώρας μας ως προορισμού, ή ακόμη, στην ιδιαίτερη κρίση των οικονομιών συγκεκριμένων χωρών.

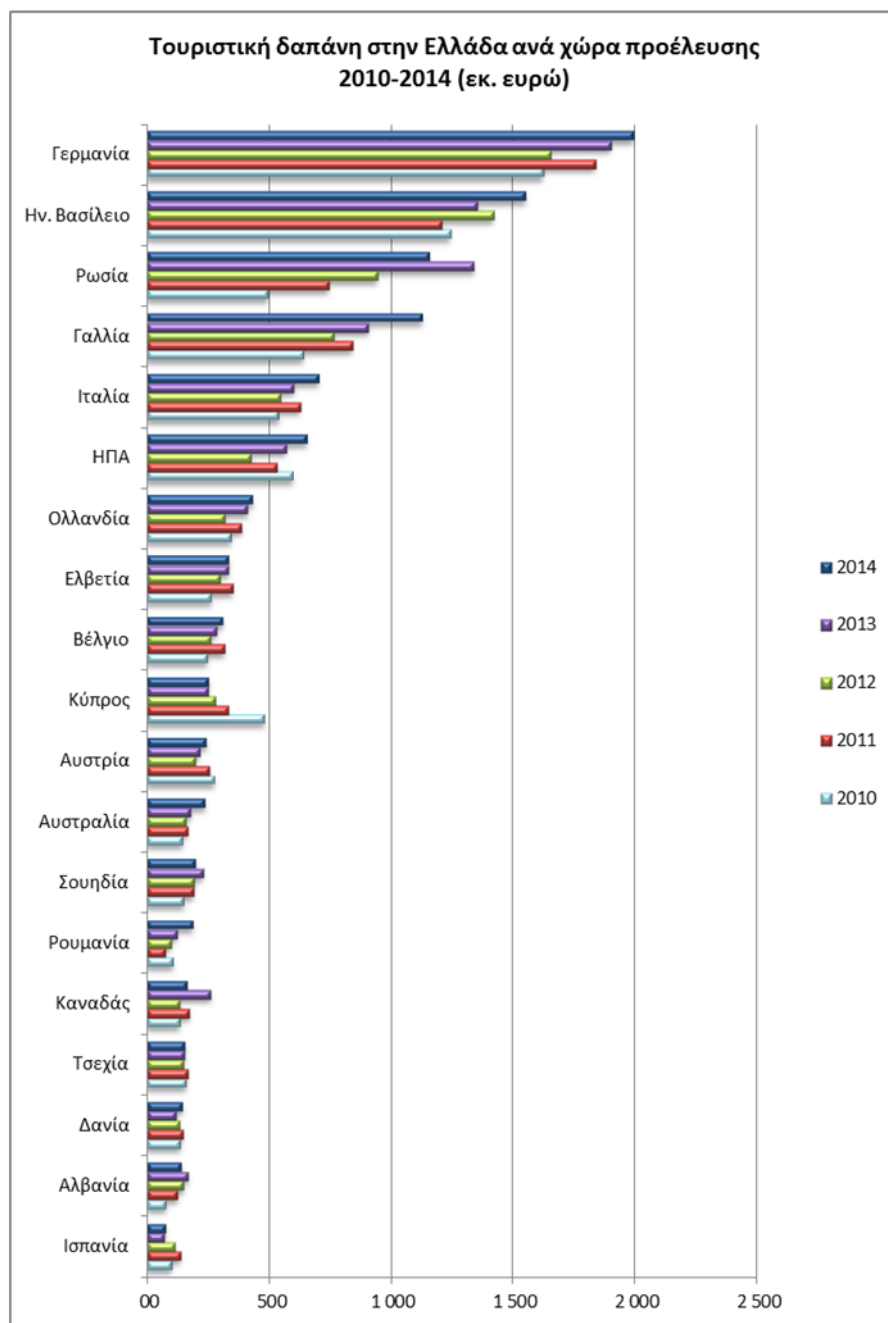
Την πρώτη θέση το 2014 καταλαμβάνει η Γερμανία με 1.994 εκ. ευρώ, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο έρχεται δεύτερο με 1.553 εκ. ευρώ, ακολουθούμενο κατά σειρά από τη Ρωσία, τη Γαλλία, την Ιταλία και τις ΗΠΑ. Η Ρωσία από το 2011 και η Γαλλία από το 2012 και μετά σημείωσαν σημαντική άνοδο, που ακολούθησε την αντίστοιχη αύξηση του αριθμού των αφίξεων από τις δύο αυτές χώρες, οφειλόμενη ωστόσο σε διαφορετικούς λόγους. Οι δαπάνες από την Ιταλία, τις ΗΠΑ και την Ολλανδία το 2014 ήταν αντίστοιχα 704, 655 και 435 εκ. ευρώ. Ωστόσο, παρά τη σχετική αύξηση των δαπανών τους τα τρία τελευταία χρόνια, αυτές οι χώρες απέχουν αρκετά από τις αντίστοιχες επιδόσεις τους του 2008.

Αξιοσημείωτη είναι η πτώση της Κύπρου και της Ισπανίας, οφειλόμενη προφανώς στην οικονομική κρίση που αντιμετωπίζουν οι δύο αυτές χώρες τα τελευταία χρόνια. Χαρακτηριστικά, η Κύπρος από δαπάνες 483 εκ. ευρώ στην Ελλάδα το 2010 έπεσε στα 255 εκ. ευρώ και η Ισπανία από 135 εκ. ευρώ το 2011 έπεσε στα 78 εκ. ευρώ το 2014.

¹⁰⁹ ΤtΕ, *Εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών 2014*, Ανακοίνωση 7/4/2015.

¹¹⁰ Α. Χατζηδάκης, *Εξέλιξη της πορείας της τουριστικής κίνησης 2001-2010*, ΕΟΤ-Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 2011. Βλ. επίσης και Α. Χατζηδάκης, *Στατιστικές τουρισμού*, Απρίλιος 2004, (αδημοσίευτη έκθεση).

Διάγραμμα 5.4

Πηγή στοιχείων: Τράπεζα της Ελλάδος, ΣΔΟΣ, τ. 162

Την περίοδο 2003-2014, η **μέση διάρκεια παραμονής**, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, παρουσιάζει διαρκή πτωτική τάση, από 10,9 διανυκτερεύσεις το 2003 σε 9,3 διανυκτερεύσεις το 2010 και 7,7 διανυκτερεύσεις το 2014. Η μεγαλύτερη μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι κατά το 2010 πραγματοποιείται από τους μονίμους κατοίκους Καναδά με 13,7 διανυκτερεύσεις ανά ταξίδι και ακολουθούν η Αυστραλία με 12,7, η Γερμανία με 12,3 και οι Η.Π.Α. με 11,5 διανυκτερεύσεις (βλ. πίνακα 5.4 και διαγράμματα 5.6 και 5.7). Η διάρκεια παραμονής των μονίμων κατοίκων Κύπρου έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια, λόγω της οικονομικής κρίσης, από 15,8 το 2009 σε μόλις 11,1 το 2014.

Η εξέλιξη των μεγεθών αυτών επιδρά άμεσα στη **μέση δαπάνη κατά ταξίδι**, η οποία παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις στην περίοδο αυτή. Επισημαίνεται ότι εξαιτίας της πρόσφατης χρηματο-οικονομικής κρίσης, που εμφανίστηκε ήδη από το δεύτερο εξάμηνο του 2008, η μέση δαπάνη κατά ταξίδι στην Ελλάδα, η οποία το 2009 ήταν 697,3 ευρώ, το 2010 μειώθηκε στα 640,4 ευρώ, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας περιόδου (727,5 ευρώ). Η πτώση της μέσης δαπάνης ανά ταξίδι συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια, για να φθάσει το 2014 μόλις τα 551,8 ευρώ, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ.¹¹¹

Η **μέση δαπάνη κατά διανυκτέρευση** το 2014 εμφανίζει σχετική μικρή πτώση στα 71,6 ευρώ, ενώ το 2013 ήταν 74,6 ευρώ, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τα οποία προέρχονται από τη δειγματοληπτική έρευνα στα σύνορα.

Πίνακας 5.2 Εξέλιξη ταξιδιωτικών εισπράξεων ανά χώρα προέλευσης (σε εκ. ευρώ)

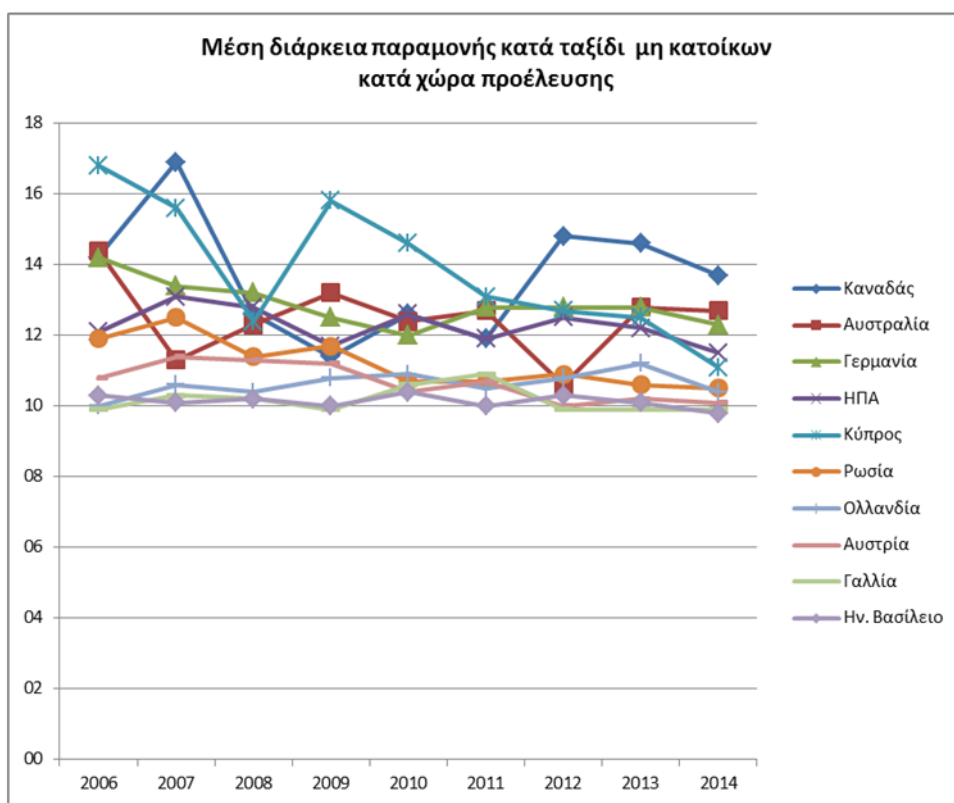
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Γερμανία	1 915.8	1 836.3	1 623.9	1 838.3	1 654.3	1 900.4	1 994.5
Ην. Βασίλειο	1 869.3	1 624.5	1 244.3	1 205.4	1 419.5	1 354.7	1 552.7
Ρωσία	400.5	301.3	495.9	743.0	943.9	1 338.6	1 156.6
Γαλλία	778.3	732.3	641.2	839.6	763.9	905.5	1 129.1
Ιταλία	823.8	629.4	541.5	626.9	543.1	600.4	704.1
ΗΠΑ	726.1	568.3	599.0	532.5	425.9	568.6	655.1
Ολλανδία	581.9	482.9	344.9	385.2	315.0	410.3	434.6
Ελβετία	282.6	303.7	265.0	349.3	296.9	333.1	337.9
Βέλγιο	359.5	313.7	247.4	316.3	259.9	283.2	311.8
Κύπρος	394.2	380.2	483.2	330.1	277.4	246.5	255.3
Αυστρία	275.1	285.6	276.3	255.4	194.5	212.4	245.4
Αυστραλία	160.4	180.4	146.7	164.6	156.4	176.8	238.9
Σουηδία	225.3	224.0	151.1	188.3	190.5	226.9	200.8
Ρουμανία	163.9	168.0	107.6	71.4	95.8	121.3	187.8
Καναδάς	186.8	144.4	134.3	171.8	131.6	259.2	164.0
Τσεχική Δημ.	182.0	156.4	160.3	165.3	148.6	152.7	157.0
Δανία	158.6	185.9	137.6	144.1	130.7	116.4	146.7
Αλβανία	89.2	90.1	78.2	122.3	147.3	166.9	143.3
Ισπανία	115.7	109.5	100.1	134.9	111.2	69.5	77.6
Λοιπές χώρες	1 946.9	1 683.3	1 832.8	1 920.0	1 818.5	2 263.6	2 911.9
Σύνολο	11 635.9	10 400.2	9 611.3	10 504.7	10 024.9	11 707.0	13 005.1
κρουαζιέρες					417.6	445.2	388.0
Σύνολο (με κρουαζιέρες)					10 442.5	12 152.2	13 393.1

(*) Σημείωση: τα ποσά για τις κρουαζιέρες περιλαμβάνουν έσοδα που δεν καλύπτονται από την Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ.

Πηγή στοιχείων: Τράπεζα της Ελλάδος

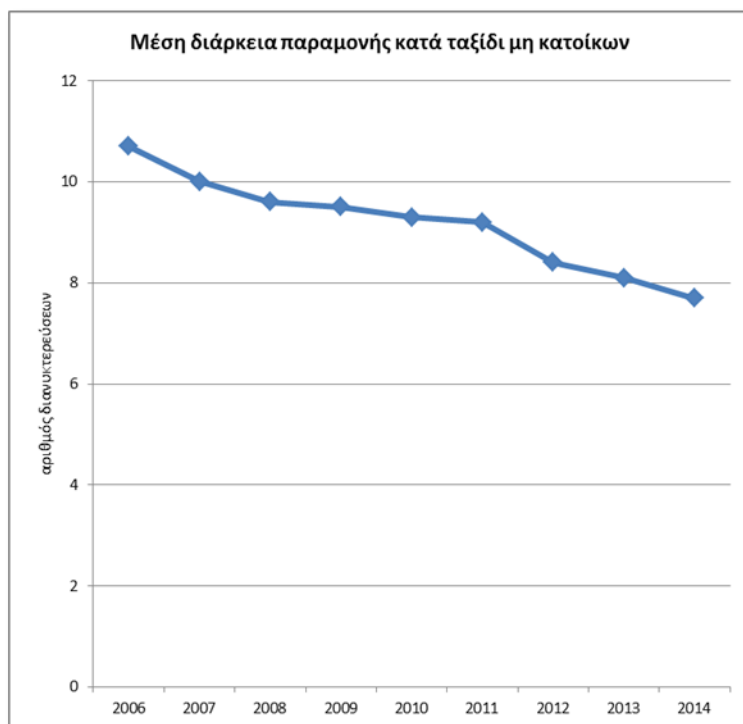
¹¹¹ ΤτΕ, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, τ. 162, Μάιος-Ιούνιος 2015.

Διάγραμμα 5.5

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ, ΣΔΟΣ, τ. 161, Μάρτιος-Απρίλιος 2015

Διάγραμμα 5.6

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Η συγκρότηση Δορυφορικών Λογαριασμών για τον Τουρισμό (Tourism Satellite Accounts) προορίζονται να συμβάλουν προς αυτήν την κατεύθυνση. Οι πληροφορίες που μπορούν να αντληθούν από τους ΔΛΤ περιλαμβάνουν ορισμένο αριθμό από μακρο-οικονομικούς, κυρίως, δείκτες, όπως η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του τουρισμού, το τουριστικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, η εσωτερική τουριστική κατανάλωση και τα μερίδιά τους στην εθνική οικονομία. Πράγματι, οι Δορυφορικοί Λογαριασμοί Τουρισμού αποτελούν προέκταση του συστήματος των Εθνικών Λογαριασμών, συγκεντρώνουν και συνθέτουν πληροφορίες τόσο για την πλευρά της προσφοράς όσο και για την πλευρά της ζήτησης του τουρισμού. Με αυτόν τον τρόπο, ανιχνεύουν και επισημαίνουν τις οικονομικές δραστηριότητες για κάθε χώρα.¹¹²

Μια πρώτη καταγραφή του μεριδίου του τουρισμού στην εγχώρια προσφορά των ευρωπαϊκών χωρών με βάση τους ΔΛΤ περιλαμβάνεται στη σχετική έρευνα της Eurostat του 2013.¹¹³ Όλα τα ευρήματα της έρευνας παρουσιάζουν ενδιαφέρον, μολονότι η παραπάνω έρευνα δεν καλύπτει το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών. Μετείχαν συνολικά 22 χώρες, από τις οποίες μόνο 17 ήταν κράτη μέλη της ΕΕ. Η χώρα μας δεν υπέβαλε στοιχεία στην έρευνα αυτή, παρά τις κατά καιρούς εξαγγελίες ότι προωθούνται οι διαδικασίες για την κατάρτιση ΔΛΤ.

Πίνακας 5.3 Εξέλιξη μέσης διάρκειας παραμονής μη κατοίκων ανά χώρα προέλευσης (αριθμός διανυκτερεύσεων/ ταξίδι)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Καναδάς	14.2	16.9	12.6	11.4	12.6	11.9	14.8	14.6	13.7
Αυστραλία	14.4	11.3	12.3	13.2	12.4	12.7	10.6	12.8	12.7
Γερμανία	14.2	13.4	13.2	12.5	12.0	12.8	12.8	12.8	12.3
ΗΠΑ	12.1	13.1	12.8	11.7	12.6	11.9	12.5	12.2	11.5
Κύπρος	16.8	15.6	12.4	15.8	14.6	13.1	12.7	12.5	11.1
Ρωσία	11.9	12.5	11.4	11.7	10.7	10.7	10.9	10.6	10.5
Ολλανδία	10.0	10.6	10.4	10.8	10.9	10.5	10.8	11.2	10.4
Αυστρία	10.8	11.4	11.3	11.2	10.4	10.7	10.0	10.2	10.1
Γαλλία	9.9	10.3	10.2	9.9	10.6	10.9	9.9	9.9	9.9
Ην. Βασίλειο	10.3	10.1	10.2	10.0	10.4	10.0	10.3	10.1	9.8
Ελβετία	13.0	11.0	10.0	10.8	11.1	10.2	10.4	10.3	9.6
Σουηδία	11.1	10.4	10.3	9.8	9.3	9.4	8.8	9.4	9.3
Βέλγιο	10.2	9.6	9.3	10.5	9.3	9.3	9.9	9.6	9.2
Ιταλία	9.5	9.5	9.4	9.3	9.6	9.8	9.3	9.4	9.2
Δανία	9.3	9.4	8.8	9.5	8.9	8.4	9.2	8.9	8.4
Τσεχία	10.8	9.8	10.3	9.7	9.9	10	9.6	9.4	8.4
Ισπανία	8.0	8.7	9.4	9.1	7.7	8.5	7.7	10.2	7.9
Ρουμανία	9.6	8.2	7.9	7.9	7.9	8.8	7.7	7.4	7.2
Σύνολο όλων των χωρών	10.7	10.0	9.6	9.5	9.3	9.2	8.4	8.1	7.7

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ, ΣΔΟΣ, τ. 161, Μάρτιος-Απρίλιος 2015

¹¹² Βλ. σχετικά: United Nations Statistics Division (UNSD), Statistical Office of the European Communities (Eurostat), Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) and World Tourism Organisation (UNWTO): *The 2008 Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*, 2008. Επίσης βλ. Eurostat, *Tourism Satellite Accounts (TSAs) in Europe*, 2013 Edition, 2013.

¹¹³ Eurostat, *Tourism Satellite Accounts (TSAs) in Europe*, 2013 Edition, 2013. Αντίστοιχη έρευνα είχε διεξαχθεί και το 2010. Βλ. Eurostat, *Tourism Satellite Accounts (TSAs) in Europe*, 2010 Edition, 2011.

Στην έκθεση, που παρουσιάζει την εν λόγω έρευνα, απεικονίζονται οι δυσκολίες στη συγκρότηση πλήρων και αναλυτικών πινάκων, καθώς και επικαιροποιημένων στοιχείων. Τα πιο πρόσφατα στοιχεία, που υποβλήθηκαν από τις περισσότερες χώρες, είχαν ως έτος αναφοράς το 2010. Επί πλέον, τα συγκεντρωθέντα στοιχεία από κάθε χώρα δεν είναι ευθέως συγκρίσιμα μεταξύ τους.

Μεταξύ άλλων, έχει μετρηθεί το μερίδιο της εσωτερικής τουριστικής κατανάλωσης στην εγχώρια ζήτηση ή με άλλα λόγια, η αναλογία ζήτησης ως προς την προσφορά του τουριστικού κλάδου. Ο τουρισμός στην Ελβετία φαίνεται να προηγείται ως προς τη συνεισφορά του στην εθνική οικονομία, με 7,7% στο σύνολο της παραγωγής των τουριστικών και των μη τουριστικών κλάδων, ακολουθούμενος από τον τουρισμό στην Ισπανία. Επισημαίνεται, πάντως, ότι στην έρευνα απουσιάζουν, εκτός από την Ελλάδα, και άλλοι σημαντικοί τουριστικοί προορισμοί, όπως η Γαλλία και η Ιταλία.¹¹⁴

Αντανάκλαση της πορείας των εισπράξεων από τον τουρισμό αποτελεί και η εξέλιξη του **δείκτη κύκλου εργασιών** των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η άνοδος του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες καταλύματος και εστίασης, η οποία καταγράφηκε το 2013, συνεχίστηκε και το 2014, χωρίς παρ' όλα αυτά ο μέσος ετήσιος δείκτης να φθάσει το επίπεδο του 2010.¹¹⁵ Πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι το διάστημα πριν το 2010 είχε παρατηρηθεί σημαντική πτώση, όπου μάλιστα, με βάση το έτος 2005 με δείκτη 100, το 2010 ο δείκτης αυτός ήταν 95,0.¹¹⁶

Πίνακας 5.4 Εξέλιξη μέσης δαπάνης κατά ταξίδι, μέσης δαπάνης κατά διανυκτέρευση και μέσης διάρκειας παραμονής ταξιδιωτών στην Ελλάδα

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Δαπάνη ανά ταξίδι (ευρώ)	745.9	700.2	730.0	697.3	640.4	639.5	616.2	604.2	551.8
Δαπάνη ανά διανυκτέρευση (ευρώ)	70.0	70.2	76.3	73.5	68.6	69.6	73.3	74.6	71.6
Μέση διάρκεια παραμονής (αριθμός διανυκτερεύσεων)	10.7	10.0	9.6	9.5	9.3	9.2	8.4	8.1	7.7

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ, ΣΔΟΣ, τ. 137, και ΣΔΟΣ, τ. 162

Διάγραμμα 5.7

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ, ΣΔΟΣ, τ. 162, σ.30

¹¹⁴ Ό.π., σ. 5.

¹¹⁵ ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο Τύπου 9 Μαρτίου 2015.

¹¹⁶ ΤτΕ, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, τ. 135, Φεβρουάριος 2011, σ. 31.

6. Η αναδιάρθρωση της τουριστικής προσφοράς

6. Η αναδιάρθρωση της τουριστικής προσφοράς

6.1 Η σύνθεση και η εξέλιξη των τουριστικών καταλυμάτων και του ξενοδοχειακού δυναμικού

Κεντρικό στοιχείο της τουριστικής προσφοράς κάθε προορισμού είναι τα τουριστικά καταλύματα που έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν, για τη χώρα μας ωστόσο δεν υπάρχουν διαθέσιμα αξιόπιστα αναλυτικά στοιχεία, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, για καθένα από τα διαφορετικά είδη καταλυμάτων, με εξαίρεση τα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα και τους οργανωμένους χώρους κατασκήνωσης.

Αν στο σύνολο των ξενοδοχειακών καταλυμάτων προστεθεί ο συνολικός αριθμός των χώρων οργανωμένης κατασκήνωσης καθώς και ο αριθμός των μη κύριων καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες και τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις), τότε το σύνολο του δυναμικού των κάθε είδους καταλυμάτων μπορεί να εκτιμηθεί ότι υπερβαίνει τα 30.000, με συνολική δυναμικότητα περί τις 1.250.000 κλίνες.

Στα στοιχεία, που παρέχονται από την Eurostat, στη συνολική δυναμικότητα των προσφερόμενων καταλυμάτων κάθε τύπου εμφανίζεται για πρώτη φορά το 2009 ο συνυπολογισμός των αποκαλούμενων μη κύριων καταλυμάτων. Σύμφωνα με τους ορισμούς της Eurostat, στα τουριστικά καταλύματα περιλαμβάνονται τα ξενοδοχεία, τα καταλύματα διακοπών και άλλα καταλύματα σύντομης διαμονής, οι χώροι κατασκήνωσης, καθώς και οι χώροι αναψυχής οχημάτων και τα τρέιλερς.¹¹⁷ Με βάση τους πρόσφατους πίνακες της Eurostat, οι οποίοι προφανώς στηρίζονται σε στοιχεία προερχόμενα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, το σύνολο των κάθε είδους τουριστικών καταλυμάτων στην Ελλάδα το 2013 ήταν 33.986, με συνολική δυναμικότητα 1.227.204 κλίνες (βλ. διάγραμμα 6.1).¹¹⁸

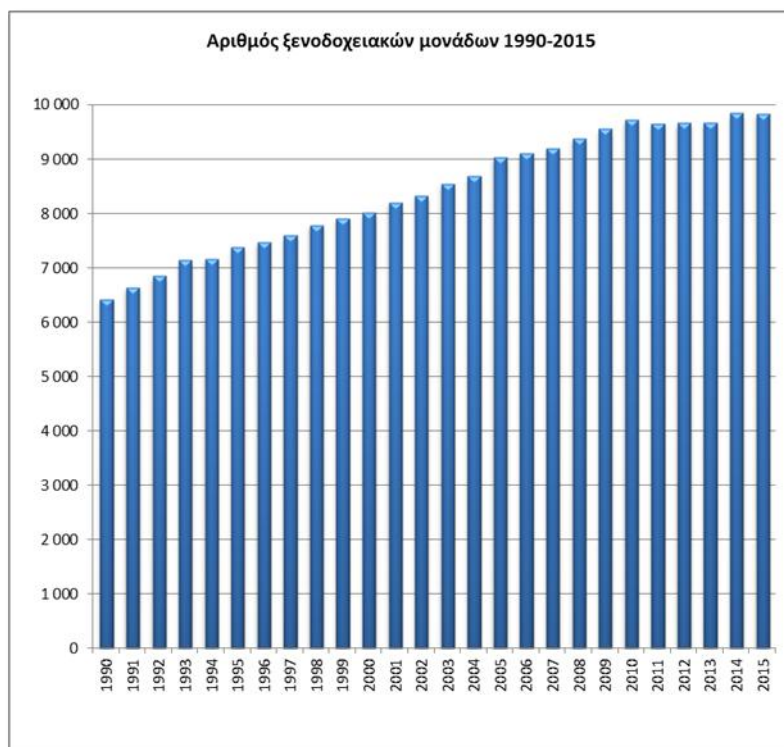
Πρόσθετη δυσχέρεια για τον υπολογισμό του ακριβούς αριθμού των διατιθέμενων τουριστικών καταλυμάτων δημιουργεί η λειτουργία πλήθους μη δηλωμένων καταλυμάτων, τα οποία δεν διαθέτουν το νόμιμο ειδικό σήμα λειτουργίας και, επί πλέον, πιθανότατα διαφεύγουν και από υποχρεώσεις προς άλλες δημόσιες αρχές. Επί πλέον σύγχυση παράγουν οι κατά πυκνά διαστήματα θεσπιζόμενες διατάξεις, με τις οποίες νομιμοποιούνται εν όλω ή εν μέρει τα μη μονίμως υφιστάμενα κτίσματα. Ακόμη, προκειμένου να ανταποκριθεί η προσφορά στις νέες απαιτήσεις της ζήτησης, εντάχθηκαν στο πραγματικό τουριστικό δυναμικό νέες μορφές καταλυμάτων, όπως τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις βάσει του άρθρου 46 του ν. 4179/2013, τουριστικά χωριά, αστικά διαμερίσματα «οικονομίας διαμοιρασμού» (sharing economy), κ.ά. Μένει βέβαια να ρυθμιστεί και θεσμικά η λειτουργία όλων αυτών των νέων μορφών καταλυμάτων, ώστε να μπορεί μέρος των ωφελειών να αποδοθεί στο δημόσιο, αλλά και να ελέγχεται αποτελεσματικά η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η ακριβής καταγραφή του πρόσθετου αυτού δυναμικού στο μέλλον θα επιτρέψει, εκτός των άλλων, να γίνει πληρέστερη απεικόνιση, αλλά και καλύτερα τεκμηριωμένη αξιολόγηση της τουριστικής προσφοράς ως προς το μέγεθος, τη σύνθεση, την πληρότητα αλλά και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Η εξέλιξη του ξενοδοχειακού δυναμικού, ως προς τον αριθμό ξενοδοχειακών μονάδων, τον αριθμό δωματίων και τον αριθμό κλινών στο σύνολο της χώρας από το 1992 έως το 2014, απεικονίζεται στα διαγράμματα 6.3 και 6.4. Το ενεργό ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας παρουσιάζει σχεδόν αδιάκοπη αύξηση τις τελευταίες δεκαετίες. Από 348.171 κλίνες το 1985, έφθασε το 1999 τις 576.193 κλίνες εγκατεστημένες σε 7.807 ξενοδοχειακές μονάδες, και το 2014 έχει πλέον υπερδιπλασιαστεί, διαθέτοντας 9.697 μονάδες όλων των κατηγοριών με 403.549 δωμάτια και 778.372 κλίνες.

¹¹⁷ Βλ. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/tourism/data/main-tables>.

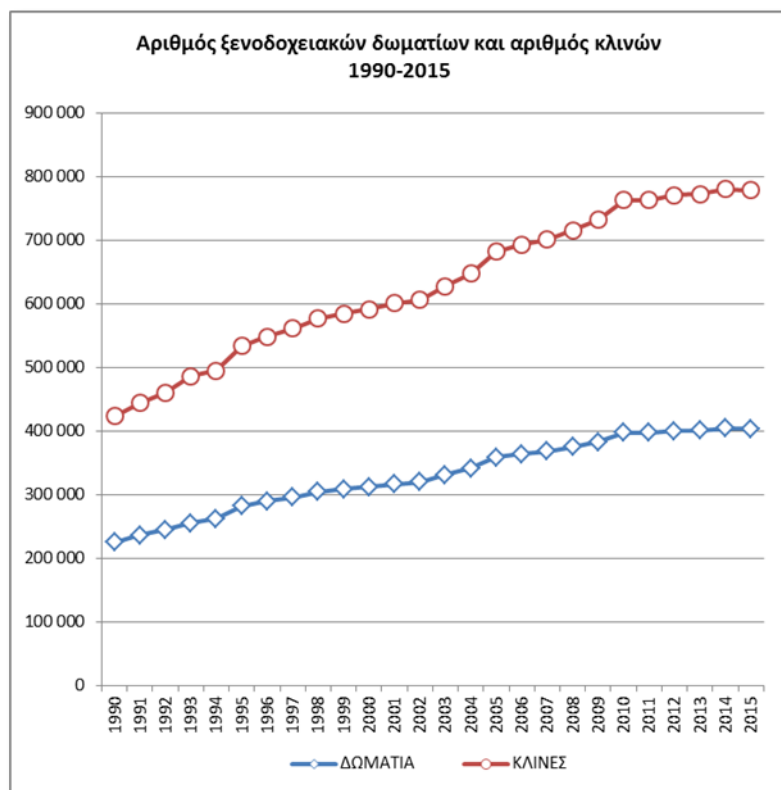
¹¹⁸ Ό.π. (ενημέρωση 9/6/2015).

Διάγραμμα 6.1

Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ και ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 6.2

Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ και ΕΛΣΤΑΤ

Η αύξηση του αριθμού των ξενοδοχειακών μονάδων και της προσφερόμενης δυναμικότητας σε δωμάτια και κλίνες είχε κυμαινόμενο ρυθμό. Από τη μικρή προσθήκη 29 μονάδων (1994) έως τις 336 μονάδες (2005) και από την προσθήκη 8.160 κλινών (1994) έως τις νέες 38.787 κλίνες (1995), σύμφωνα με τα στοιχεία του ΞΕΕ και της ΕΛΣΤΑΤ. Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών δεν άφησε ανεπηρέαστο τον ρυθμό προσθήκης νέων ξενοδοχειακών μονάδων. Πράγματι, από το 2011 εμφανίζεται ανακοπή του ρυθμού αύξησης του ξενοδοχειακού δυναμικού (βλ. διάγραμμα 6.2).

Ο μέσος όρος της δυναμικότητας των ξενοδοχειακών μονάδων το 2015 έχει αυξηθεί σε 80,3 κλίνες ανά μονάδα, σε σύγκριση με το 2008, οπότε ήταν 76,3. Αντίστοιχα, ο μέσος όρος της δυναμικότητας σε αριθμό δωματίων είναι 41,6 το 2015 έναντι 40 το 2008. Αυτό σημαίνει ότι οι νέες μονάδες που έχουν προστεθεί είχαν μεγαλύτερη δυναμικότητα σε σύγκριση με τις μονάδες που αποσύρθηκαν το ίδιο διάστημα. Επισημαίνεται ότι η πλειοψηφία του αριθμού των μονάδων, λόγω της μικρής δυναμικότητας, εξακολουθεί να έχει χαρακτηριστικά μικρής οικογενειακής επιχείρησης. Οι λεγόμενες «μεγάλες» μονάδες είναι μικρή μειοψηφία στο σύνολο των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.

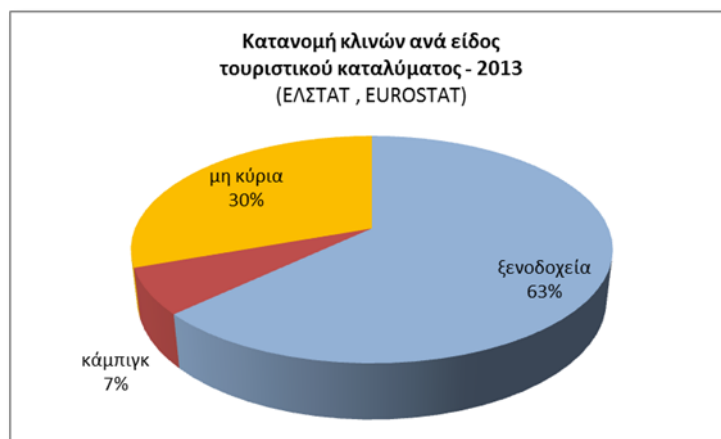
Το ξενοδοχειακό δυναμικό κατανέμεται σε κατηγορίες αστέρων (από 5 έως 1) ανάλογα με τον βαθμό προσφοράς ανέσεων. Πρέπει να σημειωθεί ότι η συνεχής αύξηση του συνολικού αριθμού των μονάδων και της δυναμικότητάς τους σε αριθμό δωματίων και αριθμό κλινών την περίοδο αυτή συνοδεύεται και από σταδιακή ενίσχυση του μεριδίου των προσφερόμενων καταλυμάτων υψηλότερης ποιότητας, όπως απεικονίζεται και στο διάγραμμα 6.2.

Διαπιστώνεται ότι ο αριθμός κλινών στις δύο ανώτερες κατηγορίες (4 και 5 αστέρων) το 2008 αποτελούσαν το 36,7% της συνολικής ξενοδοχειακής δυναμικότητας, αλλά μετά τη δημιουργία αρκετών νέων μονάδων αυτών των κατηγοριών την τελευταία δεκαετία, το 2015 έχουν φθάσει πλέον το 41,1%, όπως φαίνεται στα διαγράμματα 6.4 και 6.5. Η πλειοψηφία, όμως, του αριθμού ξενοδοχειακών μονάδων (το 57,6%) εξακολουθεί να ανήκει στις χαμηλές κατηγορίες του ενός ή των δύο αστέρων, παρά τη σημαντική μείωση αυτού του ποσοστού σε σύγκριση με το 2008, οπότε αποτελούσε σχεδόν το ένα τρίτο του συνόλου (63,8%). Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 6.4 ωστόσο, οι μονάδες των δύο χαμηλότερων κατηγοριών διαθέτουν μόνο το 35,1% του συνολικού δυναμικού των κλινών, είναι επομένως σχετικά μικρής δυναμικότητας.

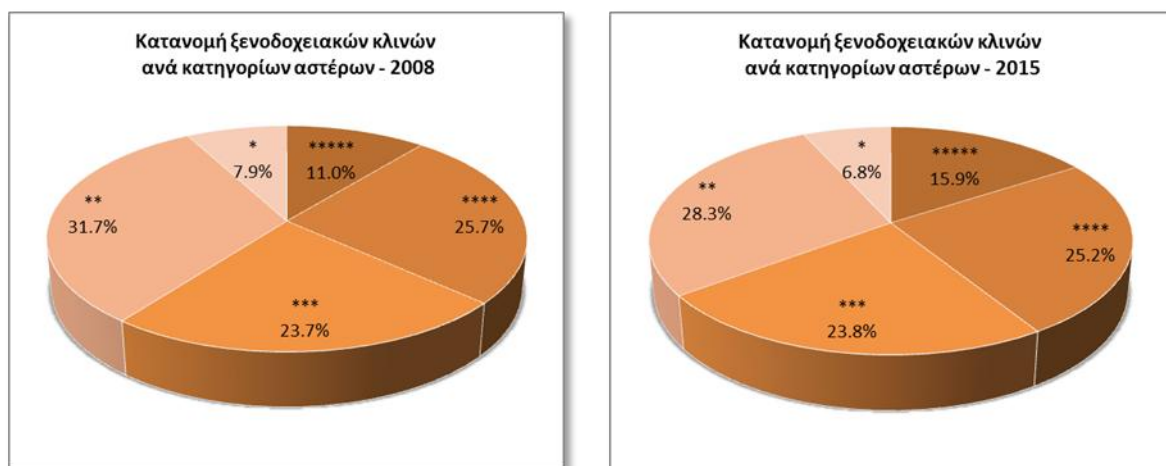
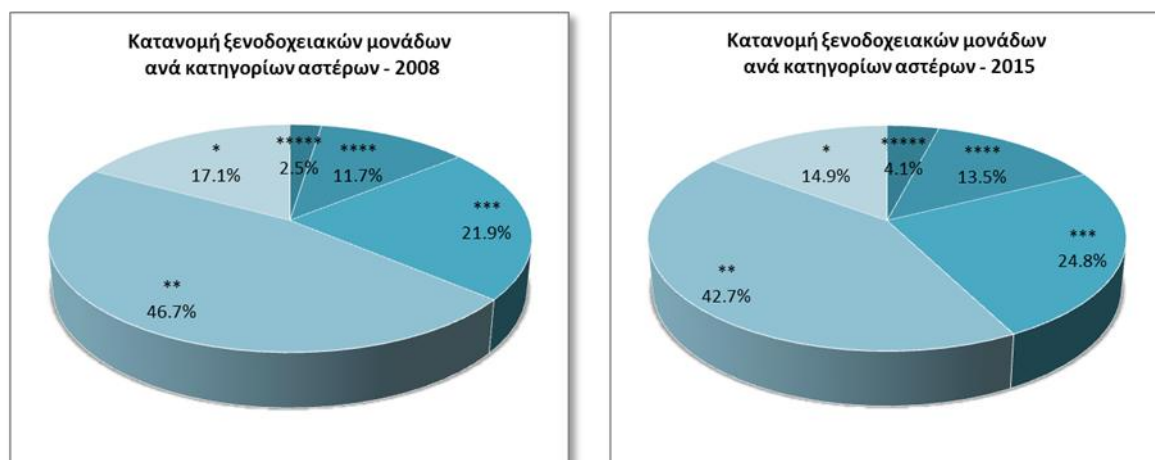
Από την άλλη μεριά, ο συνολικός αριθμός των ξενοδοχείων 5 αστέρων στο σύνολο της χώρας έχει αυξηθεί από 155 το 2001 σε 395 το 2015. Το μερίδιο των προσφερόμενων κλινών των μονάδων αυτών από 1,1% το 2001 έφθασε το 2008 το 11%, και το 2015 το μερίδιο αυτό ήταν 15,9% του συνόλου, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΞΕΕ.

Η αναδιάρθρωση της σύνθεσης των ξενοδοχειακών καταλυμάτων που εκτέθηκε προηγουμένως και απεικονίζεται στα σχετικά διαγράμματα, έχει συμβάλει στη σχετική βελτίωση της συνολικής ποιότητας της τουριστικής προσφοράς και του τουριστικού προϊόντος, τόσο στο γενικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο επιμέρους προορισμών. Ωστόσο, η αναβάθμιση δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένη στις διάφορες περιοχές της χώρας, με αποτέλεσμα σε ορισμένους προορισμούς να υπάρχει ανάγκη να καλυφθεί το σχετικό έλλειμμα ανταγωνιστικότητας που εμφανίζουν.

Υπενθυμίζεται σχετικά ότι το σύστημα κατάταξης καταλυμάτων σε αστέρες (από ένα έως πέντε), βάσει του Π.Δ. 43/2002 και της πρόσφατης Υπουργικής Απόφασης αρ. 216/2015 (ΦΕΚ 10/Α/09.01.2015), εφαρμόζεται στις μονάδες ξενοδοχειακών καταλυμάτων, ενώ για τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και τα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα εφαρμόζεται το σύστημα κατάταξης σε κατηγορίες κλειδιών (από ένα έως τέσσερα), βάσει του Π.Δ. 337/2000 ή σε τρεις κατηγορίες (από τέσσερα έως δύο κλειδιά), βάσει της νεότερης Υπουργικής Απόφασης αρ. 21185/2014 (ΦΕΚ 2840/Α/22.10.2014).

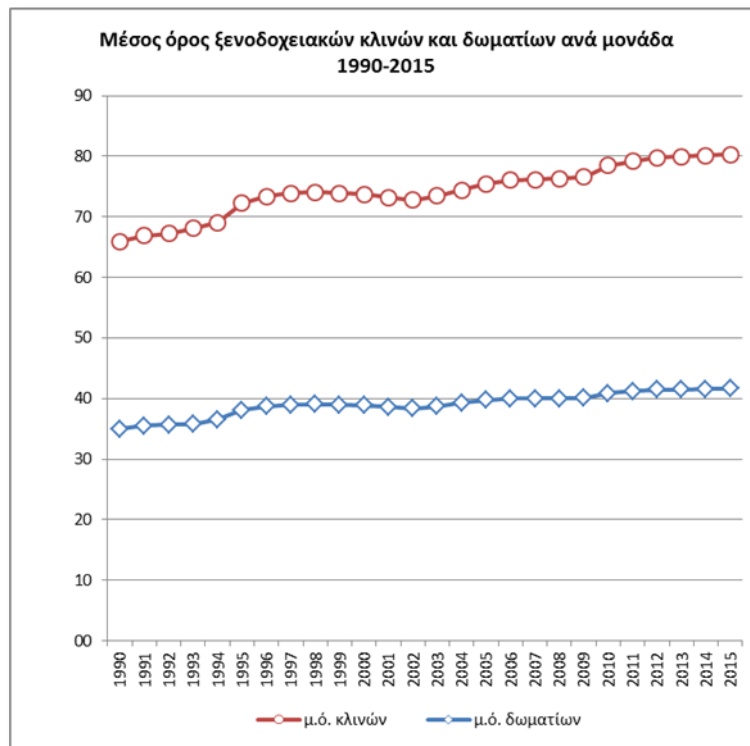
Διάγραμμα 6.3

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Διάγραμμα 6.4**Διάγραμμα 6.5**

Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ και ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 6.6

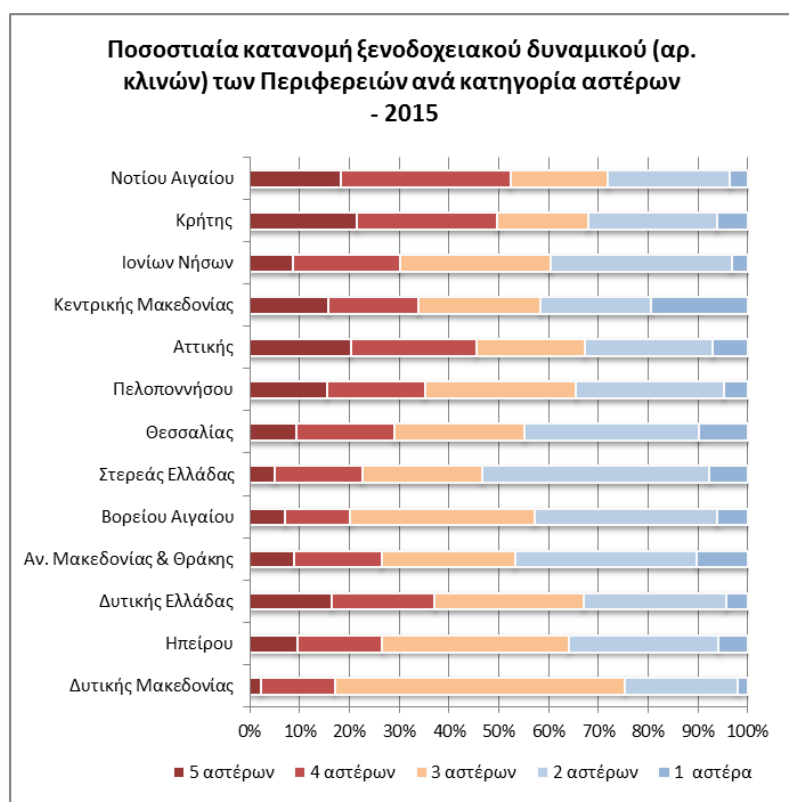
Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ και ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 6.7

Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ

Διάγραμμα 6.8

Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ

Πίνακας 6.1 Κατανομή ξενοδοχειακού δυναμικού Περιφερειών (αριθμός κλινών) ανά κατηγορία - 2015

Περιφέρεια	5 αστέρων	4 αστέρων	3 αστέρων	2 αστέρων	1 αστέρα	σύνολο	μ.ο. κλινών/ μονάδα	ποσοστό κλινών 5 αστέρων	ποσοστό στο σύνολο χώρας
Νοτίου Αιγαίου	35 758	66 605	38 050	48 165	6985	195 563	93.7	18.3%	28.9%
Κρήτης	36 055	47 329	30 567	43 276	10313	167 540	108.2	21.5%	29.1%
Ιονίων Νήσων	7 950	19 598	27 712	33 165	2956	91 381	99.0	8.7%	6.4%
Κεντρικής Μακεδονίας	13 739	15 834	21 290	19 424	16 786	87 073	74.1	15.8%	11.1%
Αττικής	11 803	14 661	12 737	14 898	4 023	58 122	90.0	20.3%	9.5%
Πελοποννήσου	5 961	7 427	11 569	11 285	1 820	38 062	59.4	15.7%	4.8%
Θεσσαλίας	2 686	5 710	7 476	10 093	2 809	28 774	50.3	9.3%	2.2%
Στερεάς Ελλάδας	1 472	5 037	6 948	13 108	2 202	28 767	54.9	5.1%	1.2%
Βορείου Αιγαίου	1 595	2 862	8 215	8 111	1 364	22 147	56.8	7.2%	1.3%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	1 926	3 754	5 708	7 791	2 188	21 367	55.7	9.0%	1.6%
Δυτικής Ελλάδας	3 106	3 859	5 605	5 365	799	18 734	74.9	16.6%	2.5%
Ηπείρου	1 509	2 717	5 952	4 735	949	15 862	40.1	9.5%	1.2%
Δυτικής Μακεδονίας	137	840	3 341	1 296	112	5 726	46.1	2.4%	0.1%
Σύνολο	123 697	196 233	185 170	220 712	53 306	779 118	80.5	15.9%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ

Στους 295 χώρους τουριστικής οργανωμένης κατασκήνωσης (κάμπινγκ) υπάρχει δυνατότητα να φιλοξενηθούν ακόμη 80.482 άτομα, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΞΕΕ.¹¹⁹ Περισσότερα αναπτύσσονται στο σχετικό κεφ. 6.3.

6.2 Η γεωγραφική κατανομή του ξενοδοχειακού δυναμικού ανά Περιφέρεια¹²⁰

Οι γεωγραφικές ιδιαιτερότητες της χώρας μας και οι προσφερόμενοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι έχουν διαμορφώσει τα βασικά χαρακτηριστικά της γεωγραφικής κατανομής της τουριστικής προσφοράς. Αυτή βέβαια είναι συνάρτηση και άλλων καθοριστικών παραγόντων, όπως οι προτιμήσεις της ζήτησης, τα κατά καιρούς παρεχόμενα κίνητρα με τη μορφή κρατικών ενισχύσεων ή φοροαπαλλαγών, οι συγκοινωνιακές υποδομές, κ.ά.

Όπως είναι φυσικό, η κατανομή δεν είναι ισόρροπη, ούτε μεταξύ γεωγραφικών περιφερειών ούτε και στο εσωτερικό της καθεμιάς τους, μεταξύ παράλιων και ορεινών περιοχών. Είναι χαρακτηριστικό ότι η μεγάλη πλειοψηφία των ξενοδοχειακών καταλυμάτων είναι εγκατεστημένη στους νησιωτικούς προορισμούς. Πράγματι, με βάση τα στοιχεία του ΞΕΕ, στα νησιά βρίσκεται το 56,8% του συνόλου των ξενοδοχειακών μονάδων της χώρας (5.516 μονάδες), το 65% του συνολικού αριθμού δωματίων (262.502 δωμάτια) και το 64,9% του συνολικού αριθμού ξενοδοχειακών κλινών (505.891 κλίνες).¹²¹ Τα παραπάνω ποσοστά είναι αυξημένα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα μεγέθη του 2010 (το 54,7% των μονάδων και το 62,1% των κλινών). Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως απόρροια της αυξανόμενης ελκυστικότητας της νησιωτικής Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού.

Εξετάζοντας τον πίνακα 6.1 και το διάγραμμα 6.3, παρατηρούμε, ότι ο κύριος όγκος των ξενοδοχειακών μονάδων, δωματίων και κλινών το 2015 συγκεντρώνεται στο Νότιο Αιγαίο και στην Κρήτη. Συγκεκριμένα, στις δύο αυτές νησιωτικές Περιφέρειες συγκεντρώνεται αθροιστικά πάνω από το ένα τρίτο του συνόλου των μονάδων (ποσοστό 37,5%) και σχεδόν το ήμισυ του συνολικού αριθμού δωματίων και του συνολικού αριθμού κλινών της χώρας (46,6%). Ακολουθούν οι Περιφέρειες Ιονίων και Κεντρικής Μακεδονίας, με 92.584 και 91.102 κλίνες αντίστοιχα. Οι πιο «αδύναμες» Περιφέρειες, από άποψη ξενοδοχειακού δυναμικού, είναι εκείνες που βρίσκονται στο ηπειρωτικό δυτικό τόξο, δηλαδή οι Περιφέρειες Δυτικής Ελλάδος, Ηπείρου και Δυτικής Μακεδονίας.

Από άποψη μεγέθους μονάδων, στην Κρήτη και στα Ιόνια νησιά βρίσκονται και οι μεγαλύτερες ξενοδοχειακές μονάδες, όπως φαίνεται από τον μέσο όρο δυναμικότητας (108,2 και 99 κλίνες ανά μονάδα, αντίστοιχα), έναντι του εθνικού μέσου όρου των 80,5 κλινών ανά μονάδα. Οι μικρότερες μονάδες βρίσκονται στην Ήπειρο, στη Δυτική Μακεδονία και στη Θεσσαλία, με μέση δυναμικότητα 40,1, 46,1 και 50,3 κλίνες ανά μονάδα, αντίστοιχα.

Ως προς την περιφερειακή κατανομή των ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία, διαπιστώνουμε ότι τις περισσότερες κλίνες πέντε αστέρων διαθέτει η Κρήτη (36.055 κλίνες), και ακολουθεί η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (35.758 κλίνες). Σε αρκετή απόσταση βρίσκεται η τρίτη κατά σειρά Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (13.739 κλίνες) ακολουθούμενη από την Περιφέρεια Αττικής (11.803 κλίνες). Στο άλλο άκρο, τις περισσότερες κλίνες ενός αστέρα διαθέτει η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και η Κρήτη.

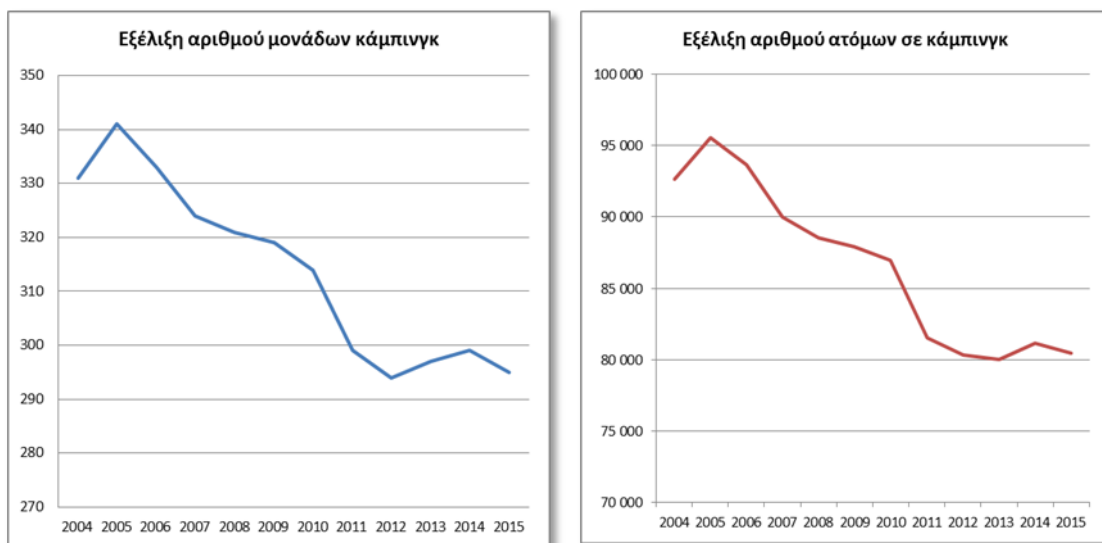
Η Κρήτη πρωτεύει και ως Περιφέρεια «υψηλής κατηγορίας», με βάση την ποσοστιαία περιφερειακή κατανομή των ξενοδοχειακών κλινών ανά κατηγορία, αφού συγκεντρώνει το 29,1% του συνόλου των κλινών πέντε αστέρων της χώρας.

¹¹⁹ Οι χώροι κάμπινγκ διαθέτουν 1.144 θέσεις και 23.948 οικίσκους. Ενημέρωση: 1/7/2015.

¹²⁰ Στο κεφάλαιο αυτό, ως «ξενοδοχειακές μονάδες» αναφέρονται εκείνες που χαρακτηρίζονται ως «ξενοδοχεία», βάσει του Ν. 4276/2014, στις οποίες δεν περιλαμβάνονται οι οργανωμένες τουριστικές κατασκήνωσεις (κάμπινγκ). Αυτές εξετάζονται ξεχωριστά στο επόμενο κεφάλαιο 6.3.

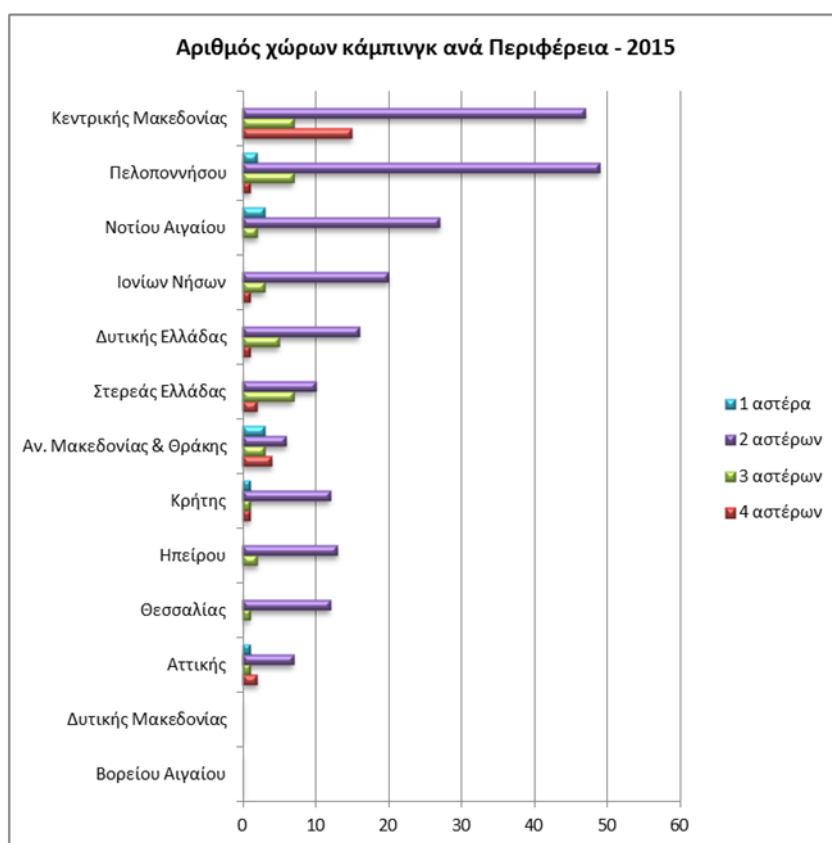
¹²¹ Επεξεργασία των στοιχείων για το ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας, που παρέχει το ΞΕΕ (Ιούνιος 2015).

Διάγραμμα 6.9

Πηγές στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΞΕΕ

Διάγραμμα 6.10

Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ

Ακολουθεί η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου με 28,9%. Είναι αξιοσημείωτο ότι στις δύο αυτές Περιφέρειες είναι εγκατεστημένο το 57% του συνόλου των κλινών πέντε αστέρων που διαθέτει η χώρα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό κλινών κατηγορίας πέντε αστέρων στο σύνολο των ξενοδοχείων κάθε Περιφέρειας, όπως φαίνεται παραστατικά στο σχετικό διάγραμμα 6.8 και στον πίνακα 6.1, συγκεντρώνει η Περιφέρεια Κρήτης (21,5% του συνόλου των κλινών της Περιφέρειας). Ακολουθούν οι Περιφέρειες Αττικής (20,3%), Νοτίου Αιγαίου (18,3%) και Δυτικής Ελλάδας (16,6%). Οι τέσσερις αυτές Περιφέρειες έχουν ποσοστό ανώτερο από το εθνικό ποσοστό στο σύνολο των ξενοδοχείων της χώρας (15,9%). Το χαμηλότερο σχετικό ποσοστό συγκεντρώνει η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (μόλις 2,4% του συνόλου των προσφερόμενων ξενοδοχειακών κλινών στην Περιφέρεια) και οι Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας (5,1%) και Βορείου Αιγαίου (7,2%).

Επισημαίνεται, πάντως, ότι σε πολλές περιοχές της χώρας σημαντικό μερίδιο των καταλυμάτων κατέχουν τα μη κύρια καταλύματα (ενοικιαζόμενα δωμάτια και ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες και τουριστικές επαύλεις), τα οποία όμως δεν περιλαμβάνονται στην παραπάνω καταγραφή. Η έλλειψη αναλυτικών και έγκυρων στοιχείων για αυτήν την κατηγορία καταλυμάτων αντικατοπτρίζει τη δυσκολία να γίνει συστηματική καταγραφή όλων των ειδών τουριστικών καταλυμάτων, με ποικίλο βαθμό νόμιμης λειτουργίας, εξειδικευμένων ανά περιοχή. Οι υπάρχουσες εκτιμήσεις, όπως εκτέθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο 6.1, αναφέρονται στο σύνολο της επικράτειας, χωρίς να διατίθεται γεωγραφική κατανομή των καταλυμάτων αυτών.

6.3 Η προσφορά των τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (κάμπινγκ)

Σε αντίθεση με την συνεχή αυξητική τάση που παρουσιάζει ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων, οι επιχειρήσεις εκμετάλλευσης οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων (camping) παρουσιάζουν σχετική απώλεια του δυναμισμού τους, παρά την πρόσφατη υπαγωγή τους στα «κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα» βάσει του νόμου 4276/2014. Πράγματι, έχει μειωθεί ο αριθμός των μονάδων από 331 με δυναμικότητα 92.677 ατόμων το 2004, στις 297 μονάδες για 80.015 άτομα το 2013, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, δεδομένου ότι για τα έτη 2014 και 2015 δεν διατίθενται στοιχεία. Το μέσο μέγεθος ανά μονάδα έπεσε από 280 άτομα το 2004, σε 269 άτομα το 2013. Με βάση τα στοιχεία του ΞΕΕ, το 2015 λειτουργούν 295 μονάδες με δυναμικότητα 80.482 ατόμων (μέση δυναμικότητα 273 άτομα).

Σημειώνουμε ότι, για τον υπολογισμό της δυναμικότητας των χώρων οργανωμένης κατασκήνωσης ως προς τη δυνατότητα διανυκτέρευσης τουριστών, θεωρείται από την Eurostat αλλά και από τις προδιαγραφές που ισχύουν στη χώρα μας, ότι σε κάθε θέση (pitch), καθώς και σε κάθε οικίσκο, υπολογίζονται 4 άτομα ή θέσεις κλινών (bed-places), όταν δεν διευκρινίζεται η συγκεκριμένη δυναμικότητα.¹²²

Ο μειωμένος δυναμισμός της ζήτησης για αυτής της μορφής καταλύματα διαπιστώνεται και από την πορεία του αριθμού των αντίστοιχων διανυκτερεύσεων στη χώρα μας, όπως αναφέρθηκε και στο σχετικό κεφάλαιο 3.

Ο αριθμός των διαθέσιμων θέσεων στις 27 χώρες μέλη της Ε.Ε. κατά την δεκαετία 2001-2010 παρέμεινε σχεδόν σταθερός, περί τα 10,2 εκ.,¹²³ ενώ ο συνολικός αριθμός των διατιθέμενων διαθέσιμων θέσεων κλινών στις 27.838 μονάδες, που λειτουργήσαν το 2013 σε σύνολο 28 χωρών της ΕΕ, είχε πέσει στις 9.925.966.¹²⁴ Από αυτό το συνολικό δυναμικό, το 40% των θέσεων κλινών κατασκήνωσης βρίσκονται στη Γαλλία και την Ιταλία, ενώ στην Ελλάδα ανήκει μόλις το 0,8% του συνόλου, έναντι 0,9% το 2009.¹²⁵

¹²² Eurostat, *Methodological manual for tourism statistics – 2014 edition*, version 3.1, σ.71.

¹²³ Eurostat, *Tourism statistics - annual results for the accommodation sector*, στο *Statistics explained*, στοιχεία Νοεμβρίου 2014.

¹²⁴ Eurostat, *Database*, τελευταία ενημέρωση πίνακα 9/6/2015.

¹²⁵ Eurostat, *Statistics in focus*, 25/2010.

Πίνακας 6.2 Κατανομή οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων ανά Περιφέρεια και ανά κατηγορία αστερών – 2015

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	5 αστέρων	4 αστέρων	3 αστέρων	2 αστέρων	1 αστέρα	Γενικό Άθροισμα
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	0	4	3	6	3	16
Αττικής	0	2	1	7	1	11
Βορείου Αιγαίου	0	0	0	0	0	0
Δυτικής Ελλάδας	0	1	5	16	0	22
Δυτικής Μακεδονίας	0	0	0	0	0	0
Ηπείρου	0	0	2	13	0	15
Θεσσαλίας	0	0	1	12	0	13
Ιονίων Νήσων	0	1	3	20	0	24
Κεντρικής Μακεδονίας	0	15	7	47	0	69
Κρήτης	0	1	1	12	1	15
Νοτίου Αιγαίου	0	0	2	27	3	32
Πελοποννήσου	0	1	7	49	2	59
Στερεάς Ελλάδας	0	2	7	10	0	19
σύνολο	0	27	39	219	10	295

Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ

Πίνακας 6.3 Εξέλιξη δυναμικότητας οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων 2008-2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Αριθμός μονάδων	321	319	314	299	294	297	299	295
Αριθμός ατόμων	88 572	87 892	86 958	81 549	80 339	80 015	81 163	80 482
Μέσος όρος ατόμων/ μονάδα	276	276	277	273	273	269	271	273

Πηγή στοιχείων: ΞΕΕ και ΕΛΣΤΑΤ

Την περίοδο 2005-2013 στις 28 χώρες μέλη της ΕΕ ο αριθμός των διανυκτερεύσεων που πραγματοποιήθηκαν από μη μονίμους κατοίκους σε οργανωμένους χώρους κατασκήνωσης παρέμεινε σχεδόν σταθερός και κυμάνθηκε μεταξύ 120 και 124 εκ., σύμφωνα με την Eurostat.¹²⁶

Στάσιμος εμφανίζεται ο αριθμός μονάδων το 2015 στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΞΕΕ. Συγκεκριμένα, λειτουργούν 295 μονάδες, με συνολική δυναμικότητα 1.144 θέσεις και 23.948 οικίσκους, με δυνατότητα φιλοξενίας 80.482 ατόμων.¹²⁷ Παρατηρούμε ότι ο μεγάλος αριθμός των οικίσκων, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι υπάρχουν αρκετές μονάδες κάμπινγκ που περιλαμβάνουν αποκλειστικά οικίσκους, αποκαλύπτουν μια τάση συγκαλυμμένης λειτουργίας καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου μέσα στους χώρους κατασκήνωσης. Κατά μια άλλη εκδοχή, αρκετοί χώροι κάμπινγκ τείνουν να μεταβληθούν σε άτυπα ξενοδοχεία, που απλώς περιλαμβάνουν και ορισμένες θέσεις για σκηνές ή τροχόσπιτα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΞΕΕ, το 2015 οι 11 μονάδες κάμπινγκ της Αττικής διαθέτουν μόνον 9 θέσεις και 932 οικίσκους, οι 16 μονάδες της Αν. Μακεδονίας & Θράκης διαθέτουν μόλις 10 θέσεις και 2.094 οικίσκους ενώ οι 59 μονάδες της Πελοποννήσου διαθέτουν 58 θέσεις και 4.239 οικίσκους.

Παρά τη μείωση του συνολικού αριθμού των μονάδων τουριστικών κατασκηνώσεων, η μεγαλύτερη συγκέντρωση χώρων κάμπινγκ εξακολουθεί να παρουσιάζεται στην Κεντρική Μακεδονία, όπως φαίνεται και στον πίνακα 6.3 και στο διάγραμμα 6.5, με 69 μονάδες με δυνατότητα φιλοξενίας 23.835 ατόμων, έναντι 79 μονάδων το 2010 με θέσεις για 27.453 άτομα. Ειδικότερα, σε σύγκριση με το έτος 2010, στη Χαλκιδική υπάρχουν 37 μονάδες με θέσεις για 11.986 άτομα, έναντι 45 μονάδων για 14.733 άτομα το 2010, και στην Πιερία 29 μονάδες για 7.934 άτομα έναντι 30 για 8.129 άτομα το 2010.

Στην Πελοπόννησο παρατηρείται επίσης μεγάλη συγκέντρωση μονάδων κάμπινγκ, με 59 μονάδες με θέσεις για 4.239 άτομα. Σημαντική συγκέντρωση παρατηρείται, ακόμη, στις Κυκλάδες με 29 μονάδες, σε αντίθεση με τα Δωδεκάνησα, όπου αριθμούνται μόλις 3 χώροι κάμπινγκ (ανά ένας στην Αστυπάλαια, τη Λέρο και την Πάτμο). Η διαφορά αυτή μεταξύ των δύο νησιωτικών Περιφερειακών Ενοτήτων μπορεί να αποδοθεί, σε μεγάλο βαθμό, στο αυξημένο κόστος μεταφοράς (επιβατών και οχημάτων) στα νησιά που απέχουν μεγάλη απόσταση από τον Πειραιά.

Στα Ιόνια νησιά λειτουργούν συνολικά 24 μονάδες με δυνατότητα φιλοξενίας 1.866 ατόμων. Άλλες 22 μονάδες για 1.666 άτομα λειτουργούν στη Δυτική Ελλάδα. Οι μονάδες αυτές απευθύνονται, ως προς την αγορά του εξωτερικού, κυρίως στους τουρίστες από την γειτονική Ιταλία.

Σε δύο Περιφέρειες, της Δυτικής Μακεδονίας και του Βορείου Αιγαίου, και για διαφορετικούς λόγους, δεν υπάρχει καμία οργανωμένη τουριστική κατασκήνωση (κάμπινγκ) εφοδιασμένη με το απαραίτητο Ειδικό Σήμα Λειτουργίας. Από την υπόλοιπη Ελλάδα, χωρίς χώρους κάμπινγκ είναι ακόμη εννέα πρώην νομοί: Άρτας, Βοιωτίας, Ευρυτανίας, Δράμας, Ημαθίας, Καρδίτσας, Κιλκίς, Πέλλας και Σερρών. Το γεγονός αυτό αντανakλά, αφενός, τη γενική πτωτική τάση της ζήτησης γι' αυτό το είδος καταλυμάτων και αφετέρου, τις ιδιαίτερες γεωγραφικές και κλιματολογικές συνθήκες των περιοχών αυτών, οι οποίες γενικά δεν ευνοούν τη διαμονή σε κατασκηνώσεις.

Για τις οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις (κάμπινγκ), εφαρμόζεται πλέον το σύστημα κατάταξης σε κατηγορίες αστέρων, βάσει του Ν. 4276/2014 και της Υ.Α. 41129/02.07.2015 (ΦΕΚ 1476/Β/14.07.2015), αντικαθιστώντας το προηγούμενο σύστημα με τάξεις (από Α' έως Δ'), που ίσχυε από το 1987 (ΦΕΚ 557/1987). Οι χώροι κάμπινγκ κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες αστέρων (από πέντε έως ένα), ανάλογα με τον βαθμό ανέσεων που παρέχουν σε όσους χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους. Επισημαίνουμε ότι έως σήμερα καμία μονάδα δεν έχει καταταγεί στην ανώτερη κατηγορία των πέντε αστέρων.

¹²⁶ Eurostat, *Database*, τελευταία ενημέρωση πίνακα 12/5/2015.

¹²⁷ Όπως εμφανίζονται στη σχετική ιστοσελίδα www.grhotels.gr (1/7/2015).

Συνομογραφίες - αρκτικόλεκτα

ΔΛΤ = Δορυφόροι Λογαριασμοί Τουρισμού

ΕΛΣΤΑΤ = Ελληνική Στατιστική Αρχή

ΕΣΥΕ = Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

ΞΕΕ = Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος

ΟΟΣΑ = Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΤτΕ = Τράπεζα της Ελλάδος

AIA = Athens International Airport (Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών)

ETC = European Travel Commission [Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ταξιδιών]

OECD = Organisation for Economic Co-operation and Development [ΟΟΣΑ]

TSA = Tourism Satellite Accounts [Δορυφόροι Λογαριασμοί Τουρισμού]

UNWTO = United Nations World Tourism Organisation [Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού]

WEF = World Economic Forum

WTTC = World Travel and Tourism Council

Βιβλιογραφικές πηγές και πηγές στοιχείων

- Athens International Airport, *Aerostat handbook 2014*, Athens, 2015
- __, *Aerostat handbook 2010*, Athens, 2011
- __, *Aerostat handbook 2009*, Athens, 2010
- __, *Aerostat handbook 2008*, Athens, 2009
- __, *Aerostat handbook 2007*, Athens, 2008
- __, *Aerostat 2006*, Athens 2007
- __, *Aerostat 2005*, Athens 2006
- National Bank of Greece, *Economic & Market Analysis*, November 2010
- DGCIS, *Conjoncture Hôtelière*, décembre 2010
- ETC, *European Tourism 2015 Trends and Prospects* (Q1/2015), Brussels, May 2015
- ETC/UNWTO, *The Chinese Outbound Travel Market*, 2013
- Eurostat, *Statistics explained*, Tourism statistics - nights spent at tourist accommodation establishments, March 2015
- __, *Newsrelease*, 29 January 2015
- __, *Statistics explained*, Tourism statistics - annual results for the accommodation sector, στοιχεία Νοεμβρίου 2014
- __, *Methodological manual for tourism statistics – 2014 edition*, version 3.1
- __, *Tourism Satellite Accounts (TSA) in Europe*, 2013 edition, 2013
- __, *Europe in Figures - Eurostat Yearbook 2010 και 2014*
- __, *Statistics in focus*, 69/2008 και 25/2010
- __, *Panorama on tourism*, 2006
- __, *Community Methodology on Tourism Statistics*, 1998
- Future Foundation – Amadeus, *Future Traveller Tribes 2030*, 2015
- Institute for Tourism and Leisure Studies, *TourMIS* (βάση στατιστικών δεδομένων)

- Mylonas, P & Magginas, N, “Unleashing Greece’s Medium-Term Growth Potential” στο National Bank of Greece, *Greece, Economic & Market Analysis*, November 2010
- OECD, *Tourism Trends and Policies 2014*, OECD Publishing, 2014
- UN, *World Population Prospects: The 2012 Revision*, Vol. I – Comprehensive Tables, United Nations, New York, 2013
- UN-UNWTO-Eurostat-OECD, *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework 2008*, Luxembourg, Madrid, New York, Paris, 2010
- UNWTO, *International tourism trends in EU-28 member states – Current situation and forecasts for 2020-2025-2030*, (2014)
- __, *World Tourism Barometer*, Vol. 13, August 2015
- __, *World Tourism Barometer*, Vol. 9, No 1, February 2011
- __, *Tourism Highlights* _2010 edition, _2011 edition, _2012 edition, _2013 edition, _2014 edition, _2015 edition
- UNWTO-ETC, *Demographic Change and Tourism*, 2010
- WTO – ETC, *Handbook on Tourism Forecasting Methodologies*, 2008
- World Economic Forum, *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009*
- _ 2011
- _ 2013
- _ 2015
- WTTC, *Travel & Tourism Economic impact 2015 - World*, 2015
- ΕΛΣΤΑΤ, *Δελτία Τύπου*, 23 Απριλίου 2010, 21 Σεπτεμβρίου 2010, 21 Ιανουαρίου 2011, 30 Σεπτεμβρίου 2014, 9 Μαρτίου 2015, 25 Σεπτεμβρίου 2015
- ΕΛΣΤΑΤ, *Εθνικοί Λογαριασμοί*, Τελική κατανάλωση (www.statistics.gr)
- ΕΟΤ (Δ/νοση Μελετών και Επενδύσεων), *Εξέλιξη τουριστικής κίνησης 2004*, Οκτώβριος 2004
- Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ), *Η εποχικότητα του τουρισμού στην Ελλάδα*, 2014
- Τράπεζα της Ελλάδος, *Νομισματική πολιτική 2014-2015*, Ιούνιος 2015
- __, *Εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών*, Ανακοίνωση 7/4/2015, _Ανακοίνωση 22/7/2015, Ανακοίνωση 22/9/2015
- __, *Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας*, τ.132, Σεπτ-Οκτ 2010, _ τ.135, Φεβρ 2010, _τ.137 Μάιος-Ιούνιος 2011, _τ. 161, Μαρτ-Απρ 2015, _τ. 162, Μάιος-Ιούνιος 2015
- __, *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2014*, Αθήνα, Φεβρουάριος 2015
- __, *Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών, Αιτίες ανισορροπιών και προτάσεις πολιτικής*, Επιμ. Γ. Οικονόμου, Σ. Σαμπεθεί, Γ. Συμιγιάννης, Αθήνα, Ιούλιος 2010
- __, Έρευνα συνόρων για την ταξιδιωτική δαπάνη, στο ΤτΕ, *Οικονομικό Δελτίο*, τ. 27, 07/2007
- Α. Χατζηδάκης, *Εξέλιξη τουριστικής κίνησης 2005-2008*, Cubeart editions, Αθήνα, Οκτώβριος 2008
- Α. Χατζηδάκης, *Ανάλυση της πορείας της τουριστικής κίνησης 2001-2010*, ΕΟΤ-Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, 2011

ΜΕΡΟΣ II.

**Ανάλυση της τουριστικής κίνησης
στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης**

(για 33 χώρες)

II. Ανάλυση της τουριστικής κίνησης στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης

Προκειμένου να διερευνηθούν οι τάσεις της τουριστικής ζήτησης, είναι απαραίτητο να εξεταστούν οι βασικές μεταβλητές που τη διαμορφώνουν, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, για καθεμιά από τις κύριες χώρες πηγές εισερχόμενου τουρισμού.

Στους πίνακες και τα διαγράμματα που ακολουθούν, παρουσιάζεται η εξέλιξη των βασικών μεγεθών της τουριστικής κίνησης προς την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, χωριστά σε δύο σελίδες για κάθε μια από τις 33 κυριότερες χώρες προέλευσης τουριστών.

Ειδικότερα, παρουσιάζονται πρώτα τα βασικά χαρακτηριστικά μεγέθη κάθε χώρας (πληθυσμός, έκταση νόμισμα, γλώσσα, συνολικό Α.Ε.Π., κατά κεφαλήν Α.Ε.Π., ρυθμός ανάπτυξης, πληθωρισμός, ανεργία), και ακόμη, η συνολική τουριστική δαπάνη.

Στους πίνακες αυτούς περιλαμβάνονται αναλυτικά στοιχεία για την περίοδο 2005 έως 2014 σχετικά με την εξέλιξη ορισμένων μεταβλητών που αποτελούν χαρακτηριστικούς δείκτες της τουριστικής κίνησης, όπως, ο αριθμός των αφίξεων στα σύνορα, ο αριθμός των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα τις οποίες πραγματοποίησαν στη χώρα μας οι τουρίστες προερχόμενοι από κάθε χώρα, η κατανομή των αφίξεων ανά μέσο μεταφοράς καθώς και η μέση διάρκεια παραμονής, με βάση τα επίσημα στοιχεία διεθνών οργανισμών και της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ).

Παρουσιάζονται, επίσης, οι δαπάνες που πραγματοποίησαν οι εξερχόμενοι ταξιδιώτες συνολικά σε όλους τους διεθνείς προορισμούς, σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, καθώς και ειδικά οι δαπάνες στη χώρα μας, όπως αυτές προκύπτουν από σχετική έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος για ορισμένες χώρες, και εξάγονται αντίστοιχοι σχετικοί δείκτες. Τέλος, παρουσιάζεται, για κάθε χώρα προέλευσης, ο συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων που πραγματοποίησαν οι τουρίστες σε όλα τα είδη καταλυμάτων, όπως υπολογίζονται από την Τράπεζα της Ελλάδος βάσει της Έρευνας Συνόρων.

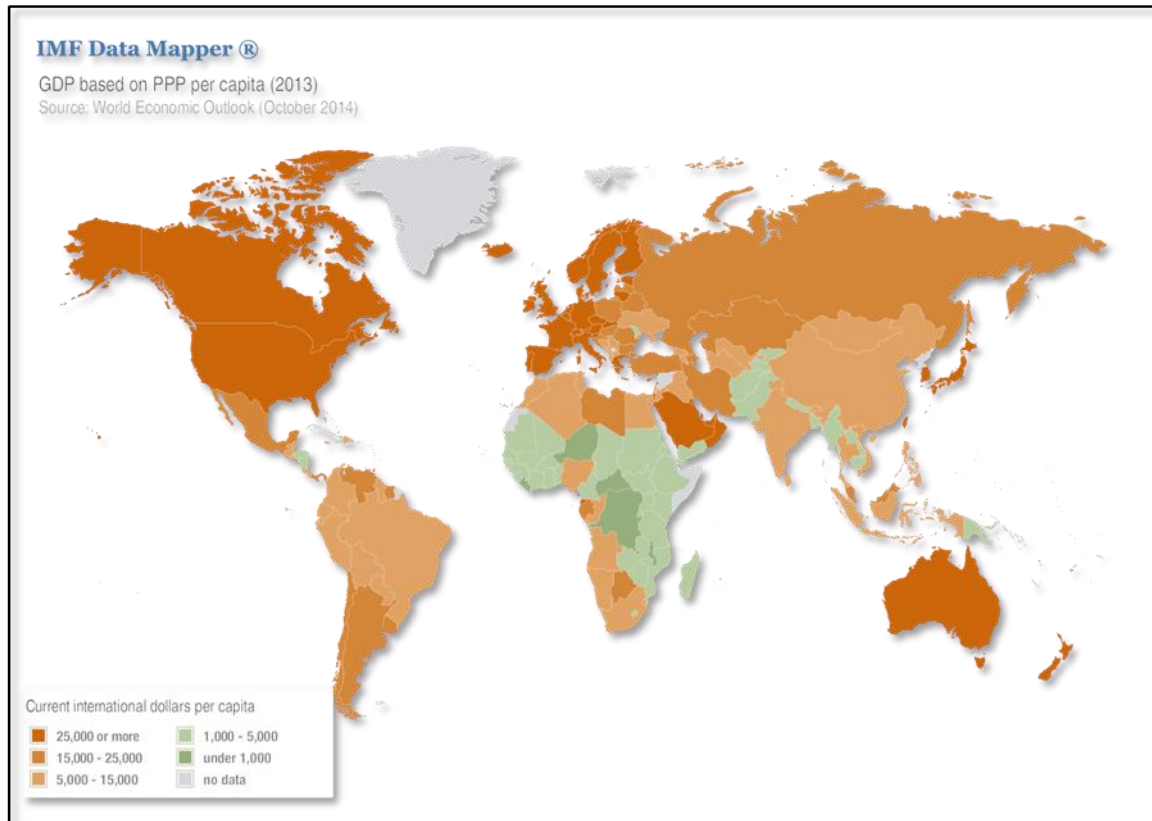
Επισημαίνονται, ειδικότερα, οι βασικές τάσεις της τουριστικής ζήτησης ανά χώρα προέλευσης προς τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, όπως προκύπτουν από τα διαθέσιμα στοιχεία.

Στα διαγράμματα, που συνοδεύουν την παρουσίαση κάθε χώρας προέλευσης, απεικονίζεται η πορεία των αφίξεων στα σύνορα από το 1990 έως το 2014, η κατανομή τους ανά μέσο μεταφοράς, η εποχικότητα των αφίξεων ανά μήνα, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα και συνολικά σε όλα τα είδη καταλυμάτων, και η εξέλιξη των ταξιδιωτικών εισπράξεων από την κάθε χώρα προέλευσης.

Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία για τις αφίξεις στα σύνορα, τα οποία παρουσιάζονται στους πίνακες και στα διαγράμματα που ακολουθούν, προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού, τα οποία εφαρμόστηκαν στη διάρκεια δύο περιόδων:

- Περίοδος 1990-2006: καταγραφή των αφίξεων αλλοδαπών υπηκόων από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥΕ).
- Περίοδος 2007-2014: υπολογισμός των αφίξεων μη μονίμων κατοίκων, βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ, την οποία υιοθετεί η ΕΛΣΤΑΤ.

Οι ισχυρότερες αγορές, με βάση το εκτιμώμενο κατά κεφαλήν ΑΕΠ για το 2013 (IMF).

Πηγή: ΔΝΤ (IMF)

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Μεθοδολογικές επεξηγήσεις στους Πίνακες του Μέρους II

Όροι	Ορισμοί	Πηγή στοιχείων:	Έτος αναφοράς
Πληθυσμός		= IMF, <i>World Economic Outlook</i> , April 2015	2014
Έκταση		UN, Statistics Division, <i>Undata</i> - 2013	2011
Πρωτεύουσα, Γλώσσα		= IMF	
Νόμισμα		= IMF, <i>World Economic Outlook</i> , April 2015	2014
Συνολικό Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (σε τρέχουσες τιμές)	= IMF, <i>World Economic Outlook</i> , April 2015	2014
Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. (USD)	σε Ισοδύναμο Αγοραστικής Δύναμης [PPP]	= IMF, <i>World Economic Outlook</i> , April 2015	2014
Ρυθμός ανάπτυξης	= ποσοστιαία μεταβολή Α.Ε.Π. ως προς προηγούμενο έτος	= IMF, <i>World Economic Outlook</i> , April 2015	2014
Πληθωρισμός	= μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής	= IMF, <i>World Economic Outlook</i> , April 2015	2014
Ανεργία	= ποσοστό ανέργων στο σύνολο ενεργού πληθυσμού 15-74 ετών [ILO]	= IMF, <i>World Economic Outlook</i> , April 2015	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	= Travel expenditure (UNWTO)	UNWTO, <i>World Tourism Barometer</i> , Vol. 13, April 2015, Statistical Annex	2014
Δαπάνη στη Ελλάδα (εκ. ευρώ)	= τουριστικές εισπράξεις ανά χώρα προέλευσης - ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών (βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ)	ΤτΕ, <i>Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας</i> , τ. 161, Μαρ-Απρ 2015 και ΤΤΕ, <i>Εξελίξεις στο Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο Πληρωμών 2014</i> 07/04/2015	2014
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	= δαπάνη στην Ελλάδα/ σύνολο δαπανών μη μονίμων κατοίκων (ΤτΕ)		2014
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	= έως το 2006: αφίξεις αλλοδαπών στα σύνορα = από το 2007 και εξής: αφίξεις μη μονίμων κατοίκων στα σύνορα	ΕΣΥΕ ΕΛΣΤΑΤ (έρευνα ΤτΕ)	2014
Μέση δαπάνη/ αφικνούμενο (εκ. ευρώ)	= σύνολο δαπάνης στην Ελλάδα / αριθμός αφίξεων από τη χώρα προέλευσης	ΤτΕ (Έρευνα Συνόρων)	2014
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	= αφίξεις με προέλευση χώρα/ σύνολο αφίξεων αλλοδαπών (ή μη μονίμων κατοίκων)	ΕΛΣΤΑΤ	2014
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	= αριθμός αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα	ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat	2014
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	= αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα	ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat	2014
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων/ αφικνούμενο	= αριθμός διανυκτερεύσεων/ αριθμό αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα		2014
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι μη κατοίκων	= μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων ανά ταξίδι μη κατοίκων σε όλα τα είδη καταλυμάτων	ΤτΕ, <i>Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας</i> , τ. 149 και τ. 161	2014
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)	= συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων μη κατοίκων σε όλα τα είδη καταλυμάτων	ΤτΕ, <i>Εξελίξεις στο Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο Πληρωμών 2014</i> , 7/4/2015	2014

1. ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Πληθυσμός : 23 590 χιλ. [υπολογ. 2014]

Εκταση : 7 741 220 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Καμπέρα

Γλώσσα: αγγλική, αυτόχθονες

Νόμισμα: δολάριο Αυστραλίας (AUD)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 1 444.2 δισ. USD [2014]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 46 433 USD [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: 2.1% [2013]

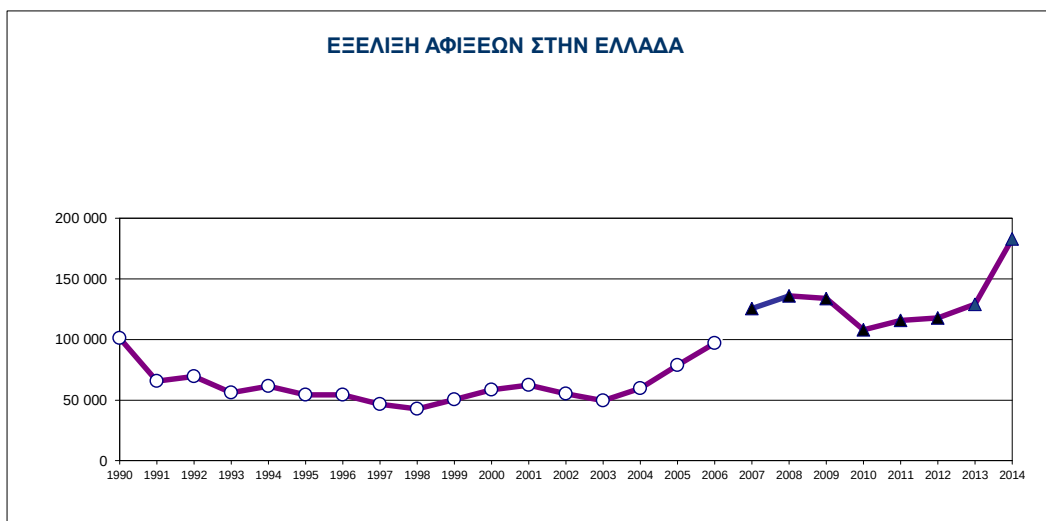
Πληθωρισμός: 2.5% [2013]

Ανεργία: 5.6% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	11 283	11 700	14 700	18 400	17 600	22 500	27 300	28 100	28 600	26 300
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	132.8	188.0	128.2	160.4	180.4	146.7	164.6	156.4	176.8	238.9
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	3.1	1.7	1.1	1.4	1.7	1.5	1.6	1.5	1.5	1.8
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	78 849	97 087	125 636	136 086	133 869	108 088	115 902	117 852	129 112	183 080
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	1 684	1 936	1 020	1 179	1 348	1 357	1 420	1 327	1 369	1 305
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.53%	0.61%	0.78%	0.85%	0.90%	0.72%	0.71%	0.76%	0.72%	0.83%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	105 820	114 883	129 504	133 547	114 951	149 887	167 884	152 208	177 771	206 313
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	256 897	287 795	318 925	311 999	271 811	346 096	392 709	348 541	412 731	487 103
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	2.4	2.5	2.5	2.3	2.4	2.3	2.3	2.3	2.3	2.4
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		14.4	11.3	12.3	13.2	12.4	12.7	10.6	12.8	12.7

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού:

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται από την ΕΣΥΕ οι αφίξεις αλλοδαπών στα σύνορα
- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνάρων της ΤτΕ

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ - AU

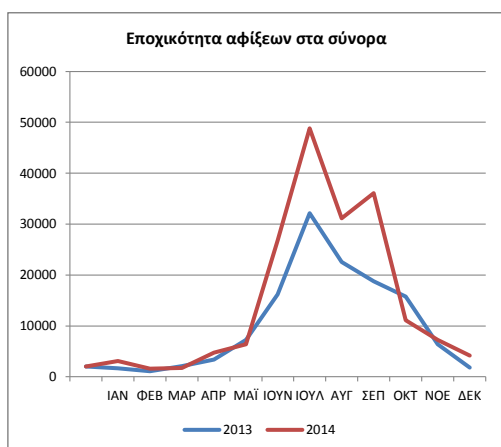

ΤΑΣΕΙΣ

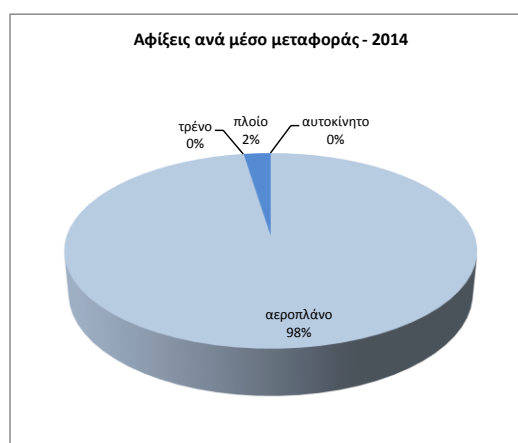
- Η εισροή τουριστών υπήρξε σχετικά σταθερή έως το 2003 αλλά από το 2004 έως το 2008 καταγράφεται αξιόλογη ανάκαμψη των αφίξεων. Μετά την κάμψη των ετών 2009 και 2010 ακολούθησε ανοδική πορεία.
- Σχεδόν αποκλειστική πύλη εισόδου είναι το αεροδρόμιο της Αθήνας.
- Η πλειοψηφία επιλέγει για διαμονή ξενοδοχειακά καταλύματα.
- Η μεγάλη διάρκεια παραμονής και η μεγάλη μέση δαπάνη ανά αφικνούμενο ενδεχομένως οφείλονται στη σημαντική συμμετοχή των αποδήμων.
- Η μελλοντική πορεία θα είναι συνάρτηση των παραγόντων που διαμορφώνουν τις συνθήκες στις αερομεταφορές μακρινών αποστάσεων (κόστος καυσίμων, ασφάλεια, σταθερότητα, κλπ.)

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

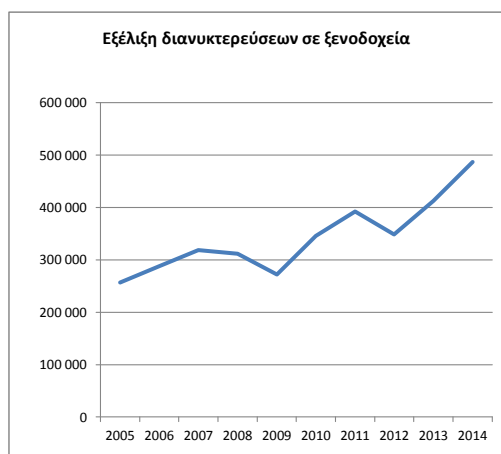
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	178 603	0	4 477	0	183 080
μερίδιο	97.6%	0.0%	2.4%	0.0%	100.0%

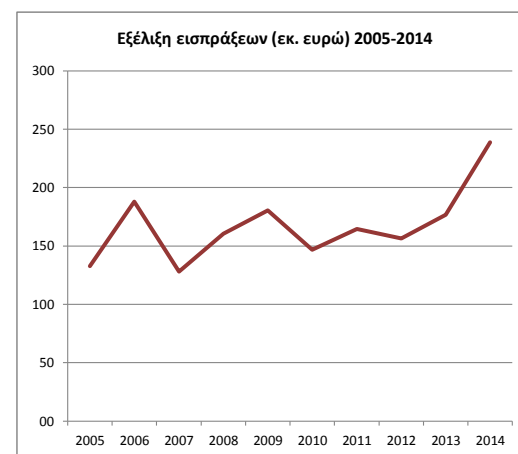
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

2. ΑΥΣΤΡΙΑ

Πληθυσμός : 8.520 χιλ. [υπολογ. 2014]

Εκταση : 83 879 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Βιέννη

Γλώσσα: γερμανική

Νόμισμα: ευρώ [EUR]

Συνολικό Α.Ε.Π. : 416.1 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 44 402 δολάρια [2013]

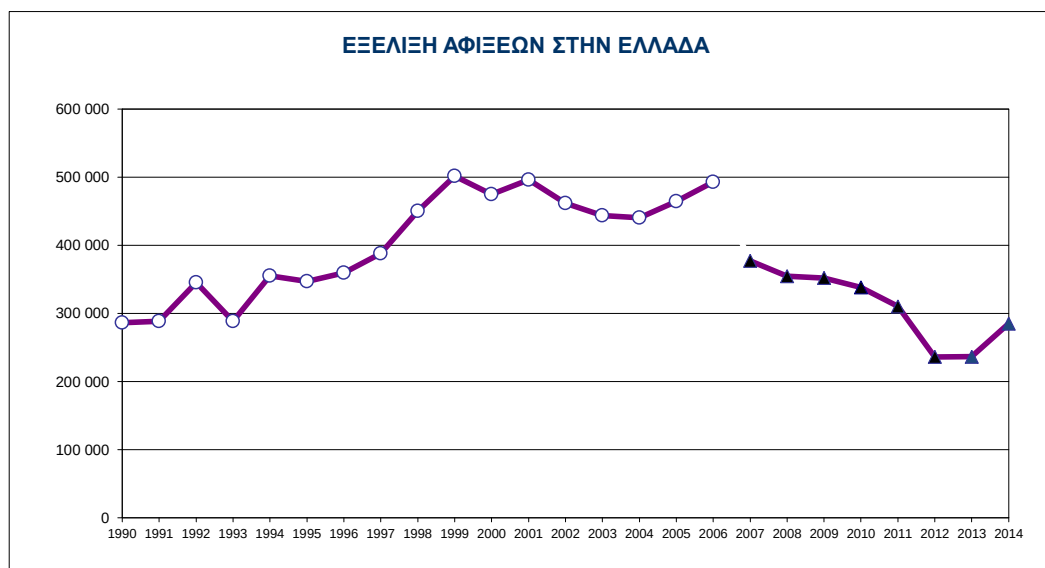
Ρυθμός ανάπτυξης: 0.3% [2013]

Πληθωρισμός: 2.1% [2013]

Ανεργία: 4.9% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	9 300	9 600	10 600	11 400	10 800	10 200	10 500	10 100	10 300	10 800
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	335.7	345.9	230.7	275.1	285.6	276.3	255.4	194.5	212.4	245.4
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	3.1	3.0	2.0	2.4	2.7	2.9	2.4	1.9	1.8	1.9
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	464 470	492 921	377 341	354 748	352 223	338 367	310 358	236 416	236 476	285 132
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	723	702	611	775	811	817	823	823	898	861
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	3.15%	3.07%	2.33%	2.23%	2.36%	2.25%	1.89%	1.52%	1.32%	1.29%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	192 384	203 720	229 718	192 185	191 743	175 593	171 512	149 786	162 971	179 697
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	1 460 367	1 618 590	1 578 983	1 350 641	1 211 417	1 175 892	1 139 149	986 998	1 071 323	1 148 674
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	7.6	7.9	6.9	7.0	6.3	6.7	6.6	6.6	6.6	6.4
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		10.8	11.4	11.3	11.2	10.4	10.7	10.0	10.2	10.1
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				3 964 700	3 923 300	3 519 800	3 336 300	2 365 500	2 442 500	2 874 500

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΑΥΣΤΡΙΑ - ΑΤ

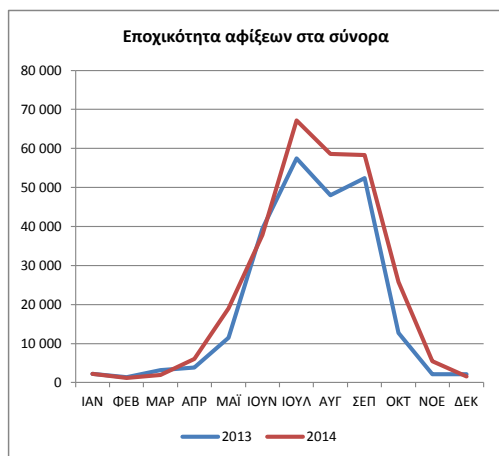

ΤΑΣΕΙΣ

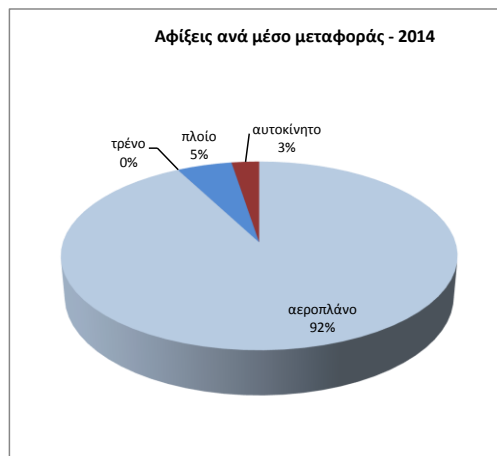
- Για τους Αυστριακούς η Ελλάδα είναι προορισμός διακοπών, όπως φαίνεται από τον μέσο αριθμό διανυκτερεύσεων ανά άφιξη σε ξενοδοχειακό κατάλυμα (6,4 το 2014) και από τη μέση διάρκεια παραμονής, που αν και μειούμενη, διατηρείται πάνω από 10 ημέρες.
- Η συνεχής κάμψη του αριθμού των αφίξεων μετά το 2007 ανακόπηκε το 2013, με σημάδια ανάκαμψης το 2014.
- Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία βρίσκεται χαμηλά, στα προ του 2002 επίπεδα.
- Η μέση δαπάνη ανά ταξίδι εμφανίζεται να ακολουθεί γενικά ανοδική τάση.
- Σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατευθύνονται λιγότεροι από τους μισούς αφικνούμενους στα σύνορα ενώ οι περισσότεροι καταλύουν σε ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα.
- Εμφανίζεται έντονη εποχικότητα των αφίξεων, με συγκέντρωση στους θερινούς μήνες.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

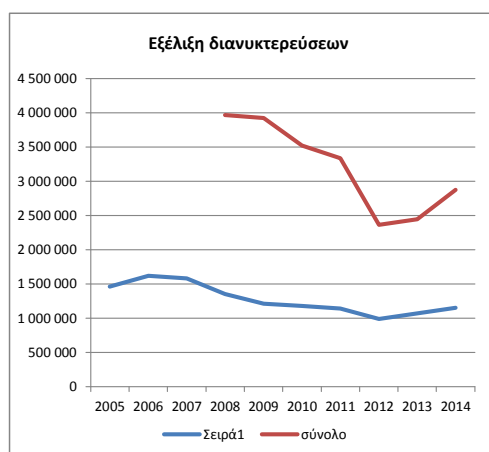
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	263 060	11	14 711	7 350	285 132
μερίδιο	92.3%	0.0%	5.2%	2.6%	100.0%

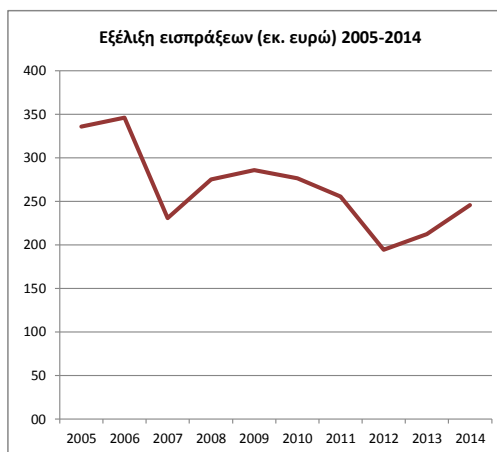
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

3. ΒΕΛΓΙΟ

Πληθυσμός : 11 204 χιλ. [υπολογ. 2014]

Εκταση : 30 530 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Βρυξέλλες

Γλώσσα: γαλλική 40% φλαμανδική 60%

Νόμισμα: ευρώ (EUR)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 508,3 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 40 760 δολάρια [2013]

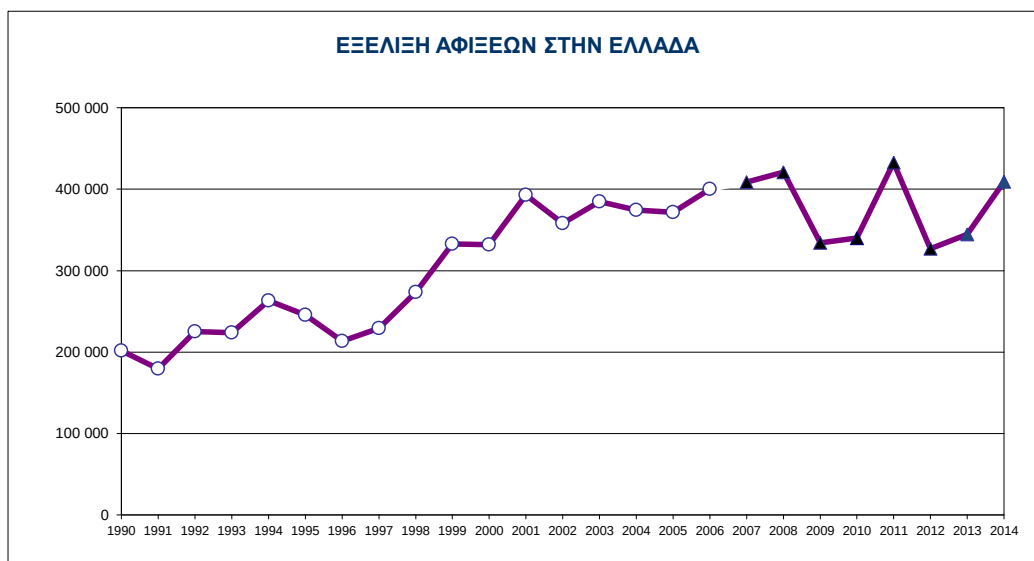
Ρυθμός ανάπτυξης: 1.0% [2014]

Πληθωρισμός: 0.5% [2014]

Ανεργία: 8.5% [2014]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	15 000	15 500	17 700	19 700	20 400	18 900	20 500	20 300	21 900	23 800
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	281.2	315.5	314.4	359.5	313.7	247.4	316.3	259.9	283.2	311.8
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	2.6	2.8	2.8	3.1	3.0	2.6	3.0	2.6	2.4	2.4
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	371 790	400 219	408 654	420 748	334 240	339 836	432 625	326 937	344 554	409 198
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	756	788	769	854	939	728	731	795	822	762
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	2.52%	2.50%	2.53%	2.64%	2.24%	2.26%	2.63%	2.11%	1.92%	1.86%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	215 678	221 034	239 014	233 136	225 718	232 627	265 696	229 144	245 012	263 194
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	1 417 256	1 533 015	1 564 315	1 523 693	1 452 533	1 471 804	1 597 661	1 371 449	1 524 353	1 503 927
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	6.6	6.9	6.5	6.5	6.4	6.3	6.0	6.0	6.2	5.7
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		10.2	9.6	9.3	10.5	9.3	9.3	9.9	9.6	9.2
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				3 886 800	3 499 200	3 164 700	4 023 300	3 245 200	3 312 300	3 747 800

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

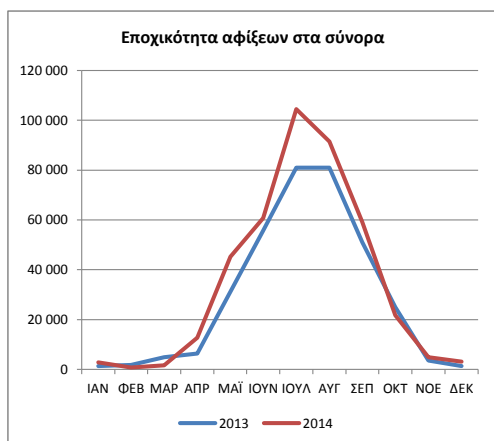
ΒΕΛΓΙΟ - ΒΕ

ΤΑΣΕΙΣ

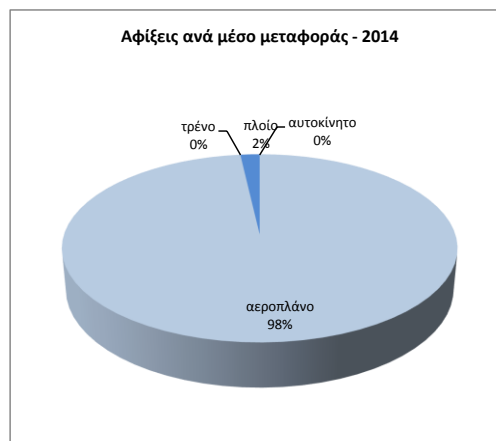
- Η Ελλάδα είναι για τους Βέλγους προορισμός διακοπών, όπως φαίνεται από τον μέσο αριθμό διανυκτερεύσεων ανά άφιξη σε ξενοδοχειακό κατάλυμα (5,7 το 2013) και από τη μέση διάρκεια παραμονής, σταθερά πάνω από 9 ημέρες.
- Την ανοδική πορεία της δεκαετίας 1990-2000 διαδέχεται μια στασιμότητα του αριθμού των αφίξεων στα σύνορα μετά το 2001, με παράλληλη μείωση του αριθμού των διανυκτερεύσεων, ενώ η πτώση του 2009 εμφανίζεται να έχει ανακοπεί και το 2014 οι αφίξεις έφθασαν τα επίπεδα του 2008.
- Η κυμαινόμενη πορεία των αφίξεων συνοδεύεται και από τη διακύμανση της μέσης δαπάνης ανά αφικνούμενο.
- Παρά την ανάκαμψη των εισπράξεων το 2013 και 2014, αυτές δεν έφθασαν τα επίπεδα του 2008.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

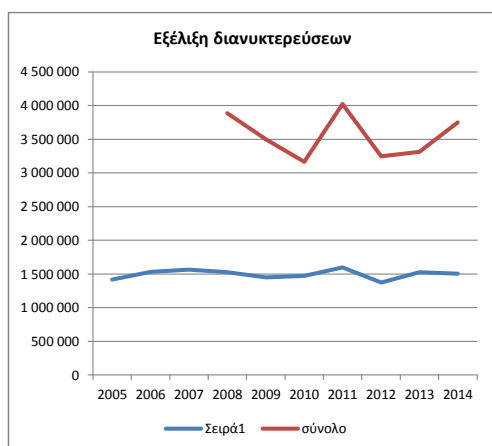
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	401 794	0	7 403	0	409 198
μερίδιο	98.2%	0.0%	1.8%	0.0%	100.0%

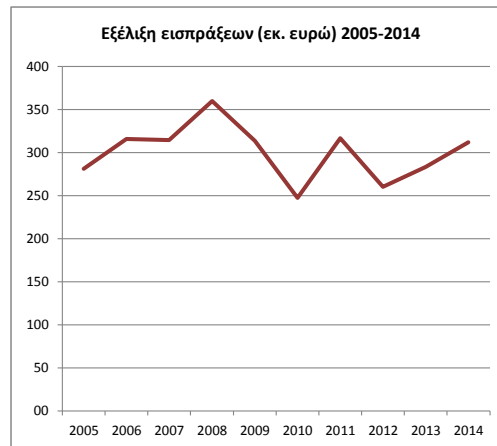
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ και ΤτΕ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

4. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Πληθυσμός : 7 202 χιλ. [2014]

Εκταση : 111 000 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Σόφια

Γλώσσα: βουλγαρική

Νόμισμα: λεβ

Συνολικό Α.Ε.Π. : 53.0 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 16 518 δολάρια [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: 1.0% [2013]

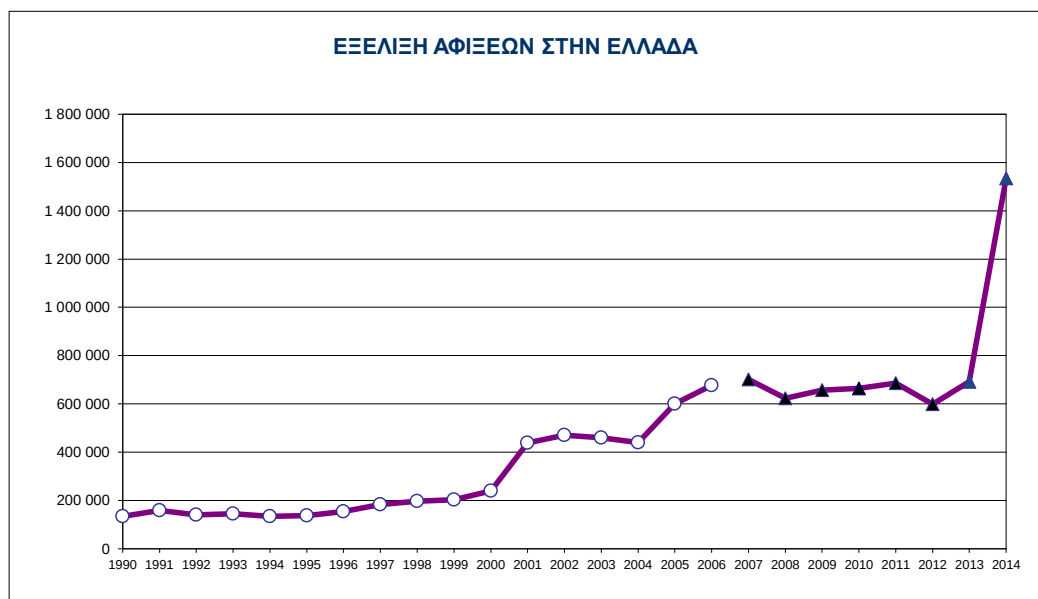
Πληθωρισμός: -1.6% [2014]

Ανεργία: 13.0% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)										
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)							78.4	76.6	92.2	188.4
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα							0.7	0.8	0.8	1.4
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	599 872	677 368	701 666	623 476	657 130	664 389	686 209	599 110	691 874	1 534 565
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)							114	128	133	123
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	4.06%	4.22%	4.34%	3.91%	4.41%	4.43%	4.18%	3.86%	3.86%	6.96%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα			130 675	165 667	152 479	126 122	146 586	145 347	172 066	196 410
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα			337 992	451 791	453 389	391 898	476 494	490 415	557 864	636 457
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.			2.6	2.7	3.0	3.1	3.3	3.4	3.2	3.2
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)							1 962 300	1 969 300	2 319 700	6 089 700

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ - BG

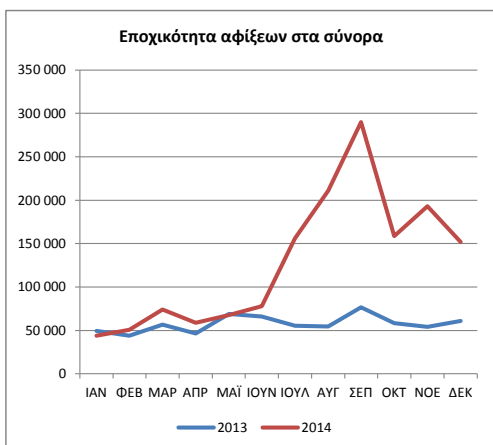

ΤΑΣΕΙΣ

- Καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη τουριστικού ρεύματος από τη Βουλγαρία ήταν η ένταξή της στην ΕΕ το 2007 και η κατάργηση της απαίτησης για χορήγηση visa.
- Η ΕΛΣΤΑΤ έχει αναθεωρήσει (προς τα κάτω) τα παλαιότερα στοιχεία για τις αφίξεις του 2007.
- Μεταξύ 2007 και 2013 εμφανίζεται σταθερότητα στα επίπεδα των αφίξεων.
- Η εμφανιζόμενη εκτόξευση του αριθμού των αφίξεων στα σύνορα το 2014, ιδίως το β' εξάμηνο, και ο διπλασιασμός της συνολικής δαπάνης δεν εναρμονίζεται με τον ρυθμό αύξησης του αριθμού διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα, σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη.
- Ο κύριος όγκος των αφίξεων πραγματοποιείται με αυτοκίνητο (93,5% το 2014).

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

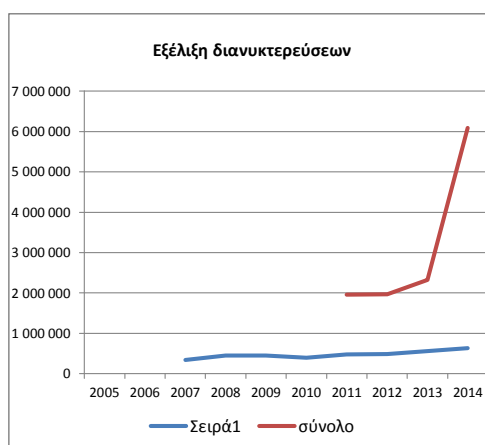
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	14 219	1 004	84 450	1 434 891	1 534 565
μερίδιο	0.9%	0.1%	5.5%	93.5%	100.0%

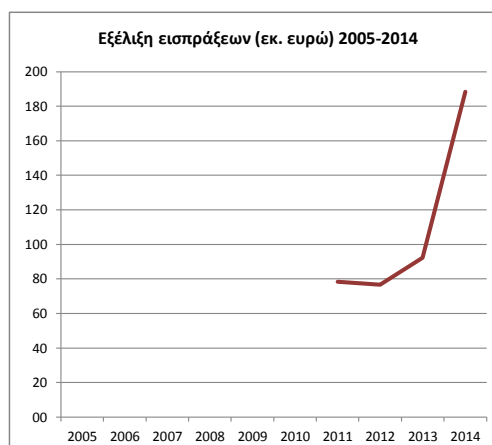
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

5. ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Πληθυσμός: 201.0 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση: 8 574 880 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Μπραζιλια

Γλώσσα: πορτογαλική

Νόμισμα: ρεάλ

Συνολικό Α.Ε.Π.: 2 246.0 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.: 14 987 δολάρια [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: 2.5% [2013]

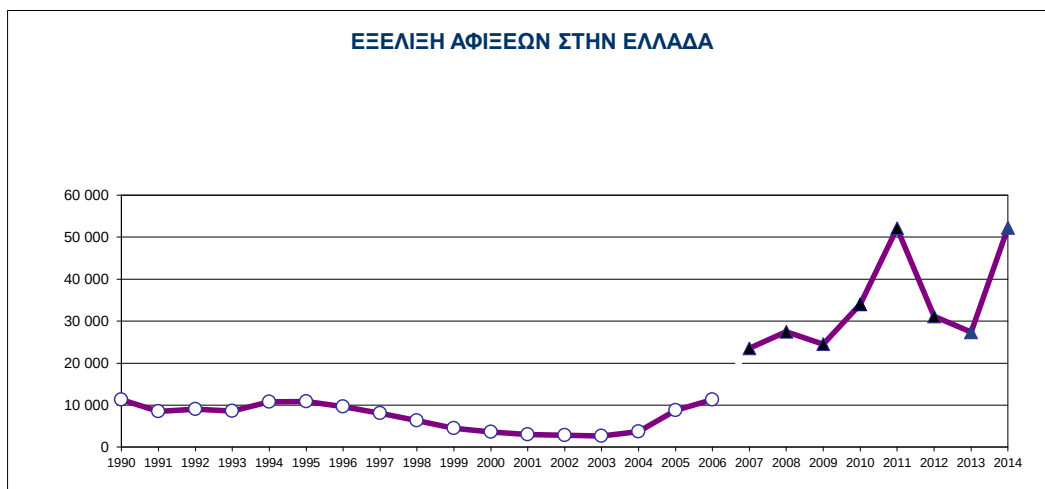
Πληθωρισμός: 6.2% [2013]

Ανεργία: 5.4% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	4 700	5 800	8 200	11 000	10 900	16 400	21 300	22 200	25 000	25 600
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	8 760	11 267	23 532	27 485	24 540	34 015	52 118	31 125	27 355	52 217
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.06%	0.07%	0.15%	0.17%	0.16%	0.23%	0.32%	0.20%	0.15%	0.24%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα		24 426	32 087	37 533	34 549	41 974	57 899	43 878		
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα				92 487	81 156	98 118	132 134	101 161		
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.				2.5	2.3	2.3	2.3	2.3		

Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ
- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδόκης

BRAZILIA - BR

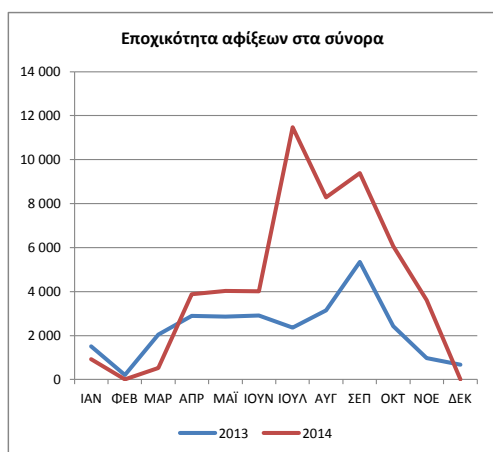

ΤΑΣΕΙΣ

- Η "αναδυόμενη" αγορά της Βραζιλίας σημειώνει ανοδική πορεία των αφίξεων στην Ελλάδα μετά το 2005.
- Έχει καταλάβει τη 10η θέση στην παγκόσμια κατάταξη ως προς την τουριστική δαπάνη στο εξωτερικό.
- Στην Ευρώπη απευθύνεται το 40% των εξερχόμενων τουριστών από τη Βραζιλία. Εκτιμάται ότι ο τουρισμός προς την Ευρώπη θα αυξάνεται κατά 1,5% ετησίως έως το 2019 (ETC). Ωστόσο, ο συνολικός όγκος των αφίξεων στη χώρα μας, όπως αυτός υπολογίζεται βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ, παραμένει ακόμη σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.
- Παρουσιάζει ενδιαφέρον η παρουσία των αφίξεων και στους εαρινούς και φθινοπωρινούς μήνες, γεγονός που οφείλεται στη γεωγραφική της θέση και τις περιόδους διακοπών.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

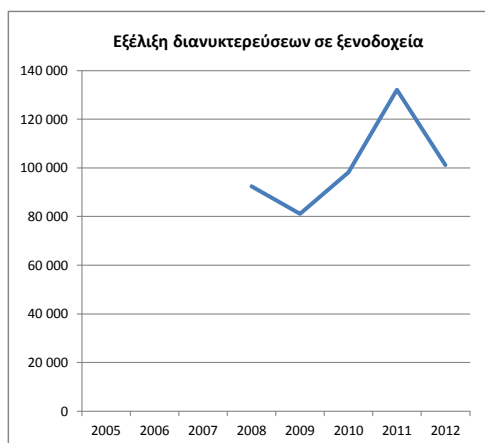
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	50 576	0	1 641	0	52 217
μερίδιο	96.9%	0.0%	3.1%	0.0%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

6. ΓΑΛΛΙΑ

Πληθυσμός : 63 920 χιλ. [υπολογ. 2014]

Εκταση : 549 190 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Παρίσι

Γλώσσα: γαλλική

Νόμισμα: ευρώ (EUR)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 2 846 889 δισεκ. δολάρια [2014]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 40 375 δολάρια [2014]

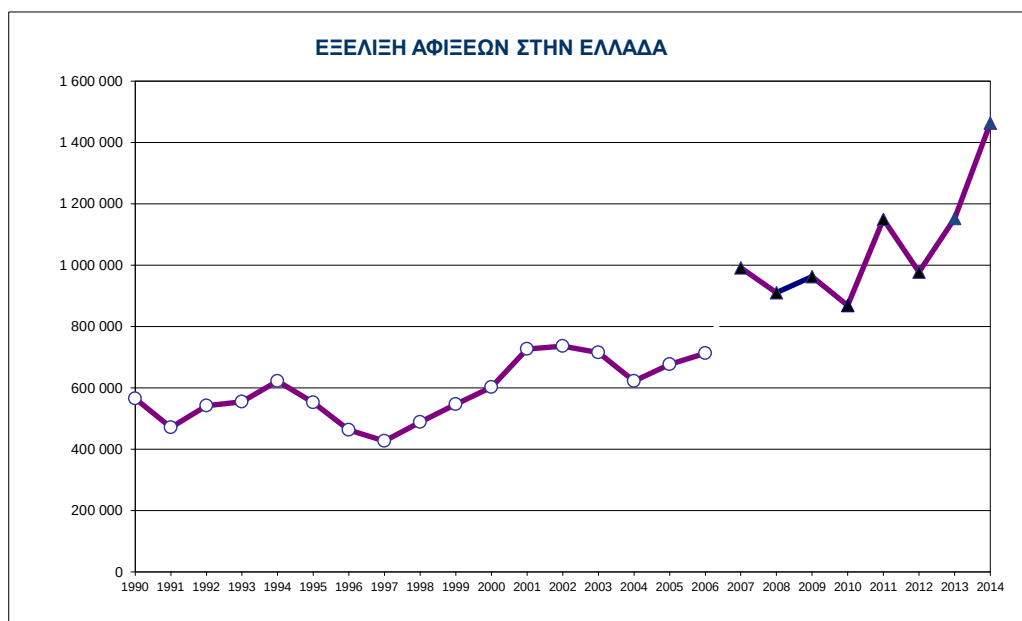
Ρυθμός ανάπτυξης: 0.4% [2014]

Πληθωρισμός: 0.6% [2014]

Ανεργία: 10.2% [2014]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	31 800	32 600	38 200	41 400	38 400	39 000	44 900	40 000	43 000	48 700
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	617.3	573.9	718.2	778.3	732.3	641.2	839.6	763.9	905.5	1 129.1
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	5.8	5.1	6.3	6.7	7.0	6.7	8.0	7.6	7.7	8.7
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	676 658	712 131	991 117	910 021	962 435	868 348	1 149 388	977 376	1 152 217	1 463 157
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	912	806	725	855	761	738	730	782	786	772
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	4.58%	4.44%	6.13%	5.71%	6.45%	5.79%	7.00%	6.30%	6.43%	6.64%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	607 468	577 691	665 361	678 145	749 442	737 178	826 929	714 749	779 926	896 598
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	2 687 697	2 571 489	2 971 105	3 182 160	3 480 867	3 404 558	3 833 788	3 334 773	3 614 408	3 954 749
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	4.4	4.5	4.5	4.7	4.6	4.6	4.6	4.7	4.6	4.4
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		9.9	10.3	10.2	9.9	10.6	10.9	9.9	9.9	9.9
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				9 178 200	6 262 000	9 184 600	11 500 800	9 676 500	11 420 300	14 501 000

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

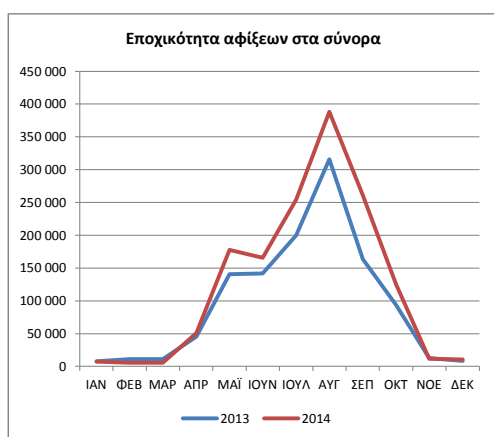
ΓΑΛΛΙΑ - FR

ΤΑΣΕΙΣ

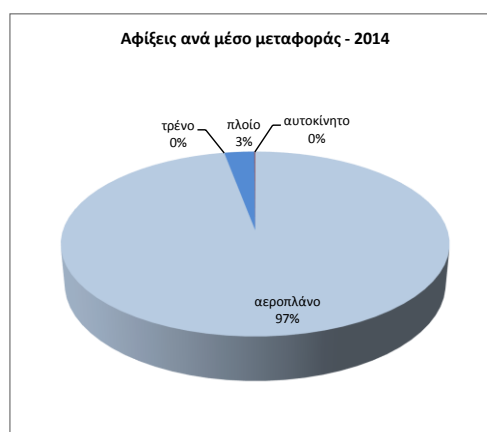
- Για τους Γάλλους η Ελλάδα είναι προορισμός διακοπών αλλά και αστικού και πολιτιστικού τουρισμού, δεδομένου ότι η Αθήνα είναι σταθερά πρώτος προορισμός αυτών που έρχονται με αεροπλάνο, (από τους οποίους αρκετοί έχουν τελικό προορισμό τα νησιά).
- Δεύτερος κατά σειρά τελικός από τους πρώτους προορισμούς είναι το Ηράκλειο και, με απόσταση, η Κέρκυρα και η Ρόδος.
- Η πορεία των αφίξεων έχει ακολουθήσει κυμαινόμενη πορεία, που απεικονίζει τη σχετική αστάθεια της αγοράς αυτής και την εξάρτησή της συχνά από αστάθμητους παράγοντες (πχ. αναταραχή στη Β. Αφρική).
- Η ανάκαμψη που εμφανίστηκε μετά το 2004 ανακόπηκε προσωρινά το 2012.
- Οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία παρουσιάζουν αυξητική τάση.
- Η μέση διάρκεια παραμονής παραμένει σχετικά σταθερή (4,6 διανυκτερεύσεις ανά άφιξη).

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

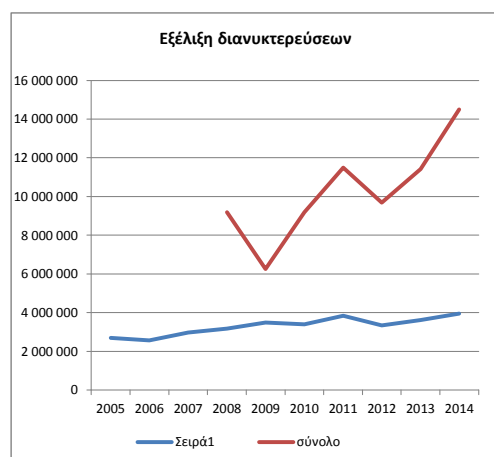
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	1 419 735	0	42 324	1 098	1 463 157
μερίδιο	97.0%	0.0%	2.9%	0.1%	100.0%

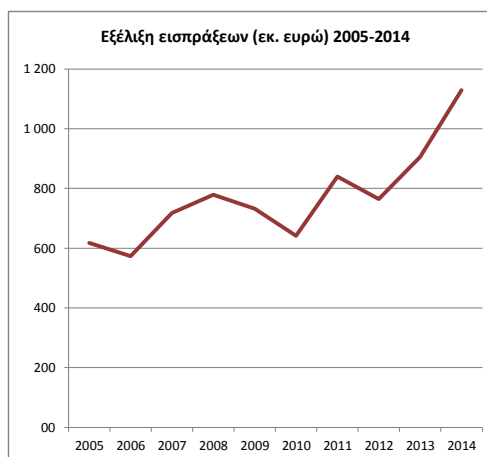
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

7. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Πληθυσμός : 81 100 χιλ. [υπολογ. 2014]

Εκταση : 357 127 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Βερολίνο

Γλώσσα: γερμανική

Νόμισμα: ευρώ (EUR)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 3 859,6 δισεκ. δολάρια [υπολογ. 2014]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 44 697 δολάρια [2013]

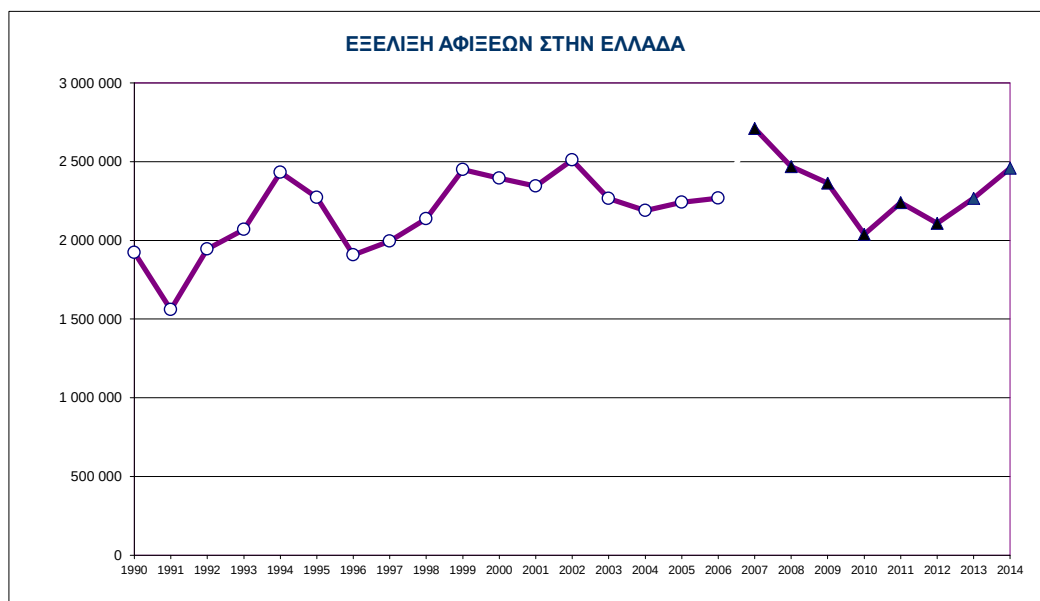
Ρυθμός ανάπτυξης: 1.6% [υπολογ. 2014]

Πληθωρισμός: 0.8% [2014]

Ανεργία: 5.0% [2014]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	74 400	73 900	83 100	91 000	81 200	78 100	85 900	81 300	91 400	93 300
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	2 235.3	2 452.8	2 039.9	1 915.8	1 836.3	1 623.9	1 838.3	1 654.3	1 900.4	1 994.5
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	20.9	21.6	18.0	16.5	17.7	16.9	17.5	16.5	16.2	15.3
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	2 241 942	2 267 961	2 711 662	2 469 151	2 364 486	2 038 871	2 240 481	2 108 787	2 267 546	2 459 228
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	997	1 082	752	776	777	796	820	784	838	811
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	15.18%	14.14%	16.77%	15.49%	15.85%	13.59%	13.64%	13.59%	12.65%	11.16%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	1 150 160	1 095 795	1 223 988	1 162 613	1 136 774	1 163 238	1 244 474	1 082 024	1 156 193	1 373 910
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	9 114 835	8 946 469	9 324 130	8 756 063	8 332 465	8 509 308	9 073 654	7 793 880	8 469 670	9 744 541
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	7.9	8.2	7.6	7.5	7.3	7.3	7.3	7.2	7.3	7.1
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		14.2	13.4	13.2	12.5	12.0	12.8	12.8	12.8	12.3
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				30 701 000	28 467 600	24 413 900	28 742 100	26 991 000	28 950 200	30 301 900

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΓΕΡΜΑΝΙΑ - DE

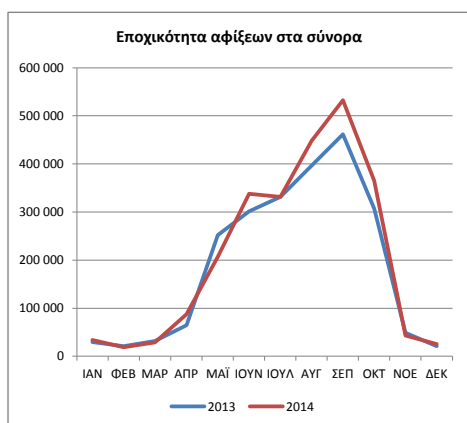

ΤΑΣΕΙΣ

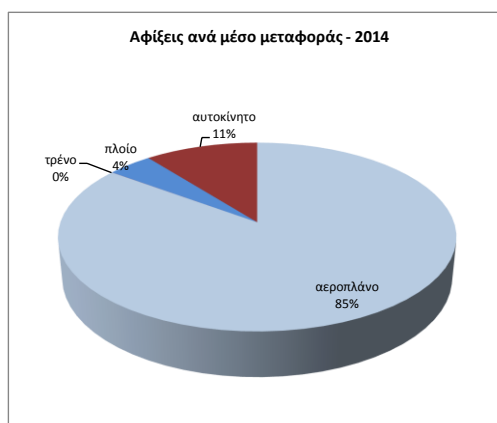
- Η γερμανική αγορά κυμαίνεται σταθερά μεταξύ 2 και 2,5 εκ. αφίξεων. Παρουσίασε κάμψη μετά το 2007. Παρά την πρόσφατη άνοδο, το επίπεδο των αφίξεων το 2014 μόλις φθάνει εκείνο του 2002.
- Αντίστοιχη είναι και η πορεία των διανυκτερεύσεων αλλά και της μέσης διάρκειας παραμονής, με 7,3 διανυκτερεύσεις ανά αφικνούμενο το 2013.
- Μετά την Αθήνα, δημοφιλέστεροι προορισμοί είναι η Κρήτη, η Θεσσαλονίκη (και η Χαλκιδική), η Ρόδος η Κέρκυρα και η Κως.
- Η σχετικά μεγάλη διάρκεια παραμονής (πάνω από 12 ημέρες ανά άφιξη) εκφράζει ότι οι διακοπές είναι ο κύριος σκοπός ταξιδιού.
- Η ανάκαμψη μπορεί να στηριχτεί μόνο σε αναβάθμιση και διαφοροποίηση της προσφοράς σε αυτήν την κρίσιμη αλλά και απαιτητική αγορά, όπου αναπτύσσεται οξύμενος ανταγωνισμός.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

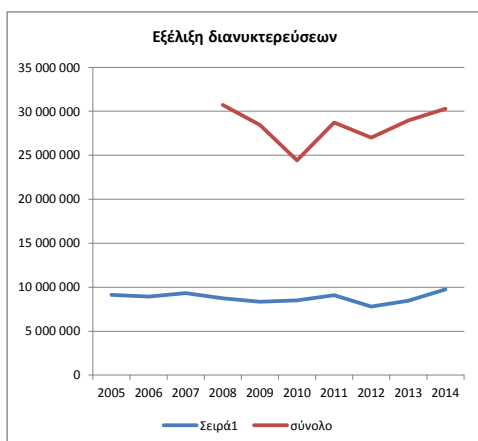
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	2 091 776	408	104 721	262 323	2 459 228
μερίδιο	85.1%	0.0%	4.3%	10.7%	100.0%

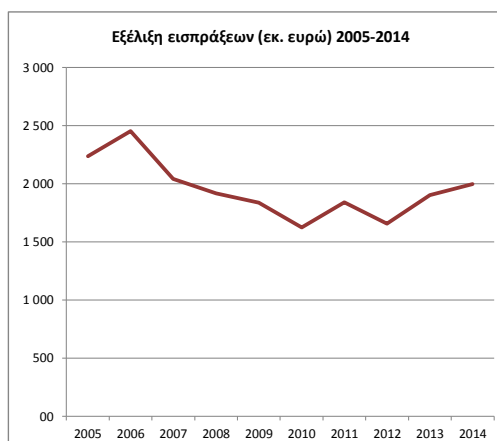
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

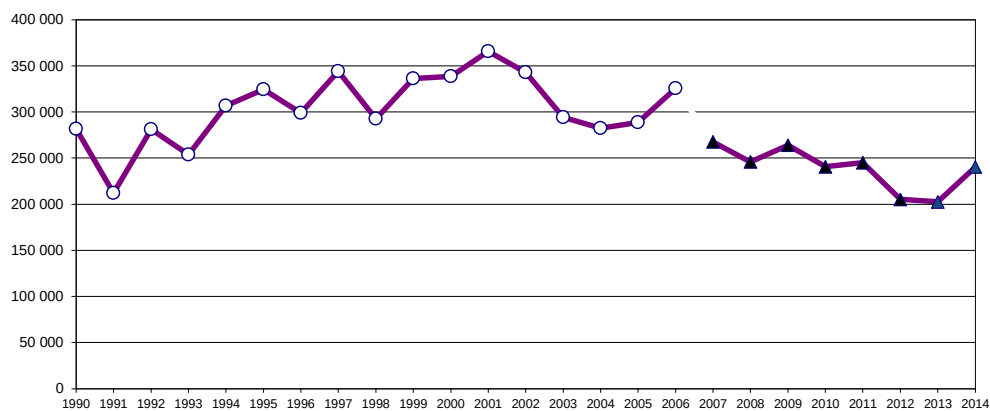
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

8. ΔΑΝΙΑ**Πληθυσμός :** 5 591 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση :** 43 090 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα:** Κοπεγχάγη**Γλώσσα:** δανική**Νόμισμα:** δανική κορόνα (DKK)**Συνολικό Α.Ε.Π. :** 330.6 δισεκ. δολάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. :** 43 081 δολάρια [2013]**Ρυθμός ανάπτυξης:** 0.4% [2013]**Πληθωρισμός:** 0.8% [2013]**Ανεργία:** 7.0% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	6 900	7 500	8 800	9 700	8 900	9 000	10 000	9 800	10 100	10 300
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	174.4	186.8	185.2	158.6	185.9	137.6	144.1	130.7	116.4	146.7
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	1.6	1.6	1.6	1.4	1.8	1.4	1.4	1.3	1.0	1.1
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	288 858	325 472	267 648	245 946	264 040	240 563	244 986	205 194	202 477	240 419
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	604	574	692	645	704	572	588	637	575	610
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.96%	2.03%	1.66%	1.54%	1.77%	1.60%	1.49%	1.32%	1.13%	1.09%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	109 737	130 172	147 036	158 872	158 482	164 095	183 434	171 736	177 776	194 390
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	709 826	860 758	954 114	1 056 943	1 031 557	1 091 539	1 195 555	1 129 231	1 166 745	1 211 321
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	6.5	6.6	6.5	6.7	6.5	6.7	6.5	6.6	6.6	6.2
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		9.3	9.4	8.8	9.5	8.9	8.4	9.2	8.9	8.4
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)							2 065 300	1 888 200	1 802 300	2 017 600

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**Σημείωση:**

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

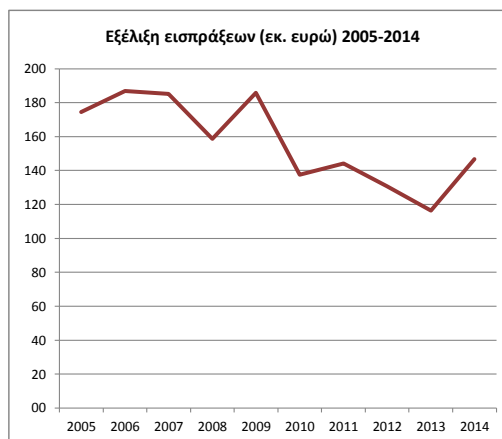
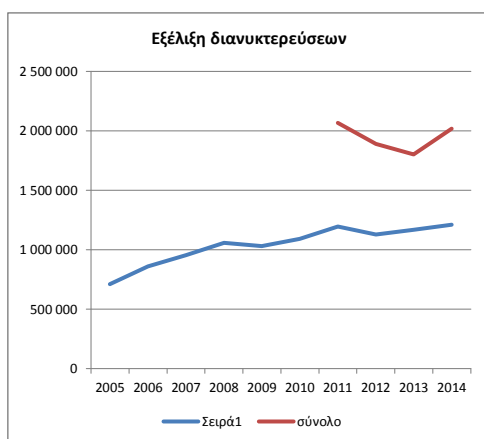
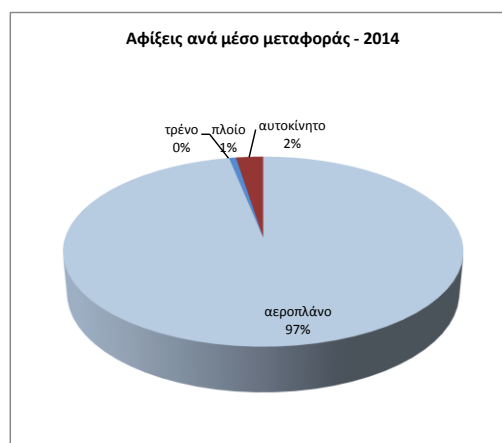
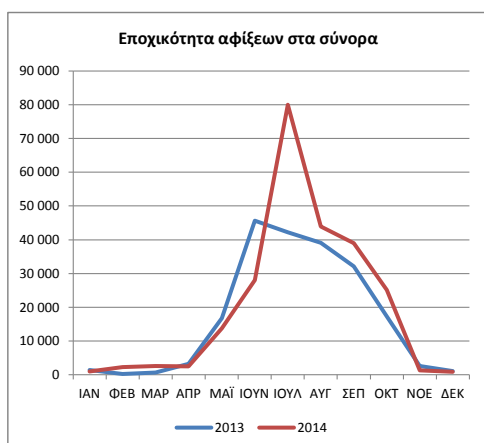
ΔΑΝΙΑ - DK

ΤΑΣΕΙΣ

- Την πτωτική τάση των αφίξεων μετά το 2001 δεν ακολούθησε η πορεία του αριθμού των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα.
- Δημοφιλέστερος προορισμός είναι σταθερά η Κρήτη, αλλά και άλλα νησιά προσελκύουν Δανούς, όπως η Σάμος, η Κως και η Κέρκυρα.
- Οι εισπράξεις ακολούθησαν την γενικά πτωτική τάση των αφίξεων στα σύνορα από το 2001 έως το 2014.
- Υπενθυμίζεται ότι η Δανία είναι χώρα εκτός της ζώνης του ευρώ.
- Ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία παρουσιάζει ελαφρά καθοδική τάση.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	232 801	10	1 526	6 082	240 419
μερίδιο	96.8%	0.0%	0.6%	2.5%	100.0%

9. ΕΛΒΕΤΙΑ

Πληθυσμός : 8 140 χιλ. [υπολογ. 2014]

Εκταση : 41 280 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Βέρνη

Γλώσσα: γερμανική, γαλλική, ιταλική

Νόμισμα: ελβετικό φράγκο (CHF)

Συνολικό Α.Ε.Π.: 712.1 δισεκ. δολάρια [2014]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 58 087 δολάρια [2014]

Ρυθμός ανάπτυξης: 2.0% [2014]

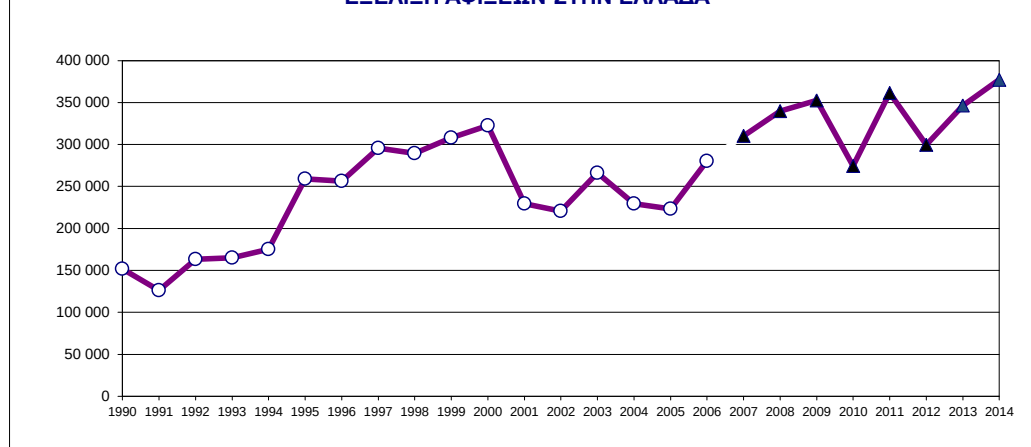
Πληθωρισμός: -0.01% [2014]

Ανεργία: 3.2% [2014]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	8 800	9 200	10 100	10 900	10 600	11 200	13 700	15 200	16 100	16 600
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	213.7	183.8	258.7	282.6	303.7	265.0	349.3	296.9	333.1	337.9
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	2.0	1.6	2.3	2.4	2.9	2.8	3.3	3.0	2.8	2.6
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	233 360	280 355	310 293	339 808	352 514	274 418	361 405	299 619	346 518	377 077
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	916	656	834	832	862	966	967	991	961	896
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.58%	1.75%	1.92%	2.13%	2.36%	1.83%	2.20%	1.93%	1.93%	1.71%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	133 085	138 444	160 265	145 499	144 679	143 786	162 544	149 123	166 480	191 261
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	858 621	895 072	988 528	882 540	867 092	858 638	971 390	885 786	975 390	1 085 588
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	6.5	6.5	6.2	6.1	6.0	6.0	6.0	5.9	5.9	5.7
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		13.0	11.0	10.0	10.8	11.1	10.2	10.4	10.3	9.6
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				3 398 400	3 789 900	3 051 000	3 698 000	3 127 300	3 584 700	3 602 400

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

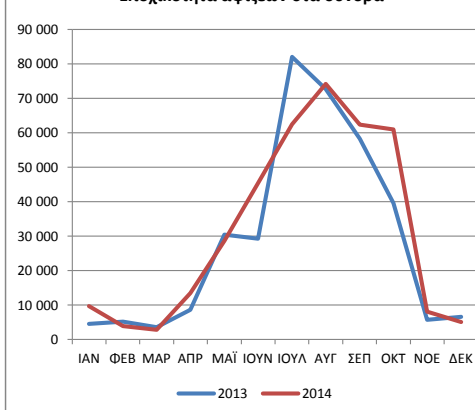
ΕΛΒΕΤΙΑ - CH

ΤΑΣΕΙΣ

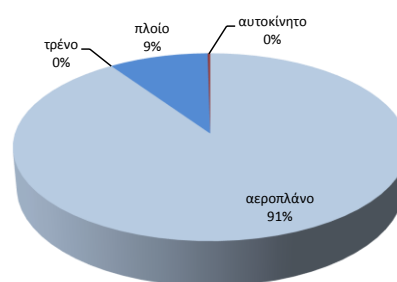
- Η πτώση των αφίξεων που σημειώθηκε μεταξύ 2000 και 2005 έχει αναταχθεί αλλά τα επόμενα χρόνια η πορεία ήταν ασταθής, με άνοδο τα δύο τελευταία χρόνια.
- Παρουσιάζεται αξιόλογο ποσοστό αφίξεων με πλοίο το 2014 (9,4% του συνόλου).
- Ο αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία όπως και ο συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων εμφανίζει άνοδο από το 2012 και μετά.
- Πτώση παρουσιάζει και η συνολική δαπάνη των Ελβετών στην Ελλάδα μετά το 2011, όπως και η μέση δαπάνη ανά αφικνούμενο.
- Η μέση διάρκεια παραμονής εμφανίζει πτωτική τάση μετά το 2010.
- Παρουσιάζεται σημαντικός αριθμός αφίξεων τους φθινοπωρινούς μήνες.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

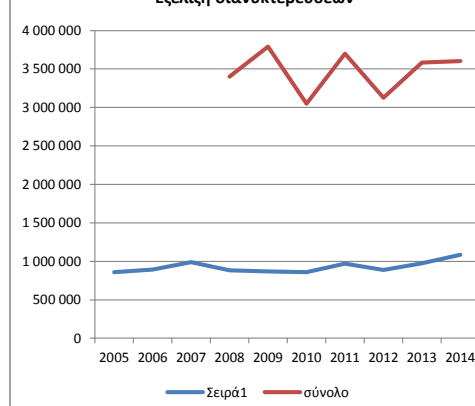
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	340 819	2	35 385	871	377 077
μερίδιο	90.4%	0.0%	9.4%	0.2%	100.0%

Εποχικότητα αφίξεων στα σύνορα

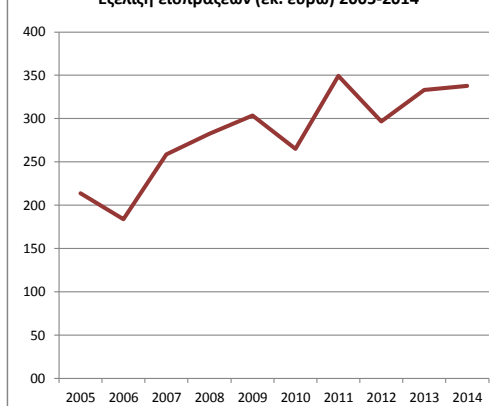
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Εξέλιξη διανυκτερεύσεων

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ

Εξέλιξη εισπράξεων (εκ. ευρώ) 2005-2014

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

10. ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Πληθυσμός: 64 087 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 243 610 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Λονδίνο

Γλώσσα: αγγλική

Νόμισμα: βρετανική λίρα (GBP)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 2 523.2 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 36 207 δολάρια [2013]

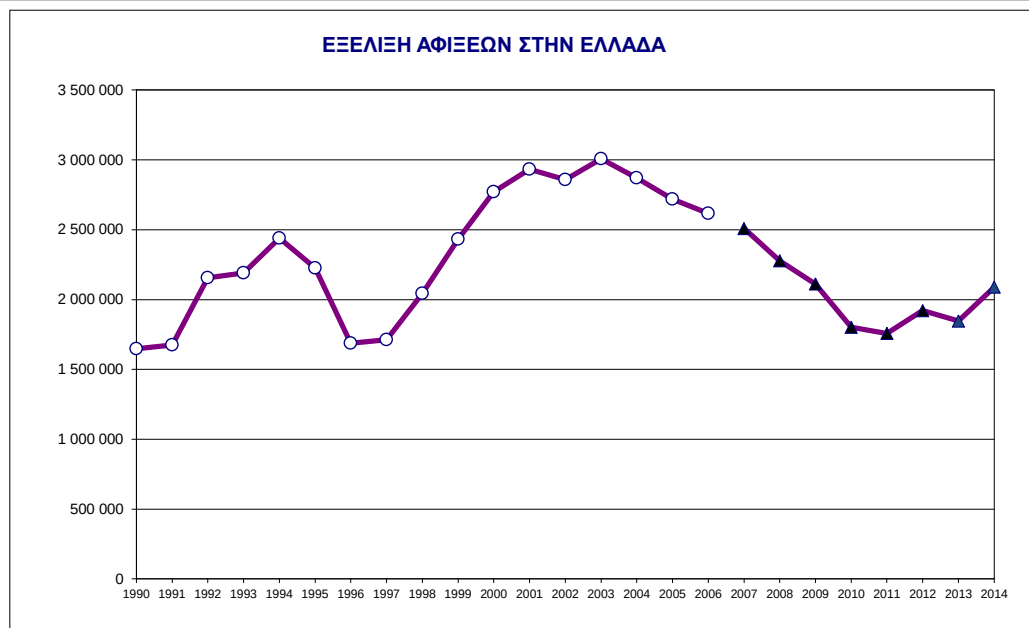
Ρυθμός ανάπτυξης: 1.7% [2013]

Πληθωρισμός: 2.6% [2013]

Ανεργία: 7.6% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	59 600	63 100	71 400	68 500	50 100	50 000	51 000	51 500	52 700	56 900
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	1 932.9	2 011.1	2 160.5	1 869.3	1 624.5	1 244.3	1 205.4	1 419.5	1 354.7	1 552.7
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	18.1	17.7	19.1	16.1	15.6	12.9	11.5	14.2	11.6	11.9
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	2 718 721	2 615 836	2 508 651	2 278 014	2 112 149	1 802 203	1 758 093	1 920 794	1 846 333	2 089 529
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	711	769	861	821	769	690	686	739	734	743
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	18.41%	16.31%	15.52%	14.29%	14.16%	12.01%	10.70%	12.38%	10.30%	9.48%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	1 062 996	1 006 124	1 116 885	1 059 666	1 066 781	1 110 020	1 211 485	1 187 092	1 281 594	1 427 060
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	7 634 167	7 189 390	7 633 069	7 095 550	7 005 298	7 359 449	7 888 189	7 776 308	8 328 892	8 789 347
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	7.2	7.1	6.8	6.7	6.6	6.6	6.5	6.6	6.5	6.2
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		10.3	10.1	10.2	10.0	10.4	10.0	10.3	10.1	9.8
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				23 016 200	20 908 300	18 667 300	17 586 500	19 839 600	18 606 800	20 448 000

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ - GB

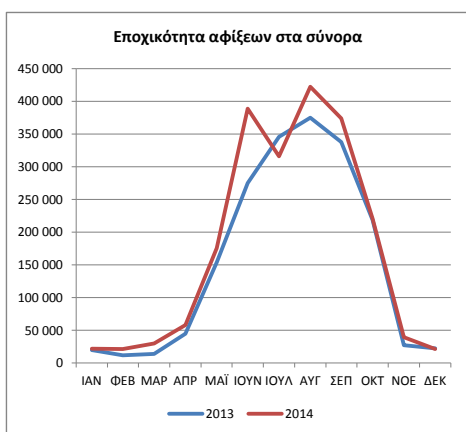

ΤΑΣΕΙΣ

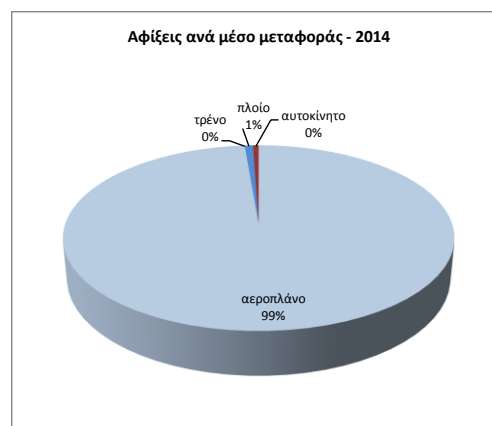
- Παρά τη συνεχή μείωση των αφίξεων μετά το 2003, το Ην. Βασίλειο εξακολουθεί να παραμένει δεύτερη σε μέγεθος πηγή τουριστών για την Ελλάδα.
- Το 2014 παρουσιάστηκε ανάκαμψη του αριθμού αφίξεων στα σύνορα.
- Οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία, ύστερα από διακυμάνσεις μετά το 2008, εμφανίζονται αυξημένες το 2013 και το 2014.
- Η συνολική δαπάνη στην Ελλάδα ακολούθησε πτωτική πορεία μεταξύ 2007-2011. Το 2014 είναι αυξημένη αλλά εξακολουθεί να υπολείπεται της δαπάνης του 2009 και εκείνης των προηγούμενων ετών.
- Μειώνεται, παράλληλα, η μέση διάρκεια παραμονής ανά αφικνούμενο τουρίστα.
- Οι αφίξεις συγκεντρώνονται κυρίως τους 4 θερινούς μήνες (Ιούνιο-Σεπτέμβριο).

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

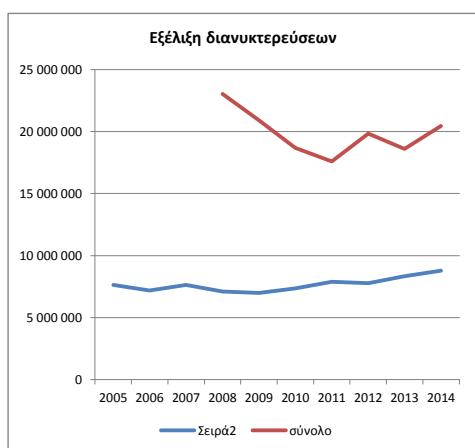
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	2 061 739	19	16 561	11 210	2 089 529
μερίδιο	98.7%	0.0%	0.8%	0.5%	100.0%

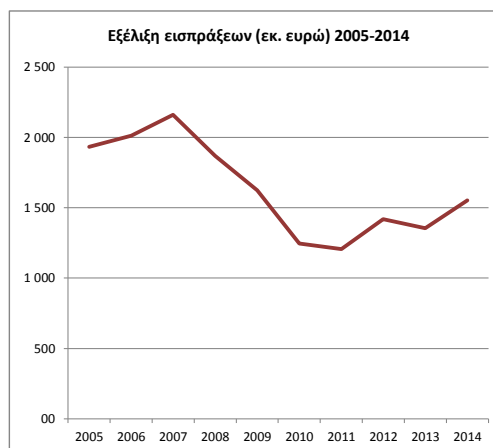
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

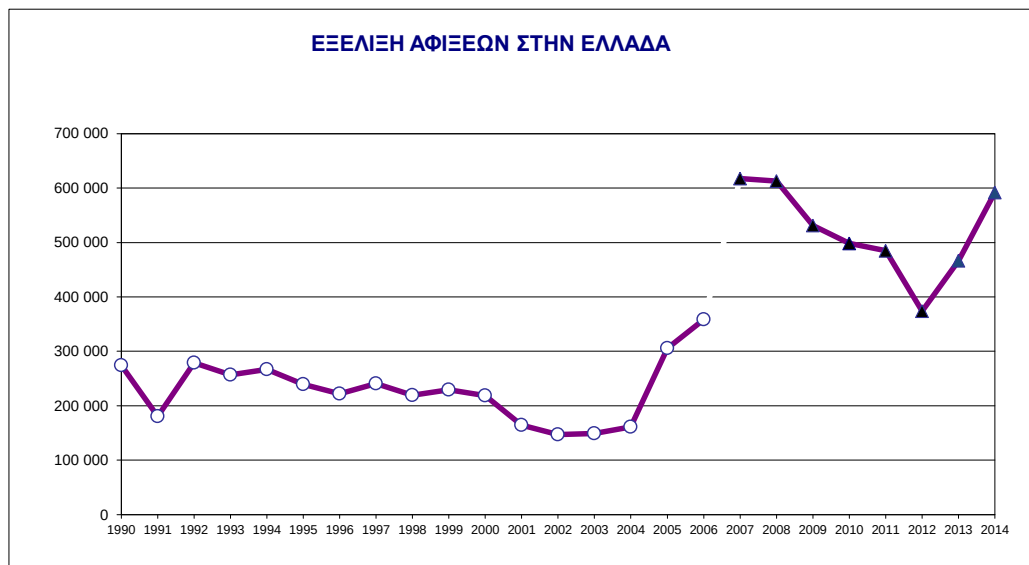
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

11. Η.Π.Α.**Πληθυσμός :** 316 373 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση :** 9 831 510 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα:** Ουάσιγκτον**Γλώσσα:** αγγλική**Νόμισμα:** δολλάριο ΗΠΑ (USD)**Συνολικό Α.Ε.Π. :** 16 768 δισεκ. δολλάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. :** 53 001 δολλάρια [υπολογ. 2013]**Ρυθμός ανάπτυξης:** 2.2% [2013]**Πληθωρισμός:** 1.5% [2013]**Ανεργία:** 7.3% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	69 175	72 100	76 300	79 700	74 100	86 600	89 700	100 300	104 100	110 800
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	674.3	674.3	757.4	726.1	568.3	599.0	532.5	425.9	568.6	655.1
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	6.2	5.9	6.7	6.2	5.5	6.2	5.1	4.2	4.9	5.0
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	305 840	358 624	617 478	612 825	531 276	498 301	484 708	373 831	466 520	591 853
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	2 205	1 880	1 227	1 185	1 070	1 202	1 099	1 139	1 219	1 107
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	2.07%	2.24%	3.82%	3.84%	3.56%	3.32%	2.95%	2.41%	2.60%	2.69%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	580 000	680 574	729 525	633 236	588 457	602 444	605 845	450 965	494 695	626 709
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	1 248 399	1 473 192	1 542 074	1 281 626	1 206 202	1 234 005	1 338 823	1 004 165	1 119 136	1 436 476
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	2.2	2.2	2.1	2.0	2.0	2.0	2.2	2.2	2.3	2.3
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		12.1	13.1	12.8	11.7	12.6	11.9	12.5	12.2	11.5
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				7 813 900	6 173 700	6 265 900	5 801 100	4 665 500	5 684 100	6 816 300

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑΣημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

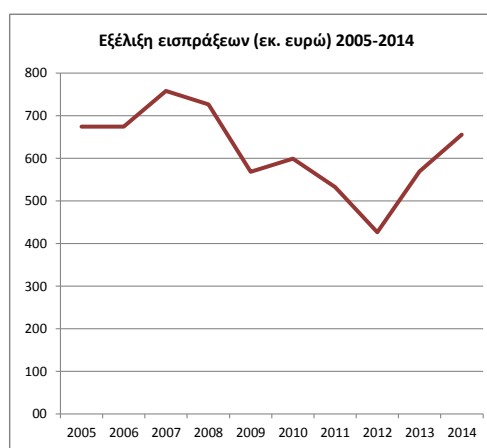
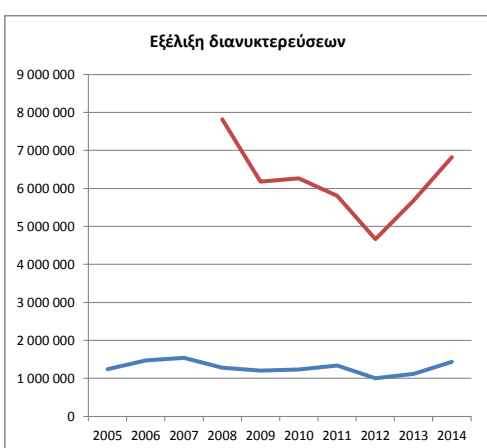
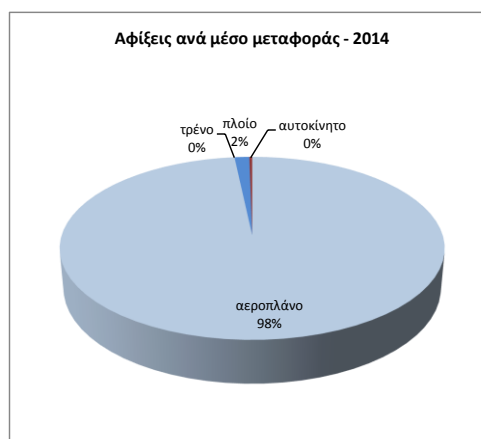
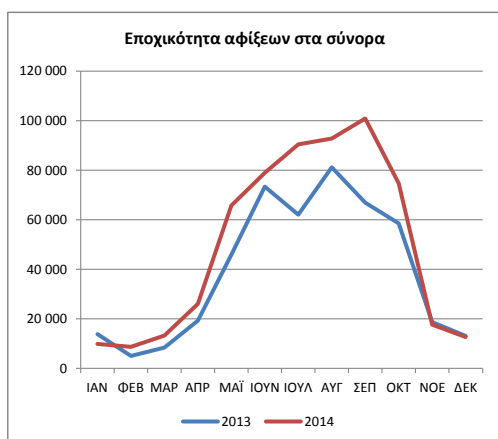
Η.Π.Α. - USA

ΤΑΣΕΙΣ

- Από το 2004 και μετά, (λόγω και των Ολυμπιακών Αγώνων) παρουσιάζεται θεαματική αναστροφή αλλά η οικονομική κρίση του 2008 είχε αρνητική επίπτωση στην πορεία των αφίξεων έως το 2012.
- Το 2013 και το 2014 παρουσιάζεται σημαντική άνοδος των αφίξεων στα σύνορα και των διανυκτερεύσεων.
- Κύρια και σχεδόν αποκλειστική πύλη εισόδου είναι η Αθήνα.
- Το μερίδιο της συνολικής ετήσιας δαπάνης των Αμερικανών στην Ελλάδα είναι εμφανώς μεγαλύτερο από το αντίστοιχο μερίδιό τους στο σύνολο των αφίξεων.
- Η διαφορά μεταξύ μέσης διάρκειας παραμονής και μέσου αριθμού διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία μπορεί να αποδοθεί ενμέρει στη διαμονή σημαντικού αριθμού ομογενών σε μη αμειβόμενα καταλύματα.
- Ο αριθμός των αφίξεων, όπως και ο αριθμός των διανυκτερεύσεων, μπορεί να εξακολουθήσει να αυξάνεται, ενμέρει χάρη στην ευνοϊκή ισοτιμία του δολλαρίου προς το ευρώ.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	581 799	2	8 460	1 593	591 853
μερίδιο	98.3%	0.0%	1.4%	0.3%	100.0%

12. ΙΑΠΩΝΙΑ

Πληθυσμός : 127 341 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 377 955 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Τόκυο

Γλώσσα: ιαπωνική

Νόμισμα: γιέν (ΥΡΥ)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 4 089 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 36 653 δολάρια [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: 1.5% [2013]

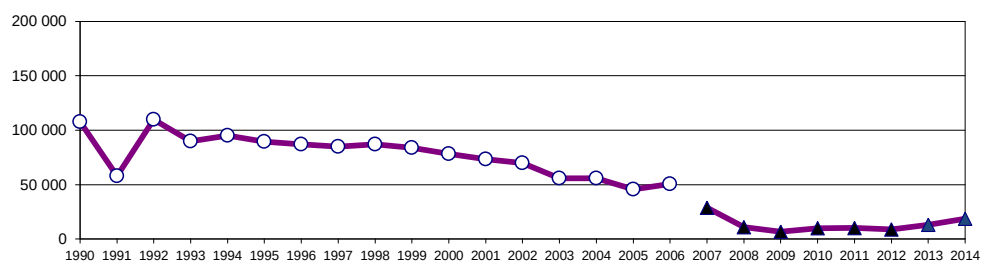
Πληθωρισμός: 0.4% [2013]

Ανεργία: 4.0% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	27 300	26 900	26 500	27 900	25 100	27 900	27 200	27 900	21 800	19 300
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	45 609	50 525	28 779	10 926	6 765	10 021	10 125	8 841	13 141	18 698
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.31%	0.32%	0.18%	0.07%	0.05%	0.07%	0.06%	0.06%	0.07%	0.08%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	91 039	100 998	117 884	95 429	96 075	79 228	74 971	45 711	60 805	86 241
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	156 739	175 363	207 303	162 963	155 058	131 185	132 566	85 575	113 831	156 127
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	1.7	1.7	1.8	1.7	1.6	1.7	1.8	1.9	1.9	1.8
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ
- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

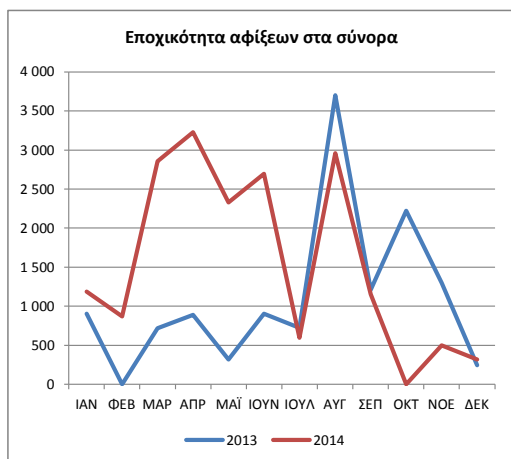
ΙΑΠΩΝΙΑ - JP

ΤΑΣΕΙΣ

- Ο περιορισμένος, ούτως ή άλλως, αριθμός αφίξεων των Ιαπώνων σημείωσε έντονη πτώση μετά το 2003 (κυρίως λόγω συνδρόμου SARS και της γρίπης των πτηνών).
- Ο αριθμός των αφίξεων, με βάση το νέο σύστημα καταγραφής εμφανίζει ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα και είναι πιθανόν υποτιμημένος λόγω αφίξεων μέσω ευρωπαϊκών χωρών.
- Ο μικρός αριθμός διανυκτερεύσεων ανά αφικνούμενο υποδηλώνει τον χαρακτήρα της Ελλάδας ως προορισμού στο πλαίσιο ταξιδιού πολλαπλών προορισμών, κυρίως με πολιτιστικά ενδιαφέροντα.
- Κύρια και σχεδόν αποκλειστική πύλη εισόδου είναι το αεροδρόμιο της Αθήνας.
- Οι πρόσφατες καταστροφές θα επηρεάσουν αρνητικά τον εξερχόμενο τουρισμό, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα.
- Οι έντονες διακυμάνσεις στις κατά μήνα αφίξεις οφείλονται στα μικρά σχετικά μεγέθη.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

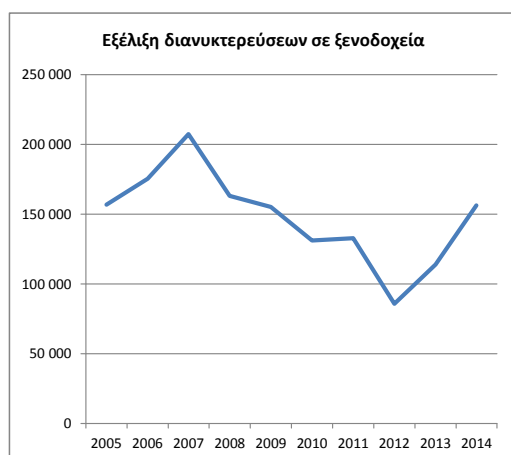
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	18 021	0	677	0	18 698
μερίδιο	96.4%	0.0%	3.6%	0.0%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

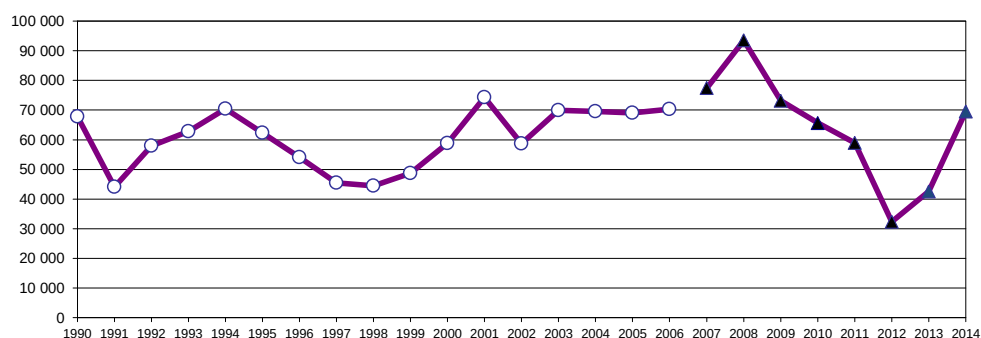
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

13. ΙΡΛΑΝΔΙΑ**Πληθυσμός :** 4 776 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση :** 70 280 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα:** Δουβλίνο**Γλώσσα:** αγγλική**Νόμισμα:** ευρώ (EUR)**Συνολικό Α.Ε.Π. :** 232.1 δισεκ. δολάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. :** 44 663 δολάρια [2013]**Ρυθμός ανάπτυξης:** 0.2% [2013]**Πληθωρισμός:** 0.5% [2013]**Ανεργία:** 13.0% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	6 100	6 800	8 600	10 400	8 800	7 100	6 700	5 900	6 200	6 100
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	69 027	70 251	77 450	93 534	73 167	65 623	58 939	32 357	42 575	69 532
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.47%	0.44%	0.48%	0.59%	0.49%	0.44%	0.36%	0.21%	0.24%	0.32%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	35 407	39 379	45 028	44 893	42 870	40 344	40 411	30 984	31 893	37 930
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	225 579	243 315	273 721	253 048	236 494	212 770	197 548	147 334	145 363	162 675
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	6.4	6.2	6.1	5.6	5.5	5.3	4.9	4.8	4.6	4.3
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑΣημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

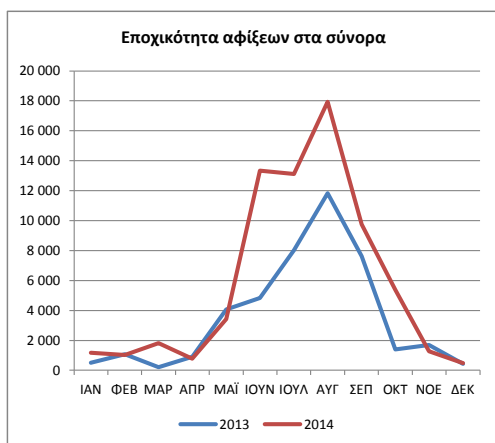
ΙΡΛΑΝΔΙΑ - ΙΕ

ΤΑΣΕΙΣ

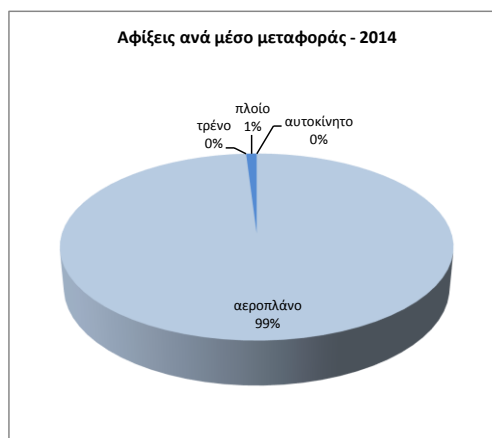
- Την ανοδική πορεία των ετών 1998-2008 διαδέχθηκε μια περίοδος πτώσης (2009-2012), οφειλόμενης κατά βάση στην οικονομική κρίση που έπληξε τη χώρα αυτή, όπως δείχνει και η πτώση της συνολικής δαπάνης των Ιρλανδών στο εξωτερικό.
- Η ανάκαμψη των δύο τελευταίων ετών αποδίδεται κυρίως στην ανάκαμψη της ιρλανδικής οικονομίας.
- Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία ακολούθησε συνεχή πτωτική πορεία από το 2008, αλλά το 2014 εμφανίζει ανάκαμψη.
- Ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία ανά αφικνούμενο παρουσιάζει πτώση από το 2005 και μετά.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

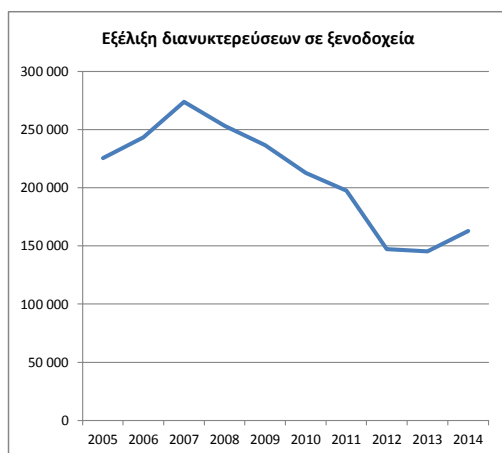
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	68 841	0	691	0	69 532
μερίδιο	99.0%	0.0%	1.0%	0.0%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

14. ΙΣΠΑΝΙΑ

Πληθυσμός : 46 610 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 505 600 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Μαδρίτη

Γλώσσα: ισπανική

Νόμισμα: ευρώ (EUR)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 1 358.7 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 31 942 δολάρια [2013]

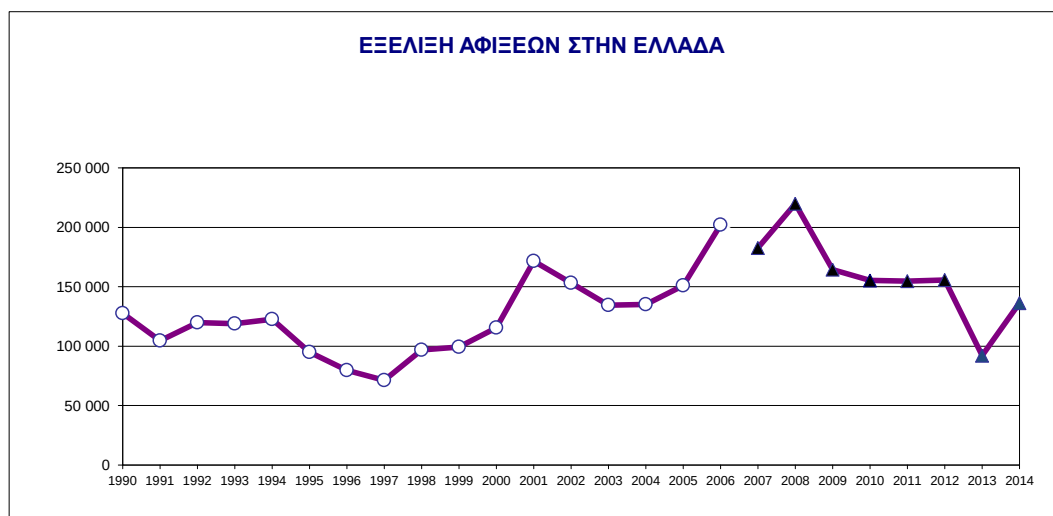
Ρυθμός ανάπτυξης: -1.2% [2013]

Πληθωρισμός: 1.5% [2013]

Ανεργία: 26.1% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	15 085	16 700	19 700	20 300	16 900	16 800	17 200	15 400	16 400	18 200
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	121.5	134.3	110.7	115.7	109.5	100.1	134.9	111.2	69.5	77.6
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	1.1	1.2	1.0	1.0	1.1	1.0	1.3	1.1	0.6	0.6
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	151 140	202 230	182 644	219 917	164 461	155 602	154 774	155 722	91 988	136 232
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	804	664	606	526	666	643	872	714	756	570
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.02%	1.26%	1.13%	1.38%	1.10%	1.10%	0.94%	1.00%	0.51%	0.62%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	147 994	174 990	190 097	168 784	181 629	156 059	179 476	125 997	121 525	163 043
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	337 835	405 439	443 075	380 746	408 959	355 601	414 175	297 890	286 762	384 064
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	2.4	2.4	2.4
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		8.0	8.7	9.4	9.1	7.7	8.5	7.7	10.2	7.9

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΙΣΠΑΝΙΑ - ES

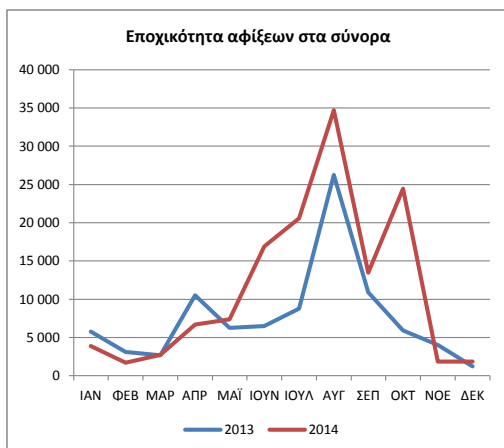

ΤΑΣΕΙΣ

- Η ισχυρή ανάκαμψη της κίνησης που σημειώθηκε από το 2004 συνεχίστηκε, με σχετική αστάθεια, έως το 2008. Η πτωτική πορεία μετά το 2009 ανακόπηκε μόλις το 2014.
- Ο μικρός αριθμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία ανά αφικνούμενο και το γεγονός ότι η Αθήνα αποτελεί τη βασική πύλη εισόδου υποδηλώνουν ότι για τους Ισπανούς η Ελλάδα είναι προορισμός κυρίως πολιτιστικού και αστικού τουρισμού.
- Η μέση δαπάνη ανά ταξίδι, ύστερα από μια αύξηση μεταξύ 2008-2011, μειώθηκε αισθητά και το 2014 έφθασε μόλις τα 570 ευρώ (έναντι 872 ευρώ το 2011).

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

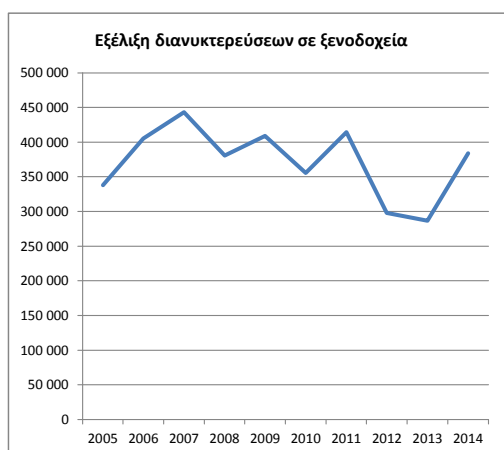
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	130 771	0	5 461	0	136 232
μερίδιο	96.0%	0.0%	4.0%	0.0%	100.0%

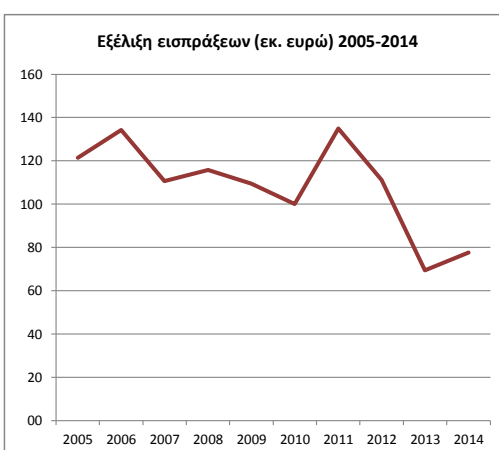
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

15. ΙΣΡΑΗΛ

Πληθυσμός : 7 871 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 22 070 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Ιερουσαλήμ

Γλώσσα: εβραϊκή

Νόμισμα: νέο σέκελ (ILS)

Συνολικό Α.Ε.Π.: 290.6 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 32 717 δολάρια [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: 3.2% [2013]

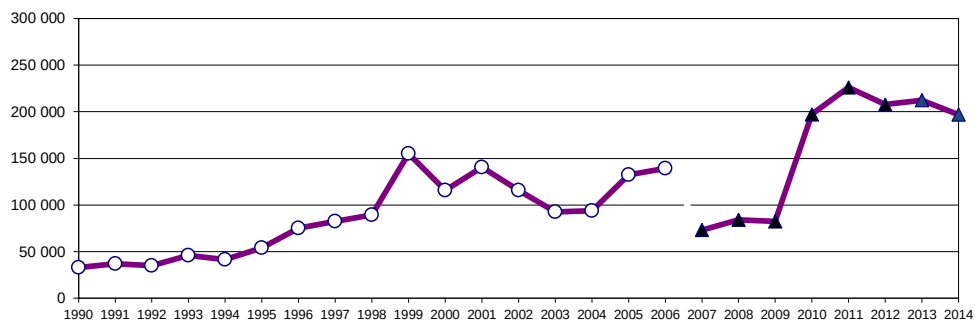
Πληθωρισμός: 1.5% [2013]

Ανεργία: 6.3% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	2 895	3 000	3 300	3 400	2 900	3 700	3 800	3 800	4 000	4 200
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	132 511	139 254	73 283	84 221	82 443	197 159	226 110	207 711	212 466	197 009
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.90%	0.87%	0.45%	0.53%	0.55%	1.31%	1.38%	1.34%	1.19%	0.89%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα										
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα										
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.										
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ
- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

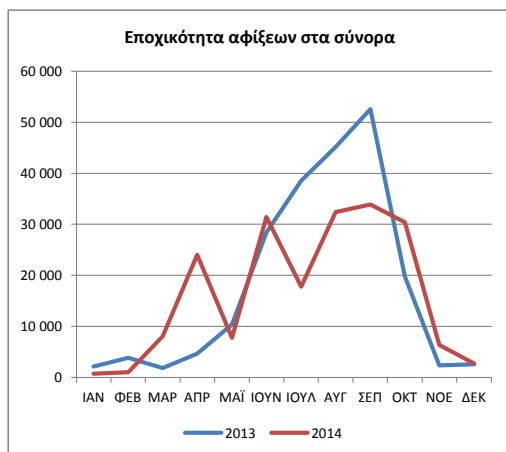
ΙΣΡΑΗΛ - IL

ΤΑΣΕΙΣ

- Από το 2010 σημειώνεται αυξημένη εισροή τουριστών προς τη χώρα μας, με ελαφρά κάμψη τα δύο τελευταία χρόνια.
- Οι διακυμάνσεις της πορείας των αφίξεων οφείλονται στην εξάρτηση της ασταθούς αυτής αγοράς αφενός, από τις εσωτερικές συνθήκες και τις γενικές πολιτικές συνθήκες της ευρύτερης περιοχής, και αφετέρου, από τις εξωτερικές σχέσεις του κράτους.
- Σημαντικό είναι το τμήμα επισκεπτών που προτιμά τις κρουαζιέρες στα ελληνικά νησιά.
- Δεν εμφανίζεται έντονη εποχικότητα, γεγονός που εκφράζει τους διαφοροποιημένους σκοπούς ταξιδιού σε σχέση με το κυρίαρχο μοντέλο.
- Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις πραγματοποιούμενες δαπάνες στη χώρας μας.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	193 242	3	0	3 764	197 009
μερίδιο	98.1%	0.0%	0.0%	1.9%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

16. ΙΤΑΛΙΑ

Πληθυσμός : 59 685 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 301 340 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Ρώμη

Γλώσσα: ιταλική

Νόμισμα: ευρώ (EUR)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 2 072 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 34 103 δολάρια [2013]

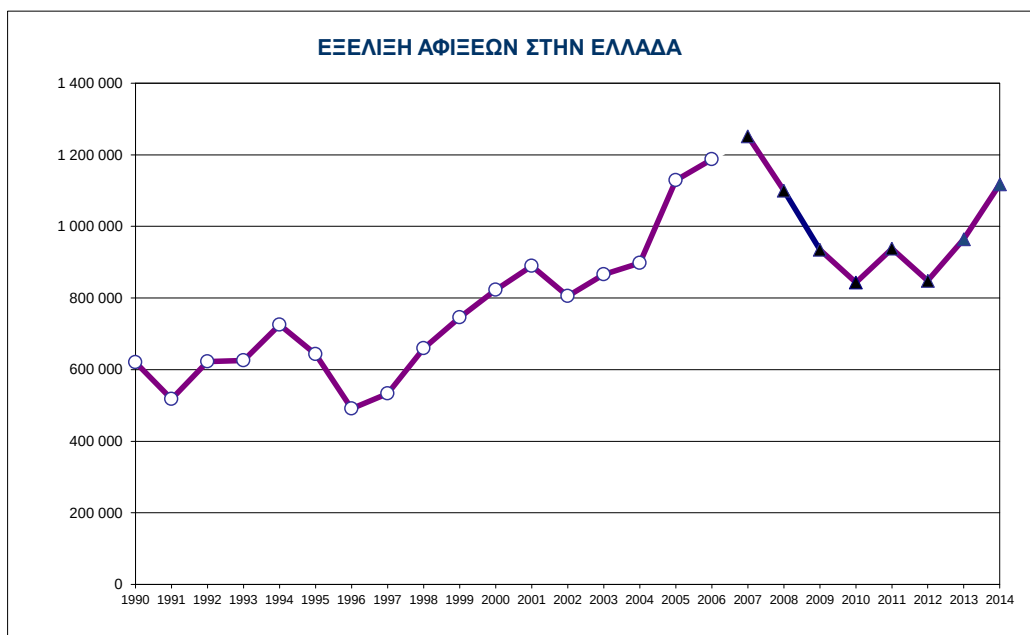
Ρυθμός ανάπτυξης: -1.9% [2013]

Πληθωρισμός: 1.3% [2013]

Ανεργία: 12.2% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	22 400	23 100	27 300	30 800	27 900	27 100	28 700	26 400	27 000	28 800
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	846.0	867.6	872.7	823.8	629.4	541.5	626.9	543.1	600.4	704.1
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	7.9	7.6	7.7	7.1	6.1	5.6	6.0	5.4	5.1	5.4
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	1 128 506	1 187 598	1 251 779	1 099 983	935 011	843 813	938 232	848 073	964 314	1 117 712
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	750	731	697	749	673	642	668	640	623	630
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	7.64%	7.40%	7.74%	6.90%	6.27%	5.62%	5.71%	5.47%	5.38%	5.07%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	616 301	631 389	684 357	624 161	600 955	656 834	701 056	564 754	576 038	642 476
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	2 914 474	3 113 610	3 452 487	3 159 042	2 806 170	2 789 213	3 062 246	2 473 306	2 535 968	2 667 741
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	4.7	4.9	5.0	5.1	4.7	4.2	4.4	4.4	4.4	4.2
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		9.5	9.5	9.4	9.3	9.6	9.8	9.3	9.4	9.2
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				10 231 600	8 380 100	8 105 000	9 176 100	7 921 200	9 054 600	10 248 400

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

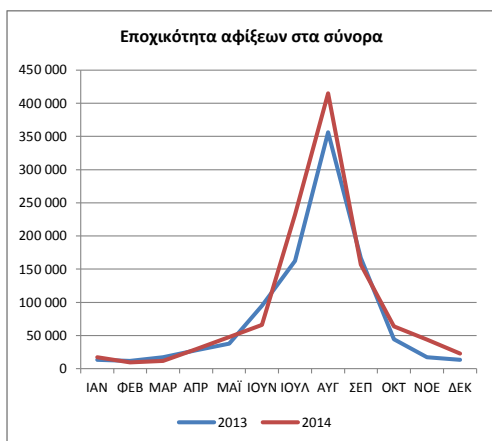
ΙΤΑΛΙΑ - IT

ΤΑΣΕΙΣ

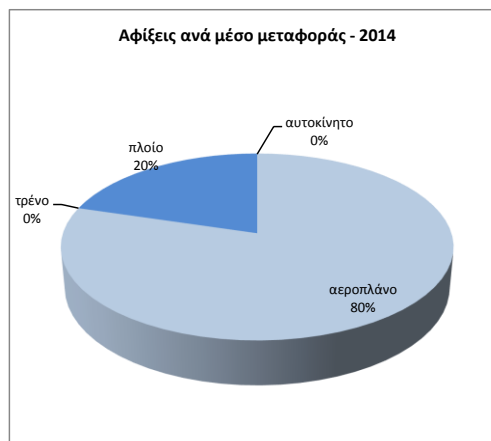
- Η συνεχής ανοδική τάση της κίνησης μεταξύ 1997-2007 ακολουθήθηκε από κάμψη των αφίξεων στα σύνορα, των διανυκτερεύσεων και των εισπράξεων. Παρουσιάζει ανάκαμψη το 2013 και το 2014.
- Το επίπεδο των αφίξεων το 2014 υπολείπεται ακόμη εκείνου του 2007.
- Η Ιταλία έχει πέσει στην 6η θέση ως πηγή τουριστών προς τη χώρα μας, ενώ έως το 2008 ήταν 3η.
- Μειώνεται σταθερά η μέση δαπάνη ανά αφικνούμενο και η μέση διάρκεια παραμονής παρουσιάζει ελαφρά αλλά σταθερή πτωτική τάση.
- Αξιόλογο ποσοστό των αφίξεων πραγματοποιείται με πλοίο (20%).
- Σημαντικός όγκος τουριστών κατευθύνεται προς μη κύρια καταλύματα.
- Καταγράφεται έντονη εποχικότητα των αφίξεων, με κορύφωση τον Αύγουστο.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

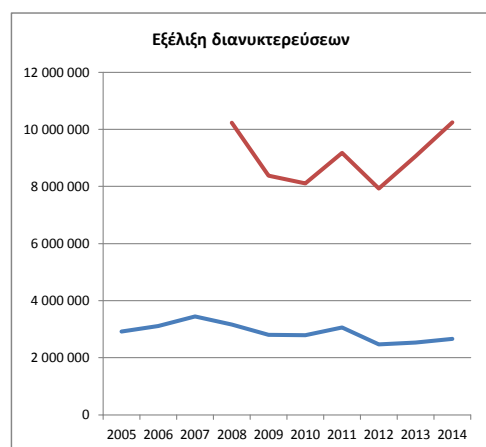
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	889 738	0	227 974	0	1 117 712
μερίδιο	79.6%	0.0%	20.4%	0.0%	100.0%

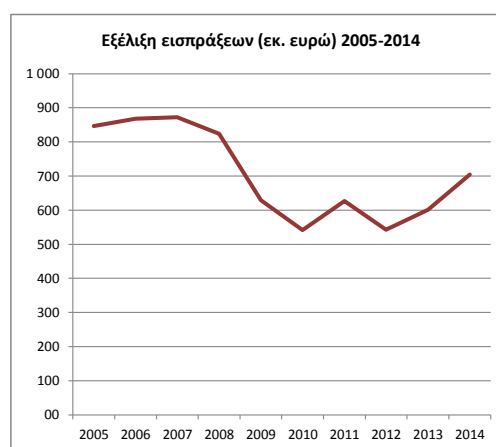
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

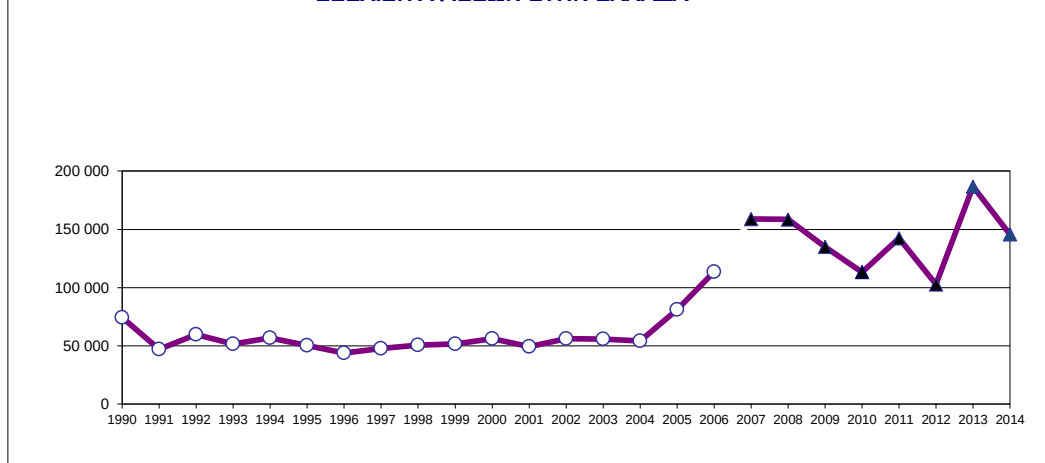
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

17. ΚΑΝΑΔΑΣ**Πληθυσμός :** 35 105 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση :** 9 984 670 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα:** Οτάβα**Γλώσσα:** αγγλική, γαλλική**Νόμισμα:** δολλάριο Καναδά (CAD)**Συνολικό Α.Ε.Π.:** 1 827 δισεκ. δολλάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. :** 43 254 δολλάρια [2013]**Ρυθμός ανάπτυξης:** 2.0% [2013]**Πληθωρισμός:** 1.0% [2013]**Ανεργία:** 7.1% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	18 000	20 500	24 700	27 200	24 200	29 700	33 400	35 000	35 200	33 800
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	138.9	158.8	200.2	186.8	144.4	134.3	171.8	131.6	259.2	164.0
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	1.3	1.4	1.8	1.6	1.4	1.4	1.6	1.3	2.2	1.3
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	80 984	113 402	158 796	158 447	134 983	113 358	142 287	102 694	186 701	145 720
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	1 715	1 400	1 261	1 179	1 070	1 185	1 207	1 281	1 388	1 125
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.55%	0.71%	0.98%	0.99%	0.91%	0.76%	0.87%	0.66%	1.04%	0.66%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	100 681	103 291	124 503	118 213	110 149	110 993	119 584	85 464	105 984	121 785
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	240 122	248 828	280 648	263 894	253 912	253 154	278 404	203 704	256 078	292 427
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	2.4	2.4	2.3	2.2	2.3	2.3	2.3	2.4	2.4	2.4
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		14.2	16.9	12.6	11.4	12.6	11.9	14.8	14.6	13.7

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑΣημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ
- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΚΑΝΑΔΑΣ - CA

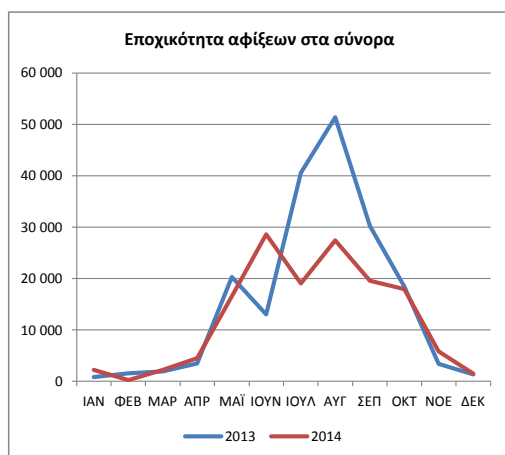

ΤΑΣΕΙΣ

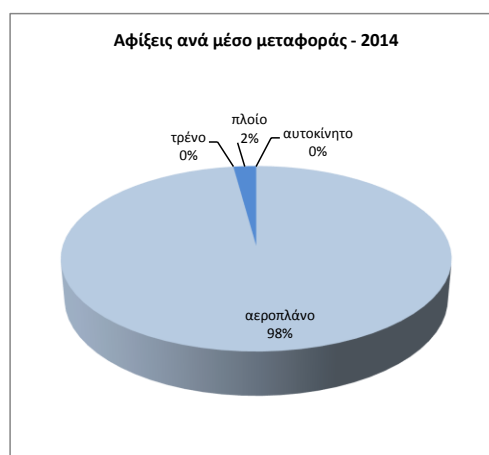
- Η σταθερή πορεία των αφίξεων, που είναι ούτως ή άλλως περιορισμένες έως το 2005 σημείωσε ραγδαία άνοδο μεταξύ 2005-2008. Έκτοτε εμφανίζει αυξομειώσεις.
- Κύρια και σχεδόν αποκλειστική πύλη εισόδου είναι το αεροδρόμιο της Αθήνας.
- Ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία είναι μικρός (2,4 διανυκτερεύσεις/άφιξη) το 2014.
- Η μέση διάρκεια παραμονής στη χώρα είναι αρκετά μεγάλη (13,7 ημέρες το 2014), γεγονός που οφείλεται ενδεχομένως στην παρουσία σημαντικού αριθμού ομογενών.
- Η εποχικότητα το 2014 εμφανίζεται αμβλυμένη.
- Η συνολική δαπάνη στην Ελλάδα εμφανίζει αυξομειώσεις, αλλά η μέση δαπάνη ανά αφικνούμενο εμφανίζει πτωτική τάση μετά το 2010.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

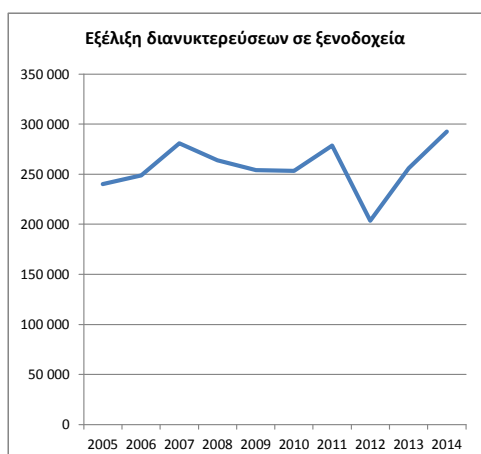
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	142 583	0	3 138	0	145 720
μερίδιο	97.8%	0.0%	2.2%	0.0%	100.0%

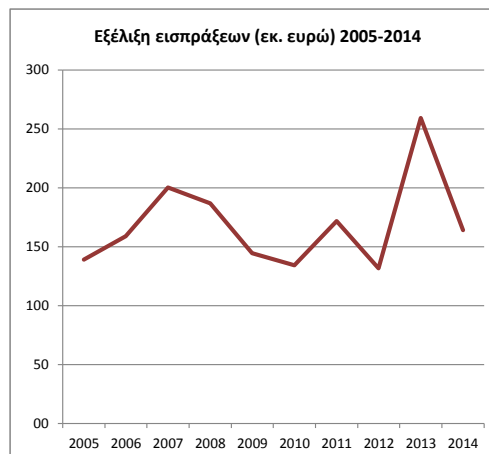
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

18. ΚΙΝΑ

Πληθυσμός : 1 360 763 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 9 600 001 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Πεκίνο (Beijing)

Γλώσσα: κινεζική

Νόμισμα: γιουάν (CNY)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 9 469 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. (δολάρια): 11 868 [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: 7.7% [2013]

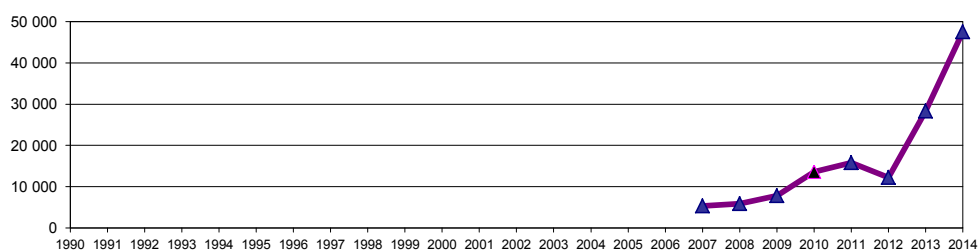
Πληθωρισμός: 2.6% [2013]

Ανεργία: 4.1% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	21 800	24 300	29 800	36 200	43 700	54 900	72 600	102 000	128 600	164 900
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα			5 331	5 941	7 793	13 620	15 838	12 203	28 328	47 482
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα			0.03%	0.04%	0.05%	0.09%	0.10%	0.08%	0.16%	0.22%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα		40 461	51 245	49 883	48 033	59 268	87 323	88 450	134 901	241 636
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα		80 766	104 421	98 890	92 937	108 841	160 404	153 842	225 640	383 081
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.		2.0	2.0	2.0	1.9	1.8	1.8	1.7	1.7	1.6
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ
- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

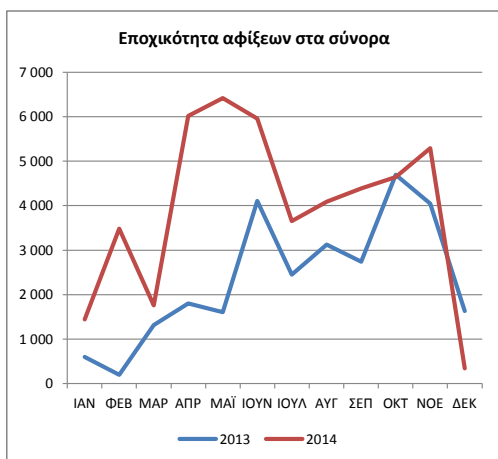
ΚΙΝΑ - CN

ΤΑΣΕΙΣ

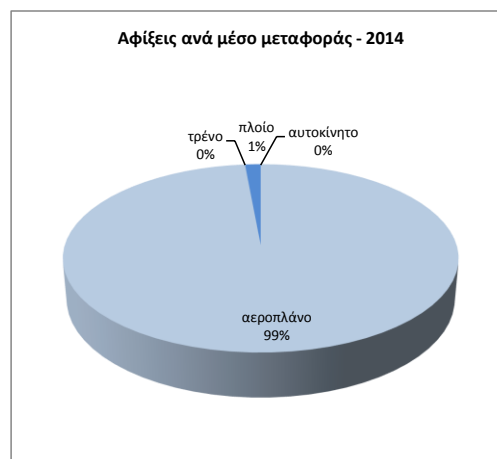
- Οι αφίξεις στα σύνορα καταγράφονται για πρώτη φορά ξεχωριστά το 2007 και είναι μάλλον υποεκτιμημένες, δεδομένου ότι ο αριθμός των καταγραφόμενων αφίξεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα είναι αρκετά μεγαλύτερος.
- Σημειώνεται σημαντική άνοδος των αφίξεων το 2013 και το 2014.
- Η Ελλάδα είναι προορισμός πολιτιστικού και αστικού τουρισμού για τους Κινέζους, όπως δείχνει και η μικρή μέση διάρκεια παραμονής (1,7 διανυκτερεύσεις ανά αφικνούμενο).
- Κύριο μέσο είναι το αεροπλάνο και βασικός προορισμός είναι η Αθήνα.
- Αξιοσημείωτη είναι η κατανομή αφίξεων στους μήνες εκτός περιόδου αιχμής.
- Δεν διατίθενται στοιχεία για τις δαπάνες στην Ελλάδα.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

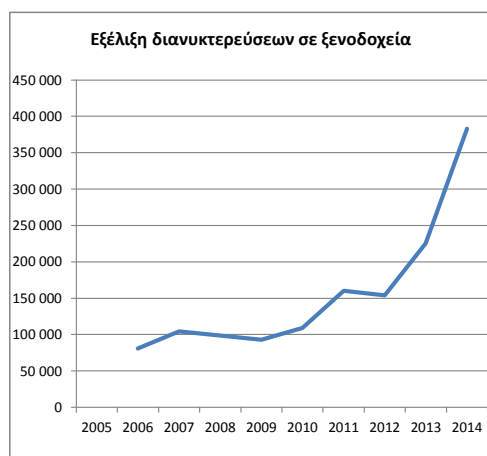
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	46 790	0	692	0	47 482
μερίδιο	98.5%	0.0%	1.5%	0.0%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

19. ΚΥΠΡΟΣ

Πληθυσμός : 881 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 9 250 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Λευκωσία

Γλώσσα: ελληνικά, τουρκικά

Νόμισμα: ευρώ (EUR) (από 1.1.2008)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 21.9 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 28 747 δολάρια [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: -5.4% [2013]

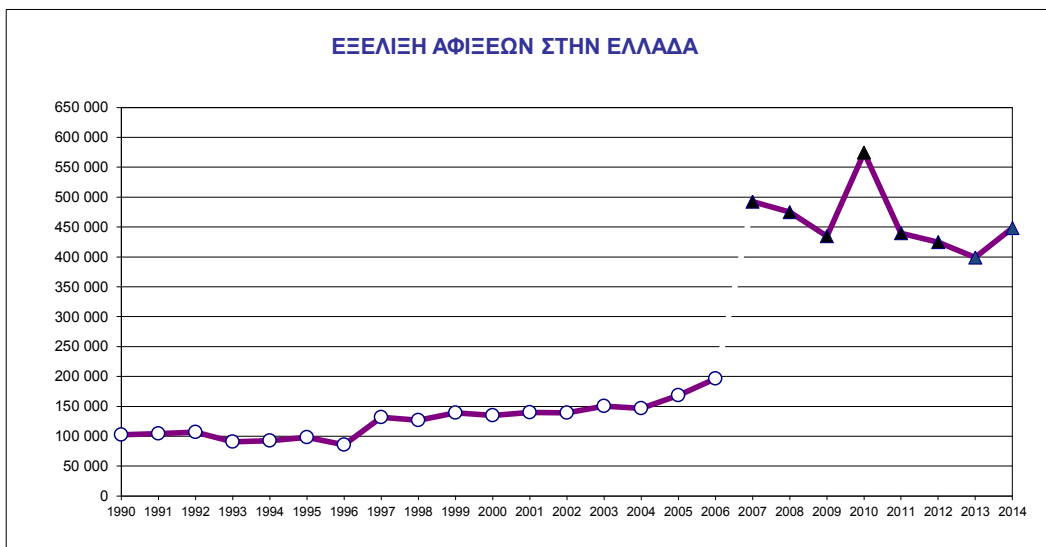
Πληθωρισμός: 0.4% [2013]

Ανεργία: 15.9% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)										
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	400.9	429.8	439.2	394.2	380.2	483.2	330.1	277.4	246.5	255.3
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	3.7	3.8	3.9	3.4	3.7	5.0	3.1	2.8	2.1	2.0
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	168 415	196 128	492 475	474 941	434 746	574 764	439 757	424 827	399 008	448 342
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	2 380	2 191	892	830	875	841	751	653	618	569
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.14%	1.22%	3.05%	2.98%	2.91%	3.83%	2.68%	2.74%	2.23%	2.03%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	156 277	145 679	184 002	185 930	169 978	177 129	168 104	164 877	151 674	191 408
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	472 092	441 473	533 583	548 944	495 477	525 704	502 203	482 861	429 325	542 844
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	3.0	3.0	2.9	3.0	2.9	3.0	3.0	2.9	2.8	2.8
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		16.8	15.6	12.4	15.8	14.6	13.1	12.7	12.5	11.1
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				5 892 300	6 874 100	8 376 500	5 749 800	5 400 600	4 969 300	4 972 600

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδόκης

ΚΥΠΡΟΣ - CY

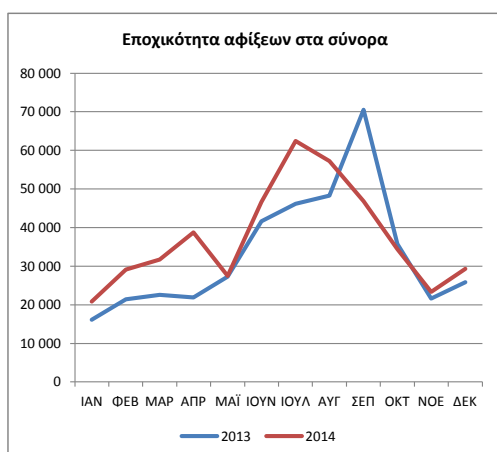

ΤΑΣΕΙΣ

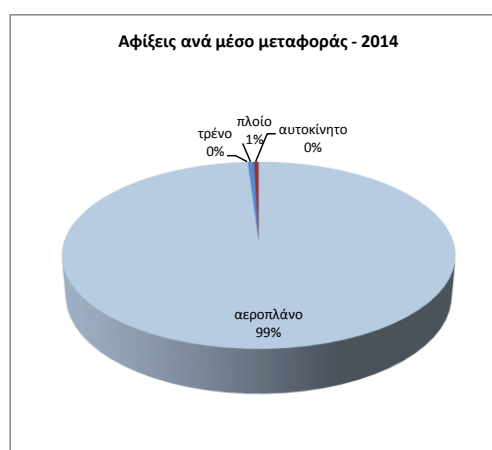
- Με τα νέο σύστημα υπολογισμού μετά το 2007, εμφανίζεται αυξημένος αριθμός αφίξεων στα σύνορα.
- Οι αφίξεις παρουσιάζουν πτώση μετά το 2010, λόγω της οικονομικής κρίσης.
- Κύριο μέσο είναι το αεροπλάνο και βασικός προορισμός είναι η Αθήνα.
- Η Ελλάδα είναι προορισμός πολιτιστικού και αστικού τουρισμού μερίδα των Κυπρίων, όπως δείχνει και ο μικρός μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων ανά αφικνούμενο σε ξενοδοχεία (2,8 το 2014).
- Η μεγάλη μέση διάρκεια παραμονής μπορεί να αποδοθεί σε ταξίδια για σπουδές, επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους και σε επιχειρηματικά ταξίδια.
- Οι συνολικές δαπάνες καθώς και η μέση δαπάνη ανά αφικνούμενο εμφανίζουν πτωτική πορεία μετά το 2009.
- Η εποχικότητα εμφανίζεται αμβλυμένη.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

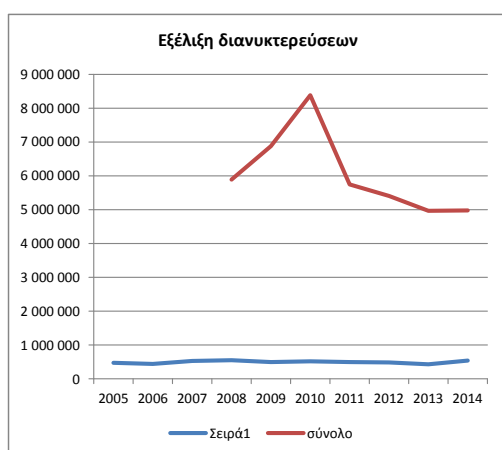
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	443 749	2	2 597	1 994	448 342
μερίδιο	99.0%	0.0%	0.6%	0.4%	100.0%

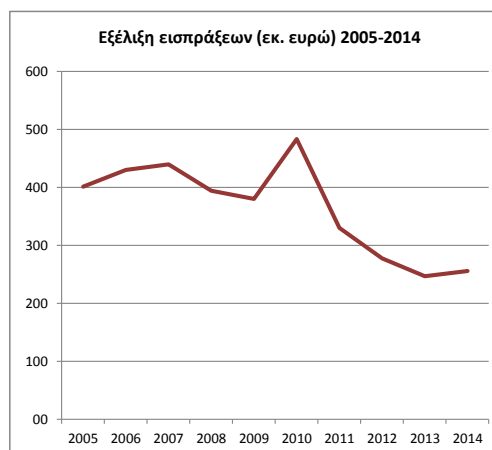
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

20. ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Πληθυσμός : 5 096 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 323 790 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Οσλο

Γλώσσα: νορβηγική

Νόμισμα: νορβηγική κορόνα (NOK)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 512.6 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 64 363 δολάρια [2013]

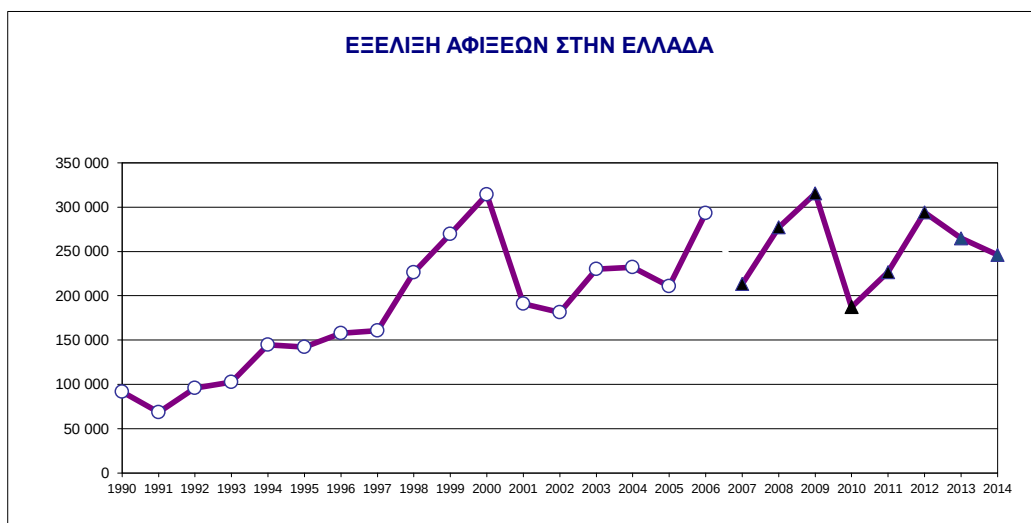
Ρυθμός ανάπτυξης: 0.6% [2013]

Πληθωρισμός: 2.1% [2013]

Ανεργία: 3.5% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	10 500	11 700	12 400	14 600	12 700	13 500	15 800	16 600	18 500	18 700
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	210 847	293 204	213 349	277 303	315 595	187 319	226 627	294 114	264 816	246 136
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.43%	1.83%	1.32%	1.74%	2.12%	1.25%	1.38%	1.90%	1.48%	1.12%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	132 483	144 717	161 618	173 053	181 891	207 069	236 119	245 972	264 436	281 211
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	1 051 885	1 123 098	1 248 029	1 303 311	1 310 086	1 517 015	1 626 310	1 681 017	1 808 964	1 780 947
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	7.9	7.8	7.7	7.5	7.2	7.3	6.9	6.8	6.8	6.3
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΝΟΡΒΗΓΙΑ - NO

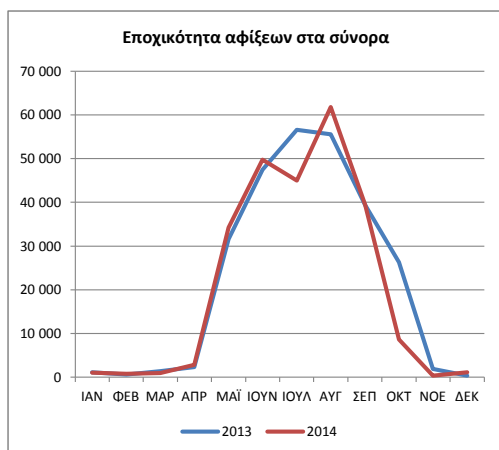

ΤΑΣΕΙΣ

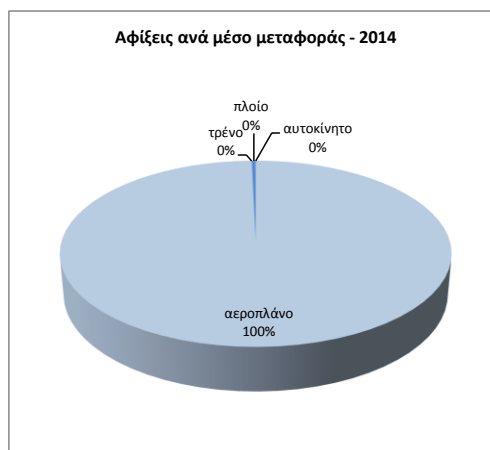
- Οι Νορβηγοί προσελκύονται από τη χώρα μας, παρά το γεγονός ότι η Νορβηγία δεν ανήκει στην ΕΕ.
- Την ανοδική πορεία των αφίξεων έως το 2000 ακολούθησε μια περίοδος σημαντικών διακυμάνσεων, με πτωτική τάση το 2013 και το 2014.
- Οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία αυξάνονται συνεχώς από το 2005 και εξής, με ελαφρά κάμψη το 2014.
- Ο σημαντικός αριθμός των διανυκτερεύσεων ανά αφικνούμενο σε ξενοδοχεία υποδηλώνει ότι η Ελλάδα είναι κυρίως προορισμός παραθερισμού για τους Νορβηγούς.
- Εμφανίζεται σχετικά αμβλυμένη εποχικότητα, με περίοδο εκτεινόμενη από Μάιο έως Οκτώβριο.
- Δεν διατίθενται στοιχεία για τις δαπάνες στην Ελλάδα.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

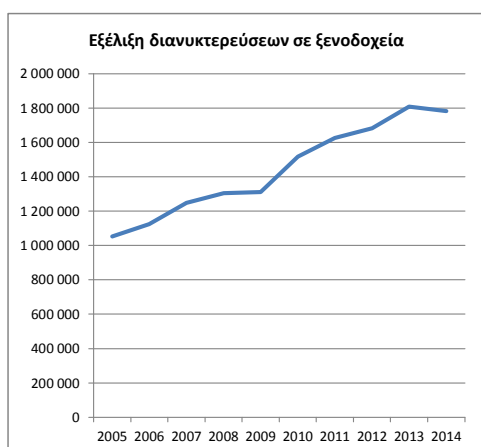
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	245 224	0	911	0	246 136
μερίδιο	99.6%	0.0%	0.4%	0.0%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

21. ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Πληθυσμός : 16 802 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 41 540 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Άμστερνταμ

Γλώσσα: ολλανδική

Νόμισμα: ευρώ (EUR)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 853.8 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. (PPP): 46 440 δολάρια [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: -0.7% [2013]

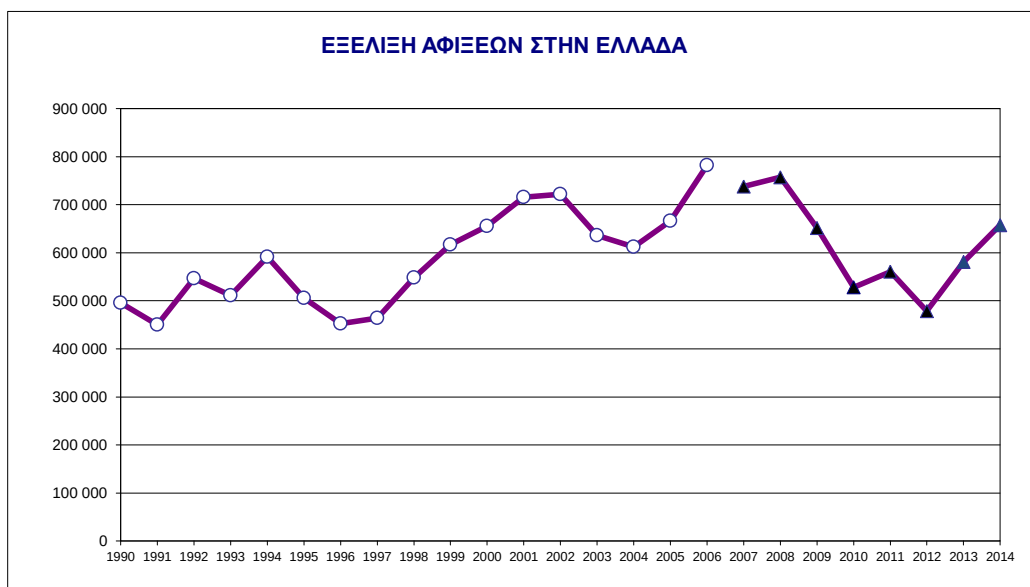
Πληθωρισμός: 2.6% [2013]

Ανεργία: 6.7% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	16 200	17 000	19 100	21 700	20 700	19 600	20 500	19 500	20 400	21 400
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	463.8	497.7	491.3	581.9	482.9	344.9	385.2	336.8	410.3	434.6
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	4.3	4.4	4.3	5.0	4.6	3.6	3.7	3.4	3.5	3.3
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	666 287	782 154	737 771	756 940	651 440	528 157	560 723	478 483	580 867	657 339
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	696	636	666	769	741	653	687	704	706	661
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	4.51%	4.88%	4.56%	4.75%	4.37%	3.52%	3.41%	3.08%	3.24%	2.98%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	284 619	329 579	386 866	386 567	360 959	360 747	395 221	333 474	377 445	429 539
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	2 024 577	2 427 813	2 795 505	2 727 542	2 552 027	2 513 056	2 623 056	2 256 129	2 577 136	2 760 501
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	7.1	7.4	7.2	7.1	7.1	7.0	6.6	6.8	6.8	6.4
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		10.0	10.6	10.4	10.8	10.9	10.5	10.8	11.2	10.4
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				7 750 800	6 835 800	5 740 800	5 877 800	5 170 300	6 479 300	6 853 500

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΟΛΛΑΝΔΙΑ - NL

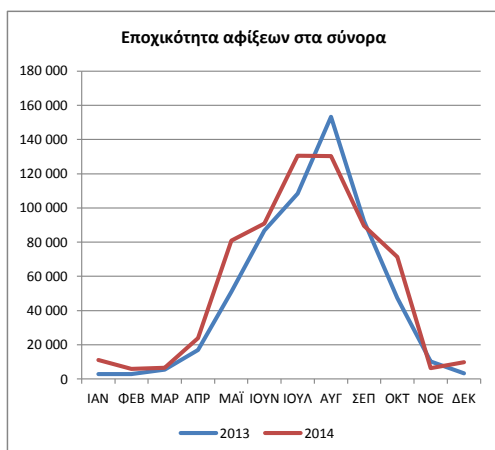

ΤΑΣΕΙΣ

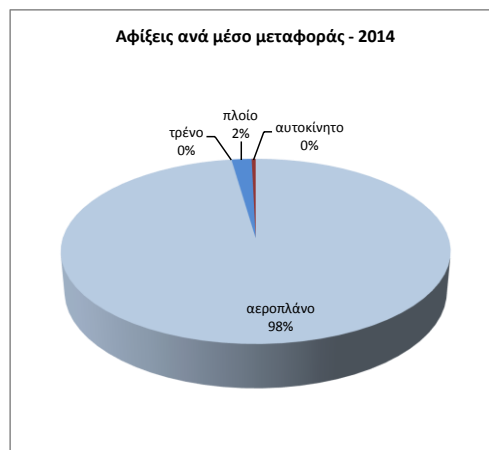
- Από το 2005 σημειώνεται ανάκαμψη, μετά την πτώση των δύο προηγούμενων ετών, η οποία όμως μετά το 2008 ακολούθησε καθοδική πορεία έως το 2012.
- Παρά την άνοδο των δύο τελευταίων ετών, ο αριθμός αφίξεων στα σύνορα υπολείπεται του επιπέδου των ετών 2000-2001. Το 2014 κατέλαβε την 9η θέση ως πηγή τουριστικού ρεύματος προς τη χώρα μας ενώ το 2008 ήταν 5η.
- Οι διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία ακολουθούν κυμαινόμενη πορεία, με άνοδο το 2013 και 2014, όπως και ο συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων σε όλα τα είδη καταλυμάτων.
- Η συνολική δαπάνη στην Ελλάδα αυξάνεται μετά το 2001, υπολείπεται όμως του επιπέδου του 2008.
- Η εποχικότητα εμφανίζεται αμβλυμένη το 2014, με αφίξεις τον Μάιο και τον Οκτώβριο, πέραν της θερινής περιόδου.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

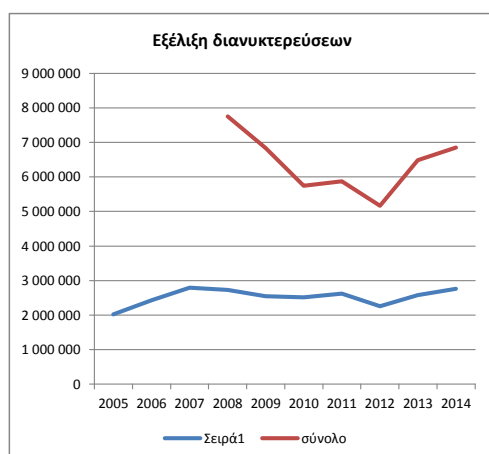
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	642 224	0	12 635	2 479	657 339
μερίδιο	97.7%	0.0%	1.9%	0.4%	100.0%

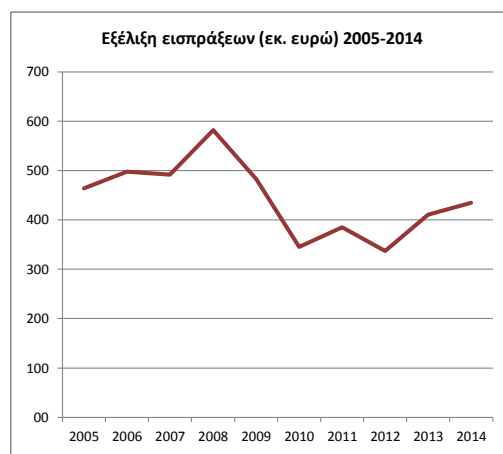
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

22. ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Πληθυσμός : 9 879 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 93 030 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Βουδαπέστη

Γλώσσα: ουγγρική

Νόμισμα: φορίνι (HUF)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 132.2 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 23 236 δολάρια [υπολογ. 2013]

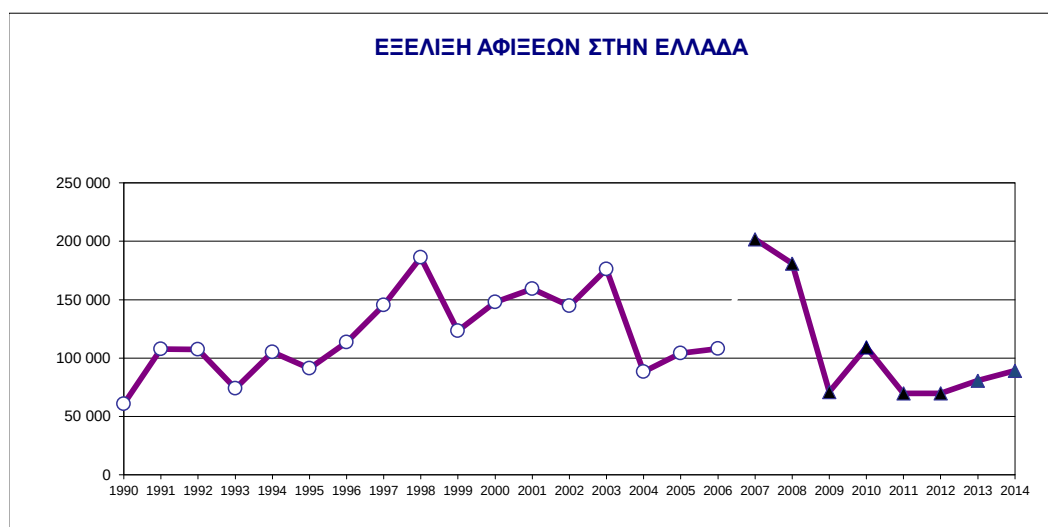
Ρυθμός ανάπτυξης: 1.1% [2013]

Πληθωρισμός: 1.7% [2013]

Ανεργία: 10.3% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	2 400	2 100	2 900	4 000	2 700	2 400	2 500			
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	104 125	107 959	201 703	180 914	70 894	109 160	69 756	69 789	80 623	89 064
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.71%	0.67%	1.25%	1.14%	0.48%	0.73%	0.42%	0.45%	0.45%	0.40%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	44 284	54 573	63 117	61 060	47 746	43 399	45 950	41 161	45 298	54 919
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	272 485	335 009	386 277	372 708	278 030	261 180	279 339	249 198	270 469	309 832
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	6.2	6.1	6.1	6.1	5.8	6.0	6.1	6.1	6.0	5.6
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ
- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΟΥΓΓΑΡΙΑ - HU

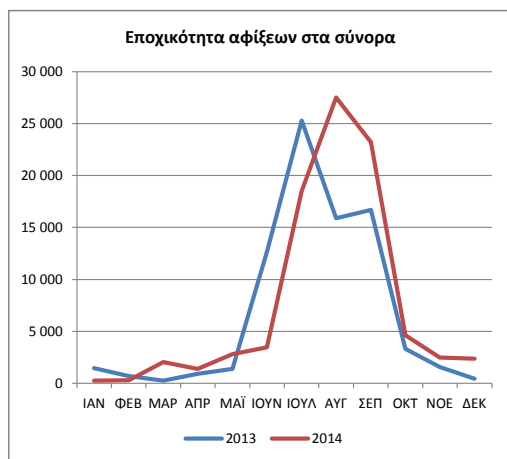

ΤΑΣΕΙΣ

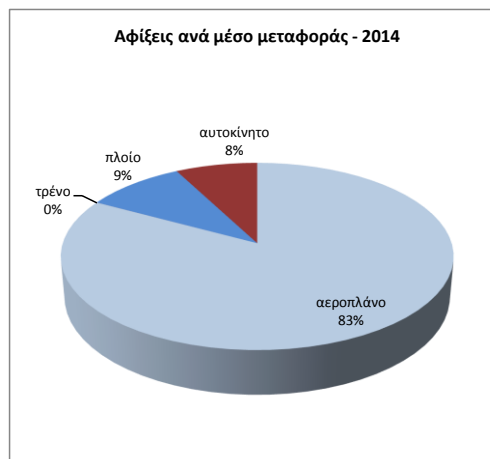
- Μετά το 2007 διαπιστώνεται σημαντική κάμψη του εισερχόμενου τουρισμού από τη χώρα αυτή, οφειλόμενη κυρίως στην οικονομική κρίση της χώρας αυτής. Το 2013 και το 2014 παρουσιάζεται ανάκαμψη.
- Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα μετά τη θεαματική αύξηση της περιόδου 2002-2007 (υπερδυσπλασιασμός) ακολούθησε και αυτός φθίνουσα πορεία έως το 2012.
- Το μερίδιο στο σύνολο των αφίξεων έχει μειωθεί, από 1,1% το 2008 σε 0,4% το 2014.
- Το μερίδιο των Ούγγρων που φθάνουν με αυτοκίνητο (ΙΧ ή τουριστικό λεωφορείο) έχει πέσει στο 8% το 2014 έναντι 27% το 2008.
- Σημαντικός αριθμός αφίξεων πραγματοποιείται τον μήνα Σεπτέμβριο.
- Ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία διατηρείται σε σταθερά επίπεδα, με πτώση το 2014.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

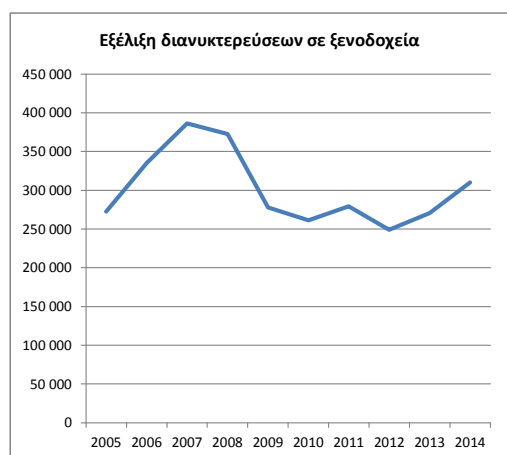
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	73 782	6	8 398	6 878	89 064
μερίδιο	82.8%	0.0%	9.4%	7.7%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

23. ΠΟΛΩΝΙΑ

Πληθυσμός : 38 533 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 312 680 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Βαρσοβία

Γλώσσα: πολωνική

Νόμισμα: ζλότυ (PLN)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 517.7 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 23 272 δολάρια [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: 1.6% [2013]

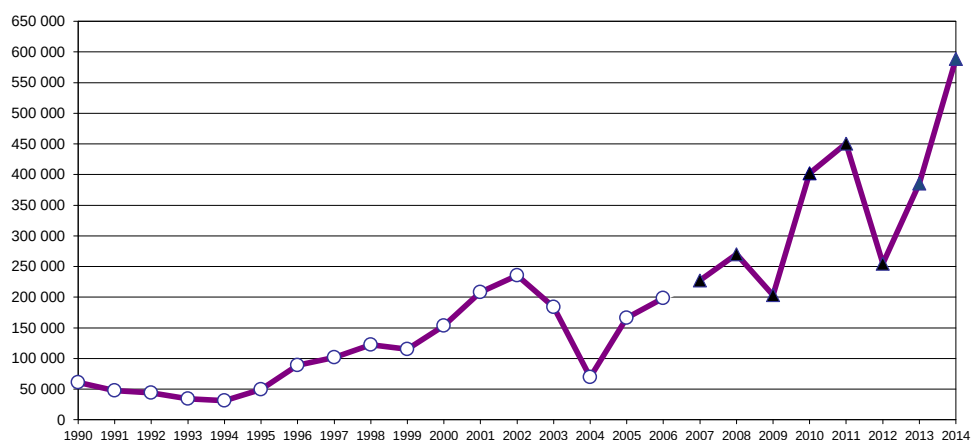
Πληθωρισμός: 0.9% [2013]

Ανεργία: 10.3% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	5 500	7 200	7 800	9 900	7 300	8 600	8 500	8 800	8 800	8 900
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	166 086	198 412	227 363	270 039	203 487	402 170	450 618	254 682	385 474	588 712
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.12%	1.24%	1.41%	1.69%	1.36%	2.68%	2.74%	1.64%	2.15%	2.67%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	108 578	132 702	172 075	210 658	231 087	234 075	288 028	245 554	290 301	368 884
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	707 877	849 687	1 032 935	1 357 097	1 466 042	1 497 626	1 834 435	1 572 684	1 821 079	2 181 495
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	6.5	6.4	6.0	6.4	6.3	6.4	6.4	6.4	6.3	5.9
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδόκης

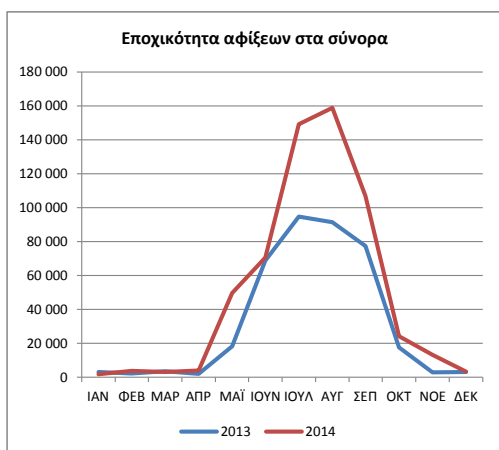
ΠΟΛΩΝΙΑ - PL

ΤΑΣΕΙΣ

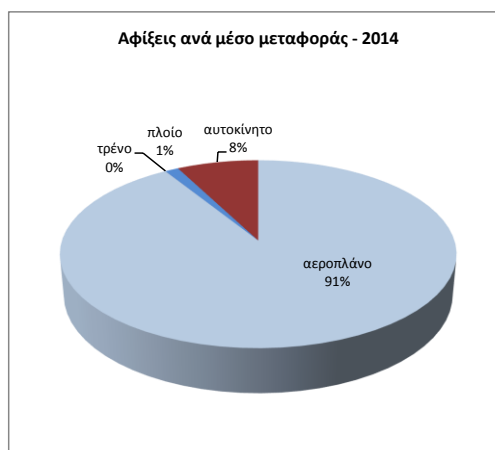
- Μετά το 2004 εμφανίζεται ανοδική τάση των αφίξεων στα σύνορα.
- Το μερίδιο στο σύνολο των αφίξεων έχει αυξηθεί από 1,7% το 2008 σε 2,7% το 2014.
- Ευνοϊκό ρόλο στη θετική πορεία έχει διαδραματίσει η ένταξη της Πολωνίας στην ΕΕ το 2004 και στη συνθήκη Σένγκεν το 2007, καθώς και η δυναμική πορεία της οικονομίας της.
- Σημαντική άνοδο παρουσιάζει και ο αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα από το 2005 και εξής, παρά την κάμψη του 2012.
- Με αεροπλάνο έρχεται το 91,1% του συνόλου.
- Το 2014 σημειώθηκε όξυνση της εποχικότητας, ιδίως τους μήνες Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο.
- Ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία διατηρείται σε σταθερά επίπεδα, αλλά εμφανίζει πτώση το 2014.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

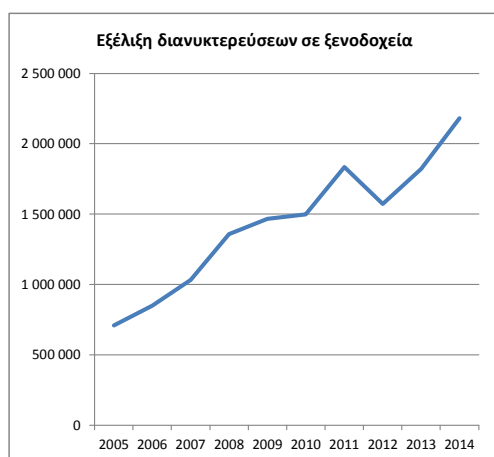
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	536 166	27	7 503	45 016	588 712
μερίδιο	91.1%	0.0%	1.3%	7.6%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

24. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Πληθυσμός : 10 481 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 92 090 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Λισαβώνα

Γλώσσα: πορτογαλική

Νόμισμα: ευρώ (EUR)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 220 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 25 643 δολάρια [2013]

Ρυθμός ανάπτυξης: -1.4% [2013]

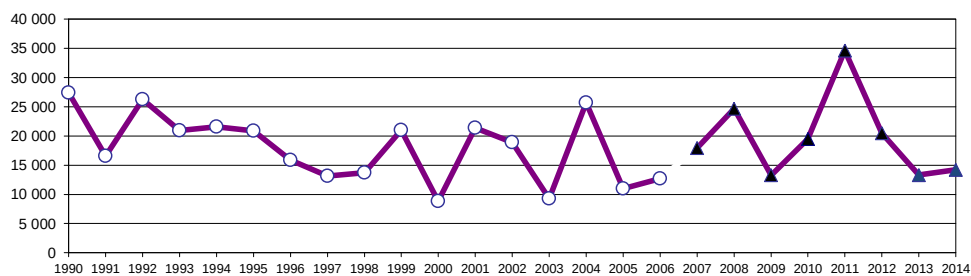
Πληθωρισμός: 0.4% [2013]

Ανεργία: 16.2% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	3 100	3 300	3 900	4 300	3 800	3 900	4 100	3 800	4 100	4 400
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	11 013	12 697	17 948	24 678	13 300	19 497	34 642	20 483	13 304	14 206
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.07%	0.08%	0.11%	0.15%	0.09%	0.13%	0.21%	0.13%	0.07%	0.06%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	22 576	22 646	21 220	21 765	20 153	18 784	13 853	17 388	22 967	
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	69 358	73 358	67 295	69 801	66 021	60 984	44 209	56 434	75 007	
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.		3.1	3.2	3.2	3.2	3.3	3.2	3.2	3.2	3.3
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ - PT

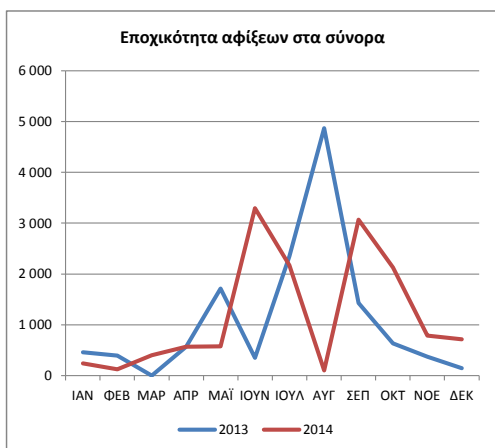

ΤΑΣΕΙΣ

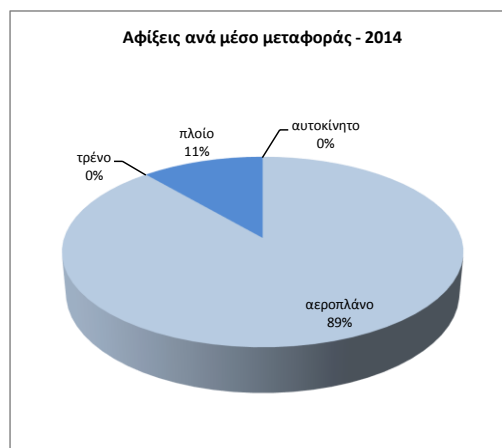
- Οι εμφανιζόμενες αυξομειώσεις των αφίξεων οφείλονται στο μικρό μέγεθος των τουριστικών ροών και τα τελευταία χρόνια στην ύφεση της οικονομίας της.
- Την πορεία των αφίξεων παρακολουθεί και η πορεία των διανυκτερεύσεων.
- Ο μικρός αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα (3,3 ανά αφικνούμενο το 2014) υποδεικνύει ότι η χώρα μας δεν αποτελεί κυρίως προορισμό διακοπών αλλά περισσότερο πολιτιστικού τουρισμού άλλων μορφών ειδικών ενδιαφερόντων.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

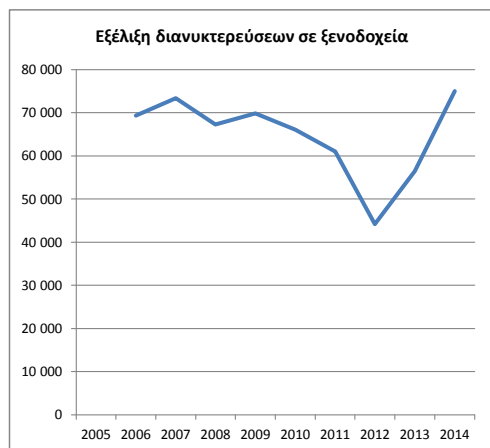
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	12 594	0	1 613	0	14 206
μερίδιο	88.6%	0.0%	11.4%	0.0%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

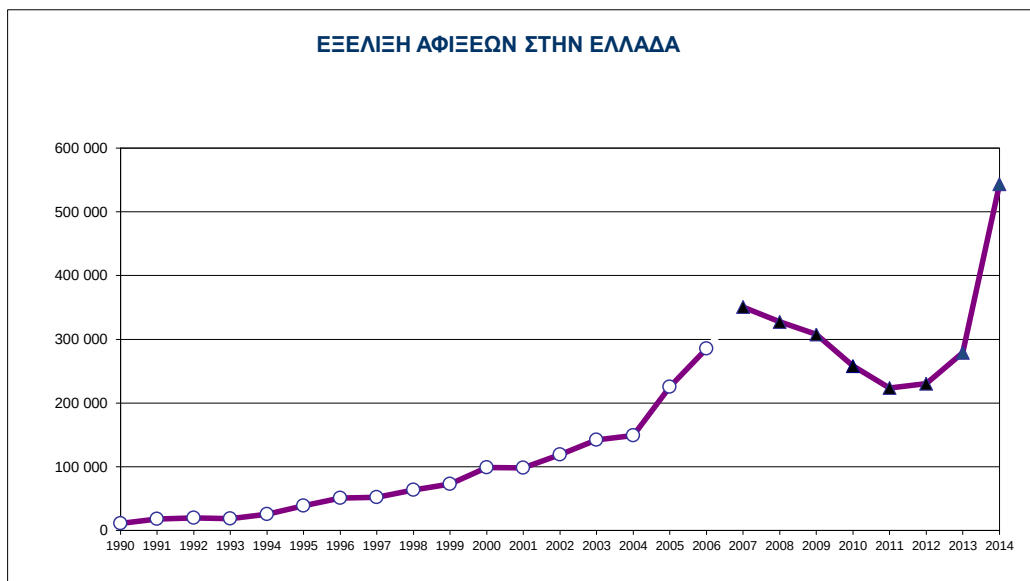
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

25. ΡΟΥΜΑΝΙΑ**Πληθυσμός** : 21 286 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση** : 238 390 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα**: Βουκουρέστι**Γλώσσα**: ρουμανική**Νόμισμα**: λέι**Συνολικό Α.Ε.Π.** : 189 δισεκ. δολάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.** : 17 440 δολάρια [2013]**Ρυθμός ανάπτυξης**: 3.5% [2013]**Πληθωρισμός**: 4.0% [2013]**Ανεργία**: 7.3% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)										
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)		183.2	177.5	163.9	168.0	107.6	71.4	98.1	121.3	187.8
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	2.6	1.6	1.6	1.4	1.6	1.1	0.7	1.0	1.0	1.4
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	225 570	285 049	350 723	327 261	307 596	257 939	223 699	230 396	278 873	543 360
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)		643	506	501	546	417	319	426	435	346
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.53%	1.78%	2.17%	2.05%	2.06%	1.72%	1.36%	1.48%	1.56%	2.47%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα			150 213	193 630	181 291	153 496	172 575	185 920	239 644	275 163
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα			663 685	856 111	806 581	711 191	808 992	866 293	1 050 414	1 168 364
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.			4.4	4.4	4.4	4.6	4.7	4.7	4.4	4.2
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		9.6	8.2	7.9	7.9	7.9	8.8	7.7	7.4	7.2

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑΣημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΡΟΥΜΑΝΙΑ - RO

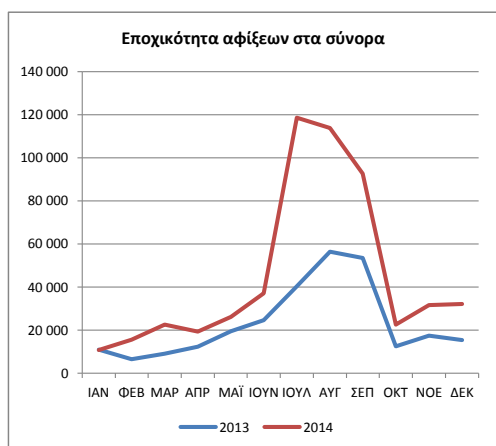

ΤΑΣΕΙΣ

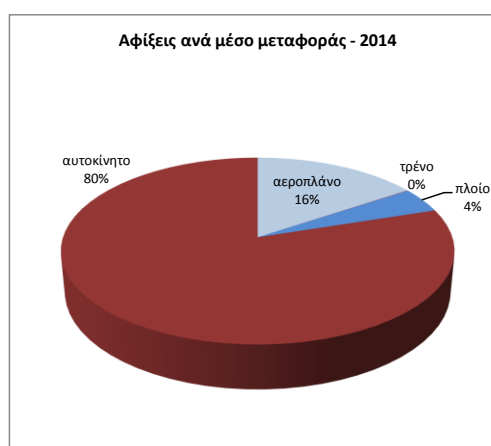
- Η ένταξη στην ΕΕ το 2007 δεν έδωσε ώθηση στον εισερχόμενο τουρισμό από τη Ρουμανία και ο αριθμός των αφίξεων στα σύνορα ακολούθησε πτωτική πορεία μεταξύ 2007-2011.
- Τα τρία τελευταία χρόνια σημειώθηκε σημαντική άνοδος τόσο των αφίξεων στα σύνορα όσο και των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία.
- Ο εμφανιζόμενος υπερδιπλασιασμός των αφίξεων το 2014 δεν εναρμονίζεται με την επίδοση του αριθμού των διανυκτερεύσεων, ο οποίος παρουσιάζει αύξηση μόνο κατά +11,2% ως προς το 2013, βάσει των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ.
- Ο κύριος όγκος των αφίξεων πραγματοποιείται με αυτοκίνητο (80% το 2014).
- Οι εισπράξεις βυθίστηκαν το 2011, αλλά ακολούθησαν έκτοτε ανοδική πορεία.
- Η μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι παρουσιάζει πτωτική τάση.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

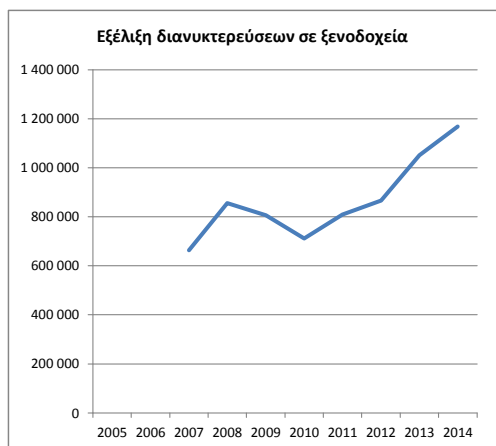
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	84 945	330	23 590	434 495	543 360
μερίδιο	15.6%	0.1%	4.3%	80.0%	100.0%

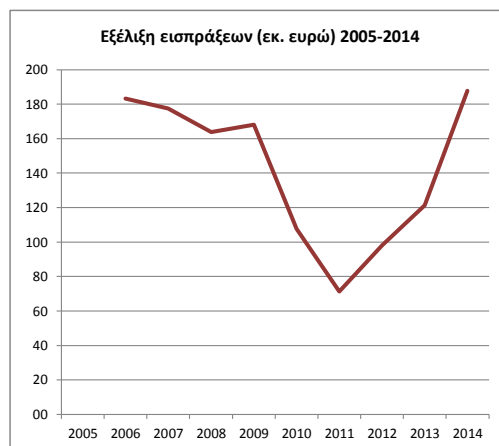
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

26. ΡΩΣΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ

Πληθυσμός : 143 700 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 17 098 240 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Μόσχα

Γλώσσα: ρωσική

Νόμισμα: ρούβλι (RUR)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 2 096.7 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 24 298 δολάρια [2013]

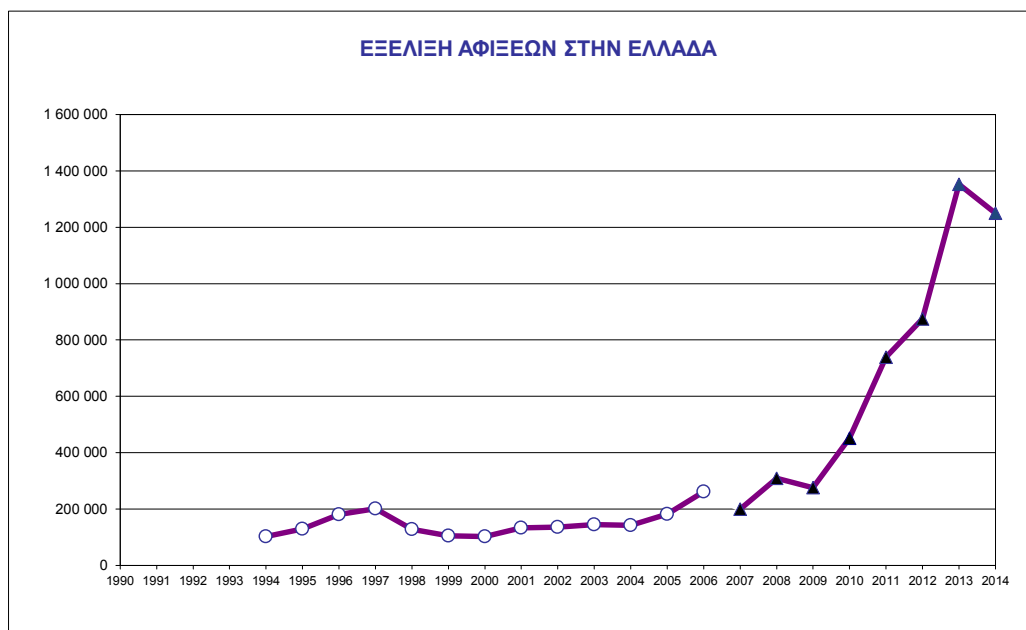
Ρυθμός ανάπτυξης: 1.3% [2013]

Πληθωρισμός: 6.8% [2013]

Ανεργία: 5.5% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	17 400	18 100	21 200	23 800	20 900	26 700	32 900	42 800	53 500	50 400
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	130.0	233.1	237.8	400.5	301.3	495.9	743.0	943.9	1 338.6	1 156.6
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	1.2	2.1	2.1	3.4	2.9	5.2	7.1	9.4	11.4	8.9
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	182 334	261 253	199 591	309 071	276 021	451 239	738 927	874 787	1 352 901	1 250 174
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	713	892	1 191	1 296	1 092	1 099	1 006	1 079	989	925
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.23%	1.63%	1.23%	1.94%	1.85%	3.01%	4.50%	5.64%	7.55%	5.67%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	166 746	229 010	336 349	426 843	376 138	494 020	686 717	820 618	1 141 085	1 039 711
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	1 107 415	1 759 194	2 283 502	2 991 588	2 713 015	3 655 568	4 905 157	5 924 494	8 130 478	7 403 107
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	6.6	7.7	6.8	7.0	7.2	7.4	7.1	7.2	7.1	7.1
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		11.9	12.5	11.4	11.7	10.7	10.7	10.9	10.6	10.5
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				3 510 400	3 185 100	4 811 100	7 885 000	9 501 300	14 320 100	13 119 000

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΡΩΣΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ - RU

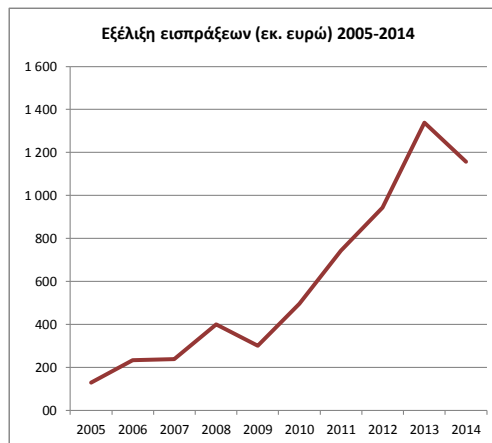
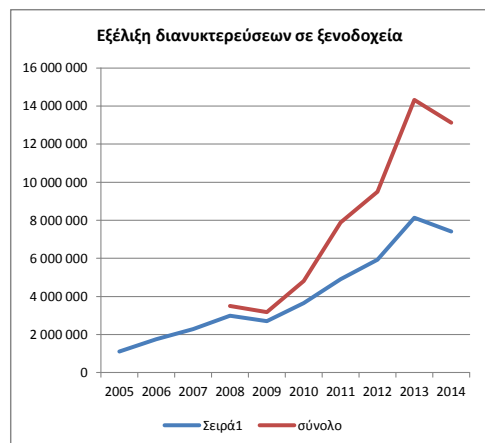
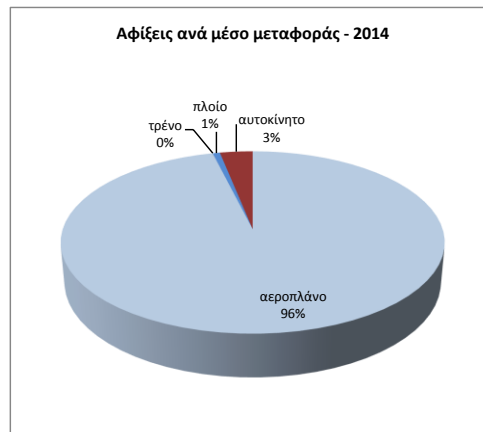
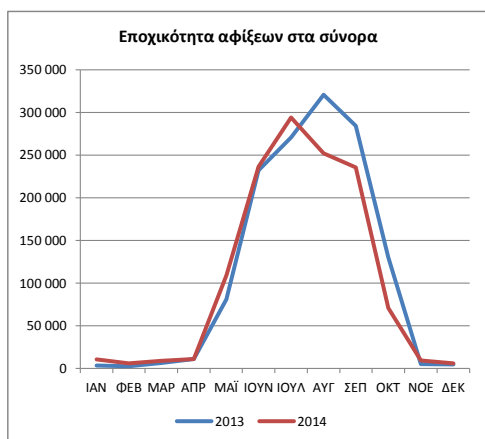

ΤΑΣΕΙΣ

- Σημειώνεται συνεχής και θεαματική αύξηση του αριθμού των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων, ιδιαίτερα με το 2004, με ελαφρά μείωση το 2014.
- Η αγορά εξακολουθεί να δείχνει σχετική αστάθεια, λόγω των επιπτώσεων της ουκρανικής κρίσης στη ρωσική οικονομία.
- Η επίλυση του ζητήματος των θεωρήσεων (visa) θα συμβάλει αποφασιστικά στην θετική πορεία της κίνησης από αυτήν τη δυναμική αγορά.
- Ο κύριος όγκος των τουριστών έρχονται με αεροπλάνο (96% του συνόλου).
- Εμφανίζεται συνεχής μείωση της μέσης δαπάνης ανά αφικνούμενο μετά το 2008, παρά τη διαρκή άνοδο της συνολικής δαπάνης (με εξαίρεση το 2014).
- Ο κύριος όγκος των διανυκτερεύσεων πραγματοποιούνται σε ξενοδοχεία.

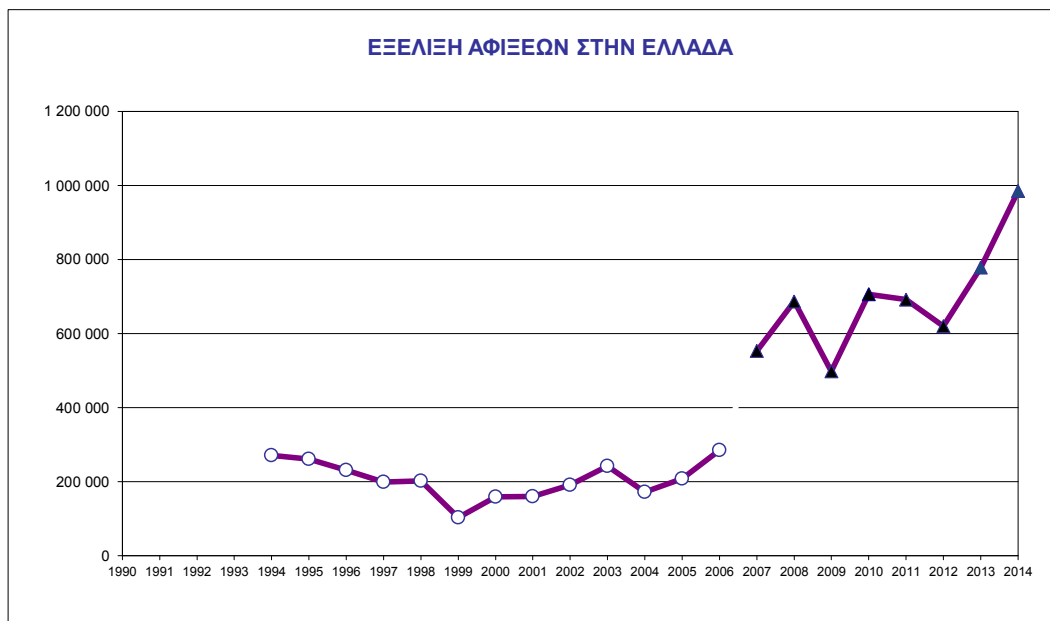
Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	1 201 887	28	8 713	39 546	1 250 174
μερίδιο	96.1%	0.0%	0.7%	3.2%	100.0%

27. ΣΕΡΒΙΑ**Πληθυσμός :** 7 199 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση :** 88 360 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα:** Βελιγράδι**Γλώσσα:** σερβική**Νόμισμα:** ντινάρ**Συνολικό Α.Ε.Π. :** 42.5 δισεκ. δολάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. :** 12 465 δολάρια [υπολογ. 2013]**Ρυθμός ανάπτυξης:** 2.5% [2013]**Πληθωρισμός:** 7.7% [2013]**Ανεργία:** 21.0% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)										
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	208 084	285 452	553 499	686 996	498 356	706 635	692 059	620 450	778 765	985 661
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.41%	1.78%	3.42%	4.31%	3.34%	4.71%	4.21%	4.00%	4.35%	4.47%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα										
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα										
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.										
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ
- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ
- Στον αριθμό των αφίξεων έως το 2011 συνυπολογίζονται και οι αφίξεις κατοίκων του Μαυροβουνίου

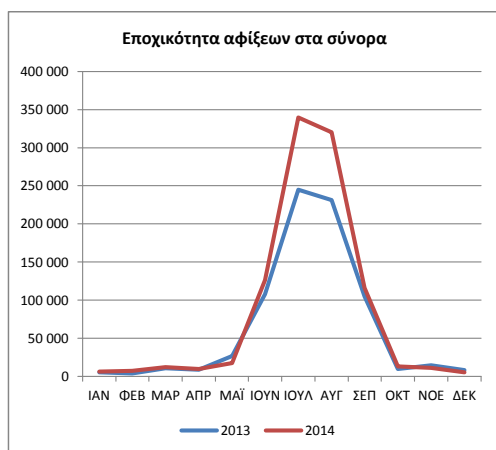
Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΤΑΣΕΙΣ

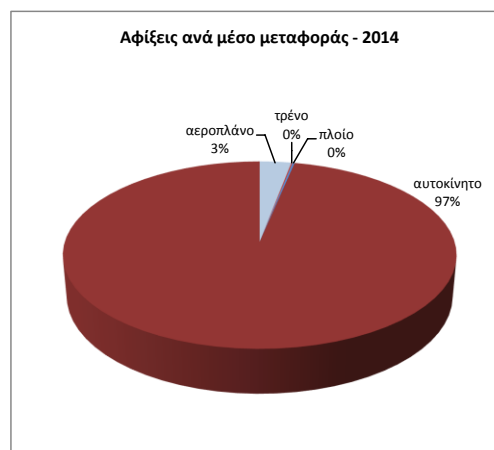
- Γενικά ανοδική τάση των αφίξεων μετά το 2004. Σημειώνεται ενίσχυση της ανόδου μετά το 2012.
- Δεν διατίθενται στοιχεία για τον αριθμό διανυκτερεύσεων.
- Κύριο μέσο μεταφοράς είναι το αυτοκίνητο (97% του συνόλου των αφίξεων το 2014).
- Εμφανίζεται έντονη εποχικότητα, με συγκέντρωση των αφίξεων τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, γεγονός που υποδεικνύει ότι η χώρα μας αποτελεί προορισμό κυρίως θερινών διακοπών.
- Δεν διατίθενται στοιχεία για τις δαπάνες.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	29 223	1 330	1 784	953 324	985 661
μερίδιο	3.0%	0.1%	0.2%	96.7%	100.0%

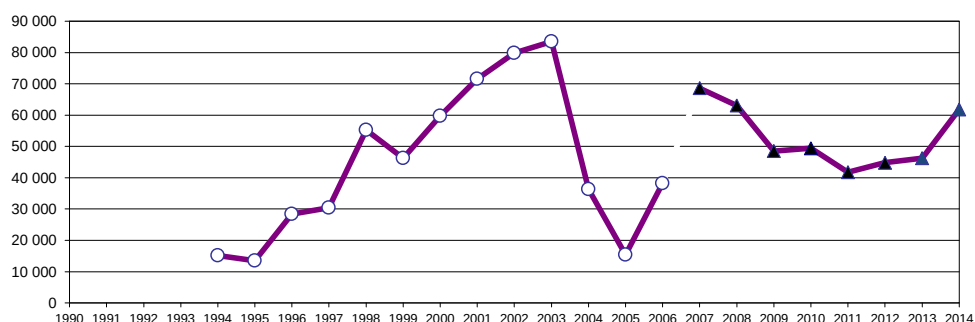
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

28. ΣΛΟΒΑΚΙΑ**Πληθυσμός :** 5 411 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση :** 49 036 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα:** Μπρατισλάβα**Γλώσσα:** σλοβακική**Νόμισμα:** ευρώ (από το 2009)**Συνολικό Α.Ε.Π. :** 95.8 δισεκ. δολάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. :** 26 616 δολάρια [2013]**Ρυθμός ανάπτυξης:** 0.9% [2013]**Πληθωρισμός:** 1.5% [2013]**Ανεργία:** 14.2% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)										
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	15 386	38 219	68 643	63 096	48 549	49 406	41 788	44 782	46 260	61 826
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.10%	0.24%	0.42%	0.40%	0.33%	0.33%	0.25%	0.29%	0.26%	0.28%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα		32 213	44 232	43 760	39 336	35 849	40 370	32 551	34 139	42 810
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα		270 724	358 287	328 504	290 110	282 382	317 825	242 788	251 986	300 374
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.		8.4	8.1	7.5	7.4	7.9	7.9	7.5	7.4	7.0
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**Σημείωση:**

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΣΛΟΒΑΚΙΑ - SK

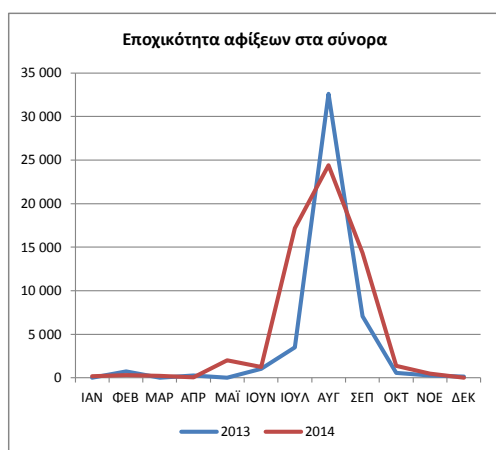

ΤΑΣΕΙΣ

- Η πορεία των αφίξεων μετά το 2007 εμφανίζει πτωτική τάση, με ανάκαμψη από το 2012 και εξής.
- Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία ακολουθεί παράλληλη πορεία, με άνοδο το 2013 και το 2014.
- Μειώνεται σταθερά ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα.
- Διαπιστώνεται έντονη εποχικότητα, με αφίξεις σχεδόν αποκλειστικά τους θερινούς μήνες.
- Δεν διατίθενται στοιχεία για τις δαπάνες.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

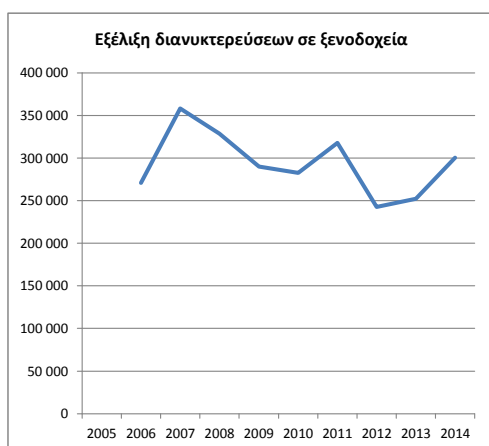
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	58 329	0	2 423	1 074	61 826
μερίδιο	94.3%	0.0%	3.9%	1.7%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

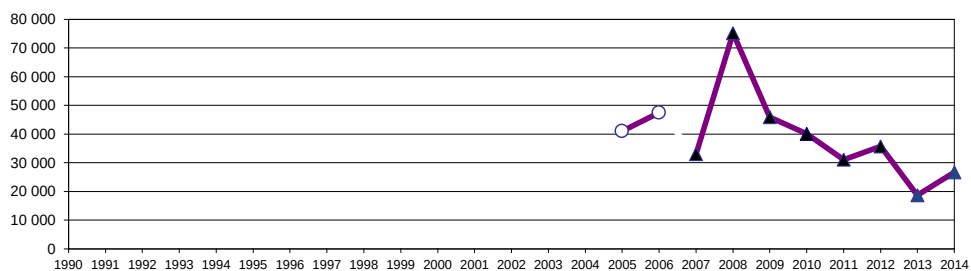
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

29. ΣΛΟΒΕΝΙΑ**Πληθυσμός :** 2 059 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση :** 20 270 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα:** Λιουμπλιάνα**Γλώσσα:** σλοβενική**Νόμισμα:** ευρώ (EUR)**Συνολικό Α.Ε.Π. :** 48 δισεκ. δολάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. :** 28 512 δολάρια [2013]**Ρυθμός ανάπτυξης:** -1.0% [2013]**Πληθωρισμός:** 1.8% [2013]**Ανεργία:** 10.1% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)										
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	41 010	47 492	33 037	75 185	45 924	40 082	31 130	35 721	18 689	26 698
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	0.28%	0.30%	0.20%	0.47%	0.31%	0.27%	0.19%	0.23%	0.10%	0.12%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	27 999	33 392	39 350	35 465	30 576	30 612	25 361	28 575	30 820	
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	156 246	185 957	219 516	208 494	177 661	174 292	145 917	157 766	163 266	
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.		5.6	5.6	5.6	5.9	5.8	5.7	5.8	5.5	5.3
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑΣημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

ΣΛΟΒΕΝΙΑ - SI

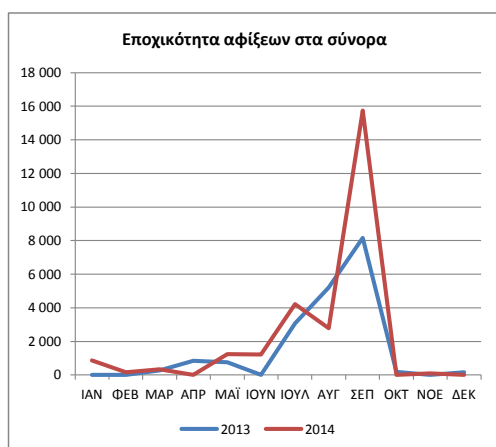

ΤΑΣΕΙΣ

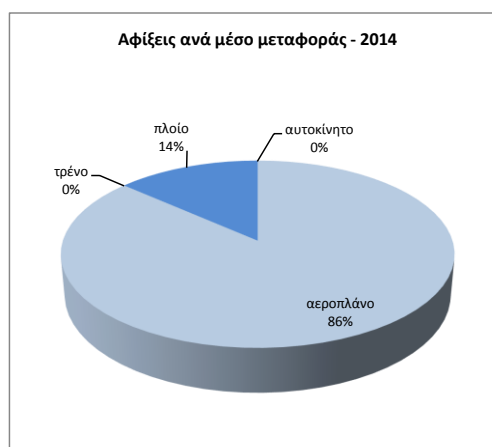
- Η πορεία των αφίξεων μετά το 2007 εμφανίζει πτωτική τάση, με εξαίρεση το 2014.
- Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία ακολουθεί παράλληλη πορεία.
- Ο κύριος όγκος των αφίξεων πραγματοποιείται με αεροπλάνο (86%). Είναι αξιοσημείωτο το ποσοστό αφίξεων με πλοίο (14%).
- Εμφανίζεται έντονη εποχικότητα, με αιχμή τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο.
- Ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων μειώνεται ελαφρά μετά το 2007.
- Δεν διατίθενται στοιχεία για τις δαπάνες.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

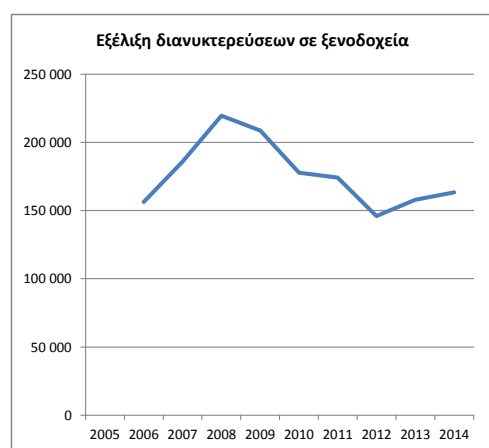
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	23 086	0	3 613	0	26 698
μερίδιο	86.5%	0.0%	13.5%	0.0%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

30. ΣΟΥΗΔΙΑ

Πληθυσμός : 9 635 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 450 300 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Στοκχόλμη

Γλώσσα: σουηδική

Νόμισμα: σουηδική κορόνα (SEK)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 559 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 43 407 δολάρια [2013]

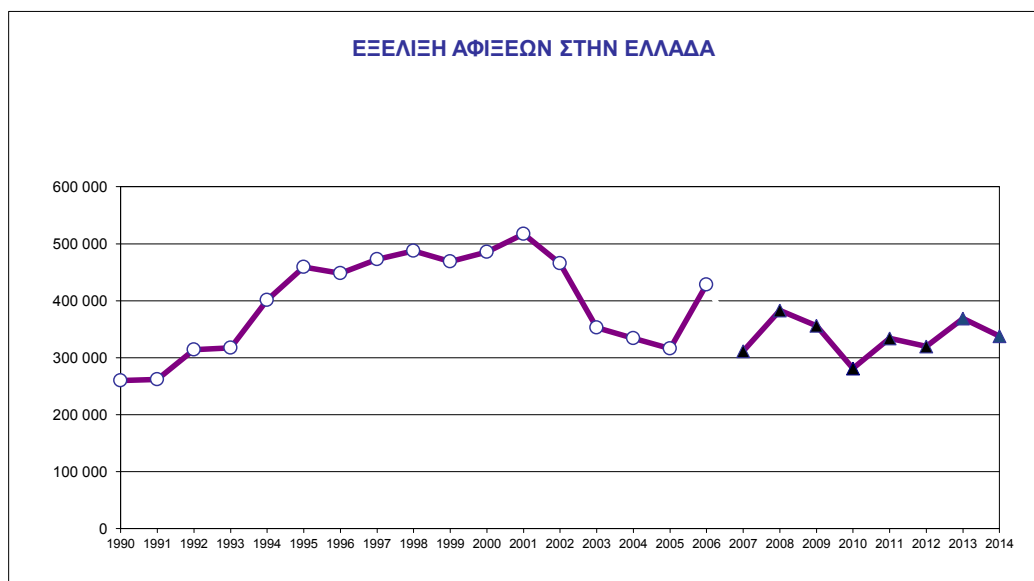
Ρυθμός ανάπτυξης: 1.6% [2013]

Πληθωρισμός: 0.0% [2013]

Ανεργία: 8.0% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	10 775	11 500	13 600	14 700	11 900	13 100	15 200	15 600	17 600	18 500
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	178.9	202.7	175.4	225.3	224.0	151.1	188.3	188.2	226.9	200.8
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	1.7	1.8	1.5	1.9	2.2	1.6	1.8	1.9	1.9	1.5
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	316 042	428 334	311 358	382 922	356 154	281 069	333 906	319 756	368 834	337 771
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	566	473	563	588	629	538	564	589	615	594
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	2.14%	2.67%	1.93%	2.40%	2.39%	1.87%	2.03%	2.06%	2.06%	1.53%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	173 911	194 531	230 714	234 614	242 262	284 355	322 286	316 719	345 611	409 374
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	1 162 058	1 310 034	1 531 193	1 529 135	1 570 400	1 851 611	2 072 624	2 023 370	2 261 003	2 415 632
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	6.7	6.7	6.6	6.5	6.5	6.5	6.4	6.4	6.5	5.9
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		11.1	10.4	10.3	9.8	9.3	9.4	8.8	9.4	9.3
Σύνολο διανυκτερεύσεων (σε όλα τα καταλύματα)				3 838 600	3 467 600	2 626 600	3 150 800	2 808 500	3 474 700	3 153 400

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ
- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΣΟΥΗΔΙΑ - SE

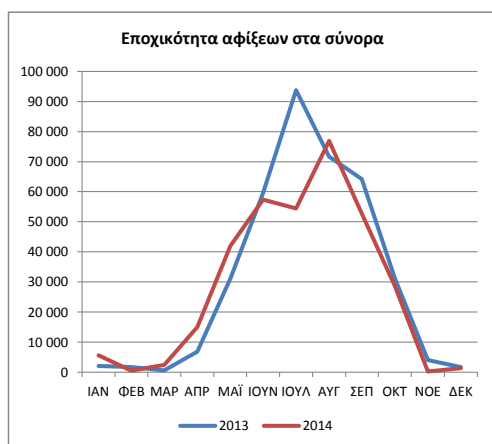

ΤΑΣΕΙΣ

- Η πορεία των αφίξεων ακολουθεί γενικά πτωτική τάση μετά το 2001, με ορισμένες διακυμάνσεις.
- Από το 2006 σημειώνεται ανοδική τάση του αριθμού των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία.
- Η Ελλάδα είναι κυρίως προορισμός παραθερισμού για τους Σουηδούς, όπως φαίνεται από τον σχετικά σχετικά σταθερό μέσο αριθμό διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία ανά αφικνούμενο.
- Ο συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων σε όλα τα είδη καταλυμάτων παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις.
- Η εποχικότητα παρουσιάζεται σχετικά αμβλυμένη, με αξιόλογο αριθμό αφίξεων τους μήνες Μάιο και Οκτώβριο.
- Οι συνολικές δαπάνες και η μέση δαπάνη ανά αφικνούμενο παρουσιάζουν διακυμάνσεις.
- Η μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι ακολουθεί πτωτική τάση μετά το 2008.

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

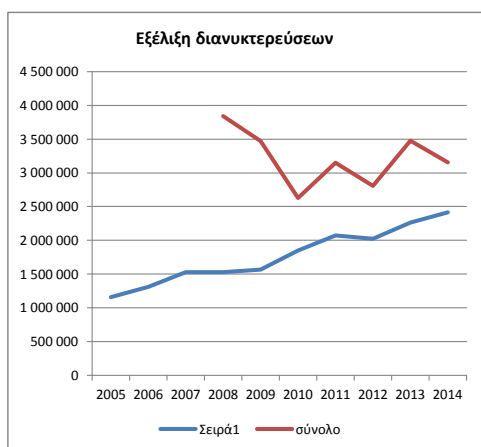
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	330 982	7	2 273	4 508	337 771
μερίδιο	98.0%	0.0%	0.7%	1.3%	100.0%

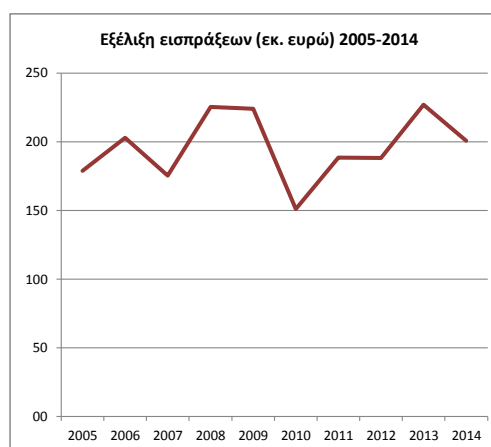
Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ

Πηγή στοιχείων: ΤτΕ

31. ΤΟΥΡΚΙΑ

Πληθυσμός : 76 484 χιλ. [υπολογ. 2013]

Εκταση : 783 560 τ. χλμ.

Πρωτεύουσα: Άγκυρα

Γλώσσα: τουρκικά

Νόμισμα: τουρκική λίρα (TRY)

Συνολικό Α.Ε.Π. : 820 δισεκ. δολάρια [2013]

Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. : 18 874 δολάρια [2013]

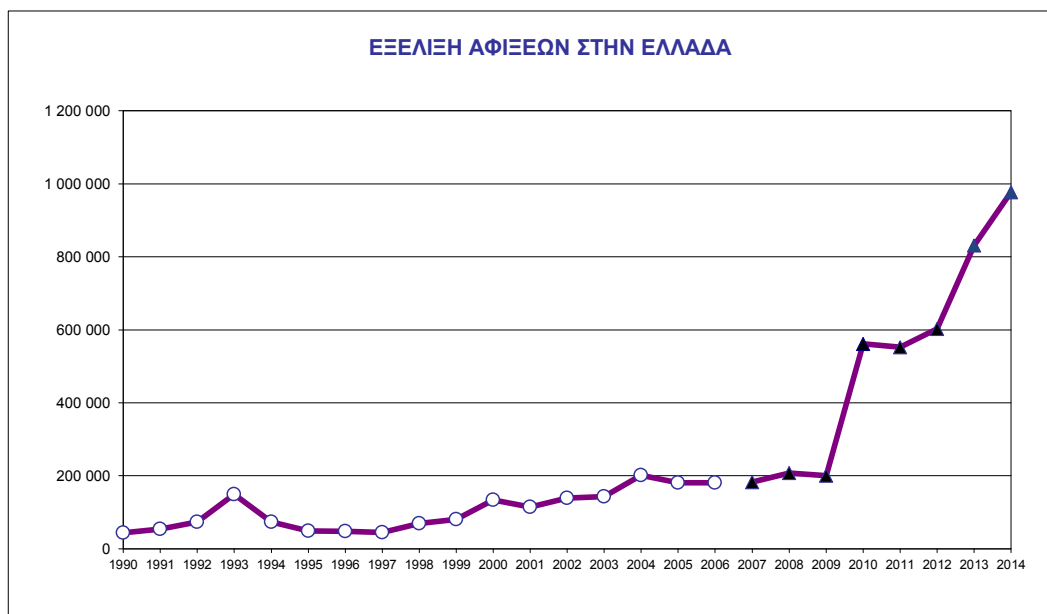
Ρυθμός ανάπτυξης: 4.1% [2013]

Πληθωρισμός: 7.5% [2013]

Ανεργία: 9.0% [2013]

Βασικά τουριστικά μεγέθη

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	2 900	2 700	3 300	3 500	4 100	5 200	4 900	4 100	4 800	5 100
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	181 308	180 755	182 490	207 609	200 348	561 198	552 090	602 306	831 113	976 758
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.23%	1.13%	1.13%	1.30%	1.34%	3.74%	3.36%	3.88%	4.64%	4.43%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	54 295	65 671	59 478	61 380	60 733	76 353	106 227	128 241	197 692	222 791
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	118 578	134 167	129 328	126 208	119 224	151 680	201 127	245 590	364 793	416 206
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	2.2	2.0	2.2	2.1	2.0	2.0	1.9	1.9	1.8	1.9
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

Σημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μόνιμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΤΟΥΡΚΙΑ - TR

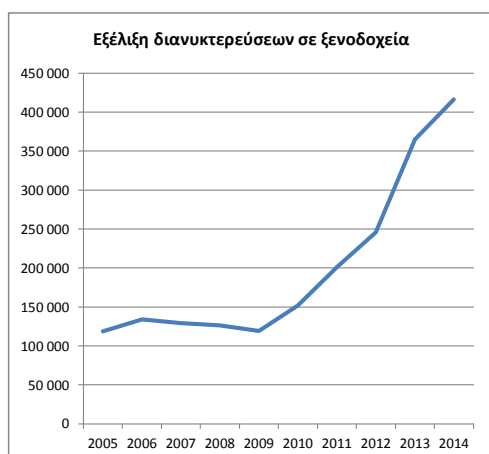
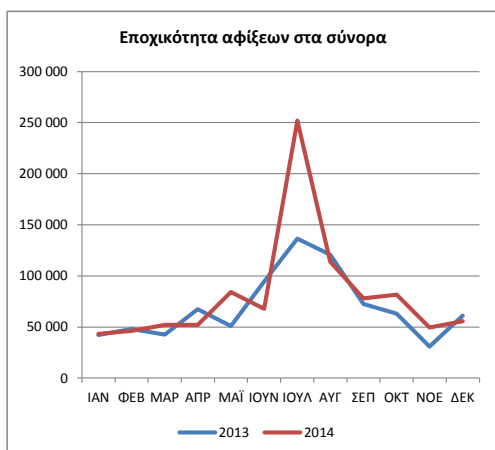

ΤΑΣΕΙΣ

- Από το 2010 παρουσιάζεται εκτόξευση του αριθμού των εισερχόμενων τουριστών, καθώς και του αριθμού διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία.
- Κυριότερο μεταφορικό μέσο είναι το αυτοκίνητο (88% του συνόλου το 2014) ενώ με αεροπλάνο έρχεται μόλις το 8% του συνόλου.
- Η μικρή διάρκεια παραμονής υποδηλώνει ότι ο ελληνικός προορισμός είναι για διακοπές βραχείας διάρκειας και για αστικό ή πολιτιστικό τουρισμό.
- Η συγκριτικά αμβλεία εποχικότητα παρουσίασε εξαίρεση τον Ιούλιο του 2014.

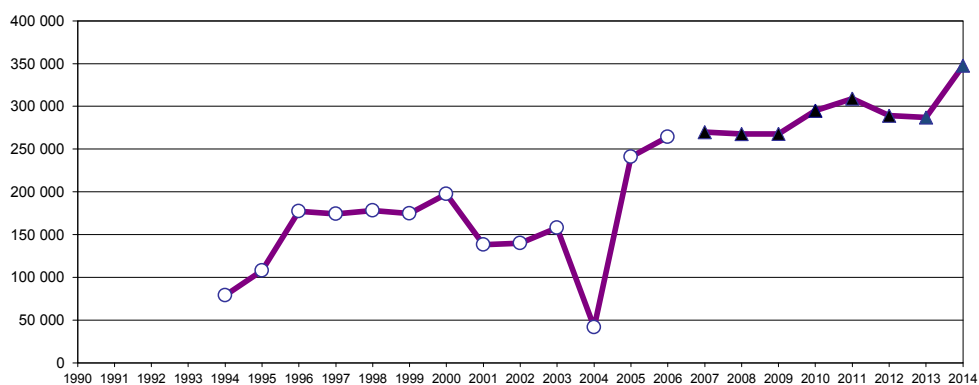
Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	75 345	9	38 913	862 492	976 758
μερίδιο	7.7%	0.0%	4.0%	88.3%	100.0%

32. ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ**Πληθυσμός :** 10 516 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση :** 78 870 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα:** Πράγα**Γλώσσα:** τσεχική**Νόμισμα:** τσεχική κορόνα (CZK)**Συνολικό Α.Ε.Π. :** 198.5 δισεκ. δολάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. :** 27 347 δολάρια [2013]**Ρυθμός ανάπτυξης:** -0.9% [2013]**Πληθωρισμός:** 1.4% [2013]**Ανεργία:** 7.0% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	2 412	2 800	3 600	4 600	4 100	4 100	4 600	4 300	4 600	5 100
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)	110.4	154.9	142.6	182.0	156.4	160.3	165.3	148.6	152.7	157.0
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα	1.0	1.4	1.3	1.6	1.5	1.7	1.6	1.5	1.3	1.2
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	240 694	264 362	269 774	267 596	267 833	294 936	309 062	289 034	286 974	347 624
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)	459	586	529	680	584	544	535	514	532	452
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.63%	1.65%	1.67%	1.68%	1.80%	1.97%	1.88%	1.86%	1.60%	1.58%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	82 949	96 745	124 595	149 116	164 347	151 759	164 349	155 605	170 799	178 840
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	684 803	799 977	1 020 793	1 187 155	1 296 205	1 200 054	1 294 741	1 187 063	1 311 746	1 303 359
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	8.3	8.3	8.2	8.0	7.9	7.9	7.9	7.6	7.7	7.3
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι		10.8	9.8	10.3	9.7	9.9	10.0	9.6	9.4	8.4

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**Σημείωση:**

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2014: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

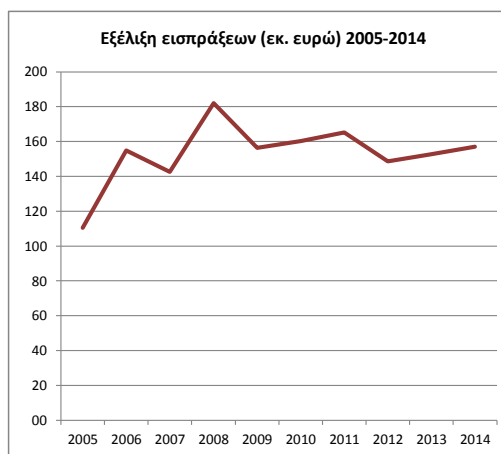
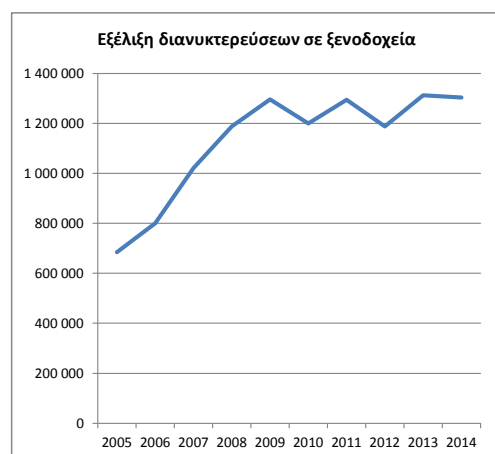
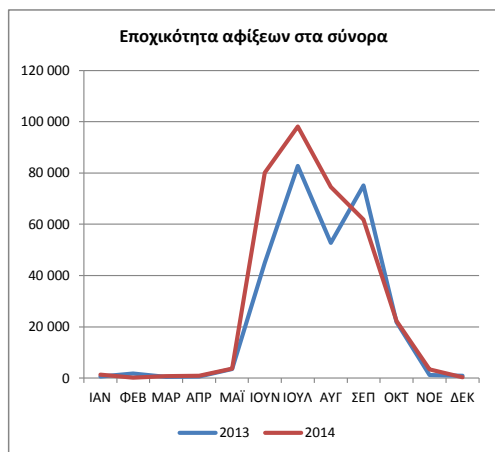
ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - CZ

ΤΑΣΕΙΣ

- Μετά το 2004 εμφανίζεται γενικά ανοδική τάση των αφίξεων, με έμφαση το 2014.
- Ο συνολικός αριθμός των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα παρουσιάζει γενικά ανοδική τάση από το 2001.
- Ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων ανά άφιξη παρουσιάζει ελαφρά κάμψη.
- Ο κύριος όγκος των αφίξεων πραγματοποιείται με αεροπλάνο (95% του συνόλου το 2014).
- Η συνολική δαπάνη διατηρείται γενικά σε σταθερά επίπεδα, αλλά η μέση δαπάνη ανά αφικνούμενο μειώθηκε σημαντικά το 2014.

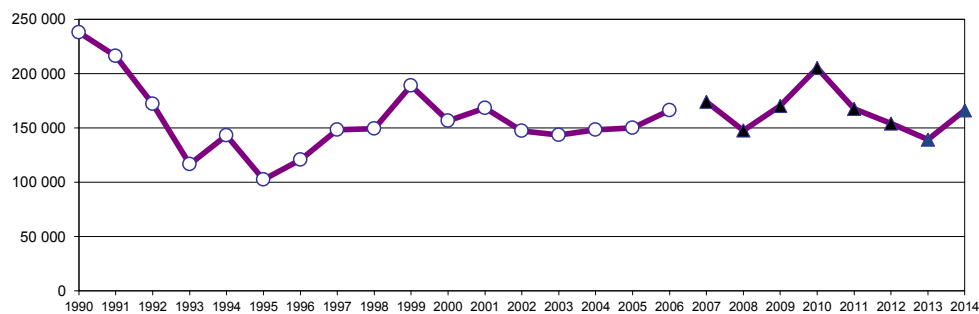
Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	329 621	9	3 640	14 354	347 624
μερίδιο	94.8%	0.0%	1.0%	4.1%	100.0%

33. ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ**Πληθυσμός :** 5 451 χιλ. [υπολογ. 2013]**Εκταση :** 338 420 τ. χλμ.**Πρωτεύουσα:** Ελσίνκι**Γλώσσα:** φινλανδική**Νόμισμα:** ευρώ (EUR)**Συνολικό Α.Ε.Π. :** 267 δισεκ. δολάρια [2013]**Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. :** 40 045 δολάρια [2013]**Ρυθμός ανάπτυξης:** -1.2% [2012]**Πληθωρισμός:** 2.2% [2013]**Ανεργία:** 8.1% [2013]**Βασικά τουριστικά μεγέθη**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Συνολική τουριστική δαπάνη (εκ. δολ.)	3 100	3 400	4 000	4 500	4 400	4 300	4 900	4 900	5 300	
Δαπάνη στην Ελλάδα (εκ. ευρώ)										
Μερίδιο % στο σύνολο δαπανών στην Ελλάδα										
Αριθμός αφίξεων στην Ελλάδα	150 198	166 361	174 201	147 746	170 341	205 282	167 632	154 134	139 341	166 251
Μέση δαπάνη / αφικνούμενο (€)										
Μερίδιο στο σύνολο αφίξεων στην Ελλάδα	1.02%	1.04%	1.08%	0.93%	1.14%	1.37%	1.02%	0.99%	0.78%	0.75%
Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	89 108	93 221	118 992	112 433	126 025	129 759	160 140	144 970	151 384	160 781
Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχ. καταλύματα	619 536	645 497	824 745	767 725	851 657	881 678	1 036 516	942 607	995 784	1 009 101
Μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδ.	7.0	6.9	6.9	6.8	6.8	6.8	6.5	6.5	6.6	6.3
Μέση διάρκεια παραμονής ανά ταξίδι										

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑΣημείωση:

Τα στοιχεία για τις αφίξεις προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά βασίζονται σε διαφορετικά συστήματα υπολογισμού

- Περίοδος 1990-2006: καταγράφονται οι αφίξεις αλλοδαπών από την ΕΣΥΕ

- Περίοδος 2007-2010: υπολογίζονται οι αφίξεις μη μονίμων κατοίκων βάσει της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ

Πίνακες - διαγράμματα: Α. Χατζηδάκης

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ - FI

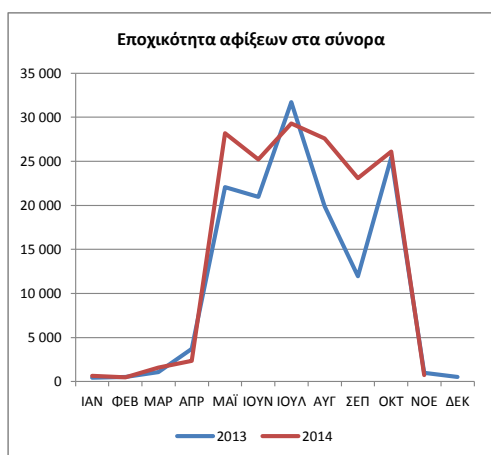

ΤΑΣΕΙΣ

- Η πορεία της κίνησης εμφανίζεται περίπου σταθερή έως το 2014 παρά τη μικρή έξαρση του 2010.
- Ο συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα παρουσιάζει αυξητική τάση μετά το 2005.
- Η μέσος αριθμός ξενοδοχειακών διανυκτερεύσεων ανά άφιξη διατηρείται σχετικά σταθερός.
- Η Ελλάδα είναι κυρίως προορισμός παραθερισμού για τους Φινλανδούς.
- Σχεδόν αποκλειστικό μέσο μεταφοράς είναι το αεροπλάνο (99,6% των αφίξεων το 2014).
- Η περίοδος εμφανίζει σχετικά μεγάλο εύρος (Μάιος-Οκτώβριος).

Αφίξεις ανά μέσο μεταφοράς - 2014

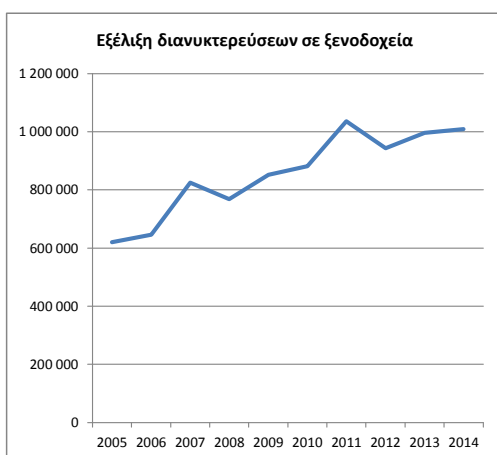
	αεροπλάνο	τρένο	πλοίο	αυτοκίνητο	ΣΥΝΟΛΟ
σύνολο	165 617	0	635	0	166 251
μερίδιο	99.6%	0.0%	0.4%	0.0%	100.0%

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή στοιχείων: ΕΛΣΤΑΤ

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Ο Αλέξης Χατζηδάκης εργάστηκε στον ΕΟΤ από το 1976 έως το 2011, αρχικά στο πρόγραμμα αξιοποίησης παραδοσιακών οικισμών υπό τον Άρη Κωνσταντινίδη. Διετέλεσε προϊστάμενος του Τμήματος Μελετών και Ερευνών (1997-2004) και της Δ/νσης Τουριστικών Εγκαταστάσεων (2010-2011). Δίδαξε στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης (2007-2011). Έχει δημοσιεύσει άρθρα και μελέτες σχετικά με τον τουρισμό, την τουριστική ανάπτυξη, τον αρχιτεκτονικό και τον χωροταξικό σχεδιασμό, την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Έχει κάνει ανακοινώσεις σε πολλά διεθνή και ελληνικά συνέδρια και έχει διατελέσει συντονιστής ή μέλος σε πολλές επιτροπές και ομάδες εργασίας. Σπούδασε αρχιτεκτονική στο ΕΜΠ (διπλ. 1970) και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην πολεοδομία (διπλ. 1972), την ανθρωπογεωγραφία και την αστική κοινωνιολογία στο Παρίσι (1970-1974). Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1947.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
www.visitgreece.gr